

Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Eğitim Araçları ve Yayınlar Daire Başkanlığı

**Zenginleştirilmiş Kütüphaneler
(Z-Kütüphane)
Etki Analizi Araştırması**

KISALTMALAR

AASL	American Association of School Librarians Amerika Okul Kütüphaneleri Derneği
ALA	American Library Association Amerika Kütüphaneler Birliği
ASLA	Australian School and Library Association Avustralya Okul ve Kütüphane Derneği
IFLA	International Federation of Library Associations and Institutions Uluslar Arası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu
LIC	Learning, Information and Communication Centre Öğrenme, Bilgi ve İletişim Merkezi
OFSTED	Office for Standards in Education, Children's Services and Skills Eğitimde, Çocuk Hizmetlerinde ve Becerilerinde Standartlar Dairesi
SLA	School Library Association Okul Kütüphaneciliği Derneği
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

İÇİNDEKİLER

YÖNETİCİ ÖZETİ

Araştırmanın Konusu	9
Araştırmanın Amacı	9
Araştırmanın Yöntemi	9

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Tespit Edilen Sorunlar ve Öneriler	12
------------------------------------	----

BÖLÜM I: LİTERATÜR TARAMASI

1.1. Okul Kütüphaneciliğinin Genel Olarak Kütüphanecilik İçerisindeki Yeri; Türkiye'deki Tarihçesi ve Dünyadaki Örnek Uygulamalar	20
1.1.1.Okul Kütüphaneciliği: Trendler ve Tanımlar	20
1.2. Türkiye'de Okul Kütüphaneciliğinin Kısa Tarihçesi	21
1.3. Türkiye'de Okul Kütüphaneciliği ile İlgili 1960'lardan Bugüne Kadar Öne Çıkan Başlıca Eleştiri Konuları ve Öneriler	22
1.4. Türkiye'de Okul Kütüphaneciliği ile İlgili Bazı Sayısal Bilgiler	25
1.5. Okul Kütüphaneciliği ile İlgili Küresel Eğilimler ve Uygulama Örnekleri	26
1.6. Dünyada Okul Kütüphaneleri ve İyi Örnekler	28
1.7. Başarılı Okul Kütüphanelerinden Örnekler	31
1.7.1. Blue Gate Fields Infants and Junior Schools (Tower Hamlets, İngiltere)	31
1.7.2. Elland Church of England Junior and Infant School (West Yorkshire, İngiltere)	32
1.7.3. Amerika'da Okul Kütüphaneleri	33
1.7.4. Gelişmemiş Ülkelerden Örnekler (Uganda)	35

BÖLÜM II: ÖĞRETMEN VE YÖNETİCİ BULGULARI

2.1. Öğretmenlerle ve Yöneticilerle Yapılan Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular	38
2.1.1. Öğretmenlerle Yapılan Derinlemesine Mülakatlardan Elde Edilen Bul.	38
2.1.1.1. Z-Kütüphanenin Etkileri ve Yararları Üzerine Öğretmen/Yönetici Gözlemleri	38
2.1.1.2. Z-Kütüphane Yeterliliği ve Öğretmenler Tarafından Önerilen Kaynak ve Etkinlik Türleri	39
2.1.1.3. Z-Kütüphane Kullanımı, Verimliliği, Yaygınlaştırılması ve Teknolojik İmkânları Hakkında Öğretmen Önerileri	39
2.1.1.4. Öğretmenlerin Tasarım İle İlgili Gözlem ve Önerileri	41
2.1.2. Öğretmenlerle Yapılan Anketlerden Elde Edilen Nicel Bulgular	41
2.1.2.1. Z-Kütüphanelerle İlgili Olarak Öğretmenlerin/İdarecilerin Genel Profilleri	

2.1.2.2. Z-Kütüphane Kullanımı Hakkında Öğretmen/İdareci Görüşleri	43
2.1.2.3. Öğretmen/İdareci Çapraz Tablolar	66
BÖLÜM III: ÖĞRENCİ BULGULARI	82
3.1. Öğrencilerle Yapılan Anket ve Mülakatlardan Elde Edilen Bulgular	82
3.1.1. Öğrencilerle Yapılan Derinlemesine Mülakatlardan Elde Edilen Bul.	82
3.1.2. Öğrencilerle Yapılan Anketten Elde Edilen Nicel Bulgular	87
3.1.2.1. Frekans Tabloları	87
3.1.2.2. Öğrencilerin Z-Kütüphaneleri Kullanım İle İlgili İstatistiksel Bulgular	89
3.1.2.3. Öğrencilerden Elde Edilen Verilerin Cinsiyete Göre Çapraz Tabloları	113
3.1.2.4. Öğrencilerden Elde Edilen Verilerin Okul Düzeyine Göre Çapraz Tabloları	126
3.1.2.5. Lise Öğrencilerinden Elde Edilen Bulguların Bölüm Türlerine Göre Çapraz Tabloları	142
BÖLÜM IV: GÖZLEM BULGULARI	152
4.2. Kütüphanelerin Mevcut Durumu ve İşletimi ile İlgili Yerinde Gözlemler	152
4.1.1. Z-Kütüphanelerin Açık Olma Durumu (Gözlemci okula ulaştığı anda z-kütüphanenin açık olup olmama durumu; kapalı ise neden kapalı olduğu ile ilgili tespit)	152
4.1.2. Z-Kütüphanelerin Kullanıma Hazır Olma Durumu (Z-Kütüphanenin Öğrencilerin İstedikleri Zaman Diliminde Kullanabilecekleri Şekilde Hazır Olma Durumu)	153
4.1.3. Kütüphanelerde Rehberlik Yapan Görevlinin (Öğretmen, İdari Memur, Kütüphaneci, vb.) Olup Olmama Durumu	153
4.1.4. Z-Kütüphanelerin Kolay Ulaşılabilir Bir Mekânda Olup Olmama Durumu (Öğr.İçin Kütüphane Kullanıma Uygun Bir Yerde mi?)	153
4.1.5. Z-Kütüphanede Aydınlatmanın Uygun Olup Olmadığı (Z-Kütüphane Aydınlatması Öğrencilerin Kütüphaneden İdeal Şekilde Faydalanmasına Uygun mu?)	154
4.1.6. Z-Kütüphanede Mekân Genişliğinin ve Ses Yalıtımının Uygunluğu (Mekânın Eni, Boyu, Yüksekliği ve Kaç Metreküp Olduğuna İlişkin Gözlem ile Ses Yalıtımı Konusundaki Durumu)	154
4.1.7. Z-Kütüphanenin Kapasite Durumu (Z-Kütüphanenin Kaç Öğrencinin Kullanımına Uygun Olduğu, Kaç Bilgisayar, Kaç Masa ve Sandalye, Kaç Kitap Olduğu)	154
4.1.8. Genel Gözlem Notları	155
BÖLÜM V: TESPİT EDİLEN SORUNLAR VE ÖNERİLER	160
5.1. Sorunlar	160
5.2. Öneriler	161

BÖLÜM VI: EKLER

EK-1: OKUL KÜTÜPHANECİLİĞİ İLE İLGİLİ OLARAK TÜRKİYE'DE GEÇMİŞ YILLARDA ORTAYA ÇIKAN ÖNERİLER	168
EK-2: MEB TARAFINDAN SAĞLANAN, 2014 YILININ ARALIK AYI İTİBARIYLA TÜRKİYE GENELİNDEKİ 338 Z-KÜTÜPHANE İLE İLGİLİ BAZI SAYISAL VERİLER VE BU VERİLERE DAİR YORUMLAR	170
DİPNOT	184
KAYNAKÇA	186
ÖNERİLEN KAYNAKLAR	188
TABLolar LİSTESİ	192
ŞEKİLLER LİSTESİ	196

YÖNETİCİ ÖZETİ

Araştırmanın Konusu

Araştırma, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından uygulamaya konan Okullar Hayat Olsun projesi kapsamında ilkokul, ortaokul ve liselerde kurulan Zenginleştirilmiş Kütüphanelerin (z-kütüphaneler) tasarım, kullanım ve idare yönünden değerlendirilmesini yapmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Araştırma, z-kütüphaneleri üç boyut (tasarım, kullanım ve idare) içerisinde inceleyerek bu önemli projenin ne ölçüde amacına uygun, yararlı ve işlevsel olarak hayata geçtiğini ölçmeyi; tasarım, kullanım ve idare boyutlarında var olan sorunları tespit etmeyi ve bu sorunlara çözüm önerileri sunmayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, istatistik ve sosyoloji disiplinlerinin geliştirdiği bilimsel yöntem ve tekniklerle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, sahada toplanan verilere ek olarak kapsamlı bir literatür taraması yapılmış; Türkiye’de 1950’li yılların sonunda gelişmeye başlayan okul kütüphaneciliğinin kısa tarihçesi verilmiş; bu kısa tarihçe içerisinde yıllara göre okul kütüphaneciliği alanında yaşanan sorunların yıllara göre listelenmesi gerçekleştirilmiş; farklı ülkelerdeki okul-kütüphanesi uygulamaları analiz edilmiş ve başarılı-başarısız örnekler incelenerek z-kütüphaneler için bunlardan öneriler çıkarılmıştır. Araştırmada, nitel araştırma teknikleri ve nicel araştırma teknikleri karma biçimde kullanılmıştır. Nicel veri toplama yöntemlerinden yüz yüze anket yöntemi; nitel veri toplama yöntemlerinden ise yüz yüze derinlemesine mülakat ve görüntüleme yöntemleri kullanılmıştır.

Veri toplamak amacıyla araştırmaya özgü olarak geliştirilen 5 veri toplama aracının yanı sıra görüntüleme teknolojilerinden de yararlanılmıştır. Araştırmanın veri toplama araçları şunlardır:

- Öğretmen/idareci nitel veri toplama formu (derinlemesine mülakat formu)
- Öğretmen/idareci nicel veri toplama formu (tam yapılandırılmış yüz yüze anket formu)
- Öğrenci nitel veri toplama formu (derinlemesine mülakat formu)
- Öğrenci nicel veri toplama formu (tam yapılandırılmış yüz yüze anket formu)
- Gözlem formu
- Fotoğraf makinası/kamera

Araştırmanın evreni, Türkiye genelindeki tüm z-kütüphanelerdir. 2014 yılı Ekim ayı itibariyle Millî Eğitim Bakanlığı kayıtlarından Türkiye genelinde 207 farklı okulda z-kütüphanenin mevcut olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında bu 207 okulun tamamı ziyaret edilmiş önceden hazırlanan veri toplama araçları belirli sayılarda uygulanarak veriler toplanmıştır. Bu 207 okuldan 48’inde (MEB verilerine göre z-kütüphane bulunması gerekirken) z-kütüphane bulunmadığı tespit edilmiştir. Veri

toplama araçlarının kullanımının dağılımı şöyledir: 12 ildeki 24 okulda, yukarıda sayılan 6 veri toplama araçlarının tamamı kullanılmıştır. Toplam 157 okulda gözlem formu ve görüntüleme teknolojisi kullanılmıştır. 207 okulun tamamında toplam 2629 öğrenciye ve 641 öğretmene nicel anket formu uygulanmıştır.

Toplanan veriler sınıflandırılmış ve nicel veriler SPSS programı aracılığıyla istatistiksel analizlerle incelenmiş ve raporlanmıştır. Nitel veriler (mülakat formları, gözlem formları ve görüntüler) ise alanında uzman akademisyen tarafından incelenerek raporlanmıştır.

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Araştırmanın kullandığı veri toplama araçlarının çeşitliliğine bağlı olarak ortaya çıkan veriler de çok boyutludur. Araştırma kapsamında ön plana çıkan başlıca veriler şöyle özetlenebilir:

- Öğrenciler arasında her gün okul kütüphanelerini kullananların oranında, z-kütüphanelerle birlikte artış meydana gelmiştir. Başka bir deyişle, okul kütüphanesine hiçbir zaman gitmeyen öğrenci oranında önemli bir azalma (%7,2) kaydedilmiştir. Her gün okul kütüphanesine giden kız öğrencilerin oranındaki artış oranı (%6,6) erkek öğrencilerin her gün kullanımındaki artıştan (%3,4) yaklaşık iki kat daha fazladır. Okul kütüphanesini hiçbir zaman kullanmayanların her iki cinsiyette de eşit oranda (kız %7,3; erkek %7,2) azaldığını görüyoruz. Bu azalmaya rağmen okul kütüphanesine hiçbir zaman gitmeyen erkek öğrencilerin oranının kız öğrencilerden daha fazla olduğu görülmektedir.

Kütüphane kullanım sıklığında z-kütüphanelerden sonra meydana gelen artışın okul düzeylerine göre nasıl gerçekleştiğine baktığımızda en fazla artışın, z-kütüphaneleri haftada bir kullanan ilkökul öğrencilerinde meydana geldiğini görmekteyiz (Bu kategorideki toplam artış oranı %12,9 olarak tespit edilmiştir). İkinci sırada en fazla artış, ortaokullarda her gün kütüphaneye giden öğrencilerin oranında meydana gelmiştir (Bu kategoride %7,1'lik bir artış olmuştur.). Hiçbir zaman kütüphaneye gitmeyen öğrencilerin oranındaki azalmaya baktığımızda, bu kategorideki en fazla azalma oranı ilkökul öğrencilerinde gözlenmiştir (%14,6). İkinci olarak ortaokul öğrencileri arasında (%6,2 oranında) ve üçüncü sırada lise öğrencileri arasında (%4,9 oranında) hiçbir zaman okul kütüphanesine gitmeyen öğrencilerin sayısında z-kütüphanelerden sonra azalma meydana gelmiştir. Toplamda okul kütüphanelerine hiçbir zaman gitmeyen öğrencilerin en büyük oranda (%25,1) lise öğrencileri arasında olduğu görülmektedir. Z-kütüphanelere rağmen hiçbir zaman okul kütüphanesine gitmeyen öğrencilerin en az oranda olduğu düzey ise ilkökullardır. Sonuç olarak z-kütüphanelerin kütüphane kullanım sıklığını artırma yönünde en fazla etkisinin ilkökul öğrencileri üzerinde; en az etkinin ise lise öğrencileri üzerinde meydana geldiğini söyleyebiliriz.

- Kız öğrencilerin z-kütüphaneleri kitap okuma amacıyla kullanma oranları (%70,5) erkek öğrencilerin oranından (%57,2) daha fazladır. Diğer verilerle birleştirdiğimizde ortaya şu sonuç çıkmaktadır: Erkek öğrenciler okul kütüphanelerini kız öğrencilere kıyasla daha fazla sosyal amaçlarla ve eğlence amaçlarıyla kullanmaya eğilimlidir.

- Z-kütüphanelerin öğrencilerin beklentilerini yaklaşık olarak %80 oranında karşıladığı saptanmıştır. Tersinden bakarsak beklentisi karşılanmayan öğrencilerin oranı %20 civarındadır. Beklentisi karşılanmayan erkeklerin oranının %21,4; kızların oranının ise %20,5 olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır.
- İlkokul düzeyindeki öğrencilerin %5,6'sı; ortaokul düzeyindeki öğrencilerin %9,3'ü ve lise düzeyindeki öğrencilerin %14,9'u z-kütüphanelerde aradıkları materyallerin hiçbirini bulamadıklarını dile getirmişlerdir. Z-kütüphanelerde aradıkları materyallerin çok azını bulabildiklerini dile getiren öğrencilerin oranları ise ilkokullarda % 16,5; ortaokullarda % 20,9 ve liselerde 26,6'dır. Bu oranlar yüksektir ve z-kütüphanelerin koleksiyonlarının (öğrenci talepleri ve müfredat doğrultusunda) genişletilmesiyle zaman içerisinde düşmesi beklenebilir.
- Hiç kütüphaneye gitmeyen öğrencilerin kütüphaneye gitmeme nedenleri sorulduğunda en fazla işaret ettiği neden alışkanlıklarının olmamasıdır (Lise öğrencilerinin %48'i; ortaokul öğrencilerinin % 33,2'si ve ilkokul öğrencilerinin %33'ü bu nedene işaret etmişlerdir.). İlkokul öğrencilerinin önemli bir kısmı (%16,7) "nasıl yararlanacaklarını bilmedikleri için" kütüphaneye gitmediklerini belirtmişlerdir. Lise öğrencileri arasında çıkan neden "İhtiyaç hissetmiyorum." (%23,9). Bu tablodan ortaya çıkan iki şeye dikkat çekmek gerekir: Birincisi, ilkokul öğrencilerinin z-kütüphanelerden yararlanmak istemelerine rağmen nasıl yararlanacaklarını bilmemelerinden ötürü kütüphaneye gitmedikleri; ikincisi, lise öğrencilerinin "İhtiyaç hissetmiyorum." ve "Alışkanlığım olmadığı için gitmiyorum." (ikisinin toplamı %72 civarında) gibi çözülebilir ama yüksek oranda öne sürülen nedenlerle z-kütüphanelere gitmiyor oluşudur.
- Z-kütüphaneler renk ve tasarımlarıyla sıra dışı özellikler taşımakta ve geleneksel, resmî kurum atmosferini aşmayı hedeflemektedirler. Bu nedenle öğrencilerin renk ve tasarımları ne ölçüde beğendiklerini görmek önemlidir. Araştırmanın ortaya çıkardığı verilerden biri, z-kütüphanelerin renk ve tasarımlarına dair öğrenci görüşlerinin okul düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı derecede değiştiğidir. Z-kütüphanelerin renk ve tasarımlarını beğenmeyenlerin oranları şöyledir: Lise düzeyinde %36,6; ortaokul düzeyinde %27,2 ve ilkokul düzeyinde %11,7. Ayrıca, araştırmanın ortaya koyduğu diğer veriler göstermektedir ki z-kütüphanelerin tasarım ve renklerinin beğenilip beğenilmemesi ile ilgili olarak bölüm türleri değil okul düzeyleri etkilidir. Başka bir deyişle sözel, sayısal veya Türkçe-matematik bölümleri arasında z-kütüphanelerin renk ve tasarımlarını beğenip beğenmeme bakımından anlamlı bir fark olmadığı gözlenmiştir.
- Öğrencilerin önemli bir kesimi, z-kütüphanelere materyal seçilirken öğrencilerin isteklerinin dikkate alınmadığı kanaatindedir. İlkokul öğrencilerinin %13,5'i; ortaokul öğrencilerinin %23'ü ve lise öğrencilerinin %28'i, z-kütüphanelere materyal seçiminde öğrenci isteklerine gereken önemin verilmediğini düşünmektedirler.
- Z-kütüphaneleri tüm boyutlarıyla bir defada değerlendirmelerini sağlamak için öğrencilere "Z-kütüphane hizmetlerinden genel olarak memnun musunuz?" sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya en yüksek oranda (%23,7) lise seviyesindeki öğrencilerden; ikinci sırada ortaokul seviyesindeki öğrencilerden (%19,6) ve son sırada ilkokul düzeyindeki öğrencilerden (%13,1) "hayır" cevabı gelmiştir. Okul seviyelerine göre

verilen cevaplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu Ki-kare testi ortaya çıkarmıştır ($p=0,00<0,05$).

- Genel olarak her açıdan ilköğrencileri z-kütüphanelerden en fazla memnun olan; z-kütüphanelerin etkisini en fazla hisseden kesimdir. Z-kütüphanelerden en az memnun olan ve etkilerini en az hisseden kesim ise lise öğrencileridir.
- Öğrencilerin, z-kütüphanelerde aradıkları ve ihtiyaç duydukları kaynakları ne ölçüde bulabildikleri araştırıldığında, ihtiyaç duydukları kaynakların hiç birini bulamayanların oranının en fazla (%19,2) sayısalcı; ikinci sırada Türkçe-matematikçi (%17,5) ve en son sırada sözelci (%4,7) olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlardan hareketle, z-kütüphanelerdeki koleksiyon türlerinin çoğunlukla sözel öğrencilerine hitap ettiği; sayısal ve Türkçe-matematik öğrencilerinin aradıkları materyal türlerinin daha çok zenginleştirilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Tespit Edilen Sorunlar ve Öneriler

Araştırma kapsamında z-kütüphanelerde tespit edilen başlıca sorunlar şunlardır:

- Z-kütüphanelerde tam zamanlı, profesyonel kütüphaneci bulunmadığı için kütüphanelerin yararları tümüyle ortaya çıkmamaktadır.
- Z-kütüphanelerin koleksiyonları ile okul müfredatı arasındaki bağın zayıf olduğu gözlemlenmiştir.
- Öğrenciler elektronik kaynakların kullanımı ile ilgili bilgi ve becerilere yeterli ölçüde sahip değildir.
- Öğrencilerin yaklaşık 5'te 1'inin (%21,1) z-kütüphanelerden istedikleri ve ihtiyaç duydukları oranda yararlanamadıkları ortaya çıkmıştır. Bu, z-kütüphanelerin kuruluş amaçlarına hizmet etme konusunda eksiklikler olduğu anlamına gelmektedir. Öğrencilerin istedikleri ve ihtiyaç duydukları her zaman z-kütüphanelere %100 oranında ulaşamıyor olması önemli bir sorundur. Z-kütüphaneler, hiçbir noktada öğrenci taleplerinin gerisinde kalmamalıdır.
- İlkokul öğrencilerine z-kütüphane kullanımı konusunda yönlendirici eğitimler verilmeli, lise öğrencileri ise çeşitli etkinliklerle ve pedagojik yaptırımlarla kütüphanelere yönlendirilmelidir.
- Z-kütüphanelerin kullanımının çeşitlendirilmesi ile birlikte kütüphane alışkanlığının artması beklenir. Oysa sayısal veriler gösteriyor ki z-kütüphaneler en çok kitap okuma ve ders çalışma amacıyla kullanılmakta; söyleşi, imza günü ve benzeri etkinliklere yer verilmemektedir.
- Öğrencilerin önemli bir kısmı z-kütüphanelerin kullanımı konusunda bilgisiz veya kendine güvenden yoksun durumdadırlar ("Z-kütüphane materyallerinin kullanımı ve bilgi erişimi konusunda eğitim verilmesi sizce yararlı olur mu?" sorusuna öğrencilerin %60'ı "evet"; %30,9'u "kısmen" cevabı verilmiştir. Hayır cevabı verenlerin oranı % 9'da kalmıştır.).
- Amerikan Okul Kütüphaneleri Birliği'ne göre kütüphanelerin kullanım alanları, odaları, iç ve dış mimari tasarımları belirli standartlara sahip olmalıdır (Bu standartlarla ilgili

bazı maddeler tercüme edilmiş ve aşağıdaki “öneriler” kısmına konmuştur.). Örneğin bireysel çalışma alanında sandalye başına (kullanıcı başına) en az 2,5 m²’lik alan olmalı; her bir masada 4’ten fazla sandalye olmamalıdır. Araştırmamız kapsamında bazı z-kütüphanelerde masa başına 6 sandalye düştüğü; kullanım alanı itibarıyla de sandalye (kullanıcı) başına düşen alanın standartların altında olduğu saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerle yapılan anketlerde de z-kütüphanelerin mekânsal genişliğinin yeterli olduğunu düşünen öğrenci oranının %41,4 olduğu ortaya çıkmıştır (Kısmen yeterli olduğunu düşünenlerin oranı %40,1’dir.). Yine araştırmamız kapsamında, z-kütüphanelerde yeterli sayıda masa ve sandalye olmadığı görüşünü dile getiren öğrencilerin oranı %26,3 olarak tespit edilmiştir.

- Z-kütüphanelerin öğrenci taleplerinin geride kaldığı bir başka nokta, z-kütüphanelerin açık bulunma süreleri ve saatleridir. Araştırmamız kapsamında ortaya konan verilere göre öğrencilerin %22,7’si, bu konuda bir memnuniyetsizlik içerisindedir. Başka bir ifade ile öğrencilerin yaklaşık 4’te 1’i, z-kütüphanelerin açık olduğu saatlerin uygun olmamasından yakınmaktadır.
- Z-kütüphanelerin gerek yeni yeni yaygınlaşıyor olmalarından ötürü, gerekse yetkili ve sorumlu bireylerin yeterli özeni göstermemelerinden ötürü gerekli ölçüde tanıtılmadıkları ortaya çıkmıştır. Araştırmanın nicel verilerine göre öğrencilerin %25,6’sı, z-kütüphanelerle ilgili tanıtım ve bilgilendirme çalışmalarından memnuniyetsizlik duyduklarını dile getirmişlerdir. Kimi zaman bu bilgisizliğin çok ileri boyutlara vardığı da araştırma ekibi tarafından not edilmiştir. Örneğin bazı okullardaki öğretmenlerin, hatta il/ilçe milli eğitim şube müdürlerinin ve doğal olarak da öğrencilerin z-kütüphane kavramını ilk kez araştırmamızın saha görevlisinden duyduğuna tanıklık edilmiştir (Gözlem notları ile ilgili analizlerin yer aldığı bölüme bakınız.).
- Öğrencilerin z-kütüphanelerdeki toplam hizmet kalitesinden ne ölçüde memnun oldukları ve bu konudaki öğrenci kanaatlerinin okul düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde değişip değişmediği ölçülmüştür. Bu amaçla öğrencilere “Z-kütüphanede sunulan hizmetler beklentilerinizi karşılıyor mu?” sorusu yöneltilmiştir. Soruya verilen cevapların dağılımı ile ilgili olarak gerçekleştirilen Ki-kare testi sonucunda $p=0,00 > 0,05$ bulunmuş ve bu değerden hareketle öğrencilerin bu konudaki görüşlerinin okul düzeyine göre anlamlı bir şekilde değiştiği sonucuna varılmıştır. Z-kütüphanelerin hizmetlerinden toplam şekilde memnun olanların oranının ilkokullardan liselere doğru gidildikçe büyük düşüş gösterdiği tespit edilmiştir. İlkokul düzeyinde bu soruya “evet, karşılıyor” cevabı verenlerin oranı %56,7; ortaokul düzeyinde %31,4 ve lise düzeyinde %21,3 olarak tespit edilmiştir. Tersinden bakarsak, z-kütüphanelerin beklentilerine karşılık vermediğini ifade edenlerin oranının ilkokullarda %11,1; ortaokullarda %21 ve liselerde %25,4 olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin z-kütüphanelerdeki hizmetlerden memnuniyetsizliğinin çok önemli oranda teknoloji ile ilgili konularda olduğunu başka sorulara verdikleri cevaplardan anlamaktayız. Öğrencilerin z-kütüphanelerdeki teknoloji hizmetlerinden memnuniyetini ölçmek için sorulan sorunun ortaya koyduğu verilere göre z-kütüphanelerde sunulan teknolojik hizmetleri yeterli bulmayan öğrenci oranları lise düzeyinden ilkokul düzeyine doğru gittikçe azalmaktadır. Liselerde, teknolojik hizmetleri yetersiz bulanların

oranı %50,1'dir. Bu oranın bir hayli yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Ortaokullarda z-kütüphanelerin teknolojik hizmetlerini yetersiz bulanların oranı %41,8; ilkokullarda ise %23,2'dir.

Araştırma sonucunda, genel olarak Türkiye'deki okul kütüphanelerinin ve özelde z-kütüphanelerin iyileştirilmesi için şu önerilerde bulunulmuştur:

- Her okul kütüphanesinde tam zamanlı kütüphaneci istihdam edilmelidir: 2004 yılında Amerika'da yapılan bir araştırma, okul kütüphanesi olup içerisinde profesyonel kütüphanecilerin çalıştığı ortaöğretim kurumlarında başarı oranının okul kütüphanesi olmayan okullardan daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Türkiye'deki kütüphanelerin sorunlarını, başarısızlıklarının nedenlerini ve bu araştırmanın ortaya koyduğu verileri düşündüğümüzde, her kütüphaneye mutlaka kütüphanecilik eğitimi almış (mümkünse okul kütüphaneciliği alanında ihtisas yapmış) en az bir tam zamanlı, kadrolu kütüphane görevlisi atanmasının ne kadar gerekli olduğu ortaya çıkar. Kütüphanecilik mezunu görevlilerin, dünyanın farklı yerlerinde başarılı okul kütüphanelerini ziyaret ederek oralardan öğrendiklerini uygulamaları teşvik edilmelidir. Millî Eğitim Bakanlığı, okul kütüphanecisi yetiştirmek için özel programlar geliştirmeli, bu programlar mutlaka Türkiye'deki ve yurtdışındaki başarılı okul kütüphanelerini ziyaret etmeli, onların deneyimlerinden yararlanmaları sağlanmalıdır.

İyi bir okul kütüphanecisi:

- İş birliği kültürü içerisinde, öğretmen ve öğrencilerle devamlı olarak iletişimde olmalıdır.
- Kaynak materyaller konusunda yeterli bilgiye sahip olmalı ve bu bilgisiyle öğrencileri doğru yönlendirme isteğini birleştirmelidir.
- Okumayı her durumda ve ortamda teşvik edici olmalıdır.
- Geleceğin önemli insanların yetişmesinde kendisine ve kütüphaneye düşen önemin farkında olmalıdır.
- İçinde bulunduğumuz yüzyılın öğrenme ve eğitim paradigmalarından haberdar olmalıdır.
- Eğitim teknolojilerini ve dünyadaki teknolojik gelişmeleri yakından izlemelidir.
- Kütüphanecilik bilgisi kadar öğreticilik yönünü de geliştirmelidir.
- Her zaman güler yüzlü, işinin önemini bilen, işini seven ve yardımsever olmalıdır.
- Okul kütüphanelerinin koleksiyonları, okul müfredatı ile yakından ilgili olmalıdır. Bu konuda kütüphaneci ile okul öğretmenleri arasında devamlı bir diyalog olmalı, müfredat değişimleri öngörülerek veya izlenerek kütüphane koleksiyonu sürekli güncellenmelidir.
- Öğrencilerin kütüphaneden yararlanması için "kütüphane programları" düzenlenmelidir. Bu kütüphane programları, kütüphane kullanma sıklığını artırmanın yanı sıra öğrencilerin kütüphane kullanım becerilerini artırmayı da hedeflemelidir.
- Öğrencilerin kütüphaneye olan ilgilerinin artması için kendi eserleri basılmalı ve kütüphane koleksiyonuna yerleştirilmelidir. Şiir yarışması, öykü yarışması, resim veya fotoğraf yarışması gibi etkinlikler düzenlenmeli, bu etkinliklerde ortaya çıkan eserler bastırılarak kütüphane koleksiyonuna eklenmelidir.

- Öğrencilerin kütüphanede, kütüphane görevlisine yardım etmesi için haftalık olarak kütüphanede görevlendirilmeleri sağlanmalıdır. Öğrenciler kütüphane görevlisine kataloglama, düzenleme, tamir etme, ödünç verme ve geri alma uygulamalarında yardımcı olmalıdır.
- Velilerin kütüphaneyi sahiplenmesi için çeşitli etkinlikler düzenlenmelidir.
- Kütüphane koleksiyonu, müfredat ağırlıklı olmakla birlikte kurgu türlerinde (roman, şiir, öykü vb.) materyalleri de içermelidir.
- Öğrencilerin gruplar hâlinde haftalık “kütüphane saatleri” olmalı, her grubun mutlaka bu etkinliğe katılması sağlanmalıdır.
- Kütüphane raf sistemi düzenli ve evrensel standartlara uygun olmalıdır. Örneğin materyallerin Dewey sistemine göre kataloglanmış olması, öğrencilerin eğitim hayatlarının ilerleyen safhalarında farklı kütüphanelerde istedikleri materyalleri kolaylıkla bulmalarında etkili olacaktır. Aynı şekilde, raf ölçüleri de uluslararası standartlara uygun olmalıdır.
- Okul kütüphaneciliğini geliştirmek ve teşvik etmek için her yıl “Örnek Okul Kütüphanesi”, “Örnek Okul Kütüphanecisi” ve “Örnek Kütüphane Kullanıcısı” benzeri bir ödül programı hayata geçirilmelidir.
- Z-kütüphaneler henüz çok yenidir. Bu nedenle akademik başarı üzerindeki etkilerini ölçmek mümkün değildir. Ancak uzun vadede bu ölçümler mutlaka düzenli olarak yapılmalıdır. Okul kütüphanelerinin “başarısını” veya “performansını” düzenli olarak ölçmek için standart bir ölçek geliştirilmeli ve bu ölçek düzenli olarak kullanılmalıdır. Bu noktada, dünyanın farklı yerlerinde örnek uygulamalar vardır. İngiltere’de başarılı bazı okul kütüphaneleri, haftalık olarak kullanım istatistiklerini kaydetmektedirler. Türkiye’de z-kütüphanelerin etkisini ölçmek için geliştirilecek bir ölçek, aşağıdaki başlıkları mutlaka içermelidir:
 - Kütüphanenin belirli periyotlar içerisinde (haftalık, aylık, dönemlik ve yıllık olarak) kaç kişi tarafından ziyaret edildiği (öğretmen ve öğrenci ayrı ayrı; bireysel ziyaret ve grup ziyaretleri ayrı ayrı)
 - Kütüphanede öğrenci başına düşen materyal sayısı (kitap, görsel ve işitsel materyallerin her biri için ayrı istatistikler)
 - Kütüphanenin yıllık bütçesinin öğrenci başına düşen miktarı
 - Kütüphanede belirli periyotlarla toplam ödünç verme sayısı
 - Belirli periyotlar içerisinde öğrenci başına düşen ödünç alma sayısı
 - Materyal türlerinin oranları % kaç kurgu (roman, öykü vb) % kaç kurgu-dışı (ders materyali, fikir ve araştırma kitabı)
 - Kütüphanelerin geliştirilmesi ve daha faydalı hâle getirilmesi; kullanım sıklığının ve verimliliğinin artırılması için genel politikaların yanı sıra her bir kütüphaneye özel politikalar geliştirilmelidir. Bu amaçla İl Millî Eğitim Müdürlükleri, sorumluluk alanlarındaki z-kütüphaneleri sürekli olarak izleme-değerlendirme yoluna giderek her bir kütüphaneyi bu politika çerçevesinde ele almalı ve geliştirmelidir. Merkezî ve genel politikalar, tüm kütüphanelerin aynı kriterlere göre ele alınmasına neden olacağı için

kaynakların verimli kullanılması konusunda ve kütüphanelerin bireysel ihtiyaçlarının ıskalanma ihtimaline açık olması nedeniyle belirli bir noktadan sonra yerini yerel ve tekil politikalara bırakmalıdır.

- Araştırmanın nicel veri toplama araçlarından elde edilen bulgulara göre öğrencilerin % 25,7'si, z-kütüphanelerden dinlenmek amacıyla yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin z-kütüphaneleri ders dışı yararlı etkinlikler için de kullanmasının önemli olduğu düşünülürse ders aralarında ve diğer zamanlarda z-kütüphanelerin öğrencilere dinlenme mekânı olarak da hizmet ediyor olması önemlidir. Bu nedenle z-kütüphaneleri öğrenciler için daha cazip hâle getirmek için "yararlı dinlenme" veya "dinlenirken öğrenme" gibi konseptler geliştirilmelidir.
- Öğrencilerin %20,1'i, "Z-kütüphanelerden arkadaşlarınızla birlikte olmak amacıyla faydalaniyor musunuz?" sorusuna evet cevabı vermişlerdir. Bu iki anlama gelmektedir: Birincisi, öğrencilerin 5'te 1'i z-kütüphanelerden arkadaş etkisiyle yararlanmaktadır. İkincisi, z-kütüphaneler araştırma ve öğrenme faaliyetleri dışında sosyalleşme amacına da hizmet etmektedir. Okullarda kantin ve kafeterya konseptleri dışında yeni sosyalleşme mekânları olarak hizmet etmeleri durumunda z-kütüphanelerin toplam eğitim kalitesine katkıda bulunacağı beklenebilir. Kütüphanelerin tasarımında grup aktivitelerinin ve birlikte ders çalışma mekânlarının da önemli görülmesi gerekir.
- Kütüphanelerin engelli kullanımına uygun hâle getirilmesi için projeler teşvik edilmelidir. Yeni yapılan okulların z-kütüphanelerinin, engelli-dostu biçimde tasarlanması sağlanmalıdır.
- Z-kütüphaneler, okul planları çizilirken bu planlarda yer almalıdır. Yeni yapılan okullardaki z-kütüphaneler tasarlanırken uluslararası standartlara uygun olarak tasarlanmalıdır. Tüm dünyada geçerli bir mevzuat olmamakla birlikte bazı kütüphanecilik otoriteleri, okul kütüphanelerinin tasarımı ile ilgili bazı standartlar önermiştir. American Library Association'a çalışan kütüphane mimarlarına göre okul kütüphanesinin yapı planındaki lokasyonu belirlenirken şunlara dikkat edilmelidir:
 - Yeni bir okul planı çizilirken mimarla birlikte okul kütüphanesinin yeri hakkında istişare yapılmalıdır.
 - Kütüphane, okulun tüm alanlarından kolayca erişilebilecek bir yerde konuşlandırılmalıdır (genellikle merkezî bir mekân seçilir bunun için).
 - Gürültülü alanlardan (kafeterya, spor salonu, müzik odası gibi yerlerden) uzakta olmasına dikkat edilmelidir.
 - Giriş katı tercih edilmelidir. Bu mümkün değilse (varsa) asansör yakını tercih edilmelidir.
 - Tuvaletlere erişimin kolay olmasına dikkat edilmelidir (Tabii ki tuvalete çok yakın olması da doğru değildir. Erişim kolaylığı esas ilke olmalıdır.).
 - Gelecekte büyütülmesi gerektiğinde daha az maliyetle bu genişlemeyi sağlayacak biçimde yer seçilmeli ve plan uygulanmalıdır.
 - Lise düzeyindeki öğrenciler arasında z-kütüphanelerin renklerini ve tasarımlarını beğenmeyenlerin oranı %36,6'dır. Gençlerin çocuklara göre daha eleştirel estetik ve

zevk anlayışına sahip olduğunu da hesaba katarak bu oranın yüksekliği bir ölçüde izah edilebilirse de lise düzeyindeki öğrencilere yönelik z-kütüphane tasarımlarının iç mimar ve dekorasyon uzmanları ile iş birliği içerisinde gözden geçirilmesi önerilmiştir.

Z-KÜTÜPHANE ETKİ ANALİZ ARAŞTIRMASI RAPOR

BÖLÜM I: LİTERATÜR TARAMASI

1.1. Okul Kütüphaneciliğinin Genel Olarak Kütüphanecilik İçerisindeki Yeri; Türkiye’deki Tarihçesi ve Dünyadaki Örnek Uygulamalar

1.1.1. Okul Kütüphaneciliği: Trendler ve Tanımlar

Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu (International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA)), “Herkes İçin Bilgi Zirvesi”nden sonra yayınladığı raporun “21. Yüzyılda Kütüphane Nedir?” başlıklı kısmında şu tespitleri yapmaktadır:

21. Yüzyılda kütüphane:

- Bilgiye, fikirlere ve hayal gücünün ürünlerine ulaşmayı sağlayan araçtır.
- Kâh dünyadaki yerinizi anlamayı, kâh çocuk hikâyelerinden keyif almayı, güvenli su kaynakları hakkında bilgi edinmeyi ya da eskilerin bilgece fikirlerinden ilham almayı sağlayan yerdir.
- Halkın ihtiyacına cevap veren, insanların bir araya gelmesini sağlayan yerdir.
- Geniş ölçekli keşiflerin yapılabildiği, hayat boyu öğrenmenin araçlarının sağlandığı, politik ve sosyal merakların giderildiği mekândır.
- Fikirlerin ve ilhamların korunduğu bankadır.
- Yeni yeteneklerin edinildiği yerlerdir.
- Halkın bir araya geldiği, keyifli ve eğlenceli etkinliklerin olduğu yerdir.¹

Kütüphanecilik konusunda uluslararası otorite olan IFLA’nın genel olarak kütüphaneciliğe yüklediği bu misyonlar, okul kütüphaneciliği için de geçerli olmakla birlikte okul kütüphaneciliğinin misyonları, çalışma ilkeleri ve işlevleri ile ilgili olarak ayrıca tanımlamalar geliştirilmiştir. IFLA/UNESCO, okul kütüphaneciliği bildirgesinde okul kütüphaneciliğinin misyonunu şu şekilde belirlemiştir:

Okul kütüphanesi, giderek artan bilgi ve bilgiye dayalı günümüz toplumunda, işlevsel başarı için temel bilgi ve düşünceleri sağlar. Okul kütüphanesi, öğrencileri yaşam boyu öğrenme becerileriyle donatır ve onların hayallerini geliştirir. Böylelikle, onların sorumlu vatandaşlar olarak yaşamalarına devam etmelerini sağlar.²

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), okul kütüphanelerinin misyonunu şöyle belirlemiştir: “Okul kütüphaneleri öğrenme hizmetlerini sağlar, okulla ilişkili insanların eleştirel düşünen ve her türlü bilgiyi ve medyayı etkili bir biçimde kullanabilen bireyler olmaları yolunda hizmet sunar. UNESCO Halk Kütüphaneleri Manifestosu’nun ilkeleri uyarınca geniş bilgi ve kütüphane ağlarına erişim sağlar”.³

IFLA/UNESCO, okul kütüphanelerine özel bir önem atfeder. Bu otoritelere göre okul kütüphanelerinin hedefleri şunlar olmalıdır:

- Okul müfredatında belirlenen eğitimsel amaçları desteklemek ve güçlendirmek
- Çocuklarda okuma, öğrenme ve kütüphanelerden ömür boyu yararlanma alışkanlığını oluşturmak ve sürdürmek

- Bilme, anlama, hayal kurma ve keyif alma amaçlı bilgi üretme ve edinme fırsatlarının yaratılmasına katkıda bulunmak
- Biçimine ve aracısına bakılmaksızın, toplumsal iletişimdeki hassasiyetleri de içerecek şekilde, bilgiyi elde etme ve kullanma becerilerini geliştirmede tüm öğrencilere destek olmak
- Kullanıcıları yerel, bölgesel, ulusal ve küresel ölçekte farklı fikir ve düşüncelere açık hâle getiren kaynaklara ve fırsatlara erişim sağlamak
- Kültürel ve sosyal farkındalık ve duyarlılık geliştiren aktiviteler düzenlemek
- Okulun misyonuna ulaşması konusunda öğrencilerle, öğretmenlerle, yöneticilerle ve velilerle iş birliği içerisinde çalışmak
- Entelektüel özgürlüğün ve bilgiye erişimde özgürlüğün, demokrasiyi geliştirecek etkili ve sorumluluk sahibi yurttaşların yetişmesinde ne denli önemli olduğunu bilerek çalışmak
- Okul kütüphanesindeki hizmetlerden ve kaynaklardan yararlanma konusunda okul üyelerini ve onun ötesindeki insanları teşvik etmek.⁴

1.2. Türkiye’de Okul Kütüphaneciliğinin Kısa Tarihçesi⁵

Osmanlı döneminde kütüphaneler genellikle eğitim, sağlık ve ibadet amacıyla inşa edilen “külliye”lerin bir parçası olarak kurulurdu. Örneğin Fatih Camii Kütüphanesi, Ayasofya Kütüphanesi, Nuruosmaniye Külliyesi Kütüphanesi bunun örnekleridir. Batı tarzında modern okulların kurulmasıyla birlikte bu okullara da kütüphaneler eklenmesi, 18. yüzyılda görülmeye başlanmıştır. I. Mahmud’un bizzat ilgilendiği ve açılışından kısa süre sonra bizzat ziyaret ettiği Galatasay Mektebi Kütüphanesi, bunun ilk örneklerindedir (Cunbur, 1960).

1927 yılında çıkarılan Lise ve Okullar Talimatnamesi, 1950’li yılların sonuna kadar okullardaki kütüphanelerle ilgili cılız bir yönetim mevzuatını meydana getirmiştir. 1959 yılında “Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği” hazırlanarak yürürlüğe sokulmuştur. Bu yönetmelik kısa süre içerisinde okul kütüphanecisini “ayniyat memuru” durumuna düşürerek kütüphanecilik yapmasına engel olmakla eleştirilmiştir (Paradoksal biçimde, Türkiye’de okul kütüphaneciliği için önemli bir kilometre taşı olan bu yönetmeliği okul kütüphaneciliğinin gelişmesine engel olarak gören eleştiriler, 1970’lerde bile devam etmiştir.). 26 Ağustos 1976 tarihinde yeni bir Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. 12 Eylül 1980 darbesinden sonra bu yönetmelik, genelgelerle desteklenmiştir (Önal, 1986: 22-23). 22 Ağustos 2001 tarihli, “Millî Eğitim Bakanlığı Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği” 24501 sayısı Resmî Gazete’de yayımlandıktan sonra yürürlüğe girerek 1976 tarihli Yönetmeliği iptal etmiştir. 2001 yılından bugüne, Yönetmelikte çeşitli tadilatlar yapılmış ve bu Yönetmelik’le Okul Kütüphaneleri yönetilmeye devam edilmiştir.

Türkiye’de okul kütüphaneciliğinin gelişmesinde, Millî Eğitim Şuralarının, Türk Kütüphaneciler Derneği’nin ve Kalkınma Planlarının en önemli aktörler olduğunu görüyoruz. Ayrıca okul kütüphaneciliğinde (eğitim politikalarına müdahalenin parçası olarak) 1960 ve 1980 darbelerinden sonra önemli hamleler olduğunu görüyoruz.

7. Millî Eğitim Şurası'nda (5-15 Şubat 1962) ilk defa okul kütüphaneciliği ile ilgili açık öneriler getirilmiştir. Öneriler kabul edilmiş ve Bakanlık tarafından genelge ile duyurulmuştur. Daha sonra Sekizinci Şura (28 Eylül-3 Ekim 1970) ve Dokuzuncu Şurada (24 Haziran-4 Temmuz 1974) ortaöğretim müfredatına kütüphane bilgisi dersinin konması kararlaştırılmış; On birinci Millî Eğitim Şurasında (8-11 Haziran 1982) ise “okul kütüphaneciliği uzmanları”nın yetiştirilmesi kararlaştırılmıştır. Kalkınma planlarında da okul kütüphaneciliği ile ilgili kararlar olduğunu görüyoruz. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlık aşamasında (Millî Eğitim Özel İhtisas komisyonu, Eğitici Yayınlar Alt Komisyonu Raporu'nda) okul kütüphaneleri ile ilgili özel öneriler getirilmiştir. Ancak bu öneriler hazırlık aşamasında kalmış ve Beşinci Kalkınma Planı'na girmemiştir (Önal, 1986: 18-21). 1980 darbesinden sonra, Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığına (MEGSB) bağlı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü Yayınlar Daire Başkanlığı bünyesinde, 24 Nisan 1981 tarihinde “Okul Kütüphaneleri Şubesi” kurulmuştur.

1.3. Türkiye’de Okul Kütüphaneciliği İle İlgili 1960’lardan Bugüne Kadar Öne Çıkan Başlıca Eleştiri Konuları ve Öneriler

1950’li yılların sonu-1960’ların başlarından itibaren, Halk Kütüphanelerinin gelişimine paralel olarak, okul kütüphaneciliğinin de önemi takdir edilmiş, bu konuda önemli mesafeler kaydedilmiştir. Kimi eğitimciler, John Dewey’in 1920’lerde okul kütüphaneleri hakkında yazdıklarına atıflar yaparak, bir okulu inşa etmeden önce ona bir kütüphane mekânı seçilerek işe başlanması gerektiğini öne sürmüştür. Aynı bakış açısıyla, okul kütüphanelerinin gelişiminin, Türkiye’de demokrasinin gelişmesi için vazgeçilmez olduğu düşüncesi de savunulmuştur (Türkyiğit, 1969: 265).

1960’lı yıllarda okul kütüphanelerinin düzenlenmesi konusunda görüşler ortaya çıkmıştır. Nejdet Sançar, 1960’lı yıllarda okullardaki kütüphanelerin işlevsiz olmalarının arkasında, bu kütüphaneleri işletecek nitelikli personelin bulunamamasını görmektedir (Sançar, 1960:10). Sançar, okul kütüphanelerinin iyileştirilmesi için “Arap alfabesiyle yazılmış kitapları ve zararlı kitapları süratle ayıklamayı” ve “kütüphaneci yetiştirmeyi” önerir. Sançar’a göre “eğer maarifi bugünkü söyleyişle bir “millî eğitim” olarak anlayacaksak okul kütüphanelerini de bu “millî eğitim”in sağlanmasında yardımcı hâle sokmak vazifedir.” (Sançar, 1960: 12)

7. Millî Eğitim Şûrası'nda (5-15 Şubat 1962), okul kütüphaneciliği ile ilgili sorunlar şöyle özetlenmiştir:

- a) Eğitim sistemi
- b) Çocuk ve gençlere yönelik yayınların azlığı
- c) Nitelikli görevli personelin azlığı (Bayraktar, 1978: 132).

Türk Kütüphaneciler Derneği, 1978 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na, okul kütüphaneciliğinin geliştirilmesi için şunları önermiştir:

- a) İlkokul ikinci sınıflara kütüphanelerle ilgili dersler konması
- b) Orta dereceli okullar için “kütüphane bilgisi” dersinin haftada en az bir saat mecburi ders olarak müfredata konulması

- c) Öğretmen kütüphanecilerin yeterlilik kurslarına gönderilmesi
- d) Okul kütüphaneleriyle ilgili kursların en az 30 iş günü olarak belirlenmesi ve dersi verecek öğretim üyelerinin de yeterliliğinin sağlanması
- e) Okul kütüphaneleri ile halk kütüphaneleri arasında teknik konularda standart birliğine varılması
- f) Okul kütüphanelerinin, kütüphanecilik konusunda bilgi sahibi müfettişlerce denetlenmesi
- g) Okul kütüphanelerinde görevlendirilen personelin, okulun başka işlerinde görevlendirilmemesi (Bayraktar, 1978:134)

1970'li yıllarda, kütüphanecilik uzmanları tarafından okul kütüphaneciliği ile ilgili olarak önceki yıllarda atılan adımların yetersizliği vurgulanmıştır. Örneğin Türk Kütüphaneciler Derneği, 8. Millî Eğitim Şûrası'nda (28 Eylül-3 Ekim 1970), okul kütüphaneciliği ile ilgili tespitlerde bulunmuş ve Şûra Başkanlığına bir dizi öneride bulunmuştur. Buna göre Türkiye'de okul kütüphaneciliğinin sorunları bir kaç başlık altında, şu şekilde tespit edilmiştir:

- a) Yönetim ve denetim: 1959 yılında çıkarılan Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'nin iyi işleyen bir yönetim mekanizması kuramadığı tespitinden hareketle, sadece okul kütüphaneciliği ile uğraşan personel istihdamı ve okul kütüphanelerinin bağlı olduğu MEB bünyesinde veya Kütüphaneler Genel Müdürlüğüne bağlı yeni bir müdürlük kurulması önerilmiştir.
 - b) Organizasyon veya sistemdeki yetersizlik: Bu konudaki aksaklıkların giderilmesi için, ilkokullar ve orta öğretim için ayrı ayrı "merkezî" kütüphaneler kurulması ve periyodik olarak bu merkezi kütüphaneden okul kütüphanelerine kaynak gönderilmesi önerilmiştir.
 - c) Materyal seçimi: Kaynakların verimli kullanılması ve doğru materyallerin seçilmesi için Kütüphaneler Genel Müdürlüğü bünyesinde bir komisyon kurulması önerilmiştir.
 - d) Öğretmenlerin kütüphane kavramına bakışı: Öğretmen yetiştiren kurumlarda, kütüphanecilikle ilgili zorunlu derslerin okutulması önerilmiştir (Sefercioğlu, 1970).
- 1970'li yıllarda Türkiye'de okul kütüphaneciliğinin içerisinde bulunduğu durumu "yüz kızartıcı" olarak nitelendiren Özer Soysal, sorunların kökenindeki esas nedenleri şöyle sıralamaktadır:

- a) Eğitim politikalarının okul kütüphaneciliği karşısındaki duyarsızlığı
- b) Türk kütüphaneciliğinin temel programlardan ve stratejilerden yoksun oluşu
- c) Genel eğitim ve kütüphanecilik için yatırım planlarındaki eksiklikler (Soysal, 1971: 132)

Soysal, genel olarak kütüphanelerle ilgili konuların 1. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda planlama kadrajına girmiş olmasını önemli bir gelişme olarak görür ama kalkınma planlarında daha ayrıntılı ve titiz bir şekilde bu konuya vurgu yapılmamış olmasını da bir eksiklik olarak tespit eder.

1980'lerde de eğitim bilimcilerin ve kütüphanecilerin ortak görüşü, okul kütüphanelerinin, eğitimin vazgeçilmez bir parçası olduğudur. Okul kütüphaneleri,

eğitim müfredatı ile bağlantılı çalışan, yaratıcı, tamamlayıcı, çeşitli ama belirli ilgi alanlarına odaklanmış koleksiyona sahip kurumlar olarak tarif edilmiştir (Soysal vd. 1982).

1980 darbesinden sonra eğitim politikalarında yeniliklere gidilmiş, 10. Millî Eğitim Şûrası'nda (23-26 Haziran 1981) "Yeni Türk Millî Eğitim Sistemi" başlığı altında bazı reformlar planlanmıştır. Bu reformların bir parçası olarak okul kütüphaneciliğinde de iyileştirmeler öngörülmüştür. Bunlar:

a) Okullarda kütüphaneye gereken önemin verilmesi ve kütüphane öğretmenin okul-aile birliği ile okul arasındaki iş birliğinde ve okul ile uzmanlar, öğretmenler arasındaki iş birliğinde öncü rol oynaması

b) Okul binası planlanırken kütüphanesi için bir yerin mutlaka planda gösterilmesi

c) Okul Örgütü içerisinde okul kütüphanesinin gösterilmesi, Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'nde belirtilen görev ayrımlarının titizlikle uygulanması, personelin verimli kullanılması

d) Kütüphane öğretmeni ve kütüphaneci öğretmenlerin iyi yetişmelerinin sağlanması

e) Millî eğitim müdür yardımcılarında birinin sadece okul kütüphaneleri ile ilgili konularla ilgilenmesi

f) 7. veya 8. sınıflardan birinde haftada bir saat Kütüphane Bilgisi dersinin konulması (mümkünse seçmeli ders olarak da konması)

g) Tüm liselerin 2. veya 3. sınıflarından birinde haftada bir saat Kütüphane Bilgisi dersi konması

h) Öğretmen yetiştiren kurumlarda, dönemlerden birinde haftada en az 1 saatlik Kütüphanecilik Bilgisi dersinin konması

i) Şube Müdürlüğü düzeyinde yönetilen okul kütüphanelerinin genel Müdürlük hâlinde örgütlenmesi (Bayraktar ve Duman, 1982:111-114)

İnci Ünal, 1980'lerin ikinci yarısında, "okul kütüphanelerinin hizmet vermesini etkileyen yönetsel faktörler"i şöyle sıralamıştır:

a) Eğitim politikası (Eğitim politikalarında, okul kütüphanelerine özel yer ayrılması gerektiğini söyler.)

b) Yönetim ilkeleri

c) Teşkilat ve görevler

d) Yönetmelikler ve genelgeler.

Ünal, okul kütüphaneciliğinin gelişmesi için şu önerilerde bulunmuştur:

a) "Eğitim politikamız içinde, okul kütüphaneleri eğitimin temel unsuru olarak düşünülmeli ve eğitim sistemimiz kütüphaneye etkin olarak yer vermelidir.

b) Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı okul kütüphanelerinin geliştirilmesi ile ilgili tedbirleri almalı ve bu tedbirleri kalkınma planlarına sokmalıdır.

c) Millî Eğitim Şuralarında okul kütüphanelerinin gereksinimlerini karşılayacak, uygulamaya yönelik kararlar alınmalı ve gerçekleştirilmelidir.

d) Okul kütüphanelerinin eğitimdeki önemine rağmen, sorunları çok ve çeşitlidir. Sorunların çözülmesi ve gelişmenin sağlanması için Okul Kütüphaneleri Şubesi, Daire Başkanlığı hâline getirilmelidir. Görevleri ve yetkileri artırılmalıdır.

e) Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği, uygulamada görülen aksaklıkları giderecek ve gelişim için daha çok kaynaklara yer verecek şekilde, modern okul kütüphaneciliği esaslarına uygun olarak değiştirilmelidir (Önal, 1986: 26).

1.4. Türkiye’de Okul Kütüphaneciliği ile İlgili Bazı Sayısal Bilgiler

TÜİK (eski adıyla DİE), 1959-1968 yılları arasında Türkiye’deki okul kütüphaneleri ile ilgili istatistikleri tutmuş, 1968 yılından sonra okul kütüphaneleri ile ilgili istatistikler üretmeyi bırakmıştır (Bu yıldan itibaren yalnızca halk kütüphaneleri ve milli kütüphane ile ilgili istatistikler tutulmuştur.). 2013 yılında “Örgün ve yaygın eğitim kurum kütüphaneleri ve materyal sayısı” yayınlanmıştır (Tablo 1.) ancak bu istatistikler, “okul kütüphanesi” tanımlamasının dışında kalan yükseköğretim kurumlarını da içerdiği için, okul kütüphaneleri ile ilgili kesin bilgileri vermemektedir. Başka bir deyişle, söz konusu istatistikler, okul kütüphanelerini de içine alan daha geniş kapsamlı sayıları vermektedir. Yine de belirli bir hata payı içerirse de 1968 yılına ait sayılarla 2013 yılına ait sayıları karşılaştırarak okul kütüphaneciliğinin kapasite bakımından nereye geldiğine dair bir fikir edinebiliriz.

MATERYAL TÜRÜ	1968	2013
Okul kütüphaneleri sayısı	1747	27.449
Okul kütüphanelerindeki kitap sayısı	4.500.000	27.934.966
Okul kütüphanelerindeki süreli yayın (dergi vb.) sayısı	-	312.031
Okul kütüphanelerindeki CD sayısı	-	503.197
Okul kütüphanelerindeki DVD sayısı	-	158.370
Okul kütüphanelerindeki VCD sayısı	-	183.504
Okul kütüphanelerindeki video kaset sayısı	-	232.131
Afiş, at, harita, mikrofilm, disket vb. sayısı	-	901.096

Tablo 1. Örgün ve Yaygın Eğitim Kurum Kütüphaneleri ve Materyal Sayıları
(Kaynak: TÜİK; 2013)

1968 yılında Türkiye’de 1747 okul kütüphanesi vardı⁶ (Soysal vd, 1982: 66; Bayraktar, 1978:132). 2013 yılında okul kütüphanesi sayısı 27.449’a ulaşmıştır. 1968 yılında okul kütüphanelerindeki kitap sayısı 4,5 milyon civarında iken 2013 yılında bu sayı 28 milyon civarına yükselmiştir. Bu artış olumlu olmakla birlikte, kütüphane başına düşen kitap sayısında bir azalma olması da dikkat çekicidir. 1968 yılında okul kütüphanesi başına düşen kitap sayısı ortalama 2.575 iken bu sayı 2013 yılında 1017’ye düşmüştür. Yani ülke genelinde okul kütüphanesi sayısında artış olurken kütüphane başına düşen ortalama kitap sayısında çok büyük bir azalma meydana gelmiştir.

Kütüphanelerin kapasitesi, konunun “arz” kısmını oluşturur. Peki “talep” ne durumdadır? TÜİK 1968 yılından sonra okul kütüphaneleri ile ilgili ayrıntılı istatistik üretmeyi bıraktığı için ülke genelinde okul kütüphanelerinden yararlanma istatistiklerinden yoksunuz. Ancak dolaylı yollardan öğrencilerin kütüphane

kullanım taleplerinin sayısal karşılığı hakkında fikir edinebiliriz. Bunun bir yolu, halk kütüphanelerinden çocuk kullanıcıların yararlanma istatistiklerine bakmaktır.

Türkiye genelinde 5-17 yaş aralığında toplam çocuk sayısı	16.555.287
Halk kütüphanelerinde çocuk kullanıcı sayısı	10.062.032
Halk kütüphanelerine kayıtlı çocuk üye sayısı	431.441
Halk kütüphanelerinde çocuklara ödünç verilen materyal sayısı	3.465.408

Tablo 2. Halk Kütüphanelerinde Kullanıcı ve Kayıtlı Çocuk Sayıları; Ödünç Verilen Materyal Sayıları (Kaynak: TÜİK; 2014)⁷

TÜİK verilerine göre 2013 yılında Türkiye genelinde 5-17 yaş aralığındaki çocuk sayısı 16.555.287'dir. Halk kütüphanelerinden yararlanan çocuk kullanıcı sayısı 10 milyon civarındadır. Halk kütüphanelerine kayıtlı çocuk üye sayısı 431.441'dir. 2013 yılı çerisinde çocuk kullanıcılar tarafından ödünç alınan materyal sayısı 3.465.408'dir.

1.5. Okul Kütüphaneciliği ile İlgili Küresel Eğilimler ve Uygulama Örnekleri

Okul kütüphaneciliği uygulamada çok daha eski olmakla birlikte, 20. Yüzyılın başında özel bir öneme kavuşmuştur. 1960'larla birlikte tüm dünya ülkeleri ile birlikte Türkiye'de de okul kütüphaneciliğine eğitim politikalarında geniş yer verilmiştir. 1990'larda bilişim teknolojisinin hızla gelişmesiyle birlikte kütüphaneciliğin fonksiyonları da okullarda hızla yenilenmiştir. Okul kütüphanelerinin kitap dışı materyallerle zenginleştirilmesi, öğrencilerin kütüphaneden farklı biçimlerde ve farklı amaçlarla yararlanmalarını sağlamak amacıyla kütüphanelere farklı boyutlar katılması, dünyada giderek yaygınlık kazanan bir eğilimdir. Bu yeni eğilimle birlikte kütüphaneler işlevlerini genişleterek araştırma ve bilgi edinme gibi entelektüel amaçlara hizmet etmenin ötesine uzanmakta, öğrencilerin çok yönlü bilgi ve beceri edinmelerine yardım etmek, onların iş bulma, okul dışı yaşama entegre olma konularında gelişmelerine katkıda bulunmak; sanatsal becerilerini geliştirmelerine, yeni ilgi alanları edinmelerine ve dünyadaki yeni trendlerden ve yönelimlerden haberdar olmalarına katkı sağlamak gibi görevleri de üstlenmişlerdir.

Okul kütüphaneciliği konusunda uluslararası otorite diyebileceğimiz aktörler Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu (International Federation of Library Associations and Institutions, IFLA) ve Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü'dür (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO). Bu kuruluşların kütüphanecilikle ilgili olarak belirlediği standartlar, giderek küresel düzeyde kabul görmektedir. Bunlar dışında her ülkenin de kütüphanecilik konusunda kendine özgü otoriteleri vardır.

Farklı ülkelerdeki uygulamalara baktığımızda, IFLA/UNESCO'nun okul kütüphaneciliği bildirgesinin uygulamalara renk verdiğini görüyoruz. Genel olarak okul kütüphaneciliğindeki eğilimlerin araştırma-bilgi edinme amacı dışında, beceri edinme, entegrasyon, iş yaşamına hazırlanma, küreselleşmeye entegre olma, yeniliklerden haberdar olma amaçlarının yanı sıra, kütüphanecilik becerisi yükseltilmiş öğretmenlerin

istihdamını da içeren yeniliklere doğru evrildiğini söyleyebiliriz.

Örneğin Avustralya'daki ASLA'nın (Australian School and Library Association: Avustralya Okul ve Kütüphane Derneği) faaliyetleri, okul kütüphaneciliğindeki bu yeni trendin iyi bir örneğidir. ASLA, Avustralya'nın kütüphanecilikle ilgili otoritesidir. ASLA'nın amacı, okullarda öğrencilerin hayat boyu öğrenme becerilerine katkıda bulunmak ve yaşamlarının kritik dönemlerinde önemli kararlar almalarında kullanabilecekleri becerileri edinmelerini sağlamak olarak belirlenmiştir. ASLA, şu ilkelerle çalıştığını belirtmektedir:

- Teknolojik yeniliklerin yakından izlenmesi ve kütüphanelerin bu yeniliklere hızlıca adapte olmalarının sağlanması
- Ülke çapında tüm okulların, sahip oldukları kaynakları etkili ve verimli bir şekilde kullanmalarının sağlanması
- Yüksek nitelikli “öğretmen kütüphanecilerin” yetiştirilmesine yönelik politikaların geliştirilmesi
- Eğitim-öğretim konusundaki yeteneklerine paralel olarak kütüphanecilik yetenekleri de gelişmiş öğretmenlerin yetiştirilmesi⁸

İngiltere'de Okul Kütüphaneciliği Derneği (School Library Association (SLA)), bu alandaki önemli örgütlerden biridir. SLA, çeşitli etkinliklerle İngiltere'deki okul kütüphaneciliğini toplumun ihtiyaçlarına göre şekillendirmeye çalışmaktadır. SLA bunu yalnızca kütüphaneciliğin eğitim boyutuna odaklanarak değil, kütüphane tasarımı konusuna önem atfederek de yapmaktadır. Örneğin 2011 yılında SLA “Kütüphane Tasarım Ödülü” vermeye başlamıştır. SLA bu ödülle “...okul kütüphanelerinin tasarımında yenilikçiliği, yaratıcılığı ve becerikliliği artırmayı...” amaçlamıştır. Buna benzer bir şekilde yine SLA tarafından 2014 yılından itibaren “SLA İlham Ödülleri” verilmeye başlanmıştır. Bu ödülle amaçlanan “...mekân seçiminde tasarımıyla ve kullanım biçimiyle ilham verici, yenilikçi, yaratıcı ve beceri dolu...” kütüphanelerin çoğalmasını sağlamak olarak belirlenmiştir.⁹

Kütüphane tasarımlarının dönüşümü, bilgi teknolojilerindeki dönüşümle eş zamanlı olarak ilerlemiştir. Portekiz Eğitim Bakanlığı, daha 1999 yılında 21 ülkeden 67 kütüphaneciyi ve “kaynak merkezi” uzmanını bir araya getirerek “Okulların Bilgi Toplumuna Göre Tasarlanması: Kütüphaneler ve Kaynak Merkezleri” başlıklı bir seminer düzenlemiştir. Seminer, hızla gelişen bilişim teknolojilerinin okul mekânlarında ne gibi değişimleri zorunlu kıldığını, kütüphaneler ve kaynak merkezleri bağlamında masaya yatırmıştır.¹⁰ Bu kapsamda farklı ülkelerden katılımcılar, 20. yüzyılda eğitimin çocuklara, belirli bir mekânda ve belirli bir zamanda; yalnızca belirli uzmanlar (öğretmenler) tarafından belirli bilgilerin verilmesi olarak gerçekleştiğini; oysa gelecekte eğitimin her yaşta insana ömür boyu, zaman-mekân sınırlaması olmaksızın, her konuda bilgi üretme ve aktarma, beceri kazandırma şeklinde gerçekleşeceğini vurgulamışlar ve buna uygun okul tasarımları ve özellikle buna göre kütüphane tasarımları üzerinde yoğunlaşmak gerektiğini öne sürmüşlerdir. Önerilen bu yeni okul konseptinde, kaynak merkezlerine ve kütüphanelere çok önemli roller yüklenmiştir. Daha 1990'lı yıllarda, kütüphane ve kaynak merkezleri etrafında şekillenen bu yeni

okul konsepti ile ilgili projeler farklı ülkelerde geliştirilmişti bile. Örneğin Avustralya'da Caroline Springs ve Mawson Lakes'te uygulanan iki ayrı proje, bu yeni okul konseptini esas alıyordu. Caroline Springs'teki proje, Brookside Centre adı verilen bir merkezi kapsıyordu. Yeni kurulacak olan bir köyün merkezine, kütüphanenin etrafında şekillenecek olan bir eğitim kompleksi yapılması planlanmaktaydı. Avusturya'da ise "LIC-type library" (Learning, Information and Communication Centre) konsepti ortaya çıkmıştı. Buna göre kütüphaneler "öğrenme, bilgi ve iletişim merkezi" şeklinde tasarlanmaktaydı. LIC-tipi kütüphanelerin yer seçimi ve mimari tasarımı yapılırken şunlara dikkat edilmesi önerilmekteydi:

- Hem iç hem de dış mekân kullanıcıları için, engellilerin de kolay kullanımını gözetilen,
- Hizmetlerin ve teknolojik imkânların, müfredatı destekleyecek biçimde olmasına özen gösteren,
- Danışma hizmetlerini kolaylaştıran,
- Kaynakların dağıtımını ve hizmete sunumunu kolaylaştıran tasarımlar olmalı.

Okul kütüphanesi, bağımsız araştırmayı ve öğrenmeyi teşvik etmek için şu fonksiyonel mimari bölümlere sahip olmalıdır:

- Bilgisayar destekli araştırmaların yapılabileceği "bilgi terminali"
- Kütüphaneye erişim, yardım ve ödünç verme işlemlerinin yapılacağı bölme
- Öğretmen, öğrenci ve misafir kullanıcıların kullanabileceği bilgisayarların olduğu mekânlar
- Tüm materyallerin muhafaza edilebileceği depolar
- Tüm elektronik materyallerin sunulabileceği bir mekân
- Okuma salonları ve grup çalışma mekânları.¹¹

Bu seminerde, İtalya'dan, Fransa'dan, Belçika'dan, İngiltere'den ve diğer birçok ülkeden kütüphane ve bilgi merkezi uzmanı bir araya gelmiş, okullarda "Bilgi ve İletişim Teknolojileri" ile uyumlu kütüphane binalarının inşa edilmesinde farklı yaklaşımları ortaya koymuşlardır. Bu seminerin ortaya koyduğu ilkeler, bilişim teknolojilerinin kütüphanecilik üzerindeki etkisini esas almıştır. Bu yeni anlayışa göre okullar kütüphanelerin ve kaynak merkezlerinin etrafında şekillenecek; kütüphaneler ve kaynak merkezleri ise bilişim teknolojilerinin getirdiği yeniliklerle birlikte "duvarsız; mekânsız ve zamansız öğrenme" ile şekillenecekti. 1990'lardaki bu öngörülerin ne denli isabetli olduğunu bugün görebilmekteyiz.

Okul kütüphaneciliğinin farklı ve güncel uygulamalarına baktığımızda iyi planlanmış, amacına uygun kullanılan, çocukların okumaya teşvik edilmesinde yaratıcı yaklaşımlar sergileyen kütüphanelerin başarılı olduğunu görüyoruz.

1.6. Dünyada Okul Kütüphaneleri ve İyi Örnekler

İngiltere'de eğitim ile ilgili standartların belirlenmesinde etkili bir kuruluş olan Office for Standards in Education, Children's Services and Skills (OFSTED), okul kütüphanelerinin başarısını ve işlevselliğinde etkili olan faktörleri şöyle sıralamaktadır:

- Etkili başöğretmenlerin desteği ve kendilerini adayarak çalışmaları
- Yönetimin, iyi eğitim almış, uzman kütüphaneci tarafından yerine getirilmesi
- İngiltere’de okul kütüphaneciliğinde iyi örnek teşkil eden kurumla, kütüphanelerini yavaş yavaş, mekânın ve kaynakların yaratıcı biçimde dönüştürülmesi ile birlikte oluşturmuşlardır.
- En iyi kütüphanelerde, “öğrenci kütüphanecileri”nin istihdam edildiği gözlenmiştir.
- Her ne kadar bütçesi iyi olan, iyi fonlanmış kütüphanelerin daha iyi olma eğilimi gösterdiği bilirse de fonlamanın öneminin yönetimden daha alt sırada geldiği araştırmalarla ortaya konmuştur.¹²

Williams vd, okul kütüphanelerinin çocukların öğrenmelerindeki ve başarılı olmalarındaki etkisini araştırırken üç önemli faktörün altını çizer: Becerikli kütüphaneci, öğretmenlerle iş birliği ve yeterli kaynak. Buna dayanarak okul kütüphanelerinin başarılı olmaları için “en önemli on adımı” şöyle sıralar:

- Tüm müfredatı kapsayacak kadar geniş materyal stoku
- Öğretmenlerle kütüphaneciler arasında etkili iş birliği
- Müfredat planlanırken ve iş taslağı hazırlanırken kütüphaneden yararlanılması
- Her bir konu öğretime yönelik koleksiyon
- Müfredat boyunca bilgi birikimini destekleyecek yazılı materyaller
- Müfredatı destekleyecek kurgu eserleri
- Yararlı ve ilgili İnternet adreslerinin belirlenmiş olması
- Başarının takdir edilmesi; öğrencinin yapıtlarının sergilenmesi
- Dış kaynaklı bağlantılar-özellikle kütüphanecilikle ilgili bağlantılar
- Okul kütüphanesinin öğrenme üzerindeki etkilerini ortaya koyan, öğretmenlerin bu konudaki farkındalığını canlı tutan bültenlerin düzenli olarak yayınlanması¹³

IFLA/UNESCO, okul kütüphanelerinin başarısı ve işlevselliği için iyi bir yönetimin yanı sıra şunları da tamamlayıcı unsurlar olarak ortaya koymuştur:

- Finans ve bütçe
- Uygun araştırma yapma ortamı
- Kaynaklar
- Organizasyon
- Görevli personel
- Kütüphane kullanımı
- Tanıtım¹⁴

IFLA, okul kütüphanelerinin başarılı olmalarını sağlamak, başarının yeniliklerle birlikte giderek artmasını temin etmek için periyodik olarak gözlem ve değerlendirme yapılması gerektiğini vazedir. Gözlem ve değerlendirmenin ise şu esaslar çerçevesinde yapılmasını önerir:

- Kütüphanenin, müfredatın ve okulun açıkladığı hedefler ve amaçlarda başarı sağlanıp

sağlanmadığı

- Okulun gereksinimlerinin karşılanıp karşılanmadığı
- Değişen gereksinimleri karşılayıp karşılayamadığı
- Yeterli kaynağa sahip olup olmadığı
- Maliyetin etkili olup olmadığı

IFLA, bu genel esasların bazı göstergeler aracılığıyla ölçülmesi gerektiğini söyler. Bu göstergeler şunlardır:

Kullanıcı göstergeleri

- Okuldaki öğrenci ve öğretmen başına ödünç materyal alma sayısı
- Öğrenci ve öğretmenin kütüphaneyi ziyaret etme adedi
- Her bir materyalin ödünç alınma miktarı (yani kaynakların ödünç alınma/iade durumu)
- Eğitim-öğretim ve tatil dönemlerinde ödünç verme biriminin açık olduğu saatler
- Okuldaki kişi başı danışma istekleri (her bir öğrenci ve görevli için)
- Bilgisayarların ve elektronik kaynakların kullanım miktarı¹⁵

Kaynak göstergeleri

- Okuldaki kişi başına düşen toplam kitap sayısı
- Okuldaki her bir kullanıcı için bilgisayar sağlanması
- Okuldaki her bir kullanıcı için elektronik erişimin sağlanması

İnsan Kaynağı Göstergeleri

- Tam zamanlı çalışan görevlilerin okul mevcuduna oranı
- Tam zamanlı çalışan görevlilerin kütüphane kullanım oranı

Niteliksel Göstergeler

- Kullanıcı memnuniyetini ölçen anketler
- Odak gruplar
- Danışmanlık faaliyetleri

Maliyet göstergeleri

- İşlevler, hizmetler ve etkinlikler birim maliyetleri
- Her bir işlevin çalışan maliyeti (örneğin kitap ödünç alımı)
- Okuldaki kişi başına düşen toplam kütüphane maliyeti
- Toplam kütüphane bütçesinin toplam okul bütçesindeki oranının yüzde olarak belirtilmesi
- Medya maliyetinin toplam kütüphane maliyetindeki oranının yüzde olarak belirtilmesi

Karşılaştırmalı Göstergeler

- Benzer boyut ve özelliklere sahip başka okullardaki diğer ilgili ve karşılaştırılabilir kütüphane hizmetleri karşısında istatistiksel verilerin ölçülmesi¹⁶

1.7. Başarılı Okul Kütüphanelerinden Örnekler

Greenwood ve arkadaşları, İngiltere’de ilkökul düzeyinde başarılı olmuş 6 okul kütüphanesini incelemişler ve bu kütüphanelerin başarılarının arkasındaki nedenleri ortaya koymuşlardır. Bu okulların başarılarının arkasında yatan nedenleri incelemek, Türkiye’deki okul kütüphanelerinin başarılı olmalarını sağlamak için gereken adımlar hakkında düşünürken bizlere de yararlı olacaktır.

Greenwood ve arkadaşları, İngiltere’de başarılı olarak tanımlanmış 6 ilkokulun kütüphanesinin başarılarını irdelemek için bir ölçek hazırlamışlar ve bu ölçeği içeren anketi İnternet üzerinden uygulamışlardır. 6 okuldan ankete toplam 605 öğrenci cevap vermiştir.

Greenwood ve arkadaşlarının incelediği okul kütüphaneleri ve bu kütüphanelerin başarıları ile ilgili yaptığı tespitler şunlardır:

1.7.1. Blue Gate Fields Infants and Junior Schools (Tower Hamlets, İngiltere)

Öğrencilerinin %95’ini Bangladeş ve Somali kökenli Müslümanların oluşturduğu Blue Gate Fields okulu, anaokulu (infant school) ve ilkökul (junior school) binaları ve bu ikisinin ortaklaşa kullandığı bir kütüphane binasının bir arada bulunduğu bir yapıya sahiptir. Okul kütüphanesi, 1995 yılında kurulmuştur. Kurulduğu yıldan itibaren nitelikli bir kütüphaneci tarafından işletilen okul kütüphanesinin esas amacı öğrencilerin okuma öğrenmesine destek olmak ve zevk için okumalarını teşvik etmek olarak belirlenmiştir. Araştırma esnasında kütüphanede yalnızca bir bilgisayar bulunmaktadır (ki o da kütüphanenin yönetim sistemi için kullanılmaktadır.). Kütüphaneci, daha çok bilgisayara ihtiyaç olduğunu ama yer darlığı nedeniyle bunun mümkün olmadığını söyler. Tower Hamlets, yoksul ailelerin yaşadığı, okuma yazma oranının düşük olduğu bir yerdir.

Blue Gate Fields okulunda yer sıkıntısı vardır. Kütüphanenin toplam alanı 70 metrekaredir ve toplam materyal sayısı 30,000 kitaptan oluşmaktadır (ki bu bir ilkökul için oldukça iyi bir koleksiyondur; Türkiye’de pek çok halk kütüphanesinde bu sayıda materyal bulunmaktadır. Örneğin Ağrı İl Halk Kütüphanesi’ndeki toplam materyal sayısı 2014 yılı itibarıyla 35 bin civarındadır.).

Greenwood vd. bu kütüphanenin başarılı olmasının arkasında özetle şu nedenleri tespit etmişlerdir:

- a) Tecrübeli, tam zamanlı, kadrolu ve işini seven kütüphanecinin çalışıyor olması
- b) Kütüphaneye yeterli miktarda bağış toplanabilmesi
- c) Kütüphanecinin, kullanım istatistikleri tutması
- d) Okuma grupları oluşturması (maksimum 12’şer kişilik gruplar)
- e) Kütüphaneci tarafından başarının sırrı şu cümlelerle ifade edilmiştir: “Okul kütüphanesinin başarılı olmasını istiyorsanız elinizdeki kitapları da çocukları da çok iyi tanımalı; okulun müfredatı hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi olmalısınız.”

Blue Gate Fields’ta okul kütüphanesi ile ilgili ankete 220 öğrenci katılmıştır. Ankete

göre öğrencilerin büyük bir kısmı (%69'u) kütüphaneyi haftada bir kullanmaktadır. Öğrencilerin %15'i iki haftada bir; %9'u haftada bir; %6'sı arada sırada; %1'i dönemde bir defa kullanmaktadır. Öğrencilerin %49'u hem eğlence hem ödev; %47'si yalnızca eğlence amacıyla kütüphaneyi kullanmaktadır. Öğrencilerin %56'sı kütüphanede yeterli sayıda materyal olduğunu; %40'ı gereğinden fazla materyal olduğunu; %4'ü ise yeterli sayıda materyal olmadığını düşünmektedir. "Kütüphanenin en sevdiğiniz yönü nedir?" biçimindeki açık uçlu soruya öğrencilerin %87'si "kitaplar" cevabını vermişlerdir.

1.7.2. Elland Church of England Junior and Infant School (West Yorkshire, İngiltere)

Normalden biraz küçük olan bu okul da görece olarak yoksul bir mahallede bulunmaktadır. Öğrenme gücünü çeken öğrencilerin oranı da normalden yüksektir. Toplam 170 öğrencisi var ve bunların büyük çoğunluğu beyaz İngiliz kökenli. Okulda profesyonel bir kütüphaneci yok ve başöğretmen (headteacher) kütüphaneyi işletiyor. 2007 öncesinde kütüphane, okulun koridorunda yerleşti. Kütüphane raf sistemi yoktu ve koridor hem kalabalık hem de dardı. Yeterli bütçesi yoktu. Öğrenciler kitapları ödünç alabiliyordu ama okul dışına çıkaramıyordu. Ödünç verme ile ilgili bir kayıt sistemi yoktu. 2007'den sonra kütüphanede bir yenilik yapıldı. Bütçesi artırıldı. Kurgu türü dışında, ders müfredatı ile ilgili materyaller alındı. Şu anda kütüphanenin bazı sıkıntıları var ama bunlara rağmen başarılı kütüphane listesinde yer almaktadır. Örneğin kadrolu kütüphanecinin olmaması; yer darlığı; bilgisayar ve kitap rafı bulunmaması önemli ölçüde dezavantaj.

Kütüphane kullanımını için her bir sınıfa, küçük gruplar hâlinde kütüphane saati tahsis edilmiş. Kütüphane öğlen saatlerinde ve okul sonrasında da açık. Kütüphaneciye yardım etmeleri için her dönem iki öğrenci görevlendiriliyor. Kütüphanede fotokopi makinesi yerine bir tarayıcı kullanılıyor ve öğrenciler kendi tarama işlerini kendileri yapıyor. Okul öğretmenleri, öğrenciler ve halk kütüphaneye el birliği ile sahip çıkmaktadır.

Kütüphanenin "örnek aktiviteleri" şunlar: Okulda öğrencilerin eserleri kitaplaştırılarak kütüphaneye konuyor. Böylece öğrencilerin kütüphaneye ilgisinin çok arttığı gözlenmiş. Örneğin öğrenciler arasında yapılan şiir yarışmasına katılan şiirler bir kitapta toplanarak kütüphaneye konmuş ve bu kitap en çok ödünç alınanlar arasına girmiş.

Elland Church of England Junior and Infant School'da öğrencilerle kütüphane hakkında yapılan anketin sonuçları şöyle: Öğrencilerin %70'i kütüphaneden haftada bir kez kitap ödünç alıyor. %29'u iki haftada bir; %1'i ise dönemde bir kez kitap ödünç alıyor. Öğrencilerin %65'i yalnızca eğlence amaçlı olarak %25'i ise hem eğlence hem eğitim amacıyla kitap ödünç aldığını belirtiyor. Öğrencilerin %45'i kütüphanedeki kitap sayısının yeterli olduğunu; %48'i çok fazla kitap olduğunu; %6'sı ise gereğinden az kitap olduğunu düşünüyor. Öğrencilerin %44'ü "kütüphanenin en iyi yönü nedir?" sorusuna kitaplarla ilgili cevaplar vermiş. "Kütüphanenin en sevmediğiniz yönü nedir?" sorusuna ise %75'i sevmedikleri herhangi bir şey olmadığını söyleyerek cevap vermiş. Diğerleri ise kütüphanenin darlığı, kitaplar, eşyalar, gürültü gibi şeylere işaret etmiş.

1.7.3. Amerika'da Okul Kütüphaneleri

Amerika Kütüphaneler Birliği (American Library Association, ALA) verilerine göre Amerika'da toplam 120.096 kütüphane vardır ve bunların çok büyük bir kısmı okul kütüphanesidir.¹⁷ Okul kütüphanelerinin sayısı Amerika'da 2000 yılından sonra önemli artış göstermiştir. 1999-2000 öğretim yılında Amerika'da toplam 76.807 okul kütüphanesi varken bu sayı 2012 yılında 98.460'a çıkmıştır.¹⁸ Amerika'da American Association of School Librarians (AASL) tarafından "Okul Kütüphaneleri Önemlidir!" projesi kapsamında her yıl yapılan istatistiksel çalışmanın sonuçlarına bakmak yararlı olacaktır. 2007-2012 yılları arasında Amerika'da okul kütüphaneleri ortalama olarak haftada 33 saat açık tutulmaktadır. 2012 yılı rakamlarına göre Amerika'da bir okul kütüphanesinde ortalama olarak 13.517 adet kitap; 25 süreli yayın çeşidi; 434 video materyali; 98 ses materyali bulunmaktadır. Yine 2012 yılı itibariyle okul kütüphanelerinde kütüphane başına ortalama 29 bilgisayar (kütüphane dışındaki bilgisayar sayısı okul başına ortalama 208) düşmektedir. Her bir okul kütüphanesini ortalama olarak haftada 313 öğrenci bireysel olarak ziyaret etmektedir (Grup ziyaretleri ve kütüphane programları kapsamında yapılan ziyaretler hariçtir.). Her bir okul kütüphanesi, haftada ortalama 30 grup ziyaretime ev sahipliği yapmaktadır. 2012 yılı itibariyle Amerika'da okul kütüphanelerinin yıllık bütçe ortalaması 11.827 \$'dır.¹⁹

Amerika'da okul kütüphanelerinin etkilerini analiz eden çalışmalar, okul kütüphanelerinin yoğun bir şekilde kurulmaya başladığı 1950'lerden itibaren yapılagelmiş (Dent, 2006:6), 2000'li yıllardan itibaren ise yoğunlaşmaya başlamıştır.²⁰ Amerika'da okul kütüphanelerinin etkileri analiz edilirken şu noktalar ön planda tutulmaktadır:

- Personel
- Bütçe
- Koleksiyon (materyal türü ve sayısı)
- Teknoloji
- Erişim saatleri

Williams ve Wavell adlı yazarlar, kütüphanelerin okul üzerindeki etkilerinin analiz edilmesinde dört ana kriter ortaya koymuşlardır:

- Öğrenme motivasyonu
- İlerleme
- Bağımsızlık geliştirme
- Etkileşim (Dent, 2006:10)

Williams vd. İskoçya'da okul kütüphanelerinin etkisini ölçmek için şu kriterleri kullanmışlardır:

- Başarı (öğrenmenin göstergesi)
- Öğrenmeye karşı tutum
- Müfredatın zenginleştirilmesi (Öğrenmeye katkı sağlayan bir faktördür ve kütüphane faaliyetlerinin bir çıktısı olarak kabul edilir.)

- Hayat boyu öğrenme becerisi
- Halk üzerinde kütüphanenin etkileri (Williams vd. 2013:9)

Amerika'da 2002-2012 yılları arasında yapılan saha araştırmaları, kütüphanesi olan okulların başarılarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Mansfield Üniversitesi'nden Debra E. Kachel'in yüksek lisans öğrencileri ile birlikte yaptıkları bir derleme, Amerika'da farklı eyaletlerdeki farklı okullar üzerinde yapılan etki analizlerinin sonuçlarını bir araya toplamıştır (Kachel, 2013). Bu derlemede sonuçları bir araya getirilen araştırmalara göre farklı okullarda da olsa öğrenci başarısına etki eden okul kütüphanesi öğeleri şunlardır:

- Kütüphanenin açık olma saatlerinin uzunluğu
- Tam zamanlı, lisanslı kütüphaneci istihdamı
- Destek personelinin varlığı
- Gönüllü olarak çalışanların sayısı
- Öğrencilere açıklayıcı/yol gösterici talimatlar verilmesi
- Okuma programları
- Akademik standartlaştırma
- Öğretmenlere kütüphaneciler tarafından kütüphane konusunda kurs verilmesi
- Öğretmenlere teknolojik destek verilmesi
- Öğretmen ile kütüphaneci arasında iş birliği
- Okul müdürü ile kütüphaneci arasında düzenli olarak toplantı yapılması
- Standartların ve müfredatın belirlenmesinde kütüphanecinin de katkı sağlaması
- Halk kütüphaneleriyle okul kütüphanesi arasında iş birliği
- Kütüphanede öğrenci kullanımına açık bilgisayarların ağlara bağlı olması
- Sınıflarla kütüphane arasında elektronik kaynaklar için bağlantı olması
- Çevrimiçi katalogların varlığı
- Öğrenci başına düşen materyal sayısının yeterli olması
- 100 öğrenci başına düşen süreli yayın sayısının çokluğu
- 100 öğrenci başına düşen görüntülü materyal-video materyalinin çokluğu
- İşitsel materyallerin varlığı
- 100 öğrenci başına düşen elektronik kaynak sayısı
- E-kitaplar
- Lisanslı veri tabanlarına erişim
- Bireysel olarak ve grup hâlinde kütüphane kullanım sıklığı
- Esnek program saatleri
- Kütüphanenin toplam bütçesinin ve öğrenci başına düşen bütçe miktarının çokluğu (Kachel, 2013: 6-8)

Amerika'da yapılan araştırmalar, yukarıda sayılan her bir ögenin okul kütüphanesinin toplam başarı üzerindeki etkisini artırdığını ortaya koymuştur.

1.7.4. Gelişmemiş Ülkelerden Örnekler (Uganda)

Okul kütüphanelerinin okul başarısı üzerindeki etkisi, yalnızca gelişmiş ülkelerde değil, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde de önemsenmektedir. New York City'deki Hunter College Libraries'ten bir grup araştırmacı, Uganda'da, okul kütüphanesinin, okul başarısı üzerindeki etkisi üzerine bir araştırma yapmışlardır (Dent, 2006). Uganda'da okullaşma oranları ve okuma yazma oranı oldukça düşüktür (Okuma yazma oranı %70. Erkeklerde ilköğretim okullaşma oranı %78, kadınlarda %79'dur. Ortaokul okullaşma oranı ise erkeklerde %14, kadınlarda %15'tir.). Araştırmacılar, şu araştırma sorularına cevap bulmak için sahaya gitmişlerdir: Kütüphanesi olan okullarda öğrenciler daha çok okuyor mu? Öğrenciler kütüphanenin önemini biliyorlar mı? Öğrenciler kütüphaneden yeterince yararlanıyorlar mı? Öğrenciler kütüphaneleri, sınıftaki amaçlar dışında da kullanabiliyorlar mı? Okullarında kütüphane olan öğrencilerle olmayan öğrenciler arasında eğitim bakımından bir fark oluşuyor mu? Bu araştırma sorularına yanıt bulabilmek için araştırma ekibi Uganda'daki Masaka Bölgesi'nden iki okul üzerinde incelemelerde bulunmuştur. Okullardan biri, Kitengesa Ortaokulu'dur. Bu okulun kütüphanesi vardır. Diğeri Sseke Ortaokuludur ve bunun da bir kütüphanesi vardır. Araştırma sonucunda, her iki okulda kütüphanenin okuma alışkanlığı edinilmesinde, kitap okumak için harcanan vaktin uzamasında etkili olduğu tespit edilmiştir. Üstelik öğrencilerin yalnızca kendileri için değil, aile bireylerine de sesli kitap okuma alışkanlığı geliştirdikleri ortaya konmuştur. Araştırmacılar, kütüphanenin bulunduğu bu okullardaki başarı oranının, kütüphanesi olmayan okullardan açık biçimde yüksek olduğunu bulmuşlardır (Dent, 2006:11-14).

Z-KÜTÜPHANE ETKİ ANALİZ ARAŞTIRMASI RAPOR

BÖLÜM II: ÖĞRETMEN VE YÖNETİCİ BULGULARI

2.1. Öğretmenlerle ve Yöneticilerle Yapılan Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular

2.1.1. Öğretmenlerle Yapılan Derinlemesine Mülakatlardan Elde Edilen Bulgular

2.1.1.1. Z-kütüphanenin etkileri ve yararları üzerine öğretmen-yönetici gözlemleri

Öğretmenler, z-kütüphanelerin öğrencilerin kütüphane kullanım alışkanlıklarını geliştirdiğini ve uzun vadede bunun öğrenci başarısına olumlu etkileri olacağını ifade etmişlerdir. Az sayıda öğretmen z-kütüphanelerin öğrenciler üzerinde olumlu etki bırakacağı konusunda şüpheli olduklarını dile getirmişlerdir. Farklı okullardan ve farklı branşlardan öğretmenler arasında yaygın olan kanaat, daha kuruldukları andan itibaren z-kütüphanelerin öğrenciler üzerinde olumlu etkilerinin olmaya başladığı ve uzun vadede, kütüphaneler zenginleştikçe öğrencilerin kütüphaneye olan ilgisinin artacağı ve zamanla bunun eğitimin kalitesini yükselteceği yönündedir. Özellikle araştırma ödevlerinin daha kolaylıkla yapılması, z-kütüphanelerin kaynak bakımından normal kütüphanelerden daha iyi olması, bilgisayar kullanımındaki artış, kütüphanenin rahat ve uzun süreli çalışmaya uygun tasarımı, kütüphanedeki düzen, tasarımdaki canlılık nedeniyle z-kütüphanelerin öğrencilerin ilgisini çektiği vurgulanmıştır. Z-kütüphane sisteminin bu hâliyle bile yararlı olduğunu ama içerisinin zamanla dolması durumunda çok büyük faydalar doğuracağı ifade edilmiştir. Bununla birlikte zayıf bir eleştirel görüş de şudur: Öğrenciler z-kütüphaneleri İnternet kafe gibi algılamaktadırlar. Öğrencilerin kütüphaneyi eğitim-öğretimden ziyade eğlence mekânı gibi gördüklerine dair bu görüşün oldukça zayıf kaldığını da belirtmemiz gerek.

Öğretmenler, z-kütüphanelerin öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarını artırma, bilgiye erişim hızında gelişme, teknolojik imkânlarla yararlı bilgiye ulaşma becerisini geliştirme, öğrencilerin kitap ve kütüphaneye olan soğukluğunu giderme, öğrencinin sıkılmadan öğrenebildiği bir ortam sağlama, tasarımıyla ve renkleriyle öğrencileri cezbetme ve birlikte çalışma imkânı ve ortamı sunma konularında önemli hizmetler verdiğini düşünmektedirler. Öğretmenler arasında z-kütüphanelerin yararsız olduğunu düşünen neredeyse yoktur. Ayrıca z-kütüphanelerin işlemesiyle birlikte öğrencilerin sorumluluk sahibi olmada gelişme kaydettiğini düşünen öğretmenler de var. Bu öğretmenlere göre z-kütüphane ile birlikte kitap ödünç alma ve zamanında teslim etme uygulaması, öğrencilerin sorumluluk duygusunun gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Öğrencilerin, bir kitabı okuyarak etkilendiklerinde bunu diğer öğrencilerle paylaştıklarını, dolayısıyla da hem sosyalleşmelerinde hem de iletişim becerilerinde bir gelişme beklendiğini söyleyen öğretmenler de var. Ayrıca kütüphanede birlikte çalışma kültürünün geliştiğini, böylece beraber iş yapma ve ortak akıl geliştirme yönünde de z-kütüphanelerin faydaları olacağı yönünde bir görüş mevcut.

Öğretmenler, z-kütüphanelerde öğrenci kullanımı ile ilgili istatistiklerin tutulmasının yararlı olacağını düşünmektedirler. Ancak z-kütüphanelerin çoğunda uzman ve tam zamanlı kütüphane görevlisi bulunmadığı için bu istatistikler tutulmamaktadır.

2.1.1.2. Z-kütüphane yeterliliği ve öğretmenler tarafından önerilen kaynak ve etkinlik türleri

Öğretmenler arasında yaygın olan kanaat, öğrencilerin z-kütüphanelere olan ilgisine rağmen bu kütüphanelerde ideal düzeyde kaynak sayısı ve çeşitliliğinin olmadığıdır. Öğretmenler, z-kütüphanelerin önemli ölçüde kaynak ihtiyaçlarını karşıladığını ama kaynak çeşitliliğinin ve sayısının artırılması gerektiğinde hemfikirdirler. Kimi öğretmenlere göre z-kütüphanelerde özellikle ansiklopedi, sözlük ve bilişim konusunda temel kaynak eserlerin bulundurulmasını önermişlerdir. Ayrıca İnternet kaynaklı veri tabanlarına erişim sağlanması gerektiğini önerenler de olmuştur. Çocuk romanları ve güncel kitaplara ağırlık verilmesi; son çıkan yayınlara ve çok okunan kitaplara; her sınıf düzeyine uygun, seviyesi özenle seçilmiş kitaplara; süreli yayınlara; roman, hikâye kitaplarına; sınavlara hazırlıkta yardımcı kitaplara; millî kültürü yansıtan eserlere yer verilmesi önerilmiştir.

Öğretmenler de öğrenciler gibi, bilgisayar donanımının yetersizliğinden; İnternetin kötü kullanımından; z-kütüphanenin öğretmenlere ve öğrencilere iyi tanıtılmamasından; fiziksel mekân kapasitesinin düşük olmasından; teknolojiye yeterince ayak uydurmamış oluşundan; elektronik kaynaklar konusundaki yetersizlikten yana eleştiriler yöneltilmiştir.

Öğretmenler, okullarındaki z-kütüphanelerde çeşitli kütüphane programlarının yapılmasının yararlı olacağı konusundaki fikri güçlü bir vurguyla savunmaktadırlar. Bazı kütüphanelerde edebiyat sohbetleri, okuma etkinlikleri ve benzeri etkinlikler yapılmaktadır. Ancak çoğunlukla kütüphanelerde bu tür etkinliklerin yapılmadığı ortaya çıkmaktadır. Kimi okullarda bu tür etkinlikler okulun konferans salonunda yapıldığı için kütüphanede ayrıca program düzenlenmemektedir. Oysa her z-kütüphanede mutlaka düzenli olarak kütüphane programları düzenlenmelidir. Avrupa ülkelerinde, Amerika ve Avustralya gibi ülkelerde okul kütüphanelerinin bu tür programlarla çok daha verimli olduğu kanıtlanmıştır. Öğretmenler tarafında z-kütüphanelerin kullanımının teşvik edilmesi için zekâ oyunları, aile eğitimleri, bazı derslerin kütüphanede işlenmesi, Türkçe 6 saat olan derslerinin 1 saatinin kütüphane dersi olarak işlenmesi, araştırma ödevlerinin yoğunlaştırılması, veliler ile iş birliğinin artırılması, bilgisayar ortamında e-kütüphane, video ders anlatımlar ve e-soru bankası gibi uygulamaların depolanması önerilmiştir.

2.1.1.3. Z-kütüphane kullanımı, verimliliği, yaygınlaştırılması ve teknolojik imkânları hakkında öğretmen önerileri

Genel olarak z-kütüphanelerde lisanslı kütüphaneci istihdam edilmemektedir. Kütüphane kullanımı ile ilgili hizmetler öğrenciler ve görevli öğretmenler tarafından sağlanmaktadır. İngiltere’de ve Amerika’da yapılan araştırmalar, lisanslı

kütüphanecilerin çalıştığı okul kütüphanelerinin çok daha verimli olduğu ve okul başarısını artırdığını ortaya koymuştur. Dünyadaki uygulamalardan ve araştırma sonuçlarından hareketle şunu söyleyebiliriz: Z-kütüphaneleri tamamlayacak, verimini artıracak en önemli unsurlardan biri, tam zamanlı, lisanslı kütüphaneci istihdamıdır. Mülakatlarımızda ortaya çıkan şey ise şudur: Öğretmenler, kütüphanelerin açık tutulması ve kullanıcı hizmetlerinin sağlanması konusunda ciddi bir eksiklik olmadığını düşünmektedirler ama profesyonel bir kütüphanecinin z-kütüphaneleri çok daha verimli hâle getireceğine dair kuvvetli bir görüş vardır.

Öğretmenler, z-kütüphanelerde İnternetin kullanımı ile ilgili olarak farklı görüşler sergilemektedirler. Bazı öğretmenlere göre İnternet, öğrenciler tarafından yararsız işler için kullanıldığı için kütüphanede bulunmaması gereken bir ögedir. Öğretmenlerin çoğu, İnternetin belirli denetimle, süre kısıtlaması ve filtrelemeyle birlikte yararlı biçimde kullanılabilceğini düşünmektedir. Yaygın olan kanaat de bu yöndedir. Öğrenciler teknolojik imkânlarla ve İnternetle birlikte z-kütüphaneleri kullanmalı ama bu konuda okul yönetimi ve kütüphane görevlisi oldukça titiz olmalıdır. Ayrıca İnternetten bağımsız olarak bilgisayarların kullanışlı ve yüksek kapasitede olması gerektiğini, dijital bilgi kaynaklarına erişimin kolay olması gerektiğini vurgulayan öğretmenler vardır. Bazı öğretmenler, kütüphane programları dâhilinde öğrencilere ve velilere İnternet kullanımı konusunda seminerler verilmesinin yararlı olacağını düşünmektedir (Bazı okullarda bu uygulama yapılmaktadır. Örneğin Tokat Anadolu İmam Hatip Lisesi.).

Öğretmenler, z-kütüphanelerin kullanımı ve bilgiye erişim konusunda düzenli olarak eğitim programları ve kütüphane programları düzenlenmesi gerektiği görüşünü kuvvetle savunmaktadırlar. Bu programların yalnızca öğrencilere değil, öğretmenlere ve ailelere de yönelik olarak geliştirilmesi gerektiğine dair bir vurgu yapmaktadırlar. Esasen bu uygulama, Avrupa ülkelerinde ve Amerika'da yaygındır. Kütüphanelerin doğru ve amacına uygun kullanılabilmesi, verimliliğin artırılabilmesi için bu tür programlara Türkiye'de de ağırlık verilmelidir. Bu tür programlar, z-kütüphaneler için tamamlayıcı görevi görecektir.

Öğretmenler, z-kütüphanelerin görsel materyallerle, broşürler ve kataloglarla tanıtılması gerektiğini düşünmektedirler. Bu yönde yapılacak çalışmaların, z-kütüphanelere olan ilgiyi artıracığı yönünde bir görüş hâkimdir.

Öğretmenler arasında, z-kütüphanelerin yaygınlaştırılmasının ülkenin eğitime toplamda büyük faydaları olacağı yönünde bir görüş hâkimdir. Öte yandan, İnternetin ve akıllı tahtaların yaygınlaşmasıyla birlikte kütüphanelerin giderek daha az kullanılacağı yönünde zayıf bir görüş de dillendirilmiştir. Öğretmenler, z-kütüphaneler kurulurken okul yönetimi ve Millî Eğitim Müdürlüklerinin iş birliği içerisinde, birlikte karar vermeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Okulun en güzel yerinin kütüphaneye ayrılması gerektiği görüşü savunulmuştur. Z-kütüphane ile birlikte "araştırmacı öğrenci" profilinin de geliştirilmesi için çeşitli eğitim projelerinin hayata geçirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Öğretmenler, EBA ve Fatih Projesi'nin z-kütüphanelerle birlikte ilerlemesinin, hatta bu projelerin iş birliği içerisine girmesinin çok yararlı olacağını da savunmaktadırlar.

Öğretmenler, z-kütüphanelerin o bölgedeki yetişkinlere de açılmasını önermişlerdir ki Avrupa, Amerika, Yeni Zelanda, Avustralya gibi gelişmiş toplumların yanı sıra Uganda

gibi gelişmemiş yerlerde de okul kütüphanelerinin bölge halkını da orta vadede etkilediği, buldukları bölgede okuma yazma oranının artmasına, halkın eğitime katkıda bulunduğu gösterilmiştir. Öğretmenler, z-kütüphane konseptinin klasik kütüphanelere de (halk kütüphanelerine de) uygulanmasını önermişlerdir. Bilgisayar tabanlı veri kaynakların zenginleştirilmesi önerilmiştir. Derinlemesine mülakatlarda en fazla vurgulanan öneri, profesyonel kütüphanecilerin istihdamına öncelik verilmesidir. Yayınevleri ile anlaşarak devamlı surette koleksiyonların genişletilmesi önerilmiştir.

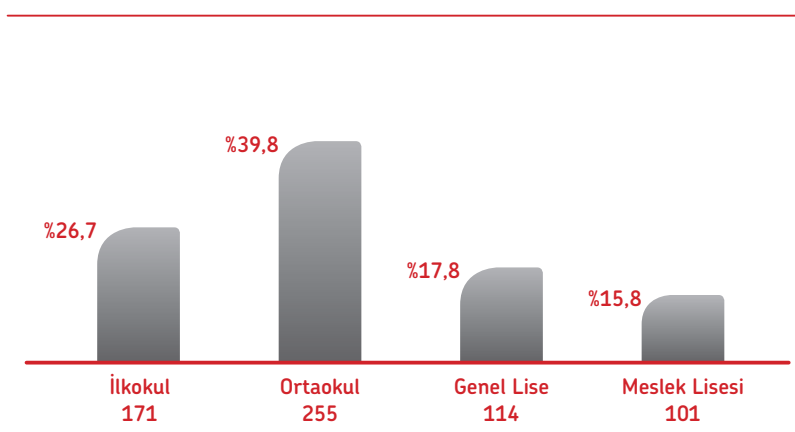
2.1.1.4. Öğretmenlerin tasarım ile ilgili gözlem ve önerileri

Öğretmenler genel olarak z-kütüphanelerinin tasarımlarının ve renk seçimlerinin uygun olduğu görüşünde birleşmektedirler. Geniş, ferah ve renkli bir atmosferin gençler ve çocuklar için çekici bir mekân yarattığı görüşü dile getirilmiştir. Ancak kimi öğretmenler, liselerde çok fazla renk kullanımının gereksiz olduğunu ifade etmişlerdir. Bazı öğretmenler, periyodik bakımlarının ihmal edilmesi durumunda bu tasarımların (özellikle renk seçimlerinin) bir dezavantaja dönüşebileceği konusunda uyarıda bulunmuşlardır.

2.1.2. Öğretmenlerle Yapılan Anketlerden Elde Edilen Nicel Bulgular

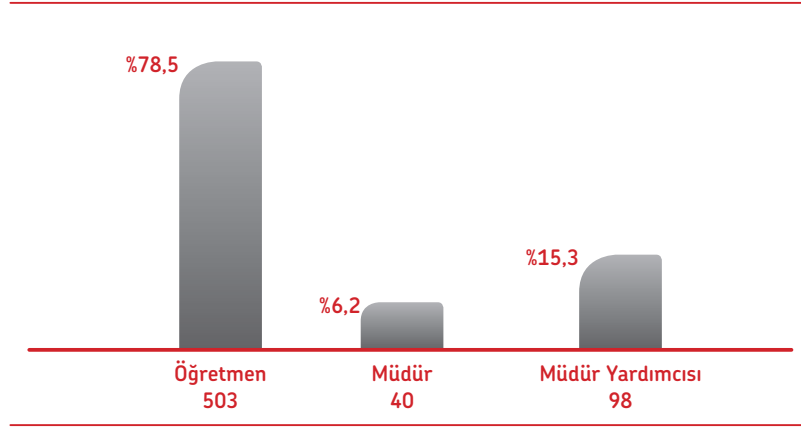
Araştırma kapsamında, 124 okulda 641 okul yöneticisiyle-öğretmenle yüz yüze anket çalışması uygulanmıştır. Ankette öğretmenlerin gözlem ve fikirlerinden hareketle z-kütüphanelerin işleyişi, kapasitesi, verimliliği, kullanım amacı, etkileri, eksiklikleri hakkında sayısal/istatistiksel veriler elde edilmiş; öğretmenlerin z-kütüphanelerin iyileştirilmesi konusundaki önerileri istatistiksel verilere dönüştürülmüştür.

2.1.2.1. Z-Kütüphanelerle İlgili Olarak Öğretmenlerin/İdarecilerin Genel Profilleri

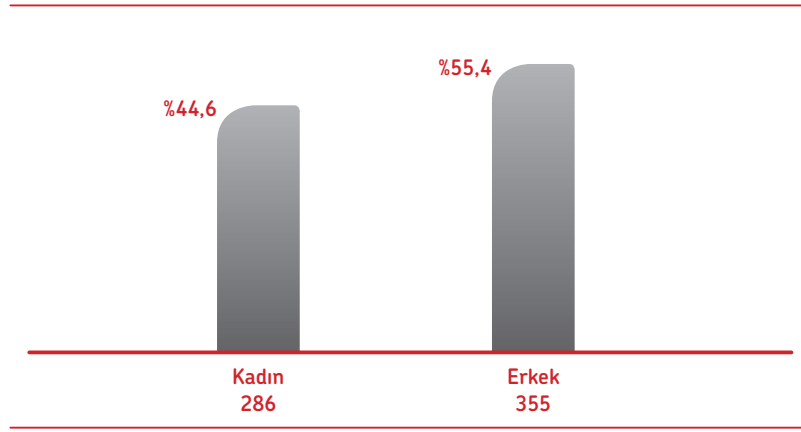
Grafik 1. Anket Yapılan Öğretmenlerin/Yöneticilerin Okul Düzeyine Göre Dağılımları

Araştırmada anket yapılan öğretmenlerin/idarecilerin %26,7'si ilkokul; %39,8'i ortaokul; %33,6'sı ilde (%17,8 genel lise ve %15,8'i meslek lisesi grubu olmak üzere) düzeyinde öğretim yapan resmî kurumlarda çalışmaktadırlar.

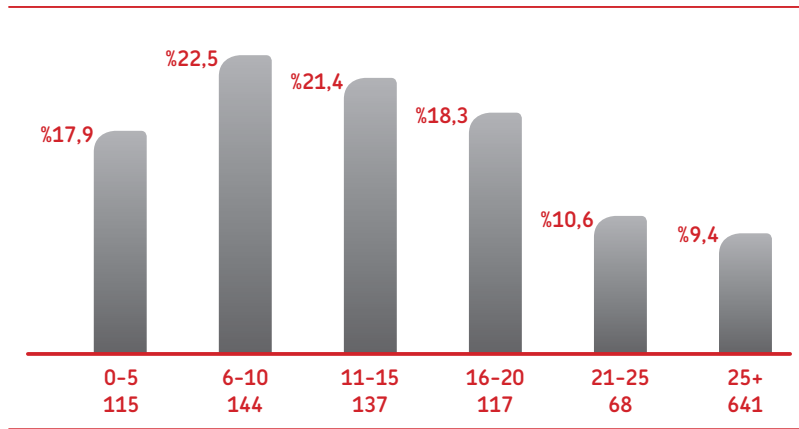
Grafik 2. Anket Yapılan Öğretmenlerin/İdarecilerin İdari Pozisyonlarına Göre Dağılımları

Araştırmada anket uygulanan öğretmenlerin %78,5'i, öğretmen, %6,2'si müdür ve geri kalan %15,3'ü müdür yardımcısı pozisyonunda çalışmaktadır.

Grafik 3. Anket Yapılan Öğretmenlerin/İdarecilerin Cinsiyete Göre Dağılımları

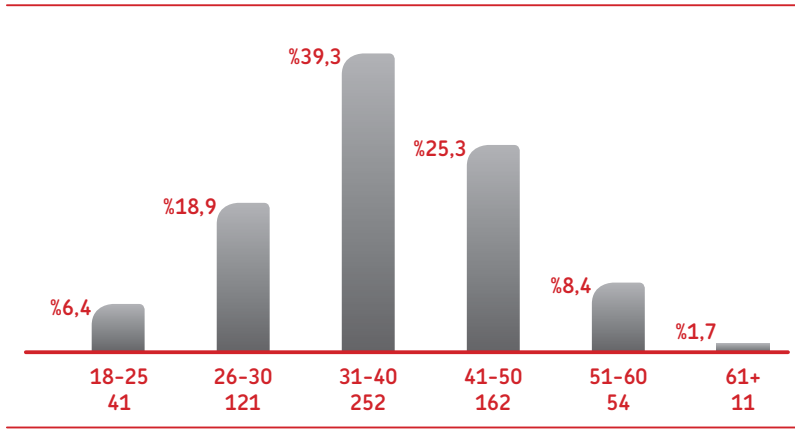
Ankete katılan öğretmenlerin/idarecilerin %44,6'sı kadın, %55,4'ü ise erkektir.

Grafik 4. Anket Yapılan Öğretmenlerin/İdarecilerin Meslekteki Kıdemlerine Göre Dağılımları

Anket yapılan öğretmenlerin/idarecilerin büyük kısmı 6-10 yıl arasında görev kıdemine sahip. Hizmet yılı bakımından ikinci sırada 11-15 yıl arasında çalışmış

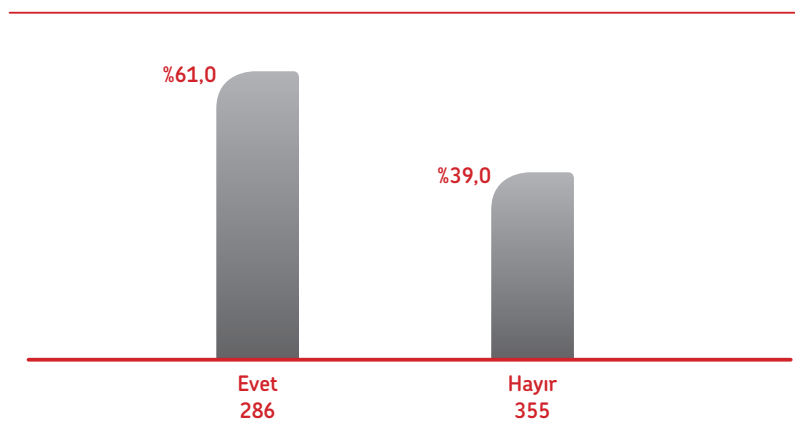
olanlar gelmektedir (%21,4). Oran olarak en az yıl aralığı 25 yıl ve üzeri hizmet yılına sahip öğretmenlerden oluşmaktadır. Öğretmenlerin hizmet yılının, kütüphaneleri değerlendirmeye yetecek kadar uzun olması önemlidir. Hizmet yılı süresi uzadıkça öğretmenlerin görgü, bilgi ve deneyimi artmaktadır. Bu nedenle z-kütüphaneler hakkındaki değerlendirmeleri daha gerçekçi ve yararlı hâle gelmektedir.

Grafik 5. Anket Yapılan Öğretmenlerin/İdarecilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımları

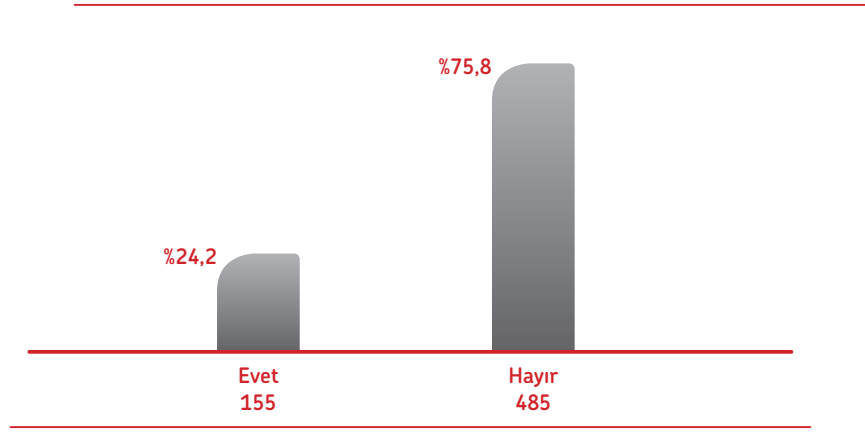
Ankete katılan öğretmenlerin/idarecilerin yaş dağılımlarına baktığımızda büyük bir kısmının (%39,3) 31-40 yaş aralığında olduğunu; ikinci sırada (%25,3) 41-50 yaş aralığındaki öğretmenlerin olduğunu görüyoruz. 26-30 yaş aralığında olanların oranını %18,9; 51-60 yaş aralığındakiler %8,4 ve 18-25 yaş aralığındaki öğretmenlerin oranının %6,4 olduğu görülmektedir. 61 yaş ve üstündeki öğretmenlerin oranı %1,7'dir.

2.1.2.2.Z-Kütüphane Kullanımı Hakkında Öğretmen/İdareci Görüşleri

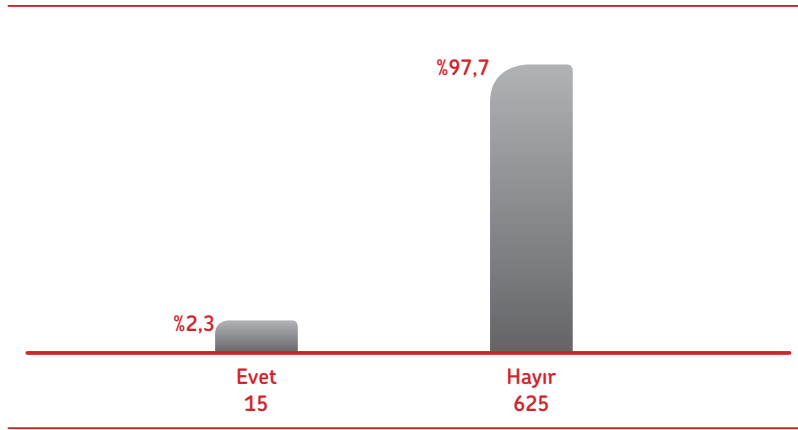
Grafik 6. Z-Kütüphanelerden Kaynak Bulmak ve Doküman Bulmak Amacıyla Faydalanan Öğrencilerin Dağılımı

Öğretmenlerin düşüncesine göre öğrencilerin önemli bir kısmı z-kütüphaneleri ödevleri için kaynak bulmak amacıyla kullanmaktadır (%61). Yüzde 40'a yakını ise öğrencilerin z-kütüphaneleri ödevlerine kaynak bulmak amacıyla kullandığı görüşüne katılmamaktadır.

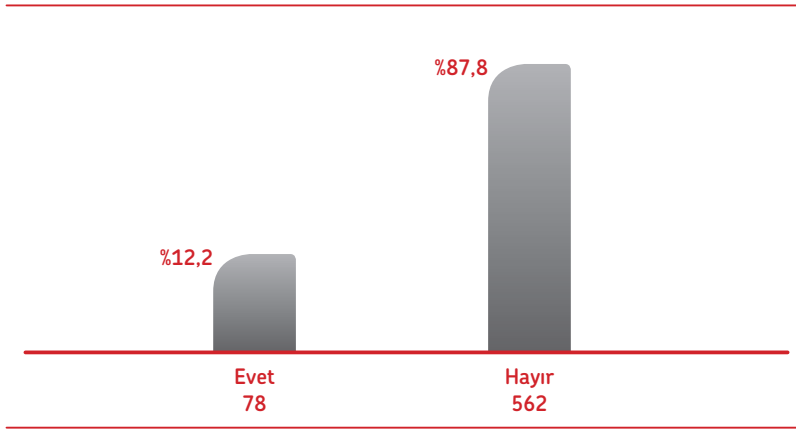
Grafik 7. Z- Kütüphanelerin İnternet Hizmetinden Faydalanan Öğrencilerin Dağılımı

Öğretmenlerin %24,2'si öğrencilerin z-kütüphaneleri İnternet erişimi için kullandıklarını söylemektedir. Geri kalan %75,8'lik kısım ise bunun tersini ifade etmiştir. Pek çok kütüphanede bilgisayar bulunmadığını ve/veya İnternet erişiminin kısıtlı olduğunu araştırmamızın diğer veri toplama araçları bize göstermiştir. Bunları göz önüne aldığımızda bu tablodaki İnternet kullanımı ile ilgili oranların düşüklüğünü anlamak daha kolay olur.

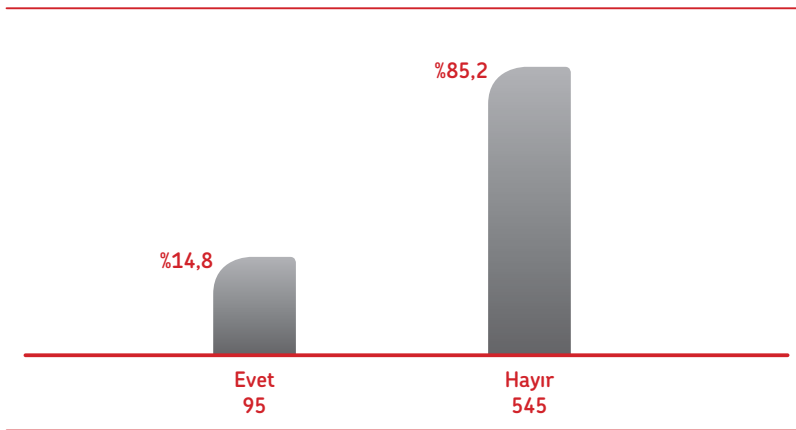
Grafik 8. Z-Kütüphanelerden Film İzlemek İçin Faydalanan Öğrencilerin Dağılımı

Öğretmenlerin gözlemlerine göre öğrencilerin çok az bir kısmı (%2,3) z-kütüphaneleri film izlemek amacıyla kullanmaktadır. Z-kütüphanelerde film izlemek için genellikle uygun bir ortam yoktur. Kütüphaneler genellikle tek odalı olduğundan, ders çalışma ve araştırma yapılan ortamda film izlenmesi mümkün olmamaktadır. Bu tür etkinliklerin belirli bir saatte ve düzenli olarak yapılması öğrencilerin kütüphaneye gitmeyi alışkanlık edinmelerine yardımcı olabilir.

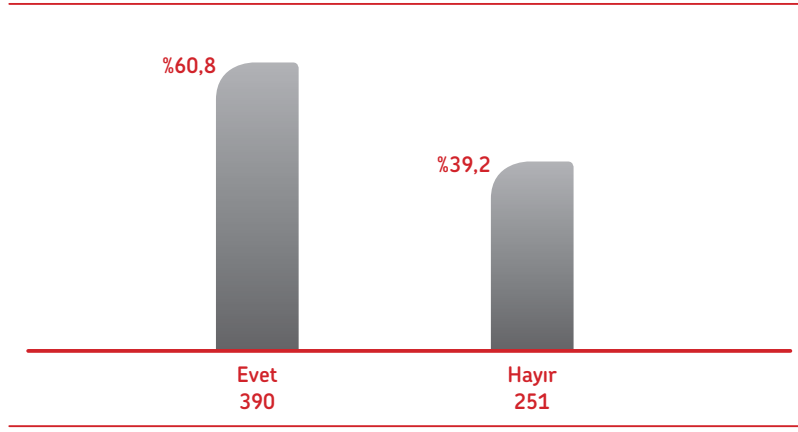
Grafik 9. Z- Kütüphanelerden Dinlenmek Amacıyla Faydalanan Öğrencilerin Dağılımları

Öğretmen görüşlerinden ortaya çıkan verilere göre öğrencilerin yalnızca %12,2'si z-kütüphaneleri dinlenme amacıyla kullanmaktadır. Kütüphanelerin esas işlevinin çalışma ve araştırma olduğu düşünülürse bu oranın düşük çıkması doğaldır. Öte yandan, öğrencilerin ders dışı okuma yapmaları, bir tür dinlenme etkinliği olarak da görülebilir. Kütüphanelerin dinlenme amacıyla kullanılması belirli bir oranda gerekli ve yararlıdır.

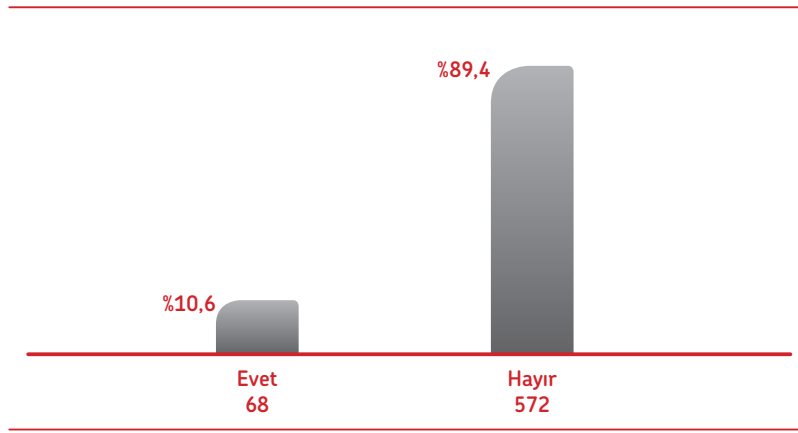
Grafik 10. Z- Kütüphanelerden Arkadaşlarıyla Birlikte Olmak Amacıyla Faydalanan Öğrencilerin Dağılımı

Anket sonuçlarına göre öğrencilerin z-kütüphaneleri arkadaşlarıyla birlikte olmak amacıyla kullandığını düşünen öğretmen-idareci oranı %14,8'dir.

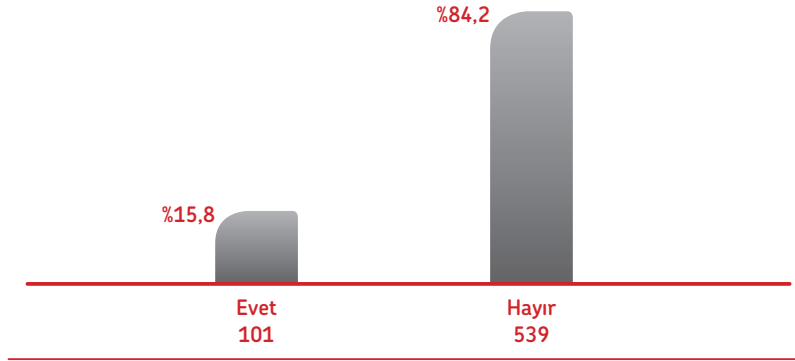
Grafik 11. Z-Kütüphanelerden Kitap Okumak Amacıyla Faydalanan Öğrencilerin Dağılımı

Öğrencilerin z-kütüphaneleri kitap okumak amacıyla kullandıklarını düşünen öğretmenlerin/idarecilerin oranı %60,8'dir. Geri kalan %39,2'lik oran öğrencilerin z-kütüphaneleri kitap okumak amacıyla kullandığı fikrine katılmayan veya okullarındaki gözlemleri bu yönde fikir sahibi olmalarına neden olan öğretmenlerdir.

Grafik 12. Z- Kütüphanelerin Teknolojik Aletlerinden Faydalanan Öğrencilerin Dağılımları

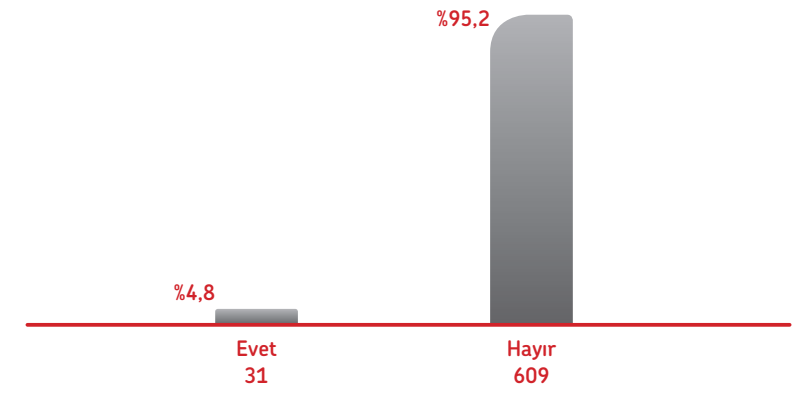
Öğrencilerin z-kütüphaneleri yazıcı ve projeksiyon gibi teknolojik aletlerden yararlanmak için kullandıklarını düşünen öğretmenlerin oranı %10,6'dır. Yazıcı ve projeksiyon gibi teknolojik aletlerin z-kütüphanelerde bulunma durumu, saha gözlemlerimizden de öğrendiğimiz kadarıyla pek sık rastlanan bir durum değil.

Grafik 13. Z- Kütüphaneden Öğrenmeyi Kolaylaştırıcı Oyunlar Oynamak Amacıyla Yararlanan Öğrencilerin dağılımları

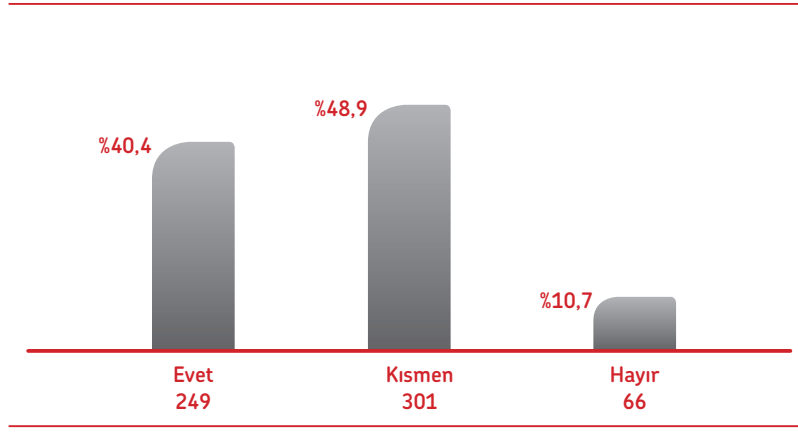
Öğretmenlerin %15,8'i, z-kütüphanenin öğrenciler tarafından öğrenmeyi kolaylaştırıcı oyunlar oynamak için kullanıldığını düşünmektedir. Geri kalan %84,2'lik kısım ise bu fikre katılmadığını beyan etmiştir. Kütüphanelerde en yaygın olarak bulundurulmuş oyun çeşidi satrançtır. Zekâ oyunu olan satranç ile kitap okuma arasında doğal bir çağrışım söz konusudur. Satranç bu yönü kullanılarak öğrencilerin kütüphaneye ilgisinin artması sağlanabilir. Z-kütüphaneler bünyesinde satranç turnuvaları düzenlenerek öğrencilerin kütüphaneye gitme sıklığı artırılabilir.

Z-kütüphaneler, teknoloji kullanımını da içeren yeni bir okul kütüphaneciliği konsepti geliştirmiştir. Bu nedenle gençler klasik kütüphaneden farklı bir kütüphanecilikle karşı karşıya olduklarını görmektedirler. Ancak bilgisayar ve İnternet kullanımının denetlenmesi gerektiği ve kullanımda kısıtlanmalara gidilmesi gerektiği konusunda bazı kütüphanelerde gerek öğrenciler gerekse öğretmenler tarafından görüş dile getirilmiştir.

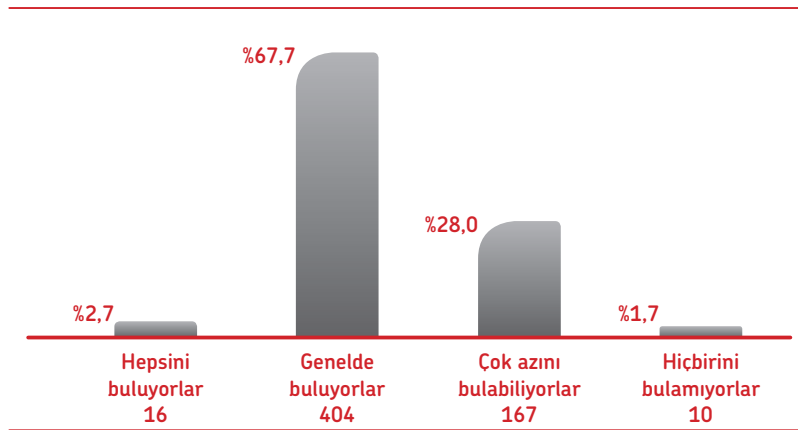
Grafik 14. Z-Kütüphanelerden Öğrencilerin Başka Amaçlarla Faydalanıp Faydalanmadıklarına Dair Dağılımlar

Öğretmenlerin %95,2'si, öğrencilerin yukarıdaki tablolarda sayılan (kitap okuma, bilgisayar kullanma, İnternet kullanma ve benzeri) amaçlar dışındaki diğer amaçlar için kütüphaneye gelmediği görüşündedirler. Bu da öğrencilerin kütüphanelerin temel işlev ve amaçları doğrultusunda kullanma eğiliminde olduklarını göstermektedir.

Grafik 15. Z-Kütüphaneler Açıldıktan Sonra Öğrencilerin Kütüphaneye Gidip Gitmeme Durumuna Göre Dağılımları

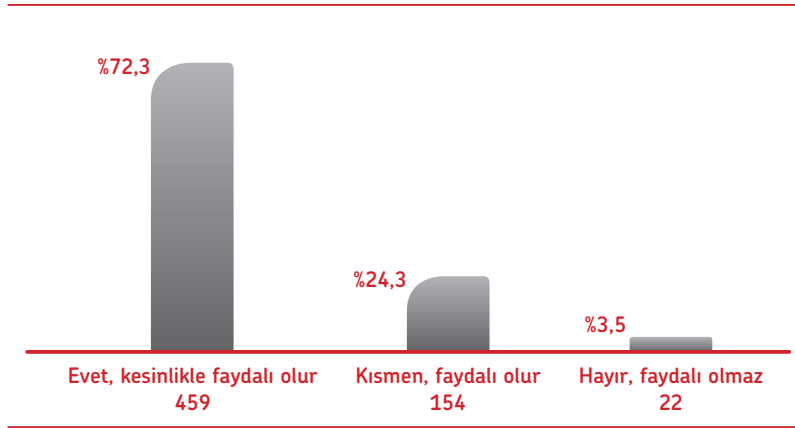
Araştırmanın ortaya çıkardığı önemli bulgulardan biri, z-kütüphanelerin öğrencilerin kütüphane kullanım sıklığı üzerindeki etkisidir. Bu amaçla öğretmenlere yöneltilen “Okulunuzdaki öğrencilerin geneline düşündüğünüzde Z-kütüphane açıldıktan sonra öğrencilerin kütüphaneye gitme sıklıklarında artış oldu mu?” sorusuna öğretmenlerin %40,4’ü “Evet”, %48,9’u ise “Kısmen” cevabını vermiştir. Kümülatif olarak baktığımızda öğretmenlerin %90’ına yakını (%89,3) z-kütüphanelerin öğrencilerin kütüphaneye gitme sıklığında bir artış meydana getirdiğini gözlemledikleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu durum, henüz yeni sayılabilecek z-kütüphane kavramının önemli ölçüde başarılı olduğunu göstermektedir. Z-kütüphanelerin tek amacının öğrencileri kütüphaneye götürmek olmadığı, aynı zamanda öğrencilerin başarılarına da etkisinin olması beklendiği muhakkaktır. Bu nedenle uzun vadede okulların akademik başarıları izlenerek z-kütüphanelerin etkisi konusunda gözlemler güncellenmelidir.

Grafik 16. Z-Kütüphanede Aranılan Kaynakların Bulunup Bulunmadığına Dair Dağılımlar

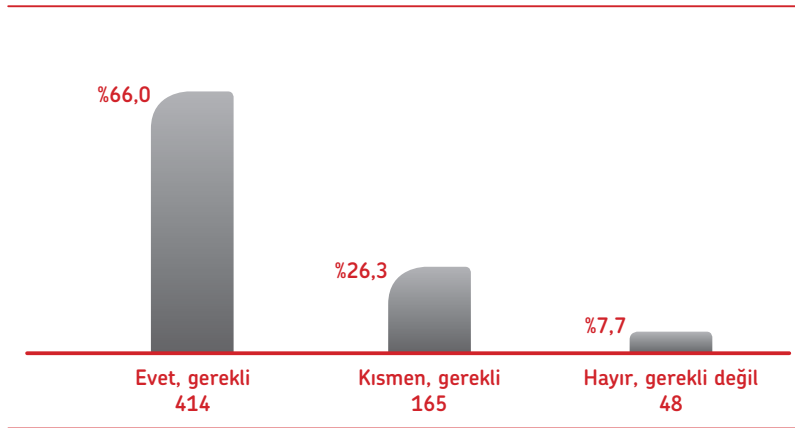
Araştırmada, öğrencilerin z-kütüphanelere gittiklerinde orada istedikleri ve ihtiyaç duydukları kaynakları temin edip edemedikleri de ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda öğretmenlere yöneltilen anket sorularına öğretmenlerin %2,7’si öğrencilerin istedikleri kaynakların hepsini bulabildiği; %67,7’si “genelde” aradıklarını bulabildiklerini; %1,7’si ise “çok azını” bulabildiklerini söyleyerek cevap vermişlerdir. Araştırmanın diğer veri toplama araçlarından da elde edilen bulgular buradaki ile paralellik arz etmektedir.

Sayısal verilere bakıldığında kaynak temini konusunda önemli ölçüde z-kütüphanelerin yeterliliği ifade edilmişse de nitel görüşmelerde ön plana çıkan önerilerden biri kütüphanelerdeki materyal çeşitliliğinin artırılması gerektiğidir.

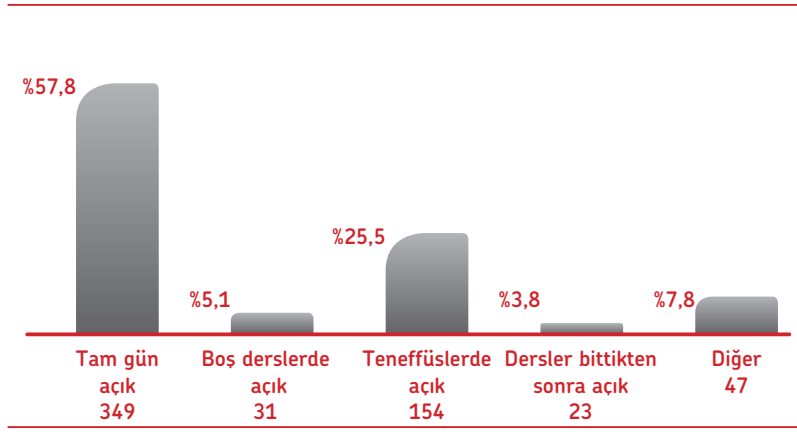
Grafik 17. Eğitim Bilişim Ağı Portalına Erişimin Yararlı Olup Olmayacağına Dair Kanaatlerin Dağılımı

Öğretmenlere, z-kütüphanelerden Eğitim Bilişim Ağı portalına erişim sağlanmasının yararlı olup olmayacağı konusundaki görüşleri sorulduğunda %72,3 oranında “Evet, faydalı olur”; %24,3 oranında ise “Kısmen faydalı olur.” cevabı alınmıştır. Birikimli yüzde olarak baktığımızda öğretmenlerin %96,5’inin EBA’ya z-kütüphanelerden erişimin faydalı olacağını düşündüğü, faydalı olmayacağını dile getirenlerin oranının ise yalnızca %3,5 olduğunu görüyoruz.

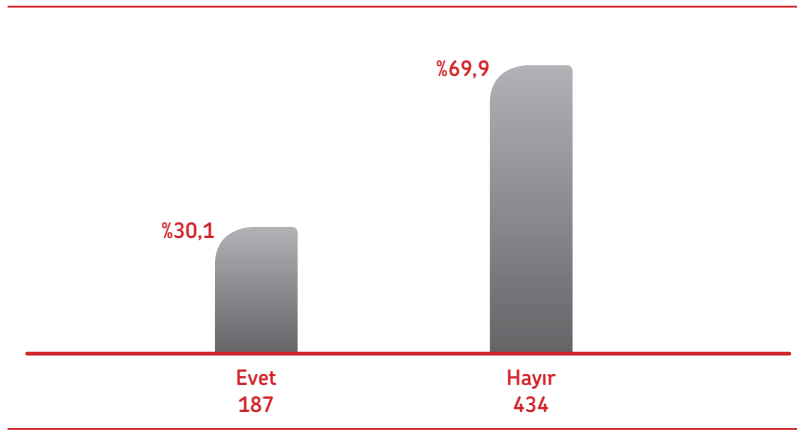
Grafik 18. Z-Kütüphanelerde Fatih Projesi’nin Aktif Kullanımının Gerekliliği ile İlgili Kanaatlerin Dağılımı

EBA gibi, Fatih Projesi’nin de z-kütüphanelerde kullanılmasının yararlı olacağını düşünen öğretmenler çoğunluktadır. Araştırmada öğretmenlerin %92,3’ünün Fatih Projesi’nin z-kütüphanelere eklenmesinin yararlı olduğuna inandıkları ortaya çıkmıştır (%66 “Evet, gerekli; %26,3’ü “Kısmen gerekli” cevabı vermiştir). Bunun gerekli olmadığını düşünen öğretmenlerin oranı ise %7,7’dir.

Grafik 19. Z-Kütüphanen Açık Olma Saatlerine Göre Dağılımları

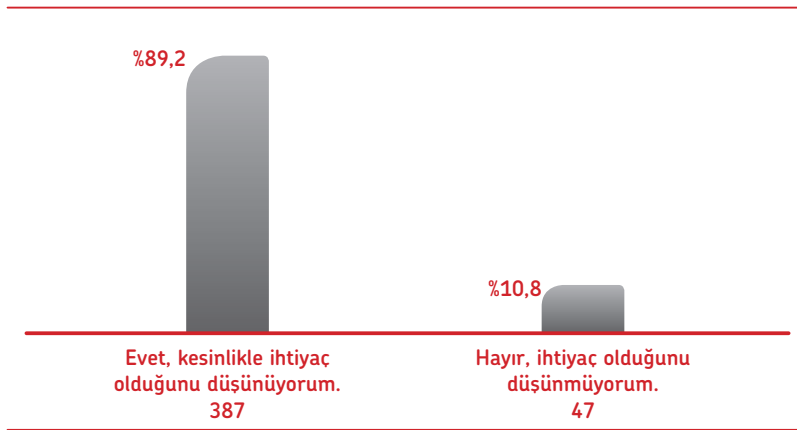
Araştırmada, z-kütüphanelerin Türkiye genelinde gün içerisinde ne kadar süre ile açık olduğunu ortaya çıkarmak için öğretmenlerin bilgisine başvurulmuştur. Z-kütüphanelerin tam gün açık olduğunu belirten öğretmenlerin oranı %57,8'dir. Boş derslerde açık olduğunu söyleyenlerin oranı %5,1'dir. Teneffüslerde açık olduğunu söyleyenlerin oranı %25,5'tir. Öğretmenlerin verdiği bilgiye göre z-kütüphanelerin çok az bir kısmı (%3,8) dersler bittikten sonra açıktır. Bu durumun gözden geçirilmesi gerekmektedir. Zira öğrencilerin z-kütüphanelerden daha çok yararlanabilmeleri için kütüphanelerin açık olma sürelerinin ve zaman dilimlerinin dikkatlice planlanması gerekmektedir. Okul çıkışında 1 veya 2 saat z-kütüphanelerin açık tutulması uygulamasına gidilebilir.

Grafik 20. Daimi Personeli Olan ve Olmayan Z-Kütüphanelerin Dağılımları

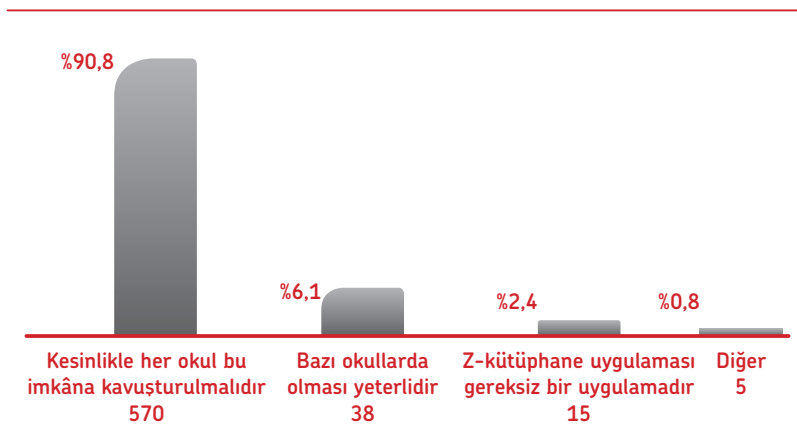
Z-kütüphanelerin verimli ve işlevsel olmasını sağlayacak önemli faktörlerden biri de kütüphanelerin sürekli erişimini sağlayacak, kaynakların etkin biçimde kullanılarak koleksiyonun zenginleştirilmesini sağlayacak, kullanıcılara yol gösterecek, kullanım istatistiklerini tutarak kütüphanelerin izlenmesinde kilit rol oynayacak tam zamanlı kütüphaneci istihdamıdır. Avrupa'da ve Amerika'da yapılan çalışmalar, tam zamanlı lisanslı kütüphanecinin istihdam edildiği okul kütüphanelerinin, yalnızca okulun akademik başarısını yükseltmekle kalmadığı, aynı zamanda okul komünitesinin (ailelerin, velilerin, çevre sakinlerinin) de eğitime katkıda bulunduğunu ortaya koymuştur. Araştırmamız kapsamında ortaya çıkan verilerden biri de bununla ilgilidir:

Öğretmenlerin verdiği bilgilerden elde ettiğimiz istatistiğe göre z-kütüphanelerin önemli kısmında (%70'ine yakınında) kütüphanelerde daimi olarak çalışan bir görevlinin olmadığı tespit edilmiştir. Üstelik geri kalan % 30'luk kesimde, Türkçe ve Edebiyat öğretmenlerinin “daimi kütüphane görevlisi” olarak algılandığını da akılda tutarsak z-kütüphanede tam zamanlı kütüphaneci çalıştırılma oranının oldukça düşük olduğu ortaya çıkar.

Grafik 21. Z- Kütüphanelerin Daha Verimli Oabilmesi İçin Profesyonel Kütüphaneciye İhtiyaç Olup Olmadığına Dair Kanaatlerin Dağılımı

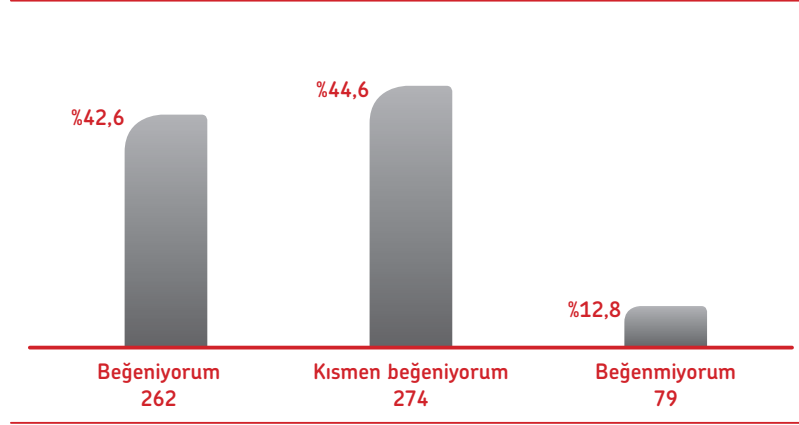
Kütüphanelerde tam zamanlı, lisanslı, profesyonel kütüphanecilerin istihdam edilmesi çok önemlidir ve z-kütüphanelerin veriminin artmasında etkisinin olacağı muhakkaktır. Öğretmenlerin %90'a yakını (%89,2'si), kütüphanelerde tam zamanlı, lisanslı kütüphane görevlisinin çalıştırılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Grafik 22.Z-Kütüphanelerin Ülke Geneline Yaygınlaşmasına Dair Düşüncelerin Dağılımı

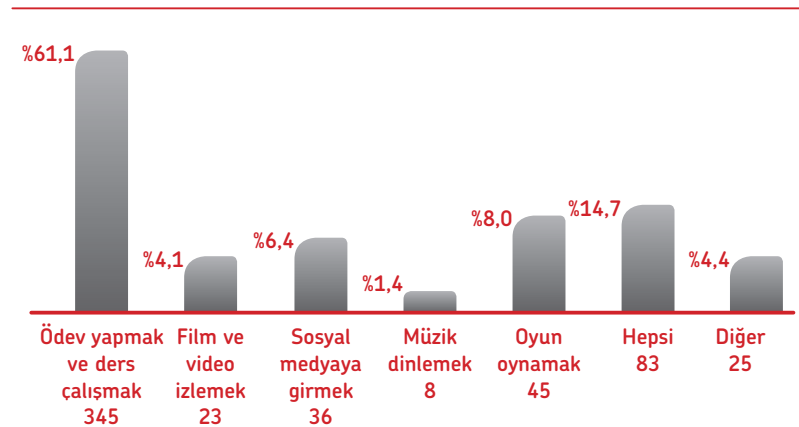
Z-kütüphanelerin yararlı ve gerekli bir uygulama olması durumunda tüm ülkede yaygınlaştırılması, Türkiye'nin toplam eğitim kalitesini etkileyecek önemli bir politika olacaktır. Bu konuda öğretmenlerin kendi okullarındaki deneyimden hareketle

z-kütüphanelerin ülke geneline yayılması hakkındaki görüşleri sorulduğunda %90,8'i tüm okullara yaygınlaştırılmasının iyi olacağını; %6,1'i ise sadece belirli okullarda olması gerektiği görüşünü savunmuştur. Uygulamanın yaygınlaştırılmasını gereksiz bulanların oranı %2,4 olarak belirlenmiştir.

Grafik 23. Z- Kütüphanelerin Mevcut Hâliyle Tasarım ve Renklerinin Beğenilip Beğenilmediğinin Dağılımı

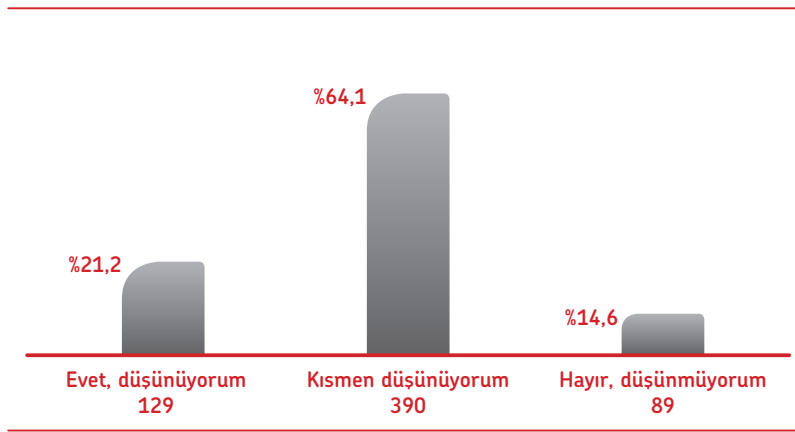
Z-kütüphanelerin işlevlerinin yanı sıra, pedagojik ihtiyaçlarla ilişkili biçimde yapılması gereken renk seçimi ve genel tasarım konuları da önemlidir. Bu nedenle araştırma kapsamında öğretmenlere bu konudaki görüşleri de sorulmuştur. Öğretmenlerin %42,6'sı mevcut hâliyle okullarındaki z-kütüphanenin tasarım ve renk seçimlerini beğendikleri; %44,6'sının bunları kısmen beğendiği, %12,8'inin ise beğenmediği ortaya çıkmıştır. "Kısmen" beğenenler ile "beğenenler" bir arada düşünüldüğünde öğretmenlerin %87,2'sinin kütüphanelerin tasarım ve renklerini olumladıkları ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlerin bu konudaki görüşleri çok önemli olmakla birlikte bu durumun bir de öğrencilerin gözüyle değerlendirilmesi gerekmektedir (Bu konudaki bulgular için öğrenci anketlerinin sonuçlarının yer aldığı kısma bakınız.).

Grafik 24. Z-Kütüphanelerdeki Bilgisayar ve İnternetin Hangi Amaca Göre Kullanıldıklarının Dağılımı

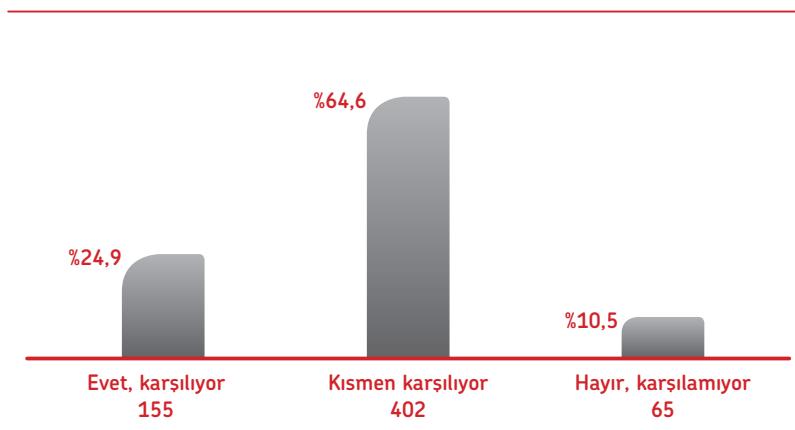
Z-kütüphanelerin klasik kütüphanelerden önemli bir farkı, öğrencilerin bilgisayar ve diğer teknolojik imkânlarla buluşturulmasıdır. Diğer yandan, öğrencilerin teknolojiyi doğru kullanmaları, araştırma amacıyla ve pedagojik ilkelere uygun olarak İnternet ve bilgisayara erişmeleri de azami derecede önemlidir. Öğretmenlerin bu konudaki

gözlemlerine başvurduğumuzda, %61,1 oranında öğrencilerin İnternet ve bilgisayarlı ders çalışmak ve ödev yapmak amacıyla kullandıkları ortaya çıkmaktadır. Gençlerin teknolojik imkânları sosyal medyaya erişim ve oyun oynama amacıyla kullandıkları yönünde yaygın bir kanaat vardır. Oysa z-kütüphaneler özelinde bu kanaatin geçerli olmadığı ortaya çıkmaktadır. Bunda, okuldaki İnternet kullanımına getirilen kısıtlamaların da etkisi büyüktür. Bu kısıtlamaların pedagojik ilkeler çerçevesinde devam ettirilmesi yararlıdır. Ancak z-kütüphaneciliğin farklı bir kavramsal yönü olduğu gerçeğinden hareketle belirli kısıtlamalarla da olsa öğrencilerin eğitici videolar, müzik ve benzeri konularda İnternete ulaşabilmeleri de yararlı olacaktır.

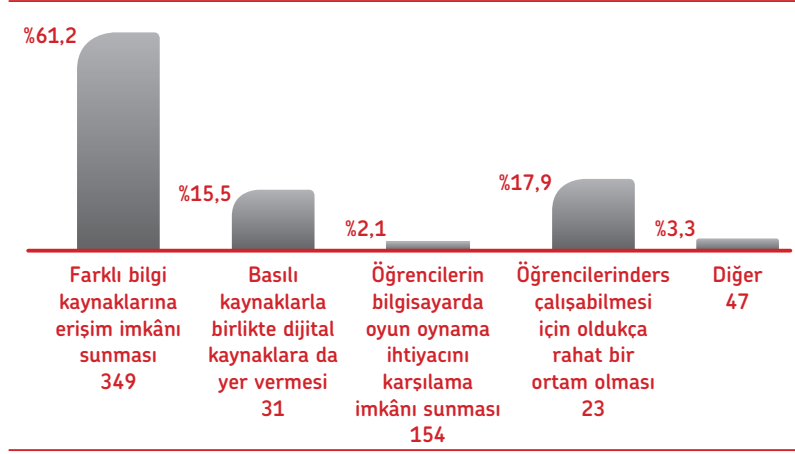
Grafik 25. Z-Kütüphanelerdeki İnternetin Doğru Kullanılıp Kullanılmadığına Dair Kanaatlerin Dağılımı

Öğrencilerin İnternete erişiminin yararları kadar zararları da vardır. Bu nedenle, İnternet erişiminin z-kütüphanelerde yer alması ne kadar zorunluluksa İnternetin yararlı kullanımı için getirilecek kısıtlama ve tedbirler de bir o kadar önemlidir. Öğretmenlerin görüşüne göre z-kütüphanelerde bulunan İnternet, büyük oranda yararlı ve doğru bir şekilde kullanılmaktadır. Öğretmenlerin %14,6'sı, İnternetin z-kütüphanelerde yararlı ve doğru bir biçimde kullanılmadığı görüşündedir. Bu oranın zaman içerisinde düşürülmesi hedeflenmelidir. Başka bir deyişe, öğrencilerin z-kütüphanelerde İnterneti %100 yararlı biçimde kullanmalarını hedefleyen politikalar geliştirilmelidir.

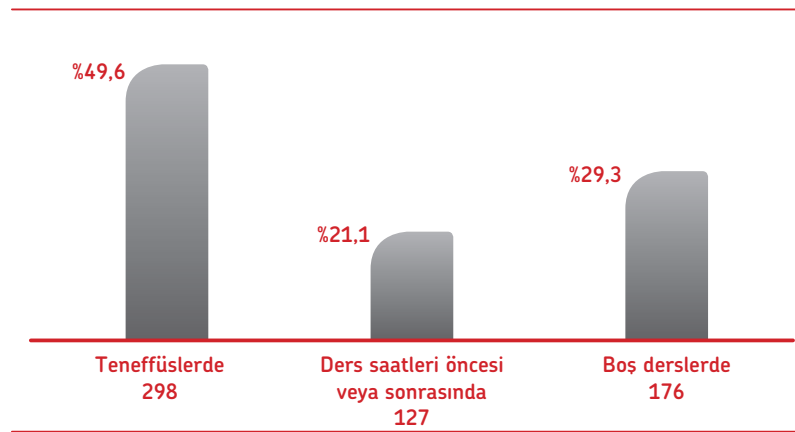
Grafik 26. Z-Kütüphanelerinin Öğrencilerin Beklentilerini Karşılıyıp Karşılımadığına Dair Kanaatlerin Dağılımı

Z-kütüphanelerde sunulan hizmetlerin öğrencilerin beklentilerini karşıladığını düşünen öğretmenlerin oranı %24,9, kısmen karşıladığını düşünenlerin oranı ise %64,6'dır. Toplamda, öğretmenlerin %89,5'inin, z-kütüphanelerin öğrenci beklentilerini belirli ölçülerde karşıladığını gözlemledikleri ortaya çıkmaktadır.

Grafik 27. Z-Kütüphanelerin En Faydalı Yönünün Ne Olduğuna Dair Görüşlerin Dağılımı

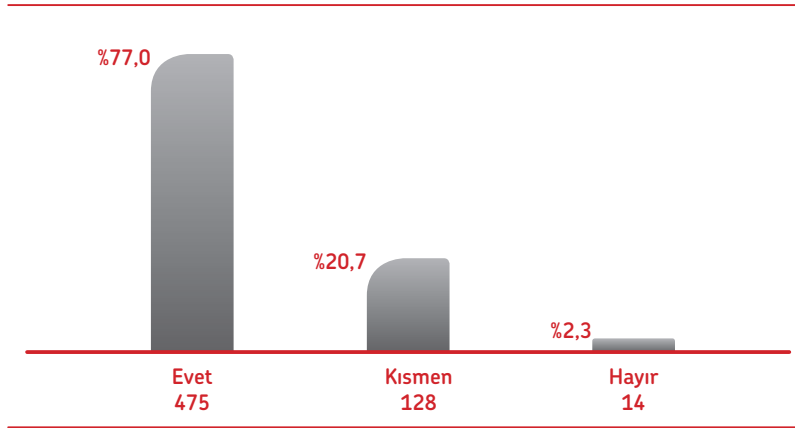
Araştırma kapsamında öğretmenlere, z-kütüphanelerin en faydalı yönünün ne olduğu sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin %61,2'si, z-kütüphanelerin farklı bilgi kaynaklarına erişim sunmasını en önemli fayda olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. %17,9 oranında, öğrencilerin ders çalışmaları için konforlu ve uygun bir ortam sağlanmasını birinci derecede önemseyen öğretmenler olduğu ortaya çıkmıştır. %15,5'lik oranda öğretmenler, z-kütüphanelerin en önemli faydasının basılı kaynakların yanı sıra dijital kaynaklara da yer vermesi olarak gördüklerini belirtmişlerdir. En az yüzdeler oran (%2,1), öğrencilerin bilgisayarda oyun oynama ihtiyacını karşılamasına işaret etmiştir.

Grafik 28. Öğrencilerin Z-Kütüphaneleri Hangi Zamanda Kullandıklarının Dağılımı

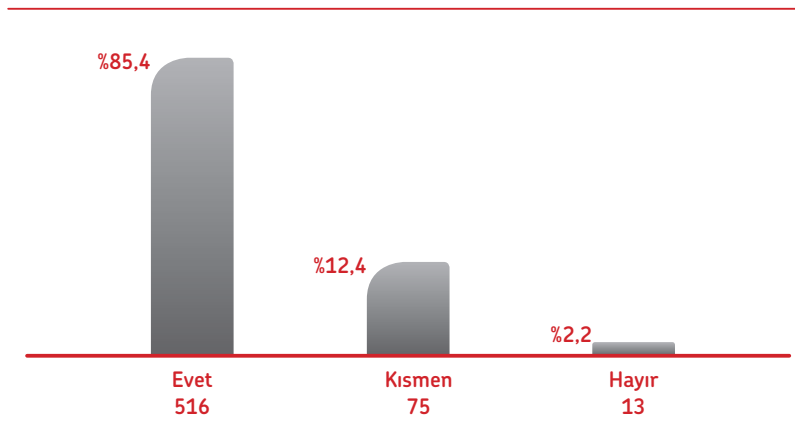
Öğretmenlerin gözlemlerine göre öğrenciler z-kütüphaneleri en çok teneffüslerde kullanmaktadır. Bunun en önemli nedeni, pek çok okulda z-kütüphanelerin çoğunlukla teneffüslerde açık olmasıdır. Ayrıca öğrenciler için ders aralarından daha uygun zamanların planlanmaması da bunda etkilidir. Elbette kütüphanelerden eğitim

tüm işlevlerini yerine getirmeleri beklenemez. Bu nedenle öğrencinin ders ortamına ve diğer eğitim etkinliklerine aktif olarak katılması birinci sırada önemlidir. Diğer yandan, teneffüsler ve boş dersler dışında öğrenciler için kütüphanede geçirebilecekleri zamanların da planlanması gerekir. Öğle aralarında ve/veya mesai bitiminden sonra z-kütüphaneleri fazladan 1 saat açık tutma önerisi dikkat çekmektedir. İngiltere ve Amerika’da yapılan çalışmalar, bu uygulamanın yer aldığı okullarda akademik başarının arttığını göstermiştir.

Grafik 29. Z-Kütüphanelerin Kullanımı ile İlgili Öğrencilere Bilgi Erişimi Konusunda Eğitim Verilmesinin Yararlı Olup Olmayacağına Dair Görüşlerin Dağılımı

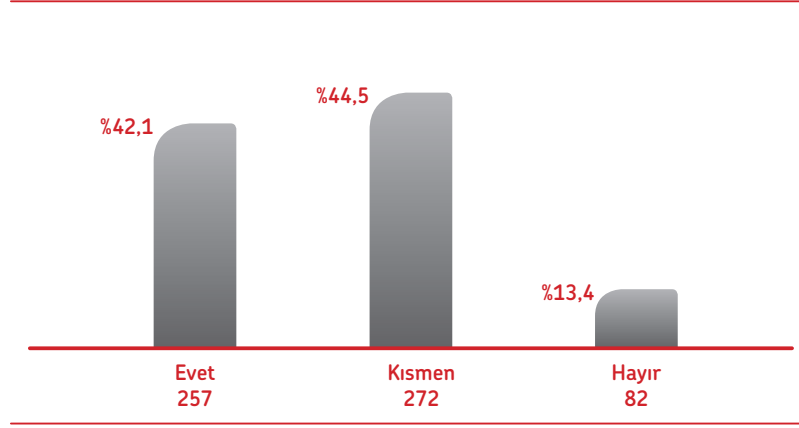
Z-kütüphaneler, geleneksel kütüphanecilikten farklı bir kütüphanecilik anlayışı ile tesis edilmektedir. Bu nedenle öğrencilere tanıtımının yapılması, yol gösterici eğitimlerin verilmesi, bu kütüphanelerin kullanım değerini artıracaktır. Öğretmenlerin görüşleri de bu yöndedir. Öğretmenlerin %97,7’sine göre öğrencilerin z-kütüphane materyallerinin kullanımı ve bilgi erişimi konusunda eğitime ihtiyaçları vardır (Böyle bir eğitimin yararlı olup olmayacağı sorusuna “evet” yanıtı veren öğretmenlerin oranı %77, “kısmen” cevabı verenlerin oranı ise %20,7’dir).

Grafik 30. Z-Kütüphanelere Kolay Ulaşıp Ulaşılmadığına Dair Görüşlerin Dağılımı

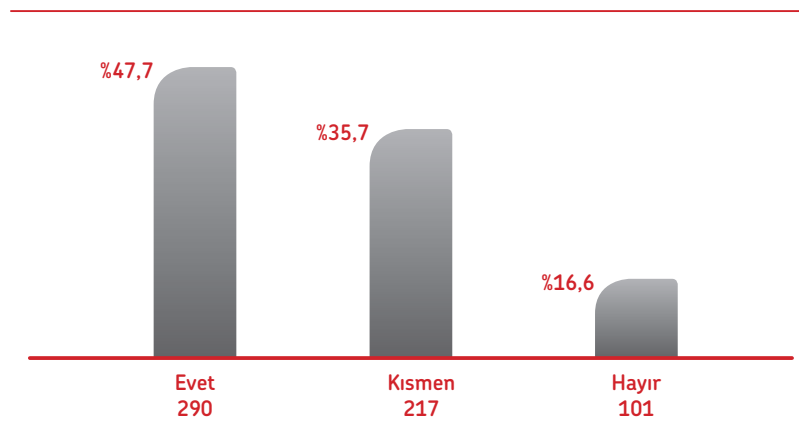
Öğretmenlere, buldukları okulun z-Kütüphaneleri ile ilgili olarak kullanım kolaylıkları hakkında sorular yöneltilmiştir. Birikimli yüzde olarak baktığımızda öğretmenlerin

tamamına yakını (%97,8) kütüphanelerin mekânlarının kolay ve ulaşılabilir olduğu görüşünde (%85,4'ü "evet", %12,4'ü ise "kısmen" cevabı vermiştir). Bu oranlara bakıldığında, z-kütüphanelerin yer seçimi ile ilgili olarak (en azından öğretmenlerin bakış açısıyla) ivedilikle çözülmesi gereken bir sorun olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

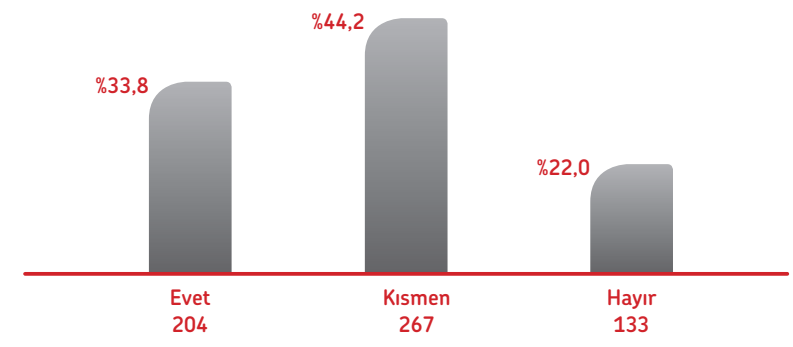
Grafik 31. Z-Kütüphanelerin Yeterli Fiziksel Alana Sahip Olup Olmadığına Dair Görüşlerin Dağılımı

Kütüphanelerin kullanımı, tasarımı ve diğer imkânlarıyla ilgili sorulardan biri de fiziksel alan kapasitesi ile ilgilidir. Öğretmenlere yönelttiğimiz "Z-kütüphane öğrencilerin gereksinimlerini karşılamaya yeterli fiziksel alana sahip midir?" sorusuna, kümülatif olarak %86,6 oranında olumlu cevap alınmıştır. Olumlu cevap verenlerin dağılımına baktığımızda %42,1'lik kesimin "evet", %44,5'lik oranın ise "kısmen" cevabı verdiğini görüyoruz. Burada önemli olan, okullarındaki z-kütüphanenin öğrencilerin ihtiyaçlarına yetecek fiziksel kapasiteye sahip olmadığını düşünen öğretmen oranının %13,4 olmasıdır. Bu oranın da zaman içerisinde sifıra düşürülmesi hedeflenmeli yani yeterli fiziksel alana sahip z-kütüphanelerin oranının %100'e çıkarılması hedeflenmelidir.

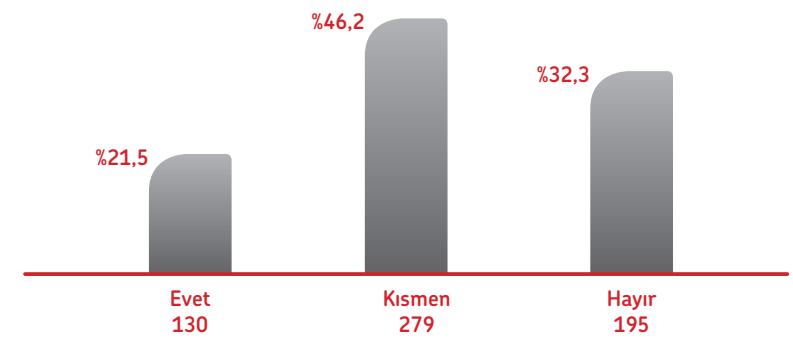
Grafik 32. Z-Kütüphanelerde Grup Çalışmaları İçin Uygun Ortam Olup Olmadığına Dair Görüşlerin Dağılımı

Öğretmenlerin %47,7'si, z-kütüphanelerde öğrencilerin grup çalışmaları için uygun bir ortam olduğunu, %35,7'si ise "kısmen" uygun bir ortam olduğunu düşünmektedir. Birikimli yüzde olarak baktığımızda %83,4 oranında z-kütüphanelerin grup çalışmalarına bir biçimde uygun olduğu yönünde öğretmen görüşü olduğunu görmekteyiz.

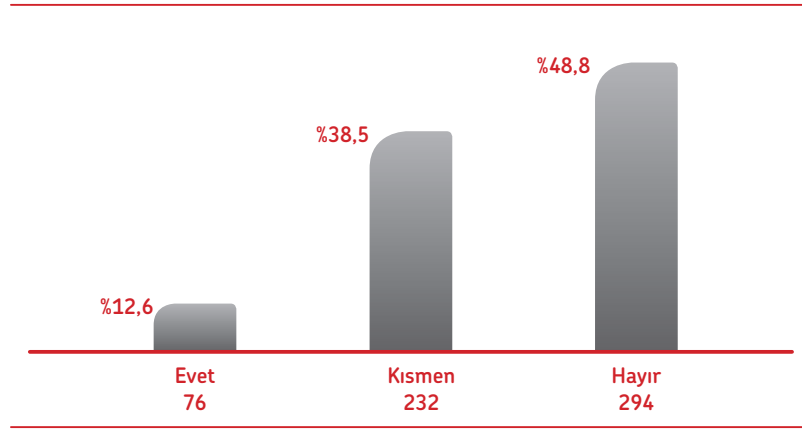
Grafik 33. Z-Kütüphanelerdeki Masa ve Sandalye Sayısının Yeterli Olup Olmadığına Dair Görüşlerin Dağılımı

Kullanıcılar için tahsis edilen masa-sandalye imkânlarının yeterli olmadığını, diğer veri toplama araçları ile de tespit etmiş bulunmaktayız. Öğretmenler arasında, kullanıcılar için masa ve sandalye sayısının yeterli olduğunu düşünenlerin oranı %33,8 olarak tespit edilmiştir. “Kismen yeterli” cevabını verenlerin oranı ise %44,2’dir. Z-kütüphanelerde masa ve sandalye demirbaşlarının sayısının artırılması yararlı olacaktır. Burada da hedef, z-kütüphaneye giden her kullanıcının mutlaka masa-sandalye temin edebilmesini sağlamak olmalıdır.

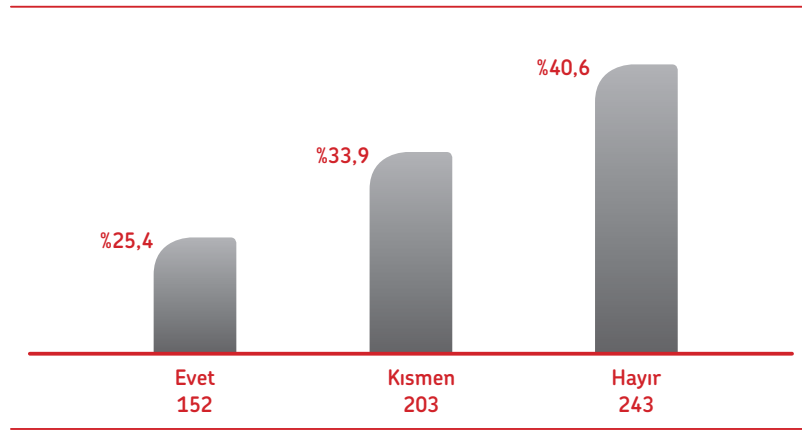
Grafik 34. Z-Kütüphanelerde Kullanılan Teknolojinin Yeterli Olup Olmadığına Dair Görüşlerin Dağılımı

Z-kütüphanelerde kullanılan teknolojik imkânların yeterli olduğunu düşünen öğretmenlerin oranı %21,5 olarak tespit edilmiştir. “Kismen yeterli” olduğunu düşünen öğretmenlerin oranı ise %46,2’dir. Bazı z-kütüphanelerde akıllı tahta, projeksiyon cihazı, yazıcı ve fotokopi makinası bulunduğu, araştırmamızın gözlem formları ile tespit edilmiştir. Ne var ki bu tür teknolojik imkânların artırılması gerektiği, buradaki sayısal verilerden anlaşılmaktadır. İhtiyaca göre teknolojik donanımların tamamlanması, z-kütüphanelerin daha işlevsel olmalarını sağlayacaktır.

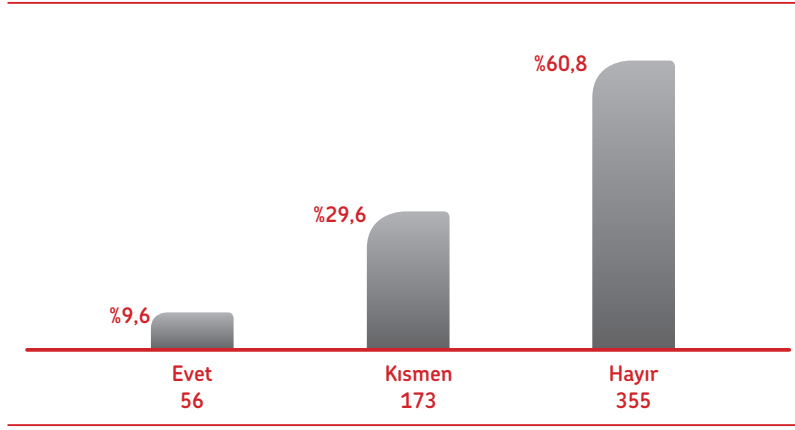
Grafik 35. Z-Kütüphanelerde Sunulan Bilgisayarların Yeterli Olup Olmadığına Dair Görüşlerin Dağılımı

Öğretmen görüşüne göre, z-kütüphanelerdeki bilgisayar hizmetleri, taleplerin oldukça gerisinde kalmıştır. Kütüphanelerde özellikle bilgisayar kullanımı önemli bir ihtiyaçtır. Kullanıcıların gerek katalog taraması için, gerek ödev ve araştırma için bilgisayara ihtiyaçları vardır. Genel teknolojik imkânlar düşünüldüğünde bilgisayarla ilgili ihtiyacın ve talebin daha fazla olduğu görülmektedir.

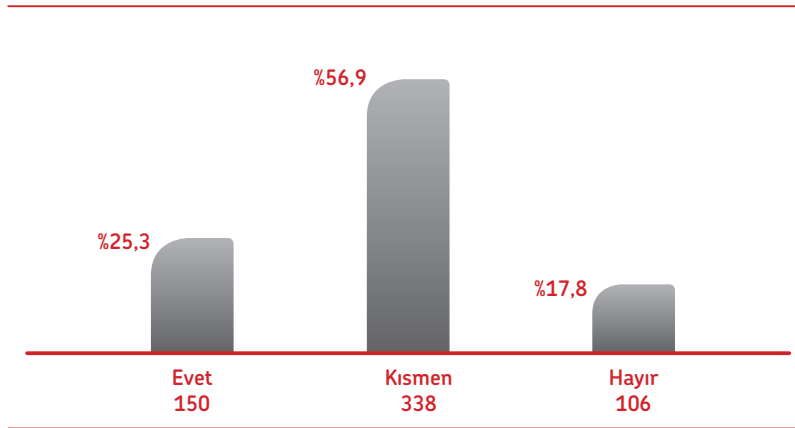
Grafik 36. Z-Kütüphanelerde İnternet Hizmetinin Yeterli Olup Olmadığına Dair Görüşlerin Dağılımı

Z-kütüphanelerde bilgisayar hizmetine bağlı olarak internet ile ilgili talebin de önemli bir düzeyde olduğu, buna karşılık İnternet hizmeti sunumunun taleplerin gerisinde kaldığı gözlenmektedir. Öğretmenler, z-kütüphanelerde sunulan İnternet hizmetinin, talepleri yarı yarıya karşıladığını düşünmektedir. Belirli kısıtlamalarla ve filtrelemelerle beraber İnternet hizmetinin artırılması gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

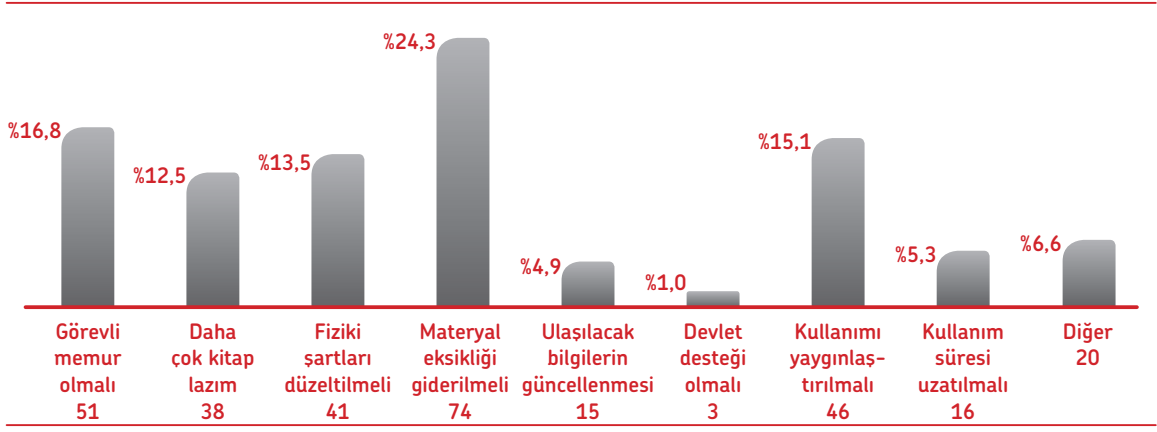
Grafik 37. Z- Kütüphanelerdeki Bilgisayarlarda Dijital Kitap Sayısının Yeterli Olup Olmadığına Dair Görüşlerin Dağılımı

Z-kütüphanelerdeki teknolojik eksikliklerin başında dijital kaynak yetersizliği gelmektedir. Günümüzde dijital kütüphanecilik hızla gelişmektedir. Hemen her türlü eserin dijital formatta erişilebilir olduğu bu kütüphanecilik anlayışı, z-kütüphanelere hızla yerleştirilmelidir. Öğretmenlerin %60,8'i, z-kütüphanelerdeki dijital kaynakların yetersiz olduğunu dile getirmişlerdir.

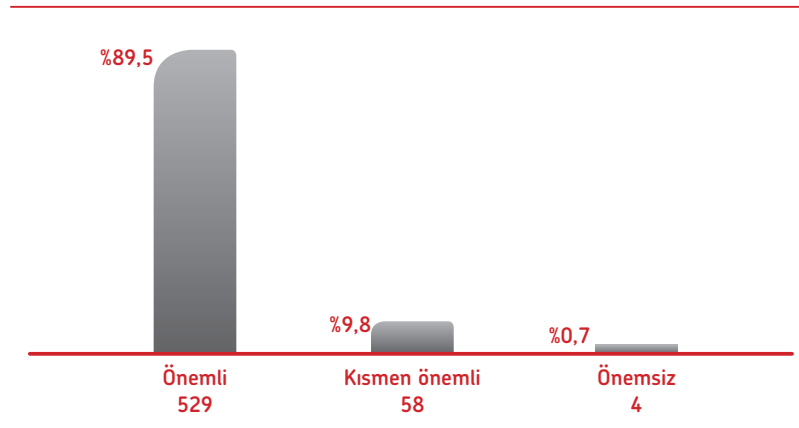
Grafik 38. Z-Kütüphanelere Materyal Temininde Öğrencilerin İsteklerine Önem Verilip Verilmediğine İlişkin Görüşlerin Dağılımı

Z-kütüphaneler, “okul kütüphaneciliği” türüne dâhildir. Esas kullanıcıları öğrencilerdir. Bu nedenle bu kütüphanelerin tasarlanmasında birinci derecede öncelik, öğrenci ihtiyaçları ve talepleri olmalıdır. Öğretmenlere göre z-kütüphane materyallerinin oluşturulmasında öğrencilerin isteklerine önem verilmektedir (kümülatif olarak böyle düşünen öğretmenlerin oranı %82,2'dir). Öğretmenlerin %25,3'ü z-kütüphane materyallerinin oluşturulmasında öğrencilerin isteklerine önem verildiğini, %56,9'u ise “kısmen” buna önem verildiğini düşünmektedir.

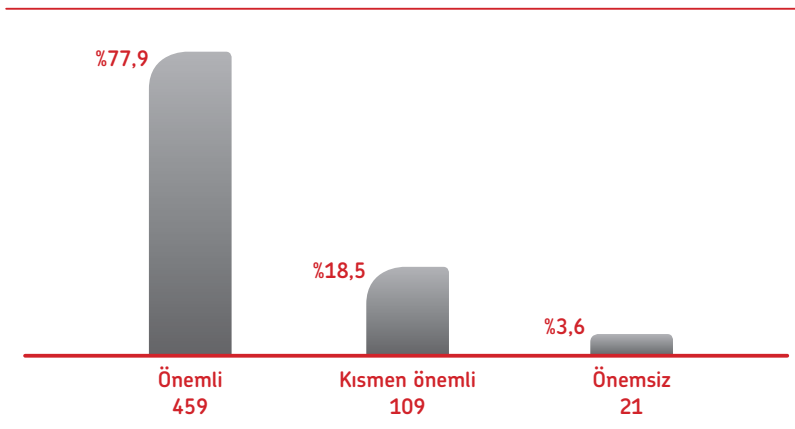
Grafik 39. Z-Kütüphanen Daha Verimli Olması İçin Önerilerin Dağılımı

Araştırma kapsamında z-kütüphanelerin daha faydalı hale getirilmeleri için öğretmenlerin neler önerdiği de ortaya konmuştur. Buna göre öğretmenlerin farklı önerilerde dağılım gösterdikleri belirlenmiştir. Öğretmenlerin ilk sırada önerdikleri şey, kütüphanelere görevli memur tayin edilmesidir. Araştırmamızın nitel veri toplama araçlarından elde edilen bulgular da bunu doğrulamaktadır. Z-kütüphanelerde öğretmen, öğrenci, hatta kimi zaman müstahdemlerin görevlendirildiği gözlenmiştir. Oysa Avrupa’da yapılan araştırmalar, okul kütüphanelerinde tam zamanlı ve lisanslı kütüphaneci istihdam edilmesi durumunda bunun toplam eğitim kalitesini önemli ölçüde artırdığı saptanmıştır. Öğretmenlerin ikinci sırada yer verdikleri öneri kütüphanelerdeki kitap sayısının artırılmasıdır. Üçüncü sırada, kütüphanelerin fiziki şartlarının iyileştirilmesi gelmektedir. Son sırada önem verilen şey ise kütüphanelerdeki kullanım sürelerinin uzatılması olmuştur.

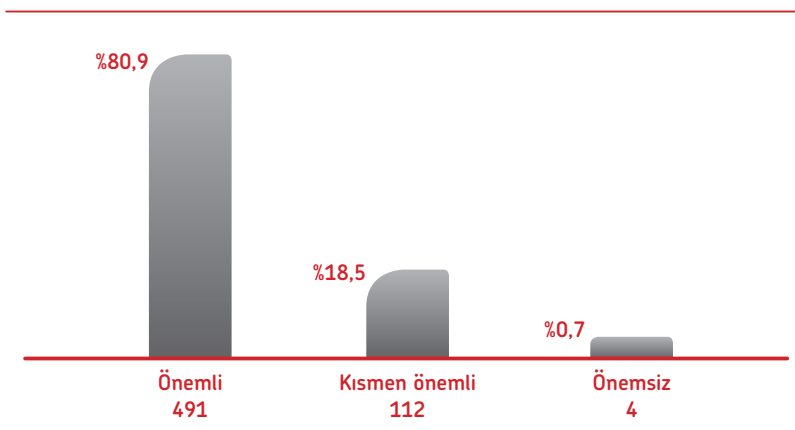
Grafik 40. Z- Kütüphanelerdeki Temel Eserlerin Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Görüşlerin Dağılımı

Öğretmenler, z-kütüphanelerde temel eserlerin bulunması gerektiği konusunda hemfikirdirler. Yukarıdaki tabloda da görüleceği gibi, temel eserlerin z-kütüphaneler için “önemli” olduğunu düşünen öğretmenlerin oranı %89,5; kısmen önemli olduğunu düşünenlerin oranı %9,8’dir. Toplamda öğretmenlerin tamamına yakını (%99,3) temel eserlerin kütüphanelerde bulunması gerektiğini düşünmektedir.

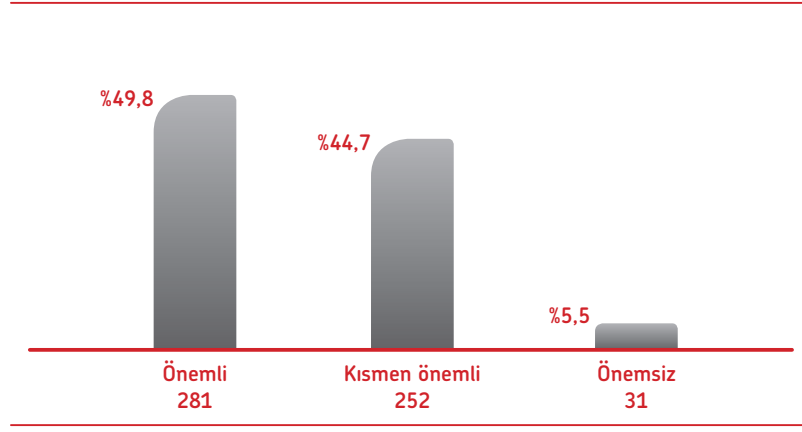
Grafik 41. Z- Kütüphanelerde Bulunan ve Ödev Yapmada Faydalanılan Kaynak Kitapların Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Görüşlerin Dağılımı

Öğretmenlerin %96,4'üne göre kütüphanede bulunması gereken materyaller arasında "ödev yapmada kullanılan kaynak kitaplar" olmalıdır. Öğretmenlerin %77,9'u bu tür kaynakları "önemli" görmüş, %18,5'i ise "kısmen önemli" olarak gördüğünü dile getirmiştir.

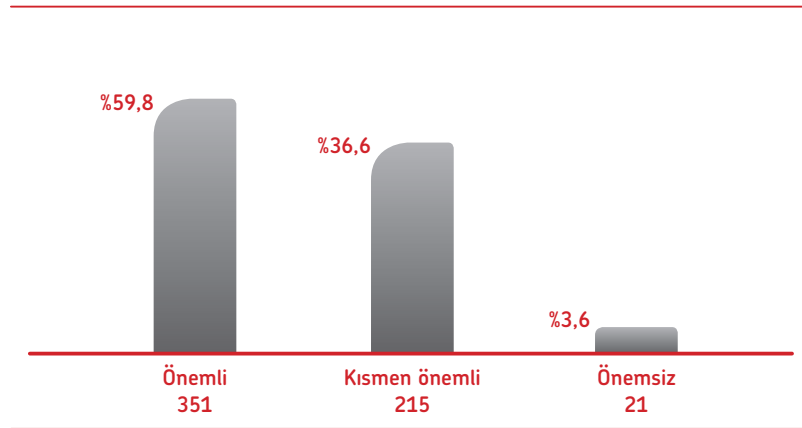
Grafik 42. Z- Kütüphanelerdeki Güncel Romanların ve Hikâye Kitaplarının Ne Derece Önemli Olduğuna İlişkin Görüşlerin Dağılımı

Araştırmamızda, z-kütüphanelerde ders kitapları ve bilimsel kitapların yanı sıra "kurgu" türü (roman, şiir, öykü vb.) kitapların da bulunmasını yönünde bir talep olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin tamamına yakını (%99,3) derslerle ilgili ve bilimsel nitelikli kitapların yanı sıra kurgu türünün de z-kütüphanelerde bulunmasının gerekli olduğunu dile getirmişlerdir. Avrupa ülkelerinde de okul kütüphanelerinde bu tür kitapların bulunmasına özen gösterildiğini araştırmamızın literatür taraması kısmında tespit etmiş bulunmaktayız. Bu nedenle z-kütüphanelerde koleksiyonlar oluştururken bu iki materyal türü (bilim-ders-müfredat ve kurgu türleri) arasında sayı bakımından bir denge gözetilmelidir.

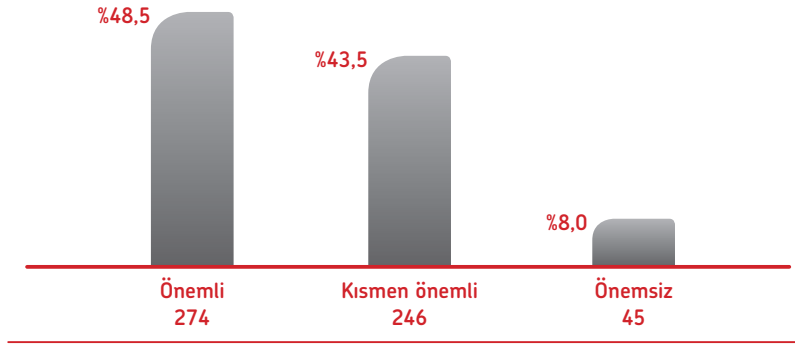
Grafik 43. Z- Kütüphanelerdeki Dergilerin Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Görüşlerin Dağılımı

Öğretmenlerin çok önemli bir kısmı (%94,5) z-kütüphanelerde dergilerin bulunması gerektiğini düşünmektedirler. Ayrıntılı dağılıma baktığımızda öğretmenlerin %49,8'i z-kütüphanelerde dergilerin bulunmasının "önemli" olduğunu, %44,7'sinin ise bunun "kısmen önemli" olduğunu düşündüğünü görüyoruz. Öğretmenler arasında dergilerin z-kütüphanede bulunmasının önemsiz olduğunu düşünenlerin oranı %5,5 olarak tespit edilmiştir. Z-kütüphanelerde, öğrencilerin düzeylerine göre süreli yayınların bulundurulmasının önemli olduğu Avrupa'da yapılan araştırmalarda da ortaya konmuştur. Z-kütüphanelerde bu yönde bir talep olduğunu böylece araştırmamız ortaya koymaktadır.

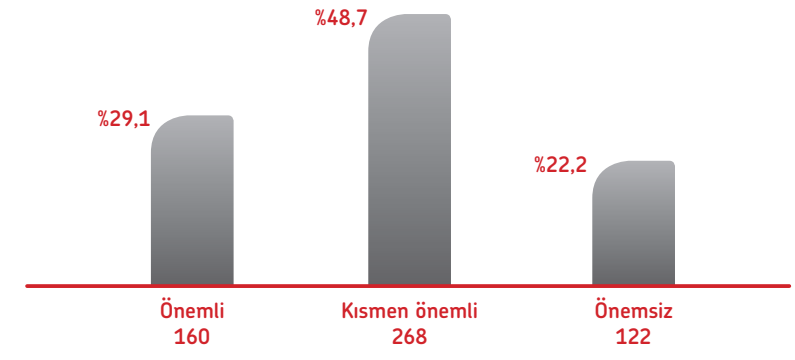
Grafik 44. Z-Kütüphanelerde Öğrenmeyi Kolaylaştırıcı Oyunların Bulunmasının Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Görüşlerin Dağılımı

Bazı z-kütüphanelerde satranç- yapboz gibi zekâ geliştirici ve öğrenmeyi kolaylaştırıcı oyunların bulunduğu araştırmamız kapsamında tespit edilmiştir. Bu tür oyunların z-kütüphanelerde bulunmasının ne ölçüde önemli olduğunu öğretmenlere sordüğümüzda, %59,8 oranında "önemli", %36,6 oranında ise "kısmen önemli" cevabı verilmiştir. Kümülatif olarak baktığımızda öğretmenlerin %96,4'ünün bu tür oyunların z-kütüphanelerde bulunmasını önemsedikleri görülmektedir.

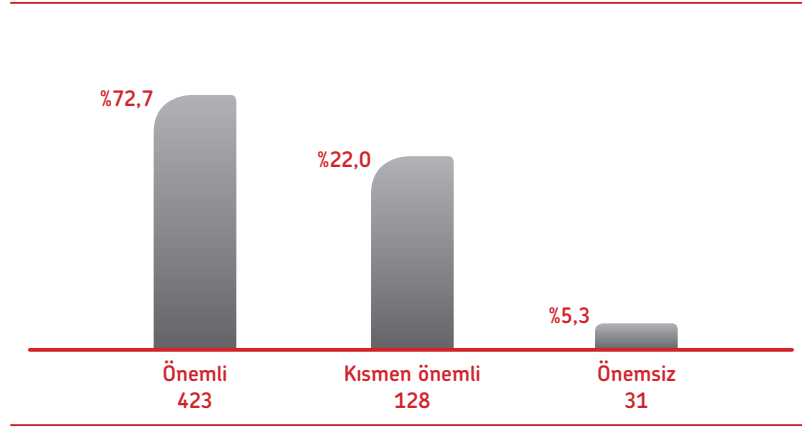
Grafik 45. Z-Kütüphanelerdeki Elektronik Kitapların Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Kanaatlerin Dağılımı

Öğretmenlerin %92'si, elektronik kitapların z-kütüphanelerde bulunmasını önemsemektedir. Dünya genelinde giderek yaygınlaşan elektronik kitap uygulaması, kitapların kolay taşınabilir olmasını sağladıkları için ve kütüphanelerdeki yer sorunundan etkilenmedikleri için çok önemli bir koleksiyon biçimi olarak giderek yaygınlaşmaktadır. Bu nedenlerle z-kütüphanelerde geleneksel kitap biçimlerinin yanında geniş ve ihtiyaca göre seçilmiş, iyi kataloglanmış elektronik kitapların da bulundurulması elzemdir.

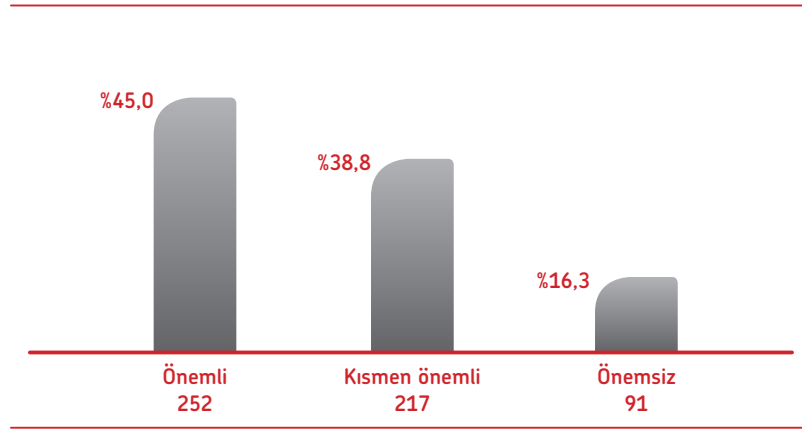
Grafik 46. Z- Kütüphanelerde Farklı Renk ve Desende Mobilya Bulunmasının Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Görüşlerin Dağılımı

Z-kütüphanelerin geleneksel kütüphanelerden önemli bir farkı, iç mimari ve mefruşat tasarımı bakımından arz ettiği farklılıklardır. Araştırmamız kapsamında öğrencilerin ve öğretmenlerin bu yeni tasarım biçimlerini önemsemediği ve bu yenilik sayesinde kütüphanelere olan ilginin arttığı ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin %77,8'i farklı renk ve desenlerde mobilya seçiminin gerekli ve bir ölçüde önemli olduğunu düşünmektedir.

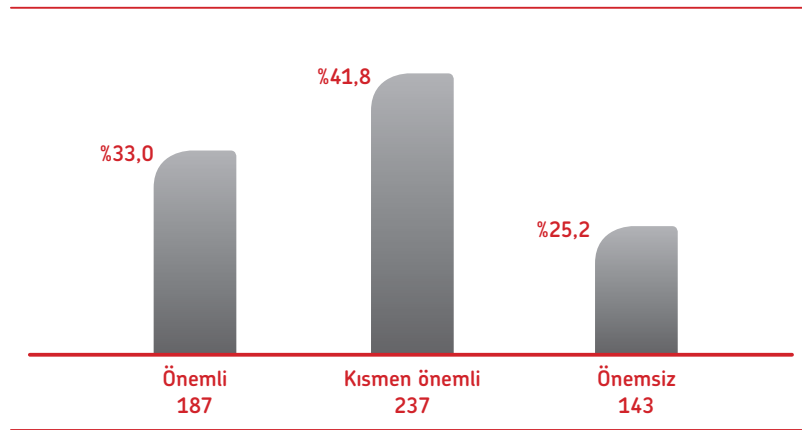
Grafik 47. Z- Kütüphanelerdeki Bilgisayar, Yazıcı, Projeksiyon vb. Teknolojik Aletlerin Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Görüşlerin Dağılımı

Öğretmenlerin %94,7'si, z-kütüphanelerde teknolojik imkânların gerekli olduğu görüşünde birleşmektedirler.

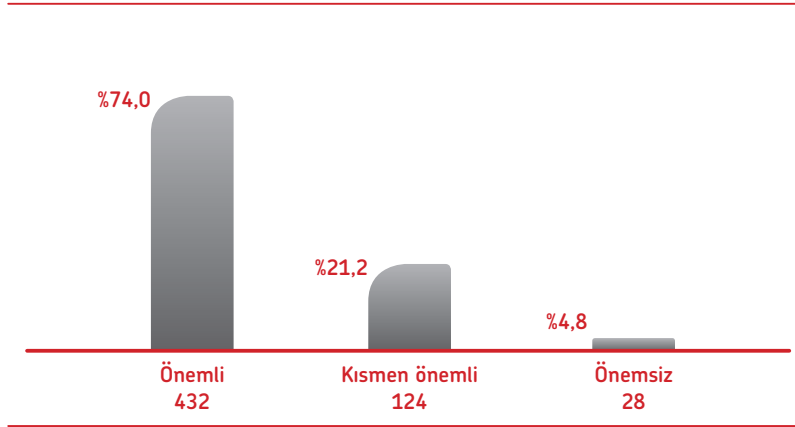
Grafik 48. Z-Kütüphanelerdeki Akıllı Tahta Kullanımının Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Görüşlerin Dağılımı

Öğretmenlerin %45'i akıllı tahtanın z-kütüphanelerde bulunmasının önemli olduğunu, %38,8'i ise bunun kısmen önemli olduğunu düşünmektedirler (kümülatif olarak bunu önemseyenlerin oranı %83,8'dir).

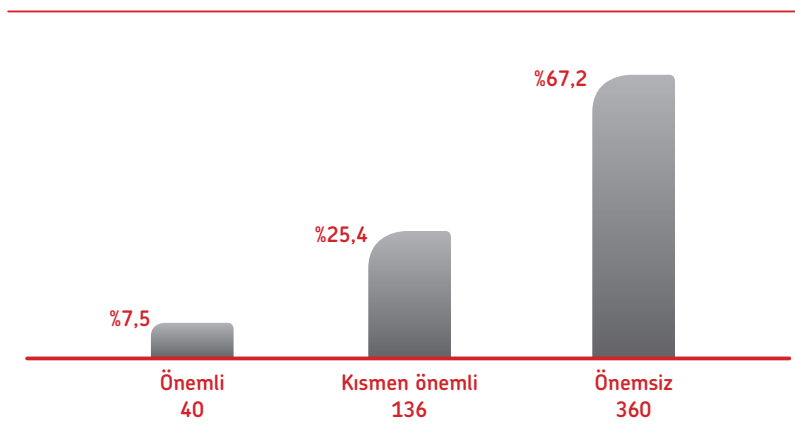
Grafik 49. Z-Kütüphanelerde Film İzleme İmkânının Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Görüşlerin Dağılımı

Öğretmenlerin %33'ü z-kütüphanelerde film izleme imkânlarının olmasının önemli olduğunu, %41,8'inin ise bunun kısmen önemli olduğunu düşünmektedir. Bu imkânın z-kütüphaneler bakımından önemsiz olduğunu düşünenlerin oranı ise %25,2'dir. Z-kütüphanelerde özellikle eğitim amaçlı, bilgilendirici, müfredatı destekleyen belgesel türü görsel materyallerin bulundurulması ve kullanıma açık olması önemlidir.

Grafik 50. Z-Kütüphanelerdeki İnternet Kullanımının Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Görüşlerin Dağılımı

Araştırmamızın nitel veri toplama araçları, bazı okullarda z-kütüphanelerdeki eğlence amaçlı kullanımdan öğretmenlerin de öğrencilerin de şikâyetçi olduklarını ortaya koymuştur. Bazı öğretmen ve öğrenciler, z-kütüphanelerdeki İnternet kullanımının, bu kütüphanelerin "İnternet kafelere benzemelerine" neden olduğunu ifade etmiştir. Ancak sayısal verilere baktığımızda z-kütüphanelerde ders çalışma ve araştırma yapma amacı dışındaki kullanımlara yönelik bir talep olduğunu görüyoruz.

Grafik 51. Z-Kütüphanelerde Otomatik Yiyecek ve İçecek Makinesi Bulunmasının Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Görüşlerin Dağılımı

Öğretmenlere göre z-kütüphanelerde otomatik yiyecek ve içecek makinalarının bulundurulması önemsizdir. Bu tür makinaların z-kütüphanelerde bulunmasının önemsiz olduğunu düşünen öğretmenlerin oranı %67,2'dir.

2.1.2.3. Öğretmen/İdareci Çapraz Tablolar

	Görev Yapılan Okulun Türü				Toplam
	İlkokul	Ortaokul	Genel Lise	Meslek Lisesi	
Evet	76	163	90	61	390
	44,4%	64,2%	79,6%	60,4%	61,0%
Hayır	95	91	23	40	249
	55,6%	35,8%	20,4%	39,6%	39,0%
Toplam	171	254	113	101	639
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	37,317a	3	,000		

Tablo 3. Z-Kütüphanelerden Doküman Bulmak Amacıyla Faydalanılmasına Dair Öğretmen Gözlemlerinin Görev Yapılan Okulun Türüne Dağılımı

P değeri 0,05'ten küçük olduğundan değişkenler arasında bağımlı ilişki vardır. Yani "okul türü" ile "z-kütüphanelerden kaynak doküman bulmak/ders çalışmak amacıyla yararlanma" değişkenleri arasında bir ilişki söz konusudur. Okul türünden bağımsız olarak, öğretmenlerin %61'i "Z-kütüphaneden öğrenciler ödevler için kaynak doküman bulmak ve ders çalışmak amacıyla faydalıyor mu?" sorusuna evet cevabı vermişlerdir. Bu soruya (yine okul türünden bağımsız olarak yapılan toplam hesaba göre) "hayır" cevabı veren öğretmenlerin oranı %39. Öğrencilerin z-kütüphanelerden kaynak materyal bulmak ve ders çalışmak amacıyla faydalandığını düşünen öğretmenlerin okul türüne göre dağılımına baktığımızda, soruya en fazla oranda "evet" cevabı veren öğretmenlerin (%79,6) genel ise kategorisinde olduğunu; en az evet cevabı verenlerin ise %44,4 oranı ile ilkököl öğretmenleri olduğunu görüyoruz. Bu tablodan anlaşılması gereken özetle şudur: Öğretmenlerin görüşüne göre z-kütüphanelerden kaynak bulmak ve ders çalışmak amacıyla en fazla yararlanan okul türü sıralaması şöyle: 1. Genel liseler 2. Ortaokullar 3. Meslek liseleri 4. İlkokullar. Burada, meslek liselerinin ortaokullardan sonra gelmesi ve ilkökulların oranının düşük çıkması üzerinde durulmalıdır. Avrupa'da okul kütüphanelerinin ilkököl düzeyinde başarılı örnekler sergilediğine dair çalışmalar mevcuttur (Özellikle İngiltere'de ilkököl kütüphanelerinin başarılı örneklerine, bu çalışmamızın ilgili bölümünde yer verilmiştir.). Bu nedenle z-kütüphanelerin ders çalışma ve materyal kullanma konusunda her okul düzeyinde daha etkili hâle getirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.

	Görev Yapılan Okulun Türü				Toplam
	İlkokul	Ortaokul	Genel Lise	Meslek Lisesi	
Evet	34	63	30	28	155
	19,9%	24,8%	26,3%	27,7%	24,2%
Hayır	137	191	84	73	485
	80,1%	75,2%	73,7%	72,3%	75,8%
Toplam	171	254	114	101	640
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	2,748a	3	,432		

Tablo 4. Z-Kütüphanelerden İnternet Kullanımı Amacıyla Faydalanılmasına Dair Öğretmen Gözlemlerinin Görev Yapılan Okulun Türüne Göre Dağılımı

Z-kütüphanelerden öğrencilerin İnternet kullanmak amacıyla yararlandığını araştırmamız

ortaya koymuştur. Peki ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde bu kullanım biçimi yüzde olarak anlamlı bir biçimde değişim gösteriyor mu? Ki-kare tablosuna göre okul türü ile z-kütüphaneden İnternet amacıyla yararlanma arasında bir ilişki söz konusu değildir. Zaten öğretmenlerin “Z-kütüphaneden öğrenciler İnternet kullanımı amacıyla faydalaniyor mu?” sorusuna evet cevabı verme oranlarına baktığımızda okul türleri arasında birbirine yakın oranlarda bu cevabın verildiğini görüyoruz. Demek oluyor ki öğrencilerin z-kütüphanelerden İnternet amacıyla yararlanma durumları ilkokullarda, ortaokullarda ve liselerde birbirine yakın bir tablo arz etmektedir (Öğretmen görüşünü esas alarak bu tespiti yaptığımız unutulmamalıdır.).

Görev Yapılan Okulun Türü					
	İlkokul	Ortaokul	Genel Lise	Meslek Lisesi	Toplam
Evet	5	4	2	4	15
	2,9%	1,6%	1,8%	4,0%	2,3%
Hayır	166	250	112	97	625
	97,1%	98,4%	98,2%	96,0%	97,7%
Toplam	171	254	114	101	640
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	2,234a	3		.525	

Tablo 5. Z-Kütüphanelerden Film İzlemek Amacıyla Faydalanılmasına Dair Öğretmen Gözlemlerinin Görev Yapılan Okulun Türüne Göre Dağılımı

Öğretmenlere, z-kütüphanelerden öğrencilerin film izlemek amacıyla yararlanıp yararlanmadıklarını sorulduğunda, birbirine yakın oranlarda “hayır” cevabı alınmıştır. Ki-kare testindeki P değeri 0,05’ten yüksek çıktığına göre, okullar arasında bu yönde istatistiksel bakımdan anlamlı bir fark olmadığını da söyleyebiliriz. Yani ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde öğrencilerin z-kütüphanelerden film izlemek amacıyla yararlanmadıklarını söyleyebiliriz.

Görev Yapılan Okulun Türü					
	İlkokul	Ortaokul	Genel Lise	Meslek Lisesi	Toplam
Evet	16	28	14	20	78
	9,4%	11,0%	12,3%	19,8%	12,2%
Hayır	155	226	100	81	562
	90,6%	89,0%	87,7%	80,2%	87,8%
Toplam	171	254	114	101	640
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	7,075a	3		.070	

Tablo 6. Z-Kütüphanelerden Dinlenmek Amacıyla Faydalanılmasına Dair Öğretmen Gözlemlerinin Görev Yapılan Okulun Türüne Göre Dağılımı

Z-kütüphanelerden öğrenciler dinlenmek amacıyla faydalaniyor mu? Bu soruya ağırlıklı olarak öğretmenler hayır cevabı vermişlerdir. Okul düzeyine göre “hayır” cevabının oranı değişiyor olmakla birlikte bu oranlar arasındaki farkın istatistiksel olarak (0,05 alfa düzeyinde) anlamlı olmadığını ki-kare testinden anlıyoruz. Bu tabloyu şu şekilde anlamamız gerek: Öğrenciler z-kütüphanelerden dinlenme amacıyla çok az yararlanıyorlar ve ilkokul, ortaokul veya lise düzeyindeki öğrenciler arasında bu açıdan bir fark yoktur (Öğretmen görüşlerinin esas alındığını hatırlamamız gerek.).

Görev Yapılan Okulun Türü					
	İlkokul	Ortaokul	Genel Lise	Meslek Lisesi	Toplam
Evet	25	41	15	14	95
	14,6%	16,1%	13,2%	13,9%	14,8%
Hayır	146	213	99	87	545
	85,4%	83,9%	86,8%	86,1%	85,2%
Toplam	171	254	114	101	640
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	,679a	3	,878		

Tablo 7. Z-Kütüphanelerden Öğrencilerin Arkadaşlarıyla Birlikte Olmak Amacıyla Faydalanmasına Dair Öğretmen Gözlemlerinin Görev Yapılan Okulun Türüne Göre Dağılımı

Z-kütüphanelerin sosyalleşme amacıyla kullanılıp kullanılmadığını ölçmek amacıyla öğretmenlere yöneltilen “Z-kütüphaneden öğrenciler arkadaşlarıyla birlikte olmak amacıyla faydalanıyor mu?” sorusuna, öğretmenlerin önemli bir kısmı “hayır” cevabını vermiştir (%85,2). Öğretmenlerin cevaplarının okul türüne göre değişip değişmediğini görmek amacıyla yaptığımız ki-kare testine göre ilkokul, ortaokul ve lise arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Başka bir deyişle ne ilkokul düzeyinde ne ortaokul ne de lise düzeyinde öğrenciler z-kütüphaneleri arkadaşlarıyla bir araya gelmek maksadıyla kullanmamaktadırlar (öğretmen gözlemlerine göre).

Görev Yapılan Okulun Türü					
	İlkokul	Ortaokul	Genel Lise	Meslek Lisesi	Toplam
Evet	120	161	64	45	390
	70,2%	63,1%	56,1%	44,6%	60,8%
Hayır	51	94	50	56	251
	29,8%	36,9%	43,9%	55,4%	39,2%
Toplam	171	255	114	101	641
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	19,120a	3	,000		

Tablo 8. Z-Kütüphanelerden Kitap Okumak Amacıyla Faydalanmasına Dair Öğretmen Gözlemlerinin Görev Yapılan Okulun Türüne Göre Dağılımı

Öğrencilerin z-kütüphaneleri kitap okumak amacıyla kullanıp kullanmadıklarına dair öğretmen gözlemleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. İlginç olan bir tespit şudur: “Z-kütüphaneden öğrenciler kitap okumak amacıyla faydalanıyor mu?” sorusuna en fazla oranda evet cevabı verenler ilkokul öğretmenleridir (%70,2). İkinci sırada %63,1 puanla ortaokul öğretmenleri, üçüncü sırada %56,1 puanla genel lise öğretmenleri, son sırada ise %44,6 puanla meslek liseleri öğretmenleri gelmektedir. Öğretmen gözlemlerinin doğruluğunu esas aldığımızda z-kütüphanelerden kitap okuma amacıyla en fazla yararlanan okulların ilkokullar en az yararlanan kesimin ise meslek lisesi öğrencileri olduğu ortaya çıkar.

Görev Yapılan Okulun Türü					
	İlkokul	Ortaokul	Genel Lise	Meslek Lisesi	Toplam
Evet	22	29	8	9	68
	12,9%	11,4%	7,0%	8,9%	10,6%
Hayır	149	225	106	92	572
	87,1%	88,6%	93,0%	91,1%	89,4%
Toplam	171	254	114	101	640
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square 2,947a 3 ,400					

Tablo 9. Z-Kütüphanelerde Öğrencilerin Teknolojik Aletlerden Faydanmasına Dair Öğretmen Gözlemlerinin Görev Yapılan Okulun Türüne Göre Dağılımı

“Z-kütüphaneyi öğrenciler yazıcı ve projeksiyon gibi teknolojik aletlerden faydalanmak amacıyla kullanıyor mu?” sorusuna “evet” cevabı veren öğretmenler arasında, okul düzeyi açısından baktığımızda istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını görüyoruz. Zaten öğretmenlerin büyük bir kısmı (%89,4) bu soruya “hayır” cevabı vermiştir. Evet diyenler arasında (istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamasına rağmen) bir sıralama yaptığımızda en yüksek oranda evet cevabı verenlerin ilkokul öğretmenleri, en az oranda evet cevabı verenlerin ise meslek lisesi öğretmenleri olduğunu görüyoruz.

Görev Yapılan Okulun Türü					
	İlkokul	Ortaokul	Genel Lise	Meslek Lisesi	Toplam
Evet	32	43	21	5	101
	18,7%	16,9%	18,4%	5,0%	15,8%
Hayır	139	211	93	96	539
	81,3%	83,1%	81,6%	95,0%	84,2%
Toplam	171	254	114	101	640
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square 10,870a 3 ,012					

Tablo 10. Z-Kütüphanelerden Öğrencilerin Öğrenmeyi Kolaylaştırıcı Oyunlar Oynamak Amacıyla Faydanmasına Dair Öğretmen Gözlemlerinin Görev Yapılan Okulun Türüne Göre Dağılımı

“Z-kütüphaneden öğrenciler öğrenmeyi kolaylaştırıcı oyunlar (satranç, yapboz vb.) oynamak amacıyla faydalanıyor mu?” sorusuna ise öğretmenlerin yine büyük çoğunluğu (% 84,2’si) hayır cevabı vermişlerdir. Evet cevabı verenlerin arasındaki yüzdeler farkın ise istatistiksel açıdan anlamlı olduğunu ki-kare testinden anlıyoruz.

Görev Yapılan Okulun Türü					
	İlkokul	Ortaokul	Genel Lise	Meslek Lisesi	Toplam
Evet	77	113	32	27	249
	46,4%	45,6%	29,9%	28,4%	40,4%
Kısmen	71	123	54	53	301
	42,8%	49,6%	50,5%	55,8%	48,9%
Hayır	18	12	21	15	66
	10,8%	4,8%	19,6%	15,8%	10,7%
Toplam	166	248	107	95	616
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	29,881a	6	.000		

Tablo 11. Z-Kütüphaneler Açıldıktan Sonra Öğrencilerin Kütüphaneye Gitme Sıklıklarında Artış Olmasına Dair Öğretmen Gözlemlerinin Görev Yapılan Okul Türüne Dağılımı

“Okulunuzdaki öğrencilerin genelini düşündüğünüzde z-kütüphane açıldıktan sonra öğrencilerin kütüphaneye gitme sıklıklarında artış oldu mu?” sorusuna, öğretmenlerin az bir kısmı (%10,7) hayır cevabı vermişlerdir. Geri kalan öğretmenlerin bir kısmı (%40,4) “Evet, artış oldu.”, bir kısmı ise (%48,9) “Kısmen artış oldu.” cevabı vermişlerdir. Okul düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak amacıyla yapılan ki-kare testinde, okul düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır. İlkokul ve ortaokul düzeyinde z-kütüphanelerin kurulmasıyla birlikte öğrencilerin kütüphaneye gitme sıklığında daha fazla bir artış olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Genel lise ve meslek liseleri grubundaki öğrencilerin kütüphane kullanım sıklıklarında da z-kütüphanelerden sonra (öğretmen gözlemlerine göre) bir artış söz konusu olmuştur ancak bu artış ilkökul ve ortaokul düzeylerinin gerisinde kalmıştır.

Görev Yapılan Okulun Türü					
	İlkokul	Ortaokul	Genel Lise	Meslek Lisesi	Toplam
Hepsini buluyorlar	5	8	1	2	16
	3,1%	3,3%	1,0%	2,2%	2,7%
Genelde buluyorlar	103	171	65	65	404
	64,4%	71,3%	62,5%	69,9%	67,7%
Çok azını bulabiliyorlar	46	58	37	26	167
	28,8%	24,2%	35,6%	28,0%	28,0%
Hiç birini bulamıyorlar	6	3	1	0	10
	3,8%	1,3%	1,0%	,0%	1,7%
Toplam	160	240	104	93	597
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	12,606a	9	.181		

Tablo 12. Z-Kütüphanelerde Aranılan Kaynakların Bulunabilmesine Dair Öğretmen Gözlemlerinin Görev Yapılan Okul Türüne Dağılımı

“Z-kütüphanede öğrenciler aradıkları kaynakları bulabiliyorlar mı?” sorusuna öğretmenlerin önemli bir kısmı olumlu cevap vermişlerdir. Öğretmenlerin verdikleri cevapların çalıştıkları okul türüne ve düzeyine göre değişip değişmediğine dair istatistiksel anlamlılık (ki-kare) testi yapılmıştır. Yapılan teste göre okul türleri arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı sonucuna varılmıştır. Başka bir deyişle, ilkökul, ortaokul, genel lise ve meslek lisesi düzeyinde bakıldığında, öğretmen görüşüne göre öğrencilerin

z-kütüphanede aradıkları kaynakları temin etme oranları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Görev Yapılan Okulun Türü					
	İlkokul	Ortaokul	Genel Lise	Meslek Lisesi	Toplam
Önemli	116	136	46	53	351
	71,6%	59,4%	45,5%	55,8%	59,8%
Kısmen önemli	45	85	49	36	215
	27,8%	37,1%	48,5%	37,9%	36,6%
Önemsiz	1	8	6	6	21
	,6%	3,5%	5,9%	6,3%	3,6%
Toplam	162	229	101	95	587
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	22,428a	6	,001		

Tablo 13. Z- Kütüphanelerdeki Öğrenmeyi Kolaylaştırıcı Oyunların Bulunmasının Önemine Dair Öğretmen Görüşleri İle Görev Yapılan Okul Türünün Dağılımı

“Öğrencilerin okulunuzdaki Z-kütüphaneden daha nitelikli faydalanabilmeleri için “öğrenmeyi kolaylaştırıcı oyunlar” ne ölçüde önemlidir?” sorusuna öğretmenler tarafından verilen cevapların okul türlerine ve düzeylerine göre yüzdeler dağılımları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olup olmadığına kıkare bağımsızlık testi ile bakılmıştır. $P=0,01 < 0,05$ olarak bulunduğundan, öğretmen cevaplarının okul türüne göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Bekleneceği gibi ilkokul öğretmenleri, öğrenmeyi kolaylaştırıcı oyunların z-kütüphanelerde bulunmasını diğer okul türlerindeki öğretmenlere göre daha çok önemsemektedirler.

Görev Yapılan Okulun Türü					
	İlkokul	Ortaokul	Genel Lise	Meslek Lisesi	Toplam
Önemli	74	102	53	45	274
	50,7%	44,7%	52,0%	50,6%	48,5%
Kısmen önemli	64	105	40	37	246
	43,8%	46,1%	39,2%	41,6%	43,5%
Önemsiz	8	21	9	7	45
	5,5%	9,2%	8,8%	7,9%	8,0%
Toplam	146	228	102	89	565
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	3,662a	6	,722		

Tablo 14. Z-Kütüphanelerdeki Elektronik Kitapların Önemine Dair Görüşlerin Görev Yapılan Okul Türüne Dağılımı

“Öğrencilerin okulunuzdaki z-kütüphaneden daha nitelikli faydalanabilmeleri için “elektronik kitaplar” bulunması sizce ne ölçüde önemlidir?” sorusunda öğretmenlerin verdikleri cevapların yüzdeler dağılımları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını ortaya çıkarmak için yapılan ki-kare bağımsızlık testinin sonucunda $p=0,772 > 0,05$ bulunmuştur. Buna göre okul düzeyleri ve türlerine göre değişen cevap oranları arasındaki farkın anlamlı olmadığı ortaya çıkmaktadır. Yani ilkokul, ortaokul, lise ve meslek lisesi öğretmenleri, z-kütüphanelerin koleksiyonlarında elektronik kitapların bulunması gerektiği konusunda birbirlerine yakın oranda olumlu görüş bildirmişlerdir.

Görev Yapılan Okulun Türü					
	İlkokul	Ortaokul	Genel Lise	Meslek Lisesi	Toplam
Önemli	62	58	20	20	160
	41,1%	26,7%	21,7%	22,2%	29,1%
Kısmen önemli	59	115	40	54	268
	39,1%	53,0%	43,5%	60,0%	48,7%
Önemsiz	30	44	32	16	122
	19,9%	20,3%	34,8%	17,8%	22,2%
Toplam	151	217	92	90	550
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	25,680a	6	.000		

Tablo 15. Z-Kütüphanelerdeki İmkanlar İçerisinde Farklı Renk ve Desende Mobilyanın Önemine Dair Görüşlerin Görev Yapılan Okul Türüne Dağılımı

“Öğrencilerin okulunuzdaki z-kütüphaneden daha nitelikli faydalanabilmeleri için bulunması gereken imkanlar içerisinde “farklı renk ve desende mobilya” sizce ne ölçüde önemlidir?” sorusuna öğretmenlerin verdikleri cevapların yüzdeler dağılımlarının okul türüne ve düzeyine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir biçimde farklılık gösterip göstermediğine kıkare bağımsızlık testi ile bakılmıştır. Test sonucunda $p=0,000<0,05$ bulunmuştur. Bu nedenle, öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevapların okul türüne ve düzeyine göre değişiklik gösterdiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Peki, bu değişiklik ne yöndedir? Doğal olarak, ilkokul düzeyinde öğretmenler için renk ve tasarım daha önemli çıkmıştır. İlginç olan, ikinci sırada meslek lisesi grubundaki öğretmenlerin renk ve tasarımları önemsiyor olmasıdır. Daha sonra ise sıralamada ortaokul öğretmenleri ve son olarak genel lise grubundaki öğretmenler gelmektedir.

Görev Yapılan Okulun Türü					
	İlkokul	Ortaokul	Genel Lise	Meslek Lisesi	Toplam
Önemli	115	162	70	76	423
	71,4%	71,7%	69,3%	80,9%	72,7%
Kısmen önemli	37	55	23	13	128
	23,0%	24,3%	22,8%	13,8%	22,0%
Önemsiz	9	9	8	5	31
	5,6%	4,0%	7,9%	5,3%	5,3%
Toplam	161	226	101	94	582
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	6,663a	6	.353		

Tablo 16. Z-Kütüphanelerde Bilgisayar, Yazıcı, Projeksiyon vb. Teknolojik Aletlerin Önemine Dair Görüşlerin Görev Yapılan Okul Türüne Dağılımı

“Öğrencilerin okulunuzdaki z-kütüphaneden daha nitelikli faydalanabilmeleri için bulunması gereken imkanlar arasında “bilgisayar, yazıcı, projeksiyon vb. gibi teknolojik aletler” ne ölçüde önemlidir?” sorusuna öğretmenlerin verdiği cevaplar arasında, okul türüne ve düzeyine göre anlamlı bir fark olup olmadığına kıkare bağımsızlık testi ile bakılmış ve $p=0,353>0,05$ bulunmuştur. Dolayısıyla öğretmenlerin bilgisayar, yazıcı, projeksiyon vb. aletlerin z-kütüphanelerde bulunmasını, çalıştıkları kurumun düzeyinden ve okulun türünden bağımsız olarak önemsedikleri ortaya çıkmaktadır. İlkokul öğretmenleri de, ortaokul öğretmenleri de, genel lise ve meslek liseleri

öğretmenleri de projeksiyon, yazıcı ve bilgisayar gibi aletlerin z-kütüphanelerde bulunmasını, aralarında önemli bir fark olmaksızın önemsemektedirler.

	Görev Yapılan Okulun Türü				
	İlkokul	Ortaokul	Genel Lise	Meslek Lisesi	Toplam
Önemli	67	100	47	38	252
	44,1%	45,7%	47,5%	42,2%	45,0%
Kısmen önemli	54	89	33	41	217
	35,5%	40,6%	33,3%	45,6%	38,8%
Önemsiz	31	30	19	11	91
	20,4%	13,7%	19,2%	12,2%	16,3%
Toplam	152	219	99	90	560
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	6,684a	6	,351		

Tablo 17. Z- Kütüphanelerde Akıllı Tahta Bulundurulmasının Önemine Dair Görüşlerin Görev Yapılan Okul Türüne Dağılımı

Öğretmenlerin “Öğrencilerin okulunuzdaki z-kütüphaneden daha nitelikli faydalanabilmeleri bakımından “akıllı tahta” sizce ne ölçüde önemlidir?” sorusunda verdikleri cevapların yüzdeler dağılımları arasındaki farkların okul türüne ve düzeyine göre anlamlı olup olmadığına kare bağımsızlık testi ile bakılmış ve $p=0,351>0,05$ bulunmuştur. Bu demektir ki öğretmenlerin görüşlerinin yüzdeler olarak dağılımı arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Başka bir deyişle, ilkokul, ortaokul, lise ve genel lise düzeyinde öğretmenler, akıllı tahtaların z-kütüphanelerde kullanılmasının önemli olduğu görüşünde birleşmektedirler.

	Görev Yapılan Okulun Türü				
	İlkokul	Ortaokul	Genel Lise	Meslek Lisesi	Toplam
Önemli	125	167	73	67	432
	79,6%	72,6%	70,2%	72,0%	74,0%
Kısmen önemli	25	52	22	25	124
	15,9%	22,6%	21,2%	26,9%	21,2%
Önemsiz	7	11	9	1	28
	4,5%	4,8%	8,7%	1,1%	4,8%
Toplam	157	230	104	93	584
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	10,620a	6	,101		

Tablo 18. Z-Kütüphanelerde Daha Nitelikli İnternet Kullanımının Önemine Dair Görüşlerin Görev Yapılan Okul Türüne Dağılımı

“Öğrencilerin okulunuzdaki z-kütüphaneden daha nitelikli faydalanabilmeleri için “İnternet” kullanımı sizce ne ölçüde önemlidir?” sorusuna öğretmenlerin verdikleri cevapların yüzdeler dağılımlarının okul türüne ve düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını görmek için ki-kare bağımsızlık testi yapılmış ve $p=0,101>0,05$ bulunmuştur. Buna göre öğretmenler, çalıştıkları okulun türüne ve düzeyine bağlı olmaksızın, z-kütüphanelerde İnternet erişiminin öğrenciler için önemli olduğu görüşünde birleşmektedirler.

Görev Yapılan Okulun Türü					
	İlkokul	Ortaokul	Genel Lise	Meslek Lisesi	Toplam
Evet, kesinlikle faydalı olur	125	189	72	73	459
	73,1%	75,0%	63,2%	74,5%	72,3%
Kısmen, faydalı olur	43	55	33	23	154
	25,1%	21,8%	28,9%	23,5%	24,3%
Hayır, faydalı olmaz	3	8	9	2	22
	1,8%	3,2%	7,9%	2,0%	3,5%
Toplam	171	252	114	98	635
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	11,918a	6	,064		

Tablo 19. EBA Portalına Erişim Sağlanmasının Faydasına Dair Görüşlerin Görev Yapılan Okul Türüne Dağılımı

“EBA (Eğitim Bilişim Ağı) portalına z-kütüphanelerden erişim sağlanması sizce faydalı olur mu?” sorusuna öğretmenlerin verdikleri cevapların yüzdeler dağılımlarının, okul türüne ve düzeyine göre gösterdiği değişimin istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını ortaya koymak amacıyla ki-kare bağımsızlık testi uygulanmıştır. Test neticesinde $p=0,064 > 0,05$ bulunmuştur. Buna göre ilkökul, ortaokul, lise ve meslek liseleri arasında anlamlı bir fark olmaksızın öğretmenler EBA ile z-kütüphaneler arasında bir bağ olması gerektiğini düşünmektedirler.

Görev Yapılan Okulun Türü					
	İlkokul	Ortaokul	Genel Lise	Meslek Lisesi	Toplam
Evet, gerekli	110	170	74	60	414
	66,7%	68,0%	64,9%	61,2%	66,0%
Kısmen, gerekli	44	62	29	30	165
	26,7%	24,8%	25,4%	30,6%	26,3%
Hayır, gerekli değil	11	18	11	8	48
	6,7%	7,2%	9,6%	8,2%	7,7%
Toplam	165	250	114	98	627
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	2,372a	6	,883		

Tablo 20. Fatih Projesi'nin Z-Kütüphanelerde Aktif Olarak Kullanılması Hakkındaki Görüşlerin Görev Yapılan Okul Türüne Dağılımı

Araştırma kapsamında öğretmenlere Fatih Projesi'nin z-kütüphanelerle bağlantısının kurulması konusundaki görüşleri sorulmuştur. Bu amaçla yöneltilen “Fatih Projesi'nin z-kütüphanelerde aktif bir şekilde kullanılmasının gerekli olduğunu düşünüyor musunuz?” verilen cevapların yüzdeler dağılımlarının arasında okul türüne ve düzeyine göre anlamlı bir fark olup olmadığını göstermek amacıyla ki-kare bağımsızlık testi uygulanmıştır. Test neticesinde $p=0,883 > 0,05$ bulunmuştur. Buna göre çalıştıkları okul düzeyleri ve türleri açısından öğretmenlerin bu konudaki görüşleri arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Başka bir deyişle, ilkökul öğretmenleri, ortaokul öğretmenleri, lise ve meslek lisesi öğretmenleri Fatih Projesi'nin z-kütüphane ile birleştirilmesinin yararlı olacağı görüşünde birleşmektedirler.

Görev Yapılan Okulun Türü					
	İlkokul	Ortaokul	Genel Lise	Meslek Lisesi	Toplam
Tam gün açık	104	130	68	47	349
	63,8%	53,7%	64,2%	50,5%	57,8%
Boş derslerde açık	10	11	7	3	31
	6,1%	4,5%	6,6%	3,2%	5,1%
Teneffüslerde açık	26	82	14	32	154
	16,0%	33,9%	13,2%	34,4%	25,5%
Dersler bittikten sonra açık	9	7	6	1	23
	5,5%	2,9%	5,7%	1,1%	3,8%
Diğer	14	12	11	10	47
	8,6%	5,0%	10,4%	10,8%	7,8%
Toplam	163	242	106	93	604
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	35,725a	12	,000		

Tablo 21. Z-Kütüphanelerin Açık Olma Saatlerine Dair Öğretmen Gözlemlerinin Görev Yapılan Okul Türüne Dağılımı

Araştırma kapsamında, z-kütüphanelerin açık olma saatleri bakımından ilkökul, ortaokul ve lise düzeyinde uygulamada bir fark olup olmadığı ortaya çıkarılmıştır. Bu amaçla öğretmenlere “Okulunuzdaki z-kütüphane hangi saatler arasında açık oluyor?” sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevapların yüzdeler dağılımlarından hareketle uygulamada ilkökul, ortaokul, lise ve meslek lisesi düzeyinde bir fark olup olmadığının ortaya konması için ki-kare bağımsızlık testine başvurulmuştur. Test sonucunda $p=0,000<0,05$ bulunmuştur. Bu demektir ki uygulamada okullar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Z-kütüphanelerin tam gün açık olması konusunda ilkökul ve genel liselerin, ortaokul ve meslek liselerinden önde olduğu görülmektedir.

Görev Yapılan Okulun Türü					
	İlkokul	Ortaokul	Genel Lise	Meslek Lisesi	Toplam
Evet	50	74	38	25	187
	30,5%	29,8%	33,6%	26,0%	30,1%
Hayır	114	174	75	71	434
	69,5%	70,2%	66,4%	74,0%	69,9%
Toplam	164	248	113	96	621
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	1,439a	3	,696		

Tablo 22. Z-Kütüphanelerde Daimi Çalışan bir Görevlinin Bulunması ile Görev Yapılan Okul Türünün Dağılımı

“Okulunuzdaki z-kütüphanede daimi olarak çalışan herhangi bir görevli bulunuyor mu?” sorusuna verilen cevapların yüzdeler dağılımlarını esas alarak yapılan ki-kare bağımsızlık testinde $p=0,696>0,05$ bulunmuştur. Bunun anlamı şudur: Verilen cevapların yüzdeler dağılımı ile okul düzeyi ve türü arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki yoktur. Z-kütüphanelerde çoğunlukla tam zamanlı görevli olmadığını araştırmamızın diğer veri toplama araçları ile de biliyoruz. Buradaki verilere de bakarak şunu söyleyebiliriz: Z-kütüphanelerin büyük bölümünde tam zamanlı kütüphane görevlisi bulunmamaktadır. İlkokullar, ortaokullar ve liseler arasında da bu konuda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark yoktur.

	Görev Yapılan Okulun Türü				
	İlkokul	Ortaokul	Genel Lise	Meslek Lisesi	Toplam
Evet, kesinlikle ihtiyaç olduğunu düşünüyorum	100	155	67	65	387
	87,7%	89,1%	89,3%	91,5%	89,2%
Hayır, ihtiyaç olduğunu düşünmüyorum	14	19	8	6	47
	12,3%	10,9%	10,7%	8,5%	10,8%
Toplam	114	174	75	71	434
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	.668a	3	.881		

Tablo 23. Z-Kütüphanelerde Profesyonel Kütüphaneciye İhtiyaç Olup Olmadığına Dair Öğretmen/Yönetici Görüşlerinin Görev Yapılan Okul Türüne Dağılımı

Bir önceki soru ile bağlantılı olarak öğretmenlere “Z-kütüphanenin öğrenciler için daha faydalı hâle getirilmesi amacıyla profesyonel kütüphaneciye ihtiyaç olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bekleneceği gibi öğretmenlerin çok önemli bir kısmı (toplamda %89,2’si) bu soruya “evet” cevabı vermiştir. Peki, ilkokul, ortaokul, lise ve meslek lisesi ayrımında verilen cevapların yüzdeler dağılımı arasındaki farklar istatistiksel açıdan anlamlı mıdır? Bunun için yapılan ki-kare bağımsızlık testinde $p=0,881>0,05$ bulunmuştur. Demek ki ilkokul, ortaokul, lise ve meslek lisesi öğretmenleri, z-kütüphanelerde tam zamanlı kütüphane görevlisi istihdam edilmesinin yararlı olacağı konusunda yüksek oranda hemfikirdirler.

	Görev Yapılan Okulun Türü				
	İlkokul	Ortaokul	Genel Lise	Meslek Lisesi	Toplam
Kesinlikle her okul bu imkâna kavuşturulmalıdır	151	230	98	91	570
	89,3%	92,4%	88,3%	91,9%	90,8%
Bazı okullarda olması yeterlidir	15	8	10	5	38
	8,9%	3,2%	9,0%	5,1%	6,1%
Z-kütüphane uygulaması gereksiz bir uygulamadır	0	10	3	2	15
	,0%	4,0%	2,7%	2,0%	2,4%
Diğer	3	1	0	1	5
	1,8%	,4%	,0%	1,0%	,8%
Toplam	169	249	111	99	628
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	17.872a	9	.037		

Tablo 24. Z-Kütüphanelerin Ülke Genelinde Uygulanması Hakkındaki Görüşlerin Görev Yapılan Okul Türüne Göre Dağılımı

Öğretmenlere, z-kütüphanelerin ülke genelinde yaygınlaştırılmasının yararlı olup olmayacağı sorulmuştur. Bu amaçla yöneltilen “Okulunuzdaki deneyimden hareketle z-kütüphane uygulamalarının ülke genelinde yaygınlaştırılması konusundaki düşüncenizi belirtiniz.” sorusuna verilen cevapların yüzdeler dağılımları üzerinden yapılan ki-kare testinde $p=0,037<0,05$ bulunmuştur. Bu demektir ki öğretmenlerin bu konudaki görüşleri, okul düzeylerine ve türlerine göre farklılık göstermektedir ve bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Zenginleştirilmiş kütüphane uygulamasının gereksiz olduğunu düşünen öğretmenlerin dağılımı üzerinden gidildiğinde, z-kütüphanelerin gereksiz olduğunu düşünen en fazla öğretmen ortaokullarda (%4,0); ikinci olarak genel liselerde (%2,7); üçüncü olarak meslek liselerinde (%2,0) ve son olarak ilkokullarda (%0,0) çalışmaktadır.

Görev Yapılan Okulun Türü					
	İlkokul	Ortaokul	Genel Lise	Meslek Lisesi	Toplam
Ödev yapmak ve ders çalışmak	81 56,6%	144 62,6%	62 63,3%	58 61,7%	345 61,1%
Film ve video izlemek	9 6,3%	5 2,2%	4 4,1%	5 5,3%	23 4,1%
Sosyal medyaya girmek (Facebook, Twitter, msn vb.)	3 2,1%	14 6,1%	8 8,2%	11 11,7%	36 6,4%
Müzik dinlemek	4 2,8%	2 ,9%	2 2,0%	0 ,0%	8 1,4%
Oyun oynamak	14 9,8%	21 9,1%	6 6,1%	4 4,3%	45 8,0%
Hepsi	23 16,1%	32 13,9%	15 15,3%	13 13,8%	83 14,7%
Diğer	9 6,3%	12 5,2%	1 1,0%	3 3,2%	25 4,4%
Toplam	143 100,0%	230 100,0%	98 100,0%	94 100,0%	565 100,0%
Pearson Chi-Square	25,321a	18	,116		

Tablo 25. Z-Kütüphanelerde Bilgisayar ve İnternetin Hangi Amaçla Kullanıldığına Dair Öğretmen/Yönetici Gözlemlerinin Görev Yapılan Okul Türüne Dağılımı

“Sizce, okulunuzda z-kütüphanede öğrenciler bilgisayar ve İnternet hizmetini hangi amaçla kullanıyorlar?” sorusuna öğretmenlerin verdikleri cevapların okul türlerine göre sergilediği yüzdeler dağılımların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını ortaya çıkarmak için ki-kare bağımsızlık testi uygulanmıştır. Test sonucunda $p=0,116 > 0,05$ bulunmuştur. Bu sonuca göre okul türleri ile okuldaki öğrencilerin z-kütüphanelerdeki İnterneti kullanma amaçları arasındaki farklar istatistiksel açıdan anlamlı düzeydedir. Tüm okul türlerinin İnternet daha çok ödev yapmak ve ders çalışmak amacıyla kullanılmaktadır. Diğer yandan ödev ve ders amaçlı İnternet kullanımı en fazla genel liselerde, daha sonra ortaokullarda ve meslek liselerinde ve en son ilkokullarda görülmektedir. Öğretmenlerin gözlemlerine göre İnterneti oyun ve eğlence amacıyla kullanma eğiliminin en fazla ilkokul öğrencilerinde olduğu ortaya çıkmaktadır.

Görev Yapılan Okulun Türü					
	İlkokul	Ortaokul	Genel Lise	Meslek Lisesi	Toplam
Evet, düşünüyorum	40 25,3%	59 24,3%	15 14,0%	15 15,0%	129 21,2%
Kısmen, düşünüyorum	99 62,7%	158 65,0%	72 67,3%	61 61,0%	390 64,1%
Hayır, düşünmüyorum	19 12,0%	26 10,7%	20 18,7%	24 24,0%	89 14,6%
Toplam	158 100,0%	243 100,0%	107 100,0%	100 100,0%	608 100,0%
Pearson Chi-Square	17,664a	6	,007		

Tablo 26. Z-Kütüphanelerdeki İnternetin Doğru Kullanılıp Kullanılmadığına Dair Öğretmen/Yönetici Gözlemlerinin Görev Yapılan Okul Türüne Dağılımı

Z-kütüphanelerde İnternetin ne ölçüde doğru kullanıldığına dair öğretmen gözlemlerinin ortaya çıkarılması amacıyla “Dijital çağa ayak uydurma ve bilgiye çabuk

ulaşma konusunda z-kütüphanelerde bulunan internetin doğru şekilde kullanıldığını düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin verdikleri cevapların yüzdeler dağılımlarına bakılarak okul türleri ve okul düzeyleri arasındaki dağılımların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığı ölçülmüştür. Yapılan ki-kare bağımsızlık testinde $p=0,007<0,05$ bulunmuştur. Bu nedenle cevapların okul türlerine göre dağılımları arasındaki farkın anlamlı olduğu sonucunda ulaşılmıştır. Öğretmenlerin gözlemlerine göre ilkökul ve ortaokullarda İnternet, lise ve meslek liselerine göre daha fazla amacına yönelik olarak kullanılmaktadır.

	Görev Yapılan Okulun Türü				Toplam
	İlkokul	Ortaokul	Genel Lise	Meslek Lisesi	
Evet	78	115	30	34	257
	47,3%	47,3%	27,0%	37,0%	42,1%
Kısmen	66	106	57	43	272
	40,0%	43,6%	51,4%	46,7%	44,5%
Hayır	21	22	24	15	82
	12,7%	9,1%	21,6%	16,3%	13,4%
Toplam	165	243	111	92	611
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	20,913a	6	.002		

Tablo 27. Z-Kütüphanelerin Fiziki Alanının Okul Türüne Dağılımı (Öğretmen/ yönetici gözlemi esas alınmıştır.)

Araştırmanın niteliksel veri toplama araçlarının ortaya çıkardığı tespitlerden biri, z-kütüphanelerin mekânsal genişliğinin genel olarak öğrenci talebine yeterli gelmediğidir. Bu tespitin istatistiksel olarak ne oranda olduğunu nicel veriler göstermiştir. Öğretmenlerin çoğuna göre z-kütüphanelerin fiziksel alanları yeterince büyük değildir. Okul türleri arasında bu bakımdan anlamlı bir fark var mıdır? “Z-kütüphane, öğrencilerin gereksinimlerini karşılamaya yeterli fiziksel alana sahip midir?” sorusuna öğretmenlerin verdikleri cevapların yüzdeler dağılımları üzerinde yapılan ki-kare bağımsızlık testinde, $p=0,02 <0,05$ çıkmıştır. Bu durumda okul türleri ile mekân yeterliliği arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ortaya çıkmaktadır. İlkokul ve ortaokullarda mekânın fiziksel yeterliliği bakımından öğretmen görüşleri eşit oransal dağılım göstermektedir (%47,3 “evet” cevabı vermiştir.). Lise ve mesleki liselerde ise farklı oranlarda “evet” cevabı alınmıştır (sırasıyla %27 ve %37).

Z-KÜTÜPHANE ETKİ ANALİZ ARAŞTIRMASI RAPOR

BÖLÜM III: ÖĞRENCİ BULGULARI

3.1. Öğrencilerle Yapılan Anket ve Mülakatlardan Elde Edilen Bulgular

3.1.1. Öğrencilerle Yapılan Derinlemesine Mülakatlardan Elde Edilen Bulgular

Araştırma kapsamında öğrencilerle z-kütüphaneler hakkında derinlemesine mülakatlar yapılmıştır.

Z-kütüphanenin bilinirliği

Araştırmanın ortaya koyduğu verilerden biri, z-kütüphanelerin bazı öğrenciler tarafından (hatta bazı durumlarda öğretmen ve idareciler tarafından bile) bilinmediğidir. Örneğin Bursa Kestel Narlıdere Ortaokulundan bir öğrenci “Okulumuzda z-kütüphane yok.” demiştir. Adana 125. Yıl Ortaokulundan bir öğrenci “Okulumuzda z-kütüphane olduğunu bilmiyordum.” diye cevap vermiştir.

Öğrenci kullanım sıklığı ve zamanı

Öğrencilerle araştırmamız kapsamında yapılan derinlemesine mülakatlarda, öğrencilerin z-kütüphaneleri kullanım sıklığı ve zamanı ile ilgili olarak şu noktalar ön plana çıkmıştır:

- Bazı öğrenciler, okulda kütüphane ve kitap olmadığını öne sürerek kütüphaneye hiç gitmediklerini dile getirmişlerdir (“Okulda kütüphane ve kitap olmadığı için hiç gitmiyorum.”, Kastamonu Tosya Endüstri Meslek Lisesi öğrencisi).
- Kimi öğrenciler, zaman bulamamaktan şikâyet ederek z-kütüphaneye gitmemelerini gerekçelendirmiştir.
- Bazı öğrenciler, z-kütüphanenin yerini sıkıcı ve kapasitesini düşük buldukları için z-kütüphaneye gitmediklerini ifade etmişlerdir (“Kütüphaneyi ve yerini yeterli bulmadığım için kullanmıyorum.”, Tokat Halil Rifat Paşa Ortaokulu öğrencisi)
- Kimi öğrenciler z-kütüphaneleri hiç açık görmediklerinden dert yanarak neden kütüphaneye gitmediklerini ifade etmişlerdir (“Kütüphaneyi hiç açık bulamadığımız için kullanamıyoruz.”, Bursa Çimento Teknik ve Meslek Anadolu Lisesi öğrencisi)
- Bazı öğrenciler, genellikle boş derslerde kütüphaneyi kullanabildiklerini; teneffüslerde öğretmenlerle soru çözdüklerini dile getirmişlerdir.

Öğrencilerin z-kütüphaneleri kullanım amacı

Derinlemesine mülakatlarda öğrenciler, z-kütüphaneleri şu amaçlarla kullandıklarını ifade etmişlerdir:

- Yeni kitaplar ve farklı yazarların kitaplarını bulmak için
- Kitap okumak için (en sık verilen cevap)
- Ders çalışmak için (en sık verilen cevap)

- Ödev yapmak (sık)
- Bilgisayar kullanmak (seyrek)
- Boş zaman değerlendirmek (seyrek)
- Araştırma yapmak için (en seyrek)
- Kitap ödünç almak için (seyrek)
- İnternette yararlanmak için (nadir)
- Bazı derslerimizi kütüphanede görüyoruz (nadir)
- Okuma yazma becerisini geliştirme ve ekip hâlinde çalışmak için (nadir)
- Sadece seçmeli dersle ilgili çalışmak için
- Test kitaplarından faydalanmak için (nadir)
- Ansiklopedilere bakmak için (nadir)
- Bilgisayarda ödev yazmak için
- Bilgisayardan notlara ve sınav takvimine bakmak için (e-okul uygulamaları için)
- Güncel olayları takip etmek için
- Nadiren oyun oynama amacıyla bilgisayarı kullanmak için kütüphaneye gittiğini söyleyen öğrenciler vardır

Z-kütüphanenin, kütüphane kullanım alışkanlığına etkisi ve yararları

Kimi öğrenciler, z-kütüphanede İnternet olduğu için İnternette çok zaman harcadıklarını, bu nedenle z-kütüphane ile birlikte kütüphaneye daha seyrek gitmeye başladığını söylüyor. Örneğin Cemile Yeşil Anadolu Lisesi (Tekirdağ) öğrencisi 14 yaşında kız öğrenci şöyle demektedir: “Kütüphaneye önceden de gidiyordum. Ders çalışmak için iyi bir yerdi. Fakat z-kütüphanenin faydası olduğunu düşünmüyorum. Çünkü İnternet olunca ders çalışmak istemiyorum.”. İnternetin bu şekilde zararlı olduğunu ve kütüphane kullanım alışkanlığı üzerinde olumsuz etkisi olduğu yönündeki düşünce, çok sık olmasa da öğrenciler tarafından dile getirilmektedir. Öğrencilerden bazıları, z-kütüphane ile birlikte kütüphane kullanım alışkanlıklarında herhangi bir değişiklik olmadığını dile getirmektedirler. Örneğin 16 yaşında 10. Sınıf öğrencisi “Eskiden de 3 ayda bir gidiyordum. Z-kütüphane bu alışkanlığımı pek değiştirmedim.” diyor. 13 yaşında ortaokul öğrencisi erkek öğrenci “Kütüphaneye gitmedim. Z-kütüphanenin açık olduğunu bilmiyordum” demektedir.

Öğrencilerin çoğunluğu, z-kütüphane ile birlikte kütüphaneye daha sık gitmeye başladıklarını dile getirmektedirler. Kimi öğrenciler “daha rahat ve kullanışlı” olduğu için; kimileri kitap koleksiyon sayısının artmasından dolayı; kimileri kütüphaneye daha fazla özen gösterildiğini görünce kullanım sıklığının arttığını dile getirmektedir. 11 yaşında, 5. sınıf öğrencisi şöyle demektedir: “Eskiden kütüphaneye ayda yılda bir giderdim. Şimdi ise haftada bir bazen de iki ya da üç defa gitmeye başladım.”. 17 yaşında, 11. sınıf öğrencisi erkek cevaplayıcı, “Z-kütüphane daha çok ilgi ve merakımı artırdı. Önceden kütüphaneye giderdim ama bu kütüphane ile daha sık kullanır oldum.” demektedir. 16 yaşında kız öğrenci (11. sınıf), “Öncesinde kütüphaneye

hiç gitmiyordum diyebilirim. Ama kütüphane açılıp uygulamaya geçildikten sonra haftada en az iki defa kütüphaneye gidiyorum.” demektedir. Ankara Dede Korkut Lisesi öğrencisi, 16 yaşında erkek cevaplayıcı, “Z-kütüphane ile beraber kütüphane kullanımım arttı çünkü bu ortamı seviyorum” demektedir.

Öğrenciler, kütüphaneye gitmenin bilgi edinme, zekâ gelişimi, hayal gücünün gelişmesi, hızlı okuma ve fikir dünyalarının zenginleşmesi yönünde faydaları olduğunu düşünüyor.

9. Sınıfa giden bir kız öğrenci z-kütüphanenin yararını şöyle ifade etmiştir: “Her şeye bir tıkla ulaşabiliyorum. Z-kütüphane güncel bilgilere ulaşmamızı sağlıyor.”. Kimi öğrenciler kütüphanenin tam donanımlı olması ve iyi işletilmesi durumunda çok yararlı olacağını ama eksikliklerden ötürü bir faydası olmadığını ifade etmiştir (Örneğin Kastamonu Tosya Endüstri Meslek Lisesinden bir öğrenci bu görüşü dile getirmiştir.).

Öğrenciler, kütüphanenin sessiz olmasından ötürü derslere ve sınavlara orada çalışmanın avantajlarından söz etmişlerdir.

Öğrenciler, ders çalışırken veya araştırma yaparken sessiz bir ortamda, istedikleri kaynaklara ulaşabilmenin ve teknolojiden (bilgisayardan) yararlanarak bir şeyler öğrenmenin önemine vurgu yapmışlardır. Ancak bu avantajların z-kütüphaneye özgü avantajlar mı olduğu yoksa genel olarak “kütüphane” kavramına mı özgü olduğu konusunda belirgin bir ayırım yapmamışlardır.

Öğrenciler z-kütüphanelerdeki imkânlardan genellikle haberdar ancak araştırma, kitap okuma, ders çalışma dışındaki aktivitelerin ve imkânların zayıf olduğu yönünde bir kanaat hâkim.

Öğrenci eleştirileri

- Kitapların güncel olmaması (sık)
- Kitap çeşitliliğinin az olması (sık). Ders kitabının yanı sıra roman, macera ve dergi türlerine de yer verilmesi yönünde talepler vardır. Ayrıca sınavlara yönelik kitapların da eksik olduğunu dile getiren öğrenciler vardır (Örneğin Adana 19 Mayıs Lisesinde bu görüş dile getirilmiştir.).
- Roman türü (kurgu) kitapların azlığı
- İnternet erişiminin olmaması (Örneğin İzmir Altay Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve Kastamonu Tosya Endüstri Meslek Lisesi, Antalya Demre Atatürk Ortaokulu)
- Kimi öğrenciler kitap sayısından ve çeşitliliğinden memnun olduklarını ama kütüphanedeki oturma yerleri ve bilgisayar sayısının artırılması gerektiğini belirtmektedirler (sık).
- Kitapların eski ve yıpranmış olması (Tekirdağ, M. Âkif Ersoy Anadolu Lisesi)
- Bilgisayarların teknik sorunlarının fazlalığı (nadir) (Çankırı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi)

Kitap çeşitliliğinin yanı sıra başka materyallerin de bulunması gerektiğini düşünen öğrenciler mevcut. Örneğin Çankırı O.İ.H. Karadayı İlkokulu öğrencisi şöyle demektedir: “İstediğim kitabı z-kütüphanede bulabiliyorum ama dergiler de olmalı. Satranç, yap-boz bulunmuyor. E-kitap ve akıllı tahta da olmalı kütüphanemizde.” Akıllı tahta ile ilgili

istek, başka okullardaki öğrenciler tarafından dile getirilen ve bu bakımdan ön plana çıkan bir eleştiri konusu olmuştur.

Genellikle öğrenciler kütüphanede her zaman bir görevli bulunduğunu, kütüphaneden yararlanmak istediklerinde herhangi bir engelle karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir. Nadiren de olsa kütüphanedeki görevli eksikliğine vurgu yapılmıştır. Bazı öğrenciler ise kütüphanede görevli bir öğretmenin bulunduğunu ama bu öğretmenin kütüphanede pek fazla durmadığını belirtmişlerdir. Örneğin Çankırı Meslek ve Teknik Anadolu Lisesinden bir öğrenci “Kütüphanemizde bir görevli bulunuyor. Fakat bazı zamanlarda onu yerinde bulamıyoruz. Bu konuda biraz daha dikkatli olunmalı.” demektedir. Bazı kütüphanelerde ise öğrenciler görevlendirilmiş. Bu tür okullarda öğrenciler, başka görevli olmamasından yakınmaktadırlar. Örneğin Çankırı Org. İ.H. Karadayı İlkokulundan öğrenci şöyle demektedir: “Kütüphanede ben ve arkadaşım görevliyiz. Başka görevli olmadığı için [...] açık olmaması her zaman engel oluşturuyor.” Başka okullardan da öğrenciler, kütüphanede personel olmadığı için ve yalnızca belirli teneffüslerde açık olmasından yakınmaktadırlar. Örneğin Kastamonu Tosya Endüstri Meslek Lisesinden bir öğrenci “Kütüphanede görevli bulunmuyor. İstedığımız zaman gidemiyoruz. Gitsek de yeterli kitap bulamıyoruz. Yalnızca 1. ve 4. teneffüslerde açık bulunuyor. Başka zaman açık değil.” demektedir.

- Kütüphanenin ısınma sisteminden yakınanlar olmuştur.
- Kütüphanenin oturma düzeninden şikâyet eden öğrenciler olmuştur. Örneğin Ankara Hacı Bayram Ortaokulundan bir öğrenci, “Kütüphanenin oturma düzeni daha iyi olabilirdi.” diyerek tasarımla ilgili eleştirisini dile getirmiştir.

Kütüphanenin erişilebilirliği ve kapasitesi

Öğrencilerin büyük çoğunluğu, kütüphaneye istedikleri zaman erişebildiklerini ifade etmektedirler. Bazı kütüphanelerde kütüphane görevlisi bulunmadığı hâlde bu durumun kütüphaneyi kullanmaları konusunda bir engel teşkil etmediğini öğrenciler belirtmişlerdir (Örneğin Adana 19 Mayıs Lisesi, Ankara Hacı Bayram Ortaokulu ve Ankara Dede Korkut Anadolu Lisesi). Kimi okullarda ise kütüphaneden sorumlu bir öğretmen bulunmakta ve bu tür kütüphanelerin zaman zaman kapalı olmasından öğrenciler şikâyetçi olmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta şudur: İngiltere’de ve Amerika’da, tam zamanlı kütüphane görevlilerinin istihdam edildiği kütüphanelerin okul başarısına katkısının olduğu bilimsel araştırmalarla ispat edilmiştir. Dolayısıyla, kütüphane görevlisinin yer almadığı okul kütüphanelerinde, öğrencinin bu konuda ne düşündüğüne bakılmaksızın mutlaka tam zamanlı, lisanslı kütüphane görevlisinin istihdamına özen gösterilmelidir. Öğrenciler genellikle ders dışı materyallerin azlığından şikâyet etmektedirler. Kimi öğrenciler, kütüphanenin kapasitesinin yeterli olmamasının arkasında, kütüphaneye yeterli öğrenci ilgisi olmamasını görmektedir. Bu düşünceye göre öğrenci ilgisi arttığında kütüphane kapasitesi de artacaktır ve böylece herkes için yararlı bir durum ortaya çıkacaktır. Bazı öğrenciler ise kütüphane kapasitesinin yeterli olmasına rağmen kütüphanenin iyi işletilmemesinden dolayı kullanılmadığını dile getirmişlerdir. Örneğin Antalya Demre Yunus Emre Ortaokulundan bir öğrenci, kütüphaneye talebin fazla olduğunu, öğrenci sayısının yüksek olduğunu ama kütüphane alanının dar olmasından dolayı bu talebe

cevap verilemediğini dile getirmiştir. Aynı öğrenci, kütüphanenin ders dışı saatlerde ve ders saatlerinde de açık tutulması gerektiğini söylemiştir. Kimi öğrenciler ise “... normal bir kütüphanemiz bile yokken şimdi z-kütüphanemiz var.” diyerek bu yeni uygulamadan duyduğu memnuniyeti dile getirmiştir (Örneğin Afyon Ahi Evran Ticaret Meslek Lisesinden 11. sınıf öğrencisi). Bazı öğrenciler, kütüphanenin kapasitesine ek olarak kullanım organizasyonunun da önemli olduğunu öne sürerek, kütüphane kullanımını için belirli gruplara belirli saatler uygulanmasını önermişlerdir. Bazı öğrenciler ise kütüphanede yeterli kaynak varsa bile bu kaynaklara ulaşmada zorluk yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Bunun çözümü de işini seven, kitaplara ve kütüphanenin koleksiyonuna hâkim kütüphaneci personelinin istihdamıdır.

İç mekân tasarımı ve mefruşat ile ilgili öğrenci görüşleri

Z-kütüphanelerin genellikle oldukça modern ve konforlu tasarıma sahip olması, öğrenciler tarafından takdir edilmektedir. Öğrenciler kütüphanenin koltuklarını rahat bulduklarını, okuma ve ders çalışma yerlerinin estetik ve konforlu olduğunu dile getirmişlerdir. Kullanılan renkler ve ışıklandırma ile ilgili olarak olumlu görüş bildirmişlerdir. Örneğin İstanbul Vakıflar Ortaokulundan 11 yaşındaki bir öğrenci, “Kütüphanenin koltuklarını seviyorum. Okuma yerleri ve ders çalışma yeri güzel ve rengârenk. Mor, mavi, yeşil ve beyaz uyum içinde bence...” demektedir. Bununla birlikte bazı öğrenciler kütüphanenin renklerini cansız bulduklarını, daha canlı ve rengârenk bir kütüphane tasarımı görmeyi tercih ettiklerini bildirmişlerdir. Örneğin Tekirdağ Cemile Yeşil Anadolu Lisesi, 10. sınıf öğrencisi bu yönde bir eleştiri dile getirmiştir. Tokat Halil Rifat Paşa Ortaokulundan bir öğrenci renk seçiminde öğrencilerle birlikte karar alınarak dolapların yenilenmesi gerektiğini, açık renklerin tercih edilmesinin daha isabetli olacağını dile getirmiştir. Bu tür eleştirilere rağmen öğrenciler genellikle kütüphanelerin renkleri konusunda memnuniyetlerini bildirmişlerdir. Kütüphanenin tasarımı ile ilgili olarak dile getirilen bir diğer eleştiri, koltuk sayısının ve masa sayısının artırılması gerektiğidir. Bu eleştiriler tüm okullarda geçerli olmadığı için il millî eğitim müdürlükleri tarafından her bir kütüphanenin kapasitesi gözden geçirilmeli ve talepler doğrultusunda ve imkânlar ölçüsünde kütüphanelerin renkleri, oturma kapasiteleri ve demirbaş kapasitesi geliştirilmelidir. Bazı öğrenciler, kütüphanenin kullanımı ile ilgili özgün fikirler öne sürebilmektedir ve il milli eğitim müdürlükleri bu özgün fikirleri değerlendirebilir. Örneğin Adana 125. Yıl Ortaokulundan bir öğrenci, “Bilgisayar masalarının üzerinde kitap rafları bulunmalıdır.” ve “Raflardaki kitaplar konularına göre tasnif edilmelidir.” şeklinde iki öneride bulunmuştur. Renk seçimlerinin yerinde ve doğru olduğunu dile getiren öğrenciler, genellikle “yeşil, mavi ve sarı” renklerinin kombinasyonlarına ve sade tasarıma, canlı renklere vurgu yapmışlardır.

Öğrenci önerileri

- Kütüphane programları geliştirilmelidir. Örneğin imza günü, kitap dağıtımı gibi etkinliklerle öğrencilerin kütüphaneye daha sık gitmeleri sağlanabilir.
- Z-kütüphanelerin her yerde ve tüm okullarda yaygınlaşması gerekir.
- Z-kütüphanelerde oyun aktivitelerinin olmaması gerektiğini söyleyen öğrenciler

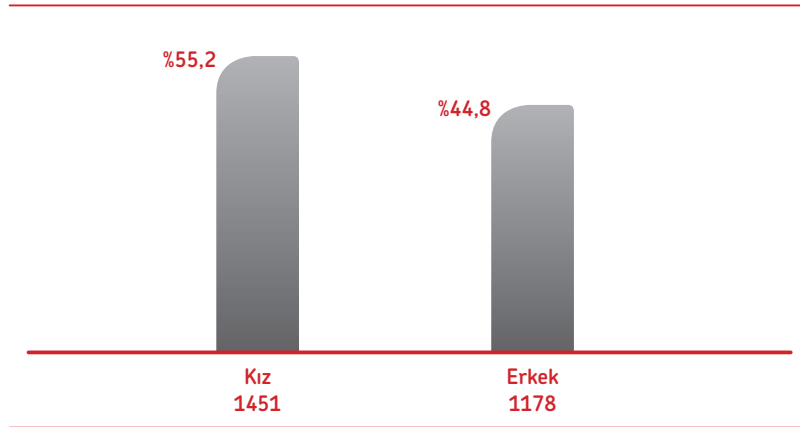
olduğu gibi özellikle oyun ve eğence kısmını eksik bulan ve bu yönde önerilere bulunan öğrenciler de var.

- Kütüphane koleksiyonunun zenginleştirilmesi gerekir.
- Teknolojik olarak daha donanımlı hâle getirilmesi (akıllı tahta; daha çok bilgisayar)
- Kütüphaneler her zaman açık olmalı, sabit personel çalıştırılmalı
- Mekân darlığına çözüm bulunması önerilmiştir.
- Kitap kataloglamasının daha düzenli olması, raf ve tematik ayrımın yapılması, çocuk dergilerinin koleksiyona dâhil edilmesi

3.1.2. Öğrencilerle Yapılan Anketten Elde Edilen Nicel Bulgular

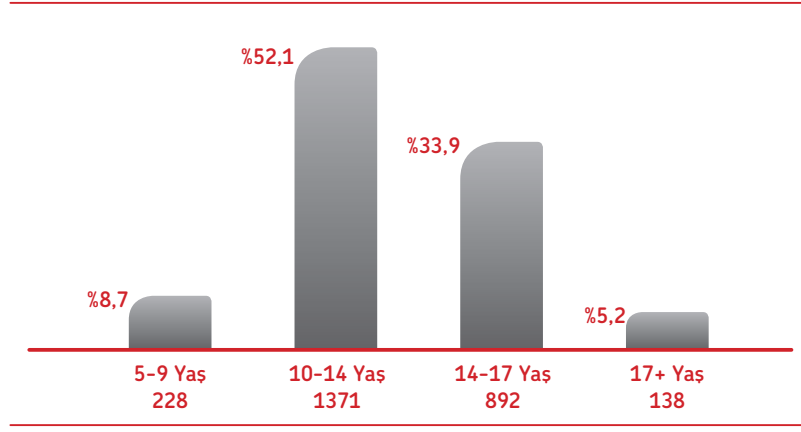
3.1.2.1. Frekans tabloları

Araştırma kapsamında öğrencilerin z-kütüphanelerle ilgili görüşlerinin ayrıntılı olarak ortaya çıkarılması ve sayısal verilere dönüştürülmesi amacıyla z-kütüphane uygulamasının olduğu 247 okuldan toplam 2629 öğrenciyle yüz yüze anket yöntemiyle görüşülmüştür. Anket yapılan öğrencilerin yaş, cinsiyet, okul düzeyi gibi özellikleri bakımından profilleri aşağıdaki gibidir:

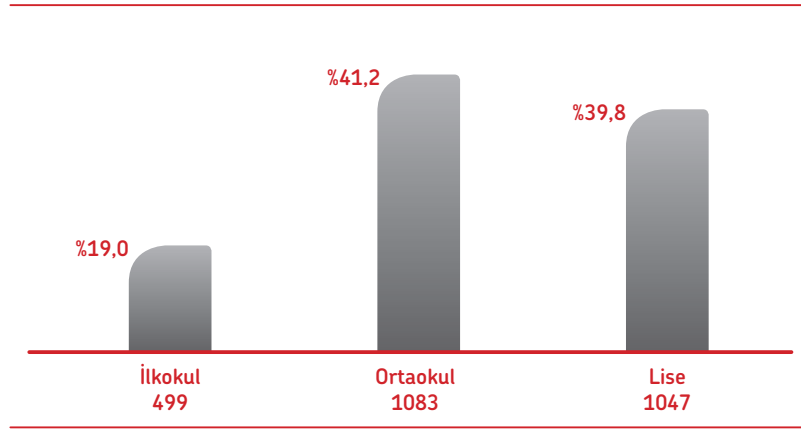
Grafik 52. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Anket yapılan öğrencilerin %55,2'si kız, geri kalan %44,8'i erkektir.

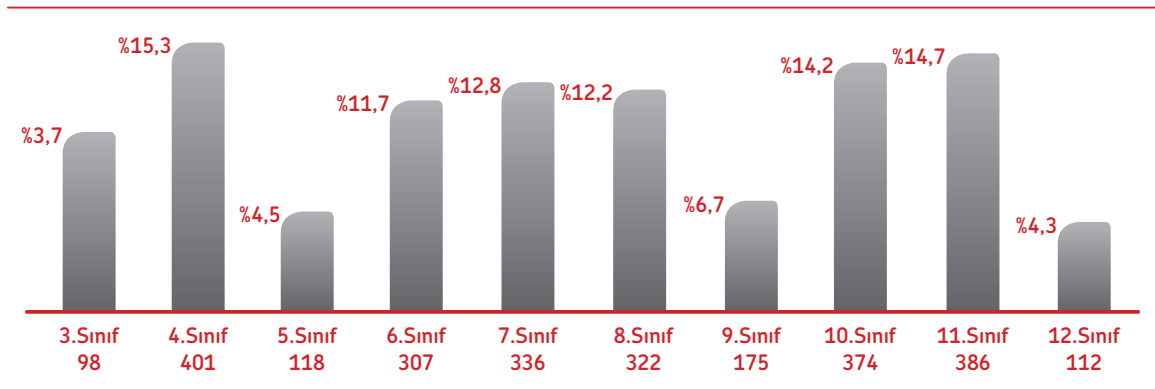
Grafik 53. Öğrencilerin Yaş Dağılımı

Anket yapılan öğrencilerin büyük kısmı (%52,1) 10-14 yaş aralığında; %33,9'u 14-17 yaş aralığında; %8,7'si 5-9 yaş aralığında ve %5,2'si 17 yaş üzerindeki öğrencilerden oluşmaktadır.

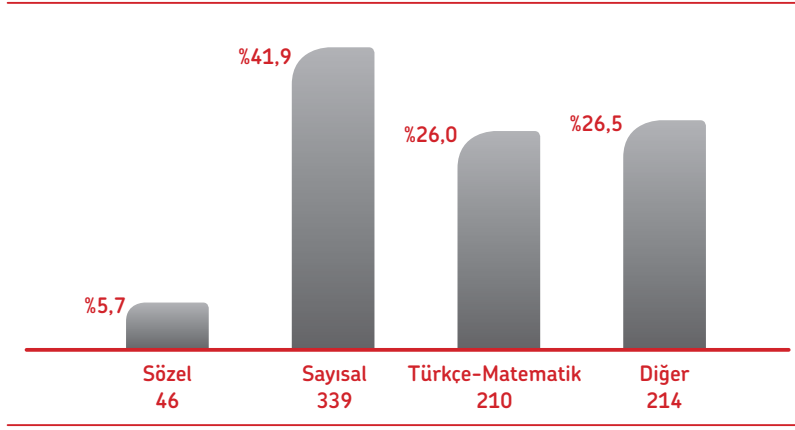
Grafik 54. Öğrencilerin Okul Seviyesine Göre dağılımı

Araştırma kapsamında anket yapılan öğrencilerin %41,2'si ortaokul öğrencisidir. Geri kalan öğrencilerin %39,8'i lise; %19'u ise ilkokul düzeyindeki öğrencilerden oluşmaktadır.

Grafik 55. Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımı

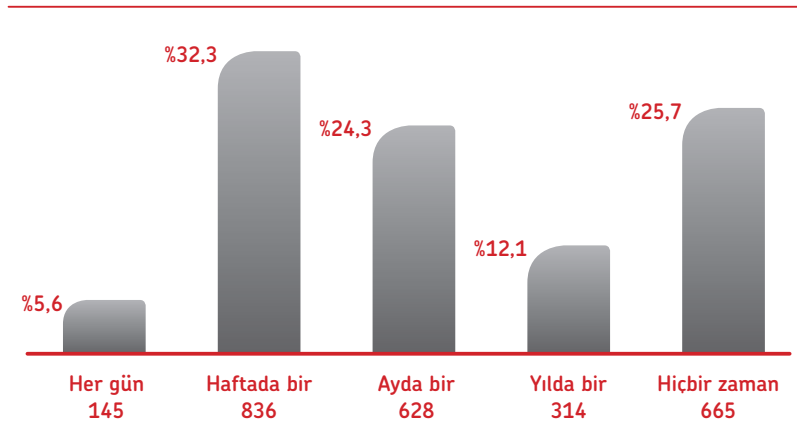
Araştırma kapsamında yüz yüze anket uygulanan öğrencilerin sınıf düzeylerine göre dağılım oranları yukarıdaki gibidir.

Grafik 56. Öğrencilerin Bölümlere Göre Dağılımı

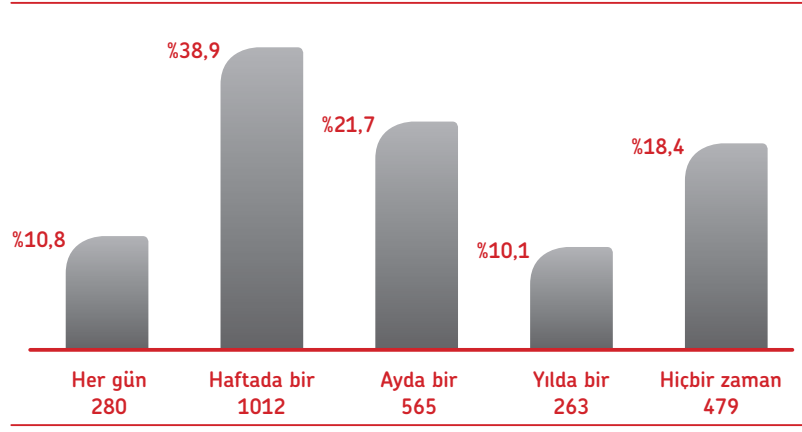
Araştırma kapsamında yüz yüze anket uygulanan öğrencilerin bölüm türlerine göre dağılım oranları yukarıdaki gibidir.

3.1.2.2. Öğrencilerin Z-Kütüphaneleri Kullanımı İle İlgili İstatistiksel Bulgular

Grafik 57. Z-Kütüphane Kurulmadan Önce Kütüphaneye Girme Sıklığı Dağılımı

Z-kütüphanelerin kurulmasıyla birlikte öğrencilerin kütüphaneye gitme sıklığında artış olup olmadığı önemli bir veridir. Zira z-kütüphaneler, tasarımlarıyla, kapasiteleriyle ve sundukları imkânlarla öğrencilerin okul kütüphanelerinden daha çok yararlanmasını hedeflemektedir. Bu nedenle, öğrencilerin z-kütüphanelerden önce ve sonra okul kütüphanesine ne sıklıkta gittiklerinin tespit edilmesi gerekir. Bu amaçla sorulan “Okulunuza z-kütüphane kurulmadan önce kütüphaneye hangi sıklıkla giderdiniz?” sorusuna öğrencilerin %5,6’sı “her gün”; %32,3’ü “haftada bir”; %24,3’ü “ayda bir” ve %12,1’i “yılda bir” cevabı vermiştir. Z-kütüphanelerden önce okul kütüphanesine hiçbir zaman gitmediğini belirten öğrencilerin oranı %25,7’dir.

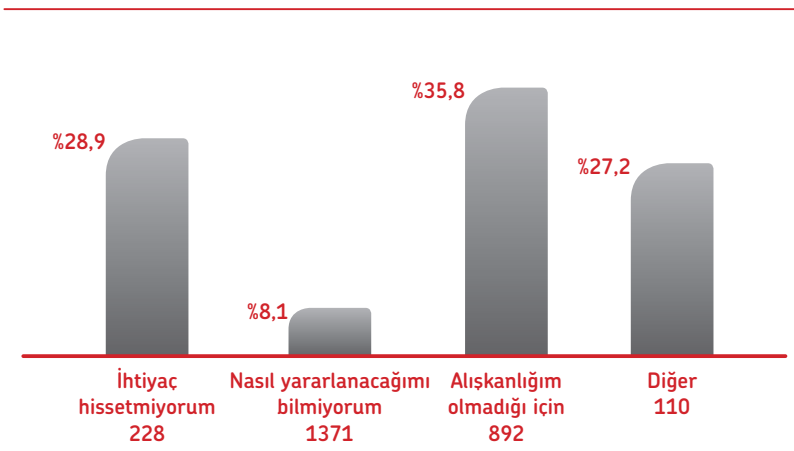
Grafik 58. Z-Kütüphane Kurulduktan Sonra Kütüphaneye Girme Sıklığı Dağılımı

Z-kütüphaneler kurulduktan sonra öğrencilerin okul kütüphanelerine gitme sıklıklarında nasıl bir değişiklik olmuştur? Anket verilerini öncelikle yan yana getirmek yararlı olacaktır.

Z-kütüphane kurulmadan önce ve sonra öğrencilerin kütüphaneye gitme sıklıklarındaki değişimler	Z-kütüphaneden önce (%)	Z-kütüphaneden sonra (%)
Her gün	5,6	10,8 (+5,2)
Haftada bir	32,3	38,9 (+6,6)
Ayda bir	24,3	21,7 (-2,6)
Yılda bir	12,1	10,1 (-2,0)
Hiçbir zaman	25,7	18,4 (-7,2)

Tablo 28. Z-Kütüphanelerin Öğrencilerin Kütüphaneye Gitme Sıklıkları Üzerindeki Etkileri

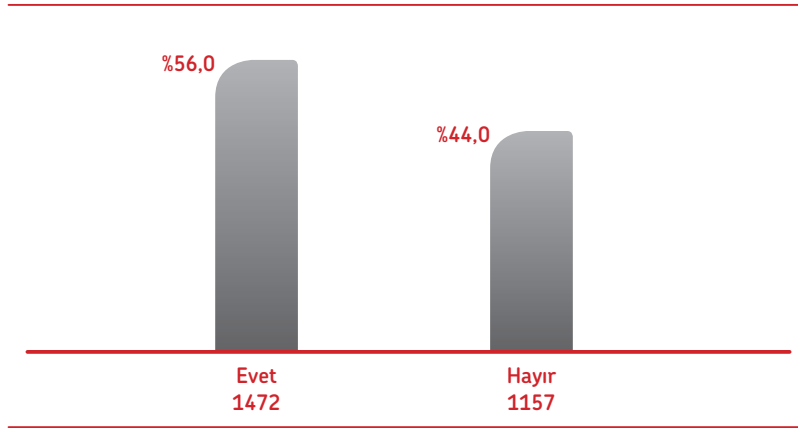
Görüldüğü gibi, z-kütüphaneler kurulduktan sonra okul kütüphanelerine her gün giden öğrencilerin oranı 2 katına yakın bir şekilde artmıştır. Haftada bir giden öğrencilerin oranı %6,6'lık bir oranda artış göstermiştir. Kütüphaneye seyrek gidenlerin (ayda ve yılda bir defa gidenlerin) oranlarında ise doğal olarak düşüş olmuştur. Ayrıca kütüphaneye hiç gitmeyen öğrencilerin sayısı da %25,7'den %18,4'e düşmüştür. Bu tablo, z-kütüphanelerin öğrencilerin okul kütüphanesi kullanım sıklığını artırdığını göstermektedir.

Grafik 59. Z-Kütüphanlere Gitmeme Sebeplerinin Dağılımı

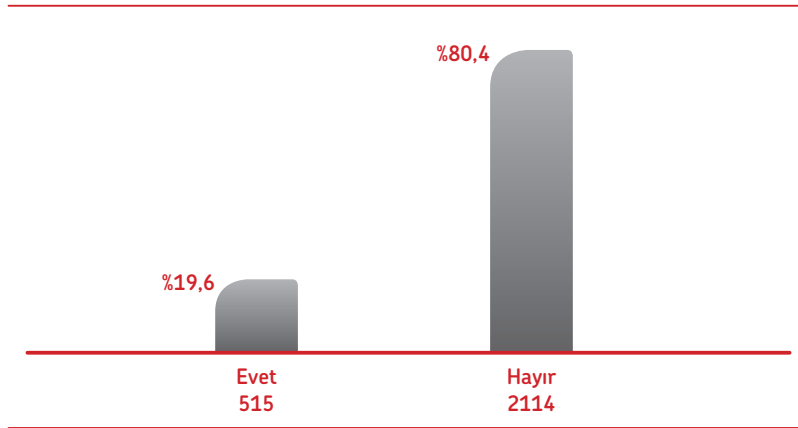
Öte yandan, z-kütüphaneler kurulduktan sonra da kütüphaneye hiç gitmeyen %15,4 oranında öğrenci mevcuttur. Bu öğrencilerin neden kütüphaneye gitmedikleri

sorulduğunda, z-kütüphaneye gitmeyen öğrencilerin %28,9'u "İhtiyaç hissetmiyorum.", %8,1'i "Nasıl yararlanacağımı bilmiyorum.", %35'8'i "Alışkanlığım olmadığı için." cevabı vermişlerdir.

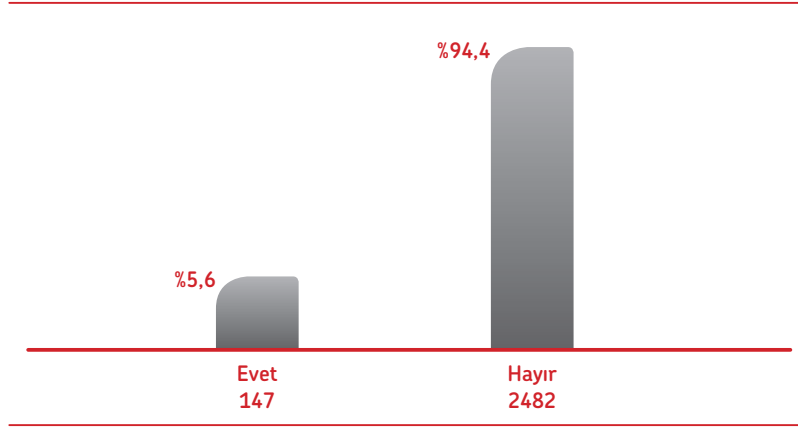
Grafik 60. Z-Kütüphanelerden Kaynak Doküman Bulmak ve Ders Çalışmak Amacıyla Faydalanma Dağılımı

Z-kütüphanelerden ödevleri için kaynak doküman bulmak amacıyla yararlandığını ifade eden öğrencilerin oranının %56 olduğu ortaya çıkmıştır. Bu oranın artırılması için kütüphane programları düzenlenmeli, ödev veren öğretmenlerin öğrencileri z-kütüphanelere yönlendirmeleri sağlanmalı ve z-kütüphanelerde ders müfredatı ile uyumlu koleksiyonların bulundurulması yönünde çalışma yapılmalıdır.

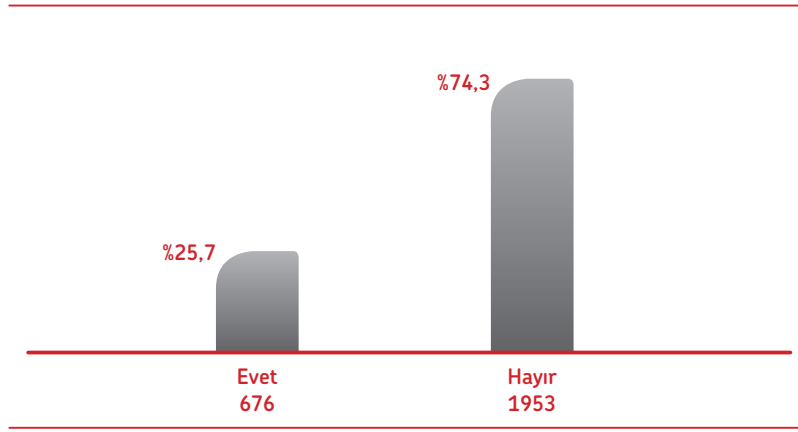
Grafik 61. Z-Kütüphanelerde İnternet Kullanımının Dağılımı

Öğrencilerin %19,6'sı z-kütüphanelerden İnternet kullanımı için yararlandıklarını ifade etmişlerdir. İnternet kullanım oranı ile ilgili hedeflerde esnek olunmalı. İnternet kullanım koşulları okullarda öğretmen, veli, öğrenci ve yöneticilerin ortak aklı ile belirlenmelidir.

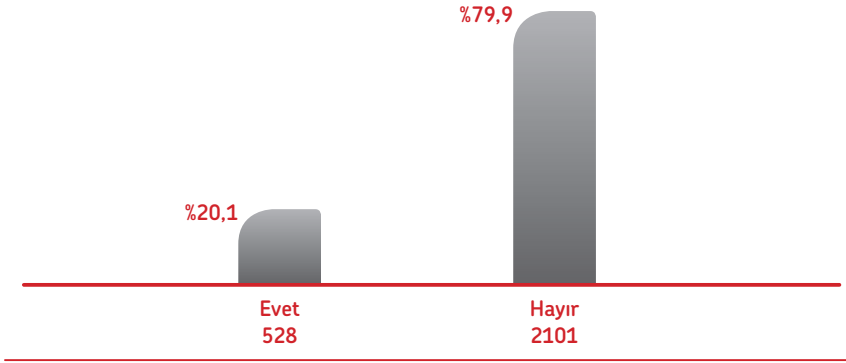
Grafik 62. Z-Kütüphanelerden Film İzlemek Amacıyla Faydalanma Dağılımı

Araştırma verilerine göre z-kütüphanelerden film izlemek amacıyla yararlandıklarını ifade eden öğrencilerin oranı %5,6'dır. Z-kütüphanelerde seçilmiş, pedagojik değeri yüksek filmlerin izlenmesi teşvik edilmelidir. Belgesel, öğretici nitelikte filmler ve müfredatla uyumlu eğitici filmler z-kütüphanelerin koleksiyonlarında daha fazla yer almalıdır.

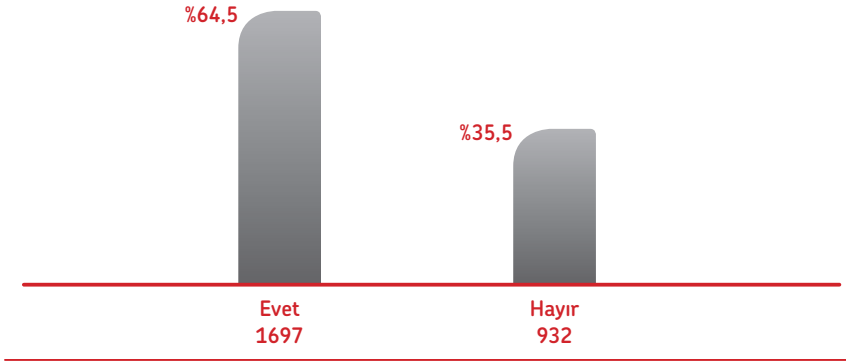
Grafik 63. Z- Kütüphanelerden Dinlenmek Amacıyla Faydalanma Dağılımı

Öğrencilerin %25,7'si, z-kütüphanelerden dinlenmek amacıyla yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin z-kütüphaneleri ders dışı yararlı etkinlikler için de kullanmalarının önemli olduğu düşünülürse ders aralarında ve diğer zamanlarda z-kütüphanelerin öğrencilere dinlenme mekânı olarak da hizmet etmesi önemlidir. Bu bağlamda "yararlı dinlenme" veya "dinlenirken öğrenme" gibi kavramlar geliştirilerek z-kütüphanelerin öğrenciler için çekiciliği artırılmalıdır.

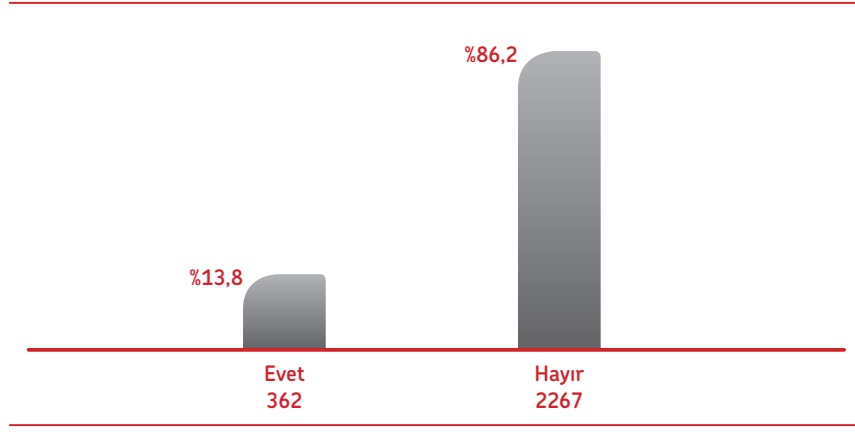
Grafik 64. Z-Kütüphanelerden Arkadaşlarla Vakit Geçirmek Amacıyla Faydalanma Dağılımı

Öğrencilerin % 20,1'i, "Z-kütüphanelerden arkadaşlarınızla birlikte olmak amacıyla faydalanıyor musunuz?" sorusuna evet cevabı vermişlerdir. Bu demektir ki öğrencilerin 5'te 1'i z-kütüphanelerden arkadaş etkisiyle veya sosyalleşme maksadıyla yararlanmaktadır.

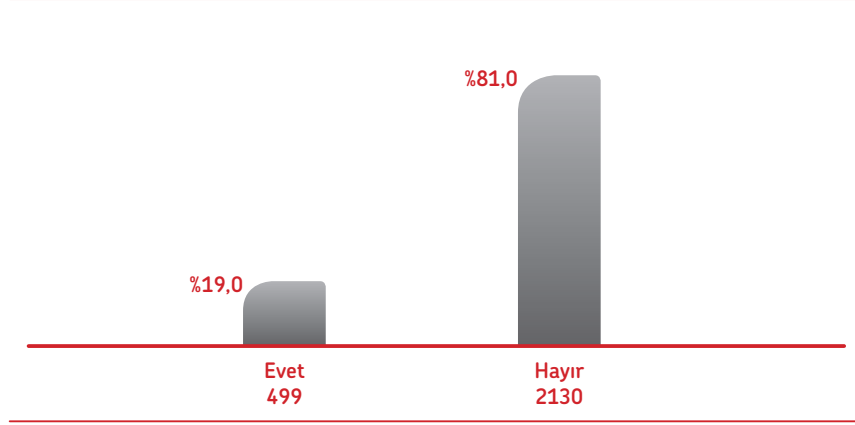
Grafik 65. Z-Kütüphanelerden Kitap Okumak Amacıyla Faydalanma Dağılımı

Öğrencilerin %64,5'i z-kütüphanelerden kitap okumak amacıyla faydalandıklarını belirtmişlerdir. Geleneksel kütüphanecilik anlayışında araştırma dışında kütüphanede en önemli etkinlik kitap okumadır. Öte yandan z-kütüphanelerin kitap okumak dışında ders çalışmak, film izlemek, dinlenmek, sosyalleşmek gibi işlevleri de söz konusu olduğundan öğrencilerin %64,5'inin z-kütüphaneleri kitap okumak amacıyla kullanmaları normal kabul edilebilir.

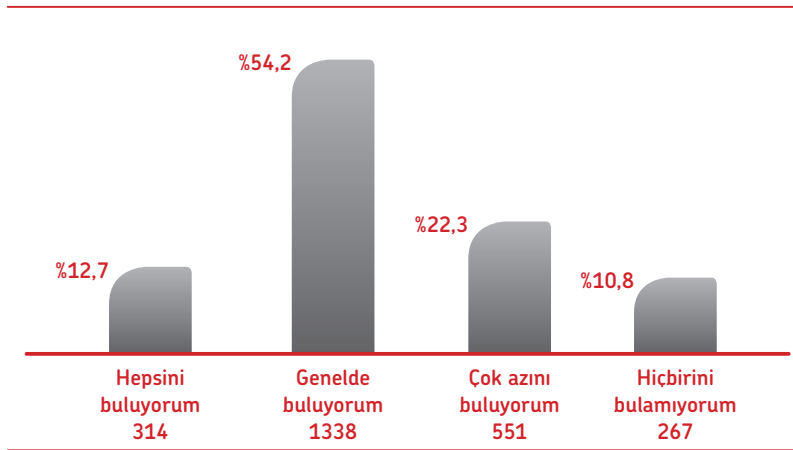
Grafik 66. Z-Kütüphanelerde Yazıcı ve Projeksiyon Gibi Aletlerden Yararlanma Dağılımı

“Z-kütüphaneyi yazıcı ve projeksiyon gibi teknolojik aletlerden faydalanmak amacıyla kullanıyor musunuz?” sorusuna öğrencilerin % 13,8’i evet yanıtı vermişlerdir. Bu gibi teknolojik aletlerin sık kullanılmadığı göz önüne alınırsa bu oran normal kabul edilebilir ancak her öğrencinin bu aletlerden yararlanması hedeflenmelidir.

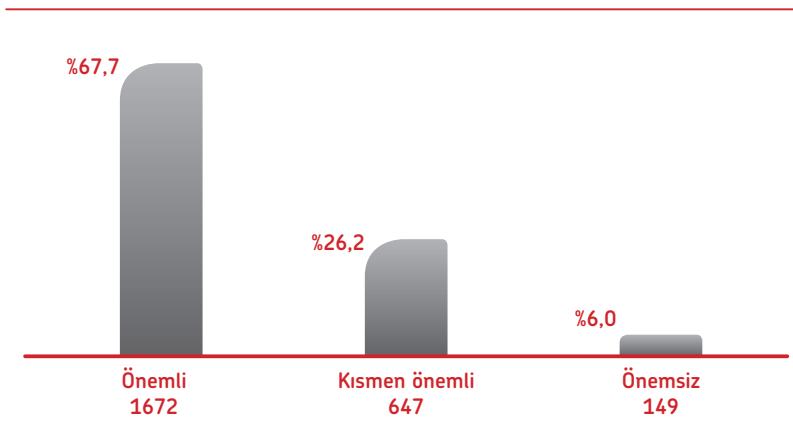
Grafik 67. Z-Kütüphanelerden Yaratıcı Oyunlar Oynamak Amacıyla Faydalanma Dağılımı

Öğrencilerin %19’u z-kütüphanelerden öğrenmeyi kolaylaştırıcı (satranç, yapboz vb.) oyunlar oynamak amacıyla yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Bu oran, z-kütüphaneleri arkadaşlarıyla birlikte olmak için kullandıklarını belirten öğrencilerin oranına yakındır ve z-kütüphanelerin sosyalleşme amacıyla kullanımının bir başka göstergesidir. Zekâ ve öğrenmeyi geliştirici oyunların çeşitliliği artırılarak z-kütüphanelerin bu işlevi daha çok geliştirilmelidir.

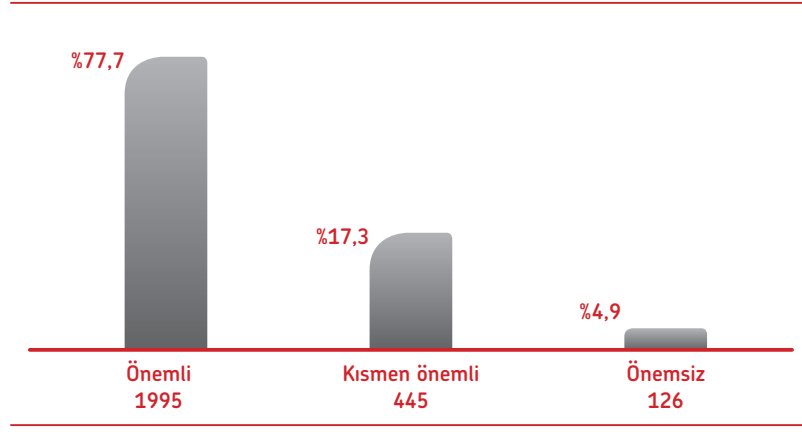
Grafik 68.Z-Kütüphanelerde Aranılan Kaynakların Bulunup Bulunmamasının Dağılımı

Z-kütüphanelerin verimli olmasını sağlayacak önemli faktörlerden biri koleksiyon genişliğidir. Koleksiyon genişliği ise sınırsız ve her konuda kaynak bulunması anlamına gelmez. Z-kütüphanelerin materyal kapasitesi, yer kısıtlılığı nedeniyle etkin biçimde planlanmalıdır. Avrupa ülkelerinde ve diğer gelişmiş ülkelerde de okul kütüphanelerinin koleksiyonları, müfredata paralel biçimde seçilir. Bu nedenle öğrencinin kütüphanede her istediği materyali bulması değil; doğru yönlendirilmiş her öğrencinin bulabileceği etkili, müfredat ile uyumlu kaynaklar hedeflenmelidir. Araştırmamız kapsamında öğrencilerin %10,8'i "Aradığım hiçbir kaynağı z-kütüphanelerde bulamıyorum." cevabı vermiştir. Bu oranı düşürmek uzun vadede z-kütüphaneciliğin hedefleri arasında olmalıdır.

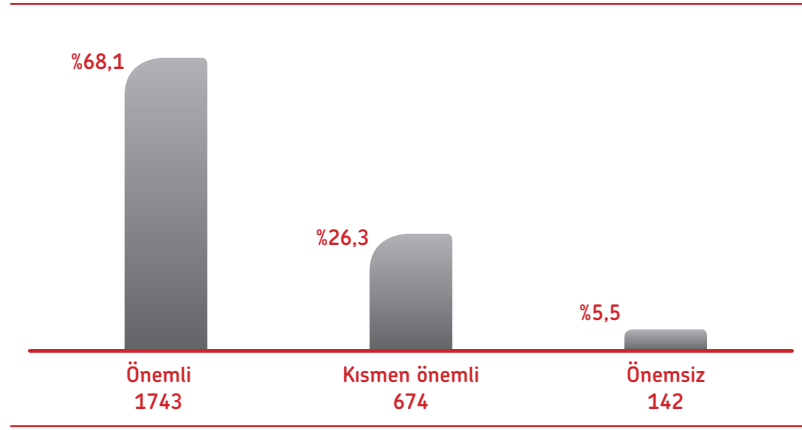
Grafik 69. Z-Kütüphane Koleksiyonlarında Temel Eserlerin Bulunmasının Ne Derece Önemli Olduğunun Dağılımı

Kütüphanelerde temel eserlerin bulunmasını öğrencilerin ne ölçüde önemseydiğinin ortaya çıkarılması için sorulan soruya yalnızca %6 oranında "önemsiz" cevabı verilmiştir. Bu soruya öğrencilerin %67,7'sinin "önemli", %26,2'sinin "kısmen önemli" cevabı verdiğini görüyoruz. Birikimli yüzdeler açısından baktığımızda öğrencilerin %94 oranında z-kütüphanelerde temel eserlerin bulunmasını önemli buldukları ortaya çıkmaktadır.

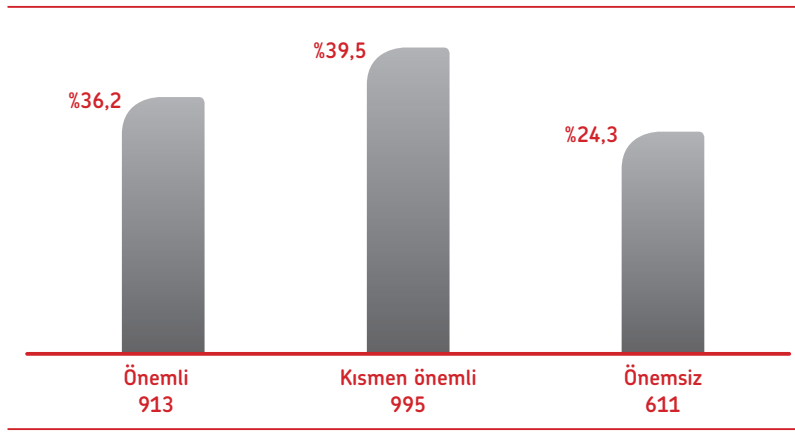
Grafik 70. Z-Kütüphane Koleksiyonlarında Temel Eserlerin Bulunmasının Ne Derece Önemli Olduğunun Dağılımı

Öğrencilerin z-kütüphanelerde ödev yapmada faydalanılan kaynakların bulunmasını %95,1 oranında önemsedikleri ortaya çıkmıştır. Avrupa ülkelerinde okul kütüphaneciliği alanında en çok önemsenen konulardan biri de materyallerin ders müfredatına paralel biçimde seçilmesidir. Araştırmamızın bu yöndeki bulguları, okul kütüphanelerinin bu önemli işlevinin öğrencilerin beklentileriyle örtüştüğünü ortaya koymaktadır.

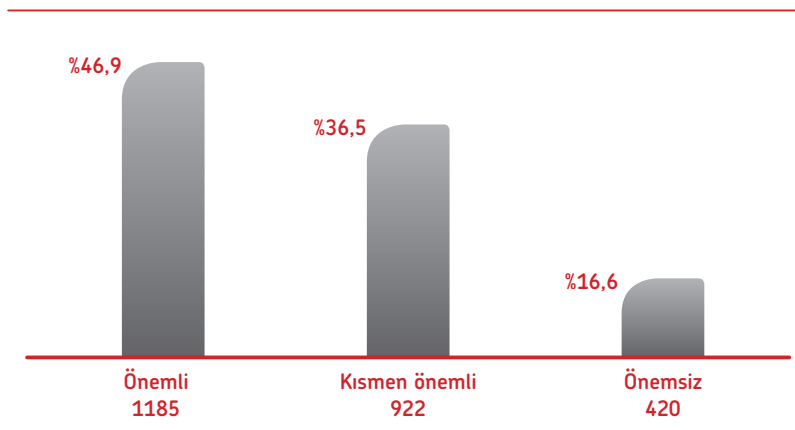
Grafik 71. Z-Kütüphanelerde Güncel Roman ve Hikâye Kitaplarının Bulunmasının Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Öğrenci Görüşlerinin Dağılımı

Öğrenciler, z-kütüphanelerde güncel ve hikâye türü kitapların bulunmasını da son derecede önemsemektedir. “Okulunuzda z-kütüphanede güncel roman ve hikâye kitaplarının bulunması size göre ne ölçüde önemlidir?” sorusuna öğrencilerin %681’i “önemli”; %26,3’ü ise “kısmen önemli” cevabı vermiştir. Bunu önemsiz bulanların oranı ise %5,5’tir.

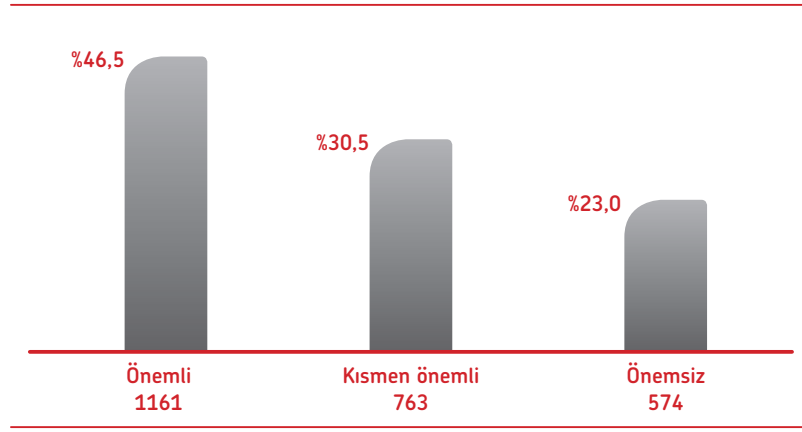
Grafik 72. Z-Kütüphanelerde Dergilerin Bulunmasının Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Öğrenci Görüşlerinin Dağılımı

Kitaplara göre daha az bir oranda olsa da öğrenciler z-kütüphanelerde dergilerin bulunmasını önemsemektedir. Öğrencilerin %36,2'sine göre dergilerin z-kütüphanelerde bulunması "önemli", %39,5'ine göre ise "kısmen önemli"dir. Dergilerin z-kütüphane koleksiyonlarında bulunmasının önemsiz olduğunu düşünen öğrencilerin oranı %24,3'tür.

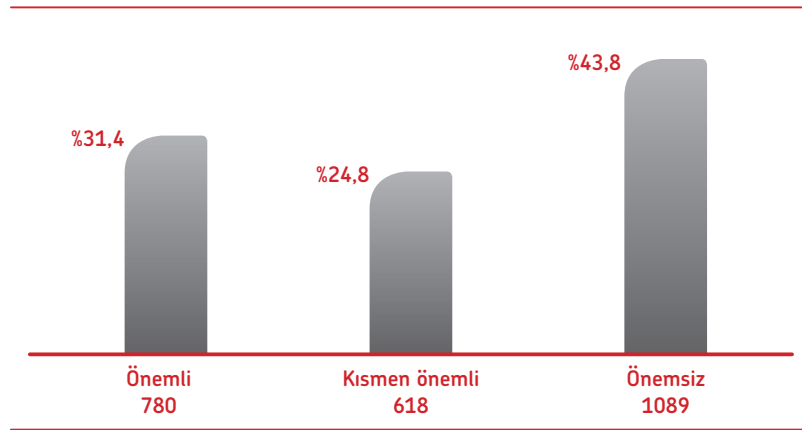
Grafik 73. Z-Kütüphanelerde Öğrenmeyi Kolaylaştırıcı Oyunlar Oynanmasının Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Öğrenci Görüşlerinin Dağılımı

Öğrencilerin z-kütüphanelerde öğrenmeyi kolaylaştırıcı oyunların bulunmasını ne ölçüde önemsediklerini ortaya çıkarmak amacıyla sorulan soruya %46,9 oranında "önemli", %36,5 oranında "kısmen önemli" cevabı alınmıştır. Birikimli yüzde olarak bakıldığında öğrencilerin %83,4'ünün z-kütüphanelerde öğrenmeyi kolaylaştırıcı oyunların bulunmasını önemli gördükleri söylenebilir. Zekâ geliştirici oyunların, kitapların bulunmasından daha düşük ancak dergilerin bulunmasından daha yüksek oranda önemsenmesi ilginçtir. Z-kütüphanelerin kurulma ilkesine uygun olduğundan, zekâ geliştirici ve öğrenmeyi kolaylaştırıcı oyunların z-kütüphanelerde bulundurulması yönündeki öğrenci talebinin dikkate alınmasında yarar vardır.

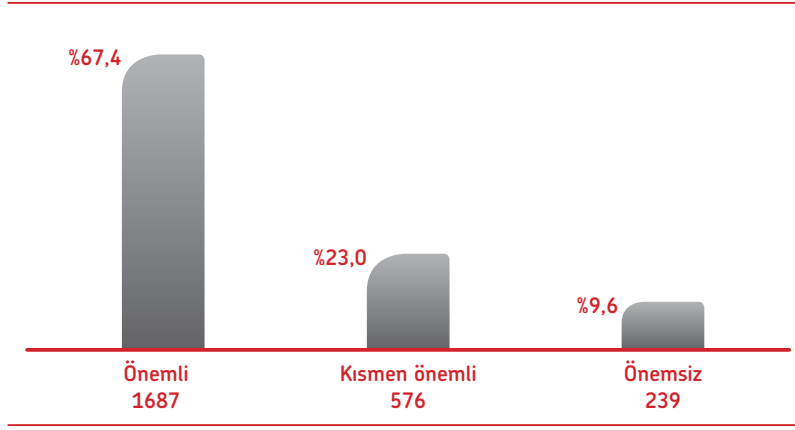
Grafik 74. Z-Kütüphanede Elektronik Kitaplar Bulunmasının Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Görüşlerin Dağılımı

Öğrencilere göre z-kütüphanelerde elektronik (dijital) kitapların bulunması önemlidir. Birikimli yüzdeler olarak baktığımızda öğrencilerin %77'sine göre z-kütüphanelerde elektronik kitapların bulunması önemlidir. Öğrencilerin %46,5'ine göre elektronik kitapların z-kütüphanelerde bulunması önemli, %30,5'ine göre ise kısmen önemlidir. Geri kalan %23'lük kesime göre ise elektronik kitapların z-kütüphanelerde bulunması önemsizdir. Dijital teknolojinin yaygınlaştığını, buna bağlı olarak elektronik kitapların kütüphanelerde daha çok bulunmaya başladığını göz önüne aldığımızda öğrencilerin bu gelişmeyi yeterince analiz edemediği sonucuna varabiliriz. Öğrencilerin z-kütüphanelerde elektronik her türlü yayını izleyebilmeleri için bu konuda bilinçlendirilmeleri gerekir. Öğrencilerin becerilerinin artırılması için eğitim programları geliştirilmelidir.

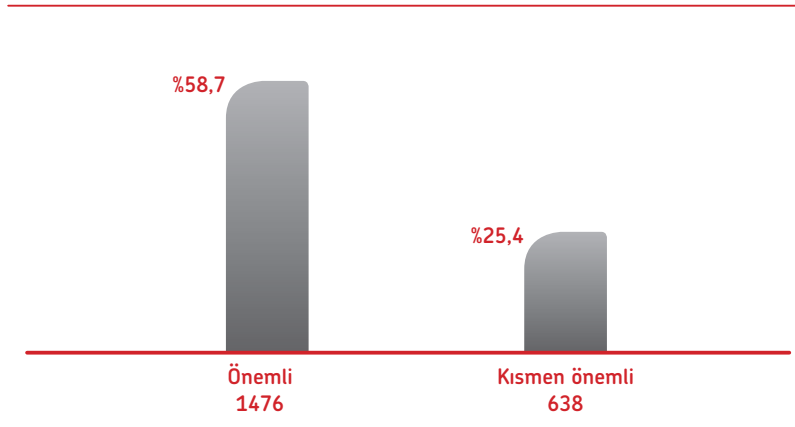
Grafik 75. Z- Kütüphanede Farklı Renk ve Desende Mobilya Bulunmasının Ne Derece Önemli Olduğunun Dağılımı

Z-kütüphanelerin farklı, modern (hatta kimi durumlarda post-modern) sayılabilecek iç mimari düzenleri ve mefruşatı, öğrenciler tarafından sanıldığı kadar büyük ilgi görmemektedir. Farklı renk ve desende mobilyaların z-kütüphanelerde bulunması öğrencilerin %31,4'üne göre önemli, %24,8'ine göre kısmen önemlidir. Geri kalan %43,8 oranındaki öğrencilere göre ise bu önemsizdir. Öğrencilerin kitap ve benzeri materyalleri mobilyalardan ve tasarımdan daha önemli görmesi oldukça anlamlıdır.

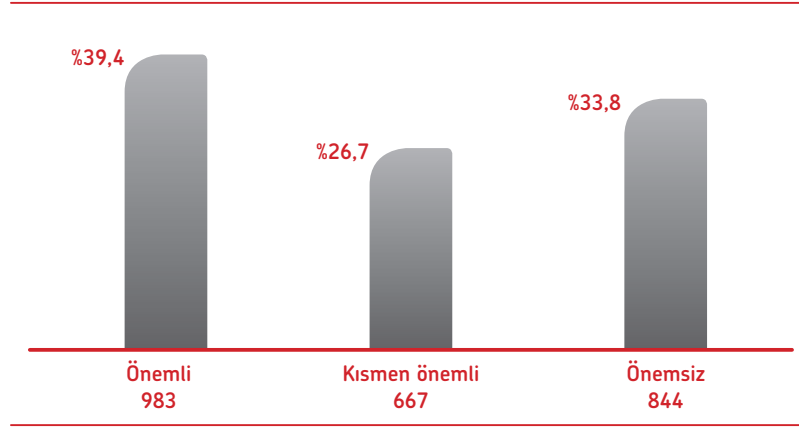
Grafik 76. Z-Kütüphanelerde Teknolojik Aletlerin Bulunmasının Ne Derece Önemli Olduğunun Dağılımı

Öğrenciler, z-kütüphanelerde teknolojik imkânların bulunmasına önem vermektedir. Okulunuzdaki z-kütüphanede bilgisayar, yazıcı, projeksiyon gibi teknolojik aletlerin bulunması size göre ne ölçüde önemlidir?" sorusuna %67,4 oranında "önemli", %23 oranında ise "kısmen önemli" cevabı vermişlerdir (Öğrencilerin toplamda %90,4 oranında bu konuyu önemsedikleri ortaya çıkmaktadır.).

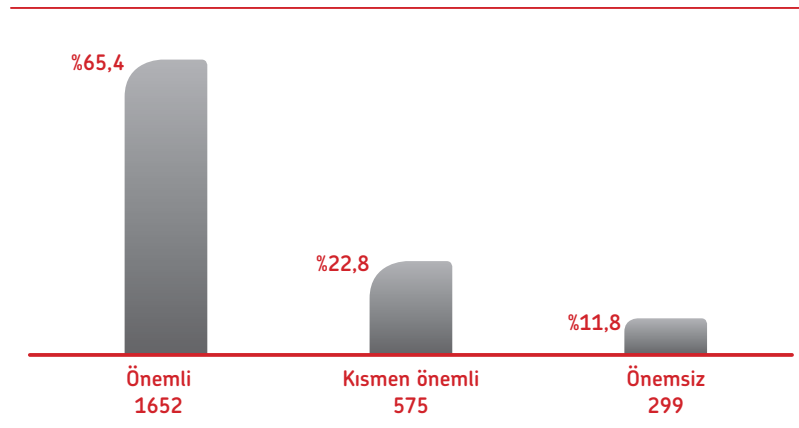
Grafik 77. Z-Kütüphanelerde Akıllı Tahta Bulunmasının Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Görüşlerin Dağılımı

Öğrenciler, okullardaki z-kütüphanelerde akıllı tahtaların bulunmasını önemsemektedirler. Öğrencilerin %56,1'i akıllı tahtaların z-kütüphanelerde bulunmasını "önemli" görmüş; %24,3'ü ise bunun "kısmen önemli" olduğunu belirtmiştir. Toplamda %84,1 oranında ise öğrenciler akıllı tahtaların z-kütüphanelerde bulunmasını önemsemektedirler.

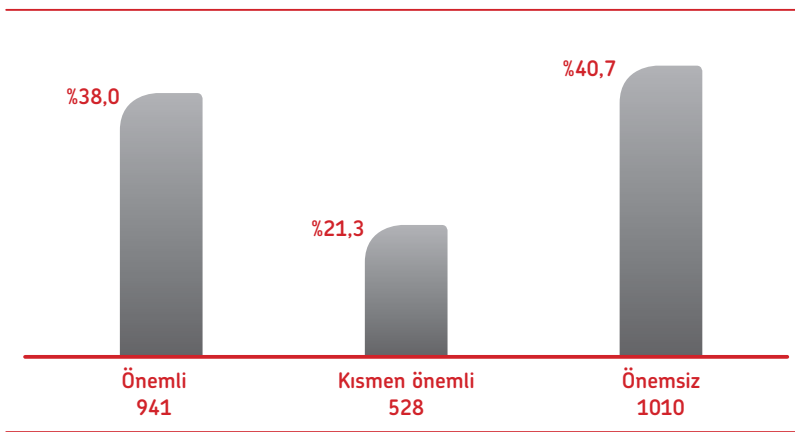
Grafik 78. Z-Kütüphanelerde Film İzleme İmkânı Bulunmasının Ne Derece Önemli Olduğunun Dağılımı

“Okulunuzdaki z-kütüphanede film izleme imkânı bulunması size göre ne ölçüde önemlidir?” sorusuna öğrencilerin %39,4’ü “önemli”; %26,7’si ise “kısmen önemli” cevabı vermiştir. Toplamda öğrencilerin yalnızca %66,2’sinin bunu önemseydiği ortaya çıkmaktadır. Eğitici nitelikte, belgesel türünde filmlerin z-kütüphanelerde öğrenci erişimine açık olması yararlı olacaktır ancak bu yöndeki öğrenci taleplerinin %66 civarında olduğu akılda tutularak öncelikler belirlenmelidir.

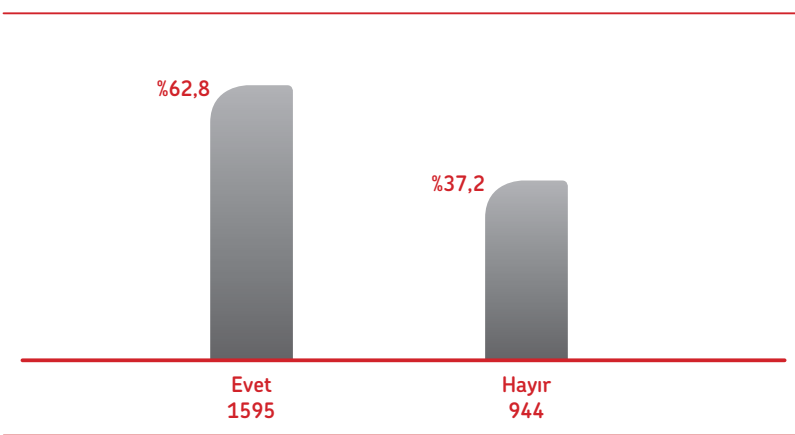
Grafik 79. Z-Kütüphanelerde İnternet Erişiminin Ne Derecede Önemli Olduğunun Dağılımı

Öğrencilerin z-kütüphanelerde İnternet kullanımı ile beklentisi, önemsenmesi gereken düzeydedir. Zira “Okulunuzdaki z-kütüphanede İnternet erişimi size göre ne ölçüde önemlidir?” sorusuna öğrencilerin %65,4’ü “Önemli”; %22,8’i ise “Kısmen önemli” cevabı vermiştir. Toplamda öğrencilerin %88,2’sine göre z-kütüphanede İnternet erişimi önemlidir. Araştırmamızın diğer veri toplama araçları (öğrencilerle ve öğretmenlerle yapılan yüz yüze derinlemesine mülakatlar) bazı durumlarda hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin z-kütüphanelerde İnternet erişimi olmasından şikâyet ettikleri ortaya çıkmıştır. Ancak buradaki verilere baktığımızda bu konudaki şikâyetlerin, taleplerin gerisinde kaldığını söyleyebiliriz.

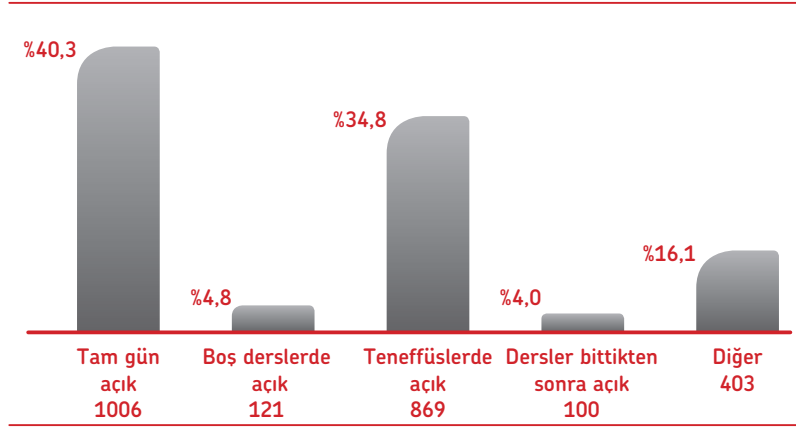
Grafik 80. Z-Kütüphanelerde Otomatik Yiyecek ve İçecek Makinelerinin Bulunmasının Ne Derece Önemli Olduğunun Dağılımı

“Okulunuzdaki z-kütüphanede otomatik yiyecek ve içecek makinesinin bulunması size göre ne ölçüde önemlidir?” sorusuna öğrencilerin %38’i “önemli”, %21,3’ü ise “kısmen önemli” cevabı vermişlerdir. %40,7’lik oranda ise “önemsiz” cevabı alınmıştır.

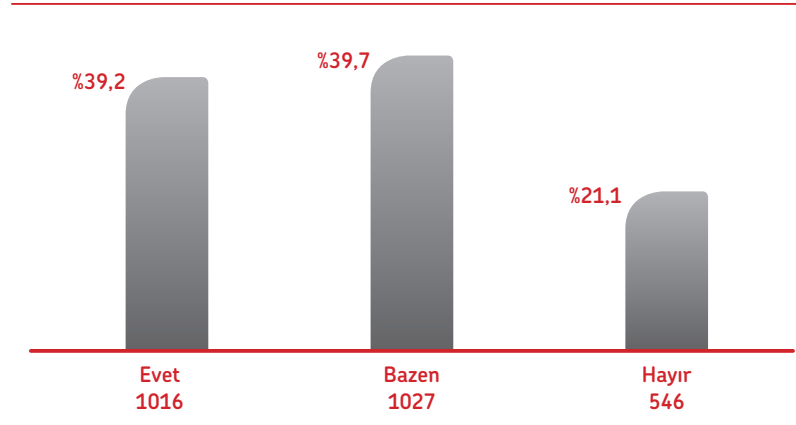
Grafik 81. Z-Kütüphanelerde Herhangi Bir Görevlinin Bulunup Bulunmadığının Dağılımı

Z-kütüphanelerde bir görevli bulunup bulunmadığına dair öğrencilere yöneltilen soruya %62,8 oranında “evet”, %37,2 oranında ise “hayır” cevabı alınmıştır. Burada, “görevli” kavramına dair öğretmen ve öğrenci algıları arasında bir fark olmasından ötürü bu iki kitlenin soruya verdikleri yanıtların oranı da oldukça farklı çıkmıştır. Öğretmenler bu soruya %29,2 oranında “Evet bulunuyor.”, %67,7 oranında ise “Hayır, bulunmuyor.” cevabı vermişlerdir. Bu iki algı arasındaki fark, öğretmen ve öğrencilerin görevli tanımlaması arasındaki kavramsal farktan kaynaklanmaktadır. Öğrenciler “görevli” dendiği zaman kütüphaneye gittiklerinde kütüphaneyi açık tutan herhangi bir kişiyi anlamaktadırlar. Öğretmenler ise kütüphanede tam zamanlı bir görevliyi anlamaktadırlar. Her iki durumda da okullarda kütüphane görevlilerinin bulundurulması yönünde bir ihtiyacın olduğu görülmektedir.

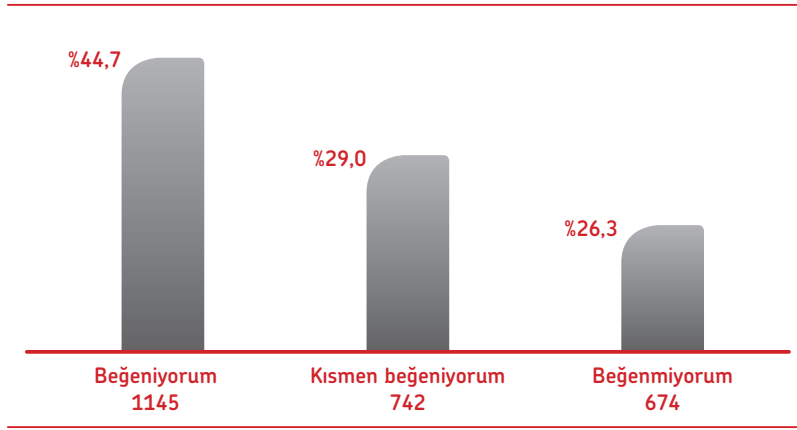
Grafik 82. Z-Kütüphanenin Hangi Saatlerde Açık Olduğunun Dağılımı

Öğrencilerin gözlemlerine göre okullarındaki z-kütüphanelerin hangi saatlerde açık bulunduğunu ortaya koymak amacıyla sorulan bu soruya öğrencilerin %40,3'ü "tam gün açık", %4,8'i boş derslerde açık, %34,8'i teneffüslerde açık, %4'ü dersler bittikten sonra açık cevabı vermişlerdir (Öğrencilerin gözlemlerinin, kendi kullanımları ile sınırlı olduğunu da göz önünde bulundurmak gerekir.).

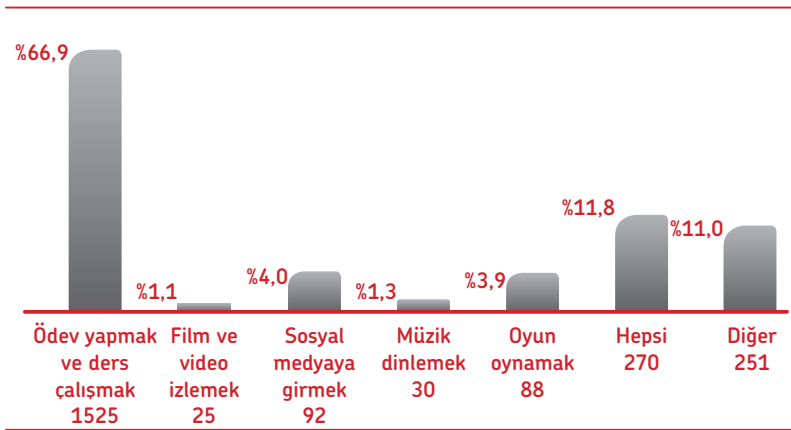
Grafik 83. Z-Kütüphanelerden Sürekli Yaralanma Dağılımı

Öğrencilerin z-kütüphanelerden istedikleri ve ihtiyaç duydukları oranda yararlanmaları çok önemlidir. Bu aynı zamanda z-kütüphanelerin verimliliği ve kuruluş amaçlarına ne ölçüde hizmet ettikleri hakkında da fikir veren bir konudur. Bu amaçla öğrencilere sorulan "İstedığınız her zaman z-kütüphaneden faydalanabiliyor musunuz?" sorusuna %39,2 oranında "evet", %39,7 oranında "bazen", %21,1 oranında ise "hayır" cevabı alınmıştır. Öğrencilerin istedikleri, ihtiyaç duydukları her zaman z-kütüphanelere ulaşabilmeleri için pratik çözümler ve politikalar geliştirilmelidir.

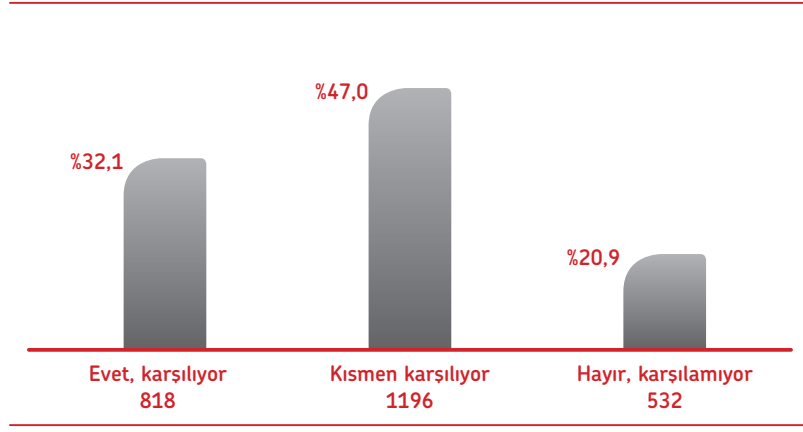
Grafik 84. Z-Kütüphanenin Renk ve Tasarımının Beğenilip Beğenilmeme Dağılımı

Öğrencilerin %44,7'si z-kütüphanelerin renklerini ve tasarımını beğendiklerini, %29'u renk ve tasarımları kısmen beğendiklerini, %26,3'ü ise beğenmediklerini ifade etmişlerdir.

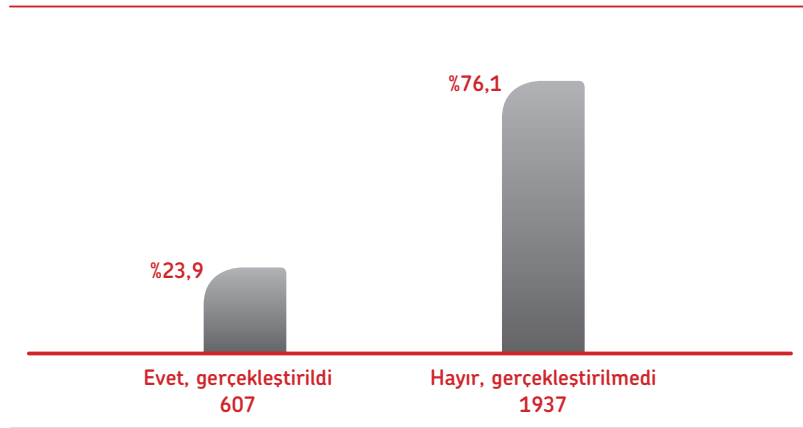
Grafik 85. Z-Kütüphanelerde Bilgisayar ve İnternet'in Hangi Amaçla Kullanıldığının Dağılımı

Öğrencilerin z-kütüphanelerden öncelikli olarak hangi amaçla yararlandıklarını ortaya çıkarmak için sorulan soruya %66,9 oranında "ödev yapmak ve ders çalışmak" cevabı verilmiştir. Öğrencilerin z-kütüphaneleri çok az oranda film izlemek ve müzik dinlemek gibi eğlence amacıyla kullandıkları ortaya çıkmaktadır.

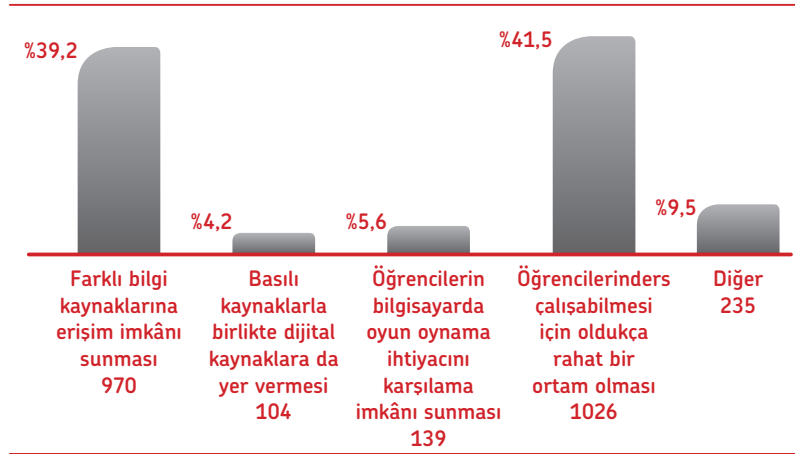
Grafik 86. Z-Kütüphanelerde Sunulan Hizmetlerin Beklentiyi Karşılıyıp Karşılamaadığının Dağılımı

Z-kütüphanelerin bütün özellikleriyle ve mevcut hâleriyle öğrencilerin beklentilerini ne ölçüde karşıladığını ortaya çıkarmak amacıyla sorulan “Z-kütüphanede sunulan hizmetler beklentilerinizi karşılıyor mu?” sorusuna %32,1 oranında “Evet, karşılıyor.”, %47 oranında “Kısmen karşılıyor.” cevabı verilmiştir. %20,9 oranında ise “Hayır, karşılamıyor.” cevabı verilmiştir. Bu rakamlardan hareketle z-kütüphanelerin sunduğu hizmetlerin öğrencilerin ihtiyaçlarını önemli ölçüde (%79,1 oranında) karşıladığını söyleyebiliriz.

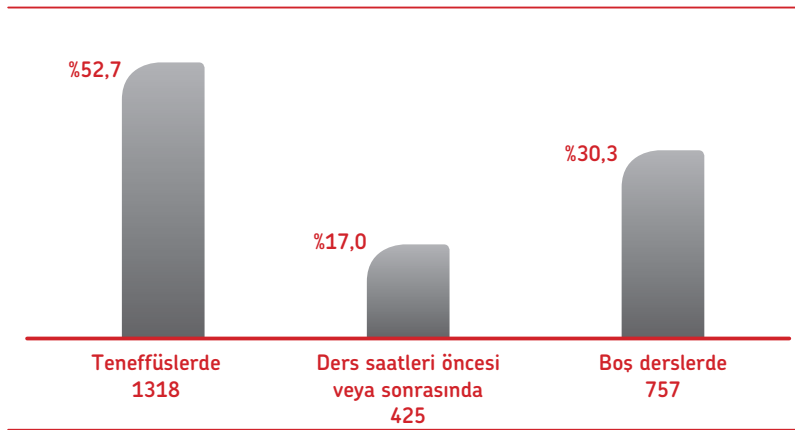
Grafik 87. Z-Kütüphaneler Kurulduktan Sonra Bir Aktivitenin Gerçekleştirilip Gerçekleştirilmediğinin Dağılımı

Okullardaki z-kütüphanelerde imza günü ve benzeri aktivitelerle öğrencilerin kütüphanelere ilgisinin artırılması gerekir. Bunun ne ölçüde gerçekleştiğini öğrenci algısından hareketle görmek için yöneltilen soruya %23,9 oranında “Evet, gerçekleşti.” cevabı verilmiştir. Geri kalan %76,1 oranındaki kesim ise “Hayır, gerçekleşmedi.” cevabı vermiştir. Bu durum, z-kütüphanelerdeki çok önemli bir eksikliği ortaya koymaktadır. Z-kütüphanelerde bu tür etkinliklerin yoğunlaştırılması için programlar düzenlenmelidir.

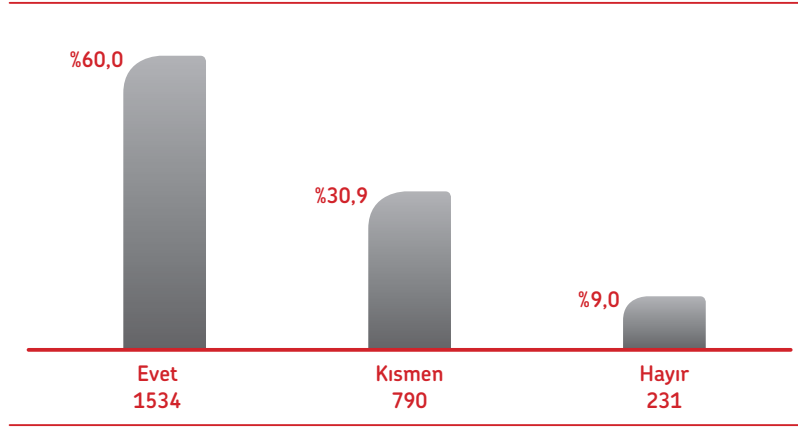
Grafik 88. Z-Kütüphanelerin En Faydalı Yönlerinin Ne Olduğuna Dair Görüşlerin Dağılımı

Öğrencilerin algısından hareketle z-kütüphanelerin en yararlı yönünün ne olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. “Okulunuzdaki z-kütüphanenin sizce en faydalı yönü nedir?” sorusuna en yüksek oranda (%41,5) verilen cevap “ders çalışmak için oldukça rahat bir ortam sunması”dır. İkinci sırada en yüksek oranda verilen cevap (%39,2 oranında) “farklı bilgi kaynaklarına erişim imkânı sunması”dır. En düşük oranda verilen cevap ise dijital kaynaklarla ilgili hizmetlerdir. Dijital kaynakların öğrenciler tarafından yeterince önemli görülmediğine yukarıda başka verileri değerlendirirken de değinmiştik. Dijital kaynaklar giderek yaygınlaşmaktadır ve öğrencilere bu kaynak türünü etkili bir şekilde kullanabilme becerilerinin kazandırılması elzemdir.

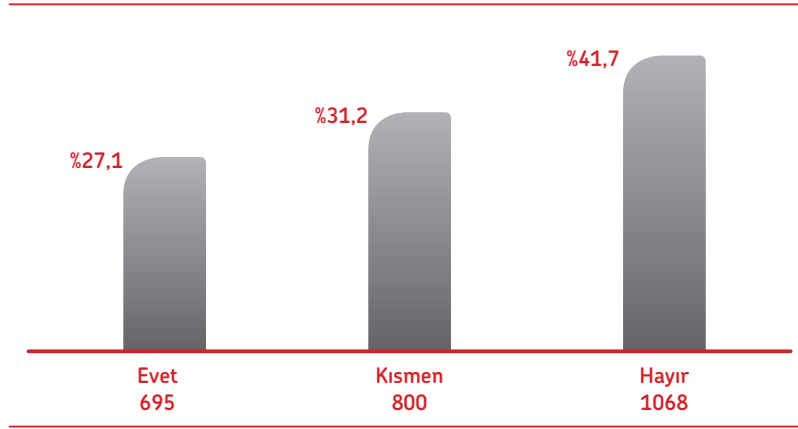
Grafik 89. Z-Kütüphanelere Gitmek İçin Tercih Edilen Zaman Dilim Dağılımı

Öğrenciler z-kütüphaneye gitmek için en çok teneffüsleri tercih etmektedirler veya şartları onları bu zaman dilimine zorlamaktadır, da diyebiliriz. İkinci olarak boş derslerde z-kütüphaneyi kullandıkları ortaya çıkmaktadır.

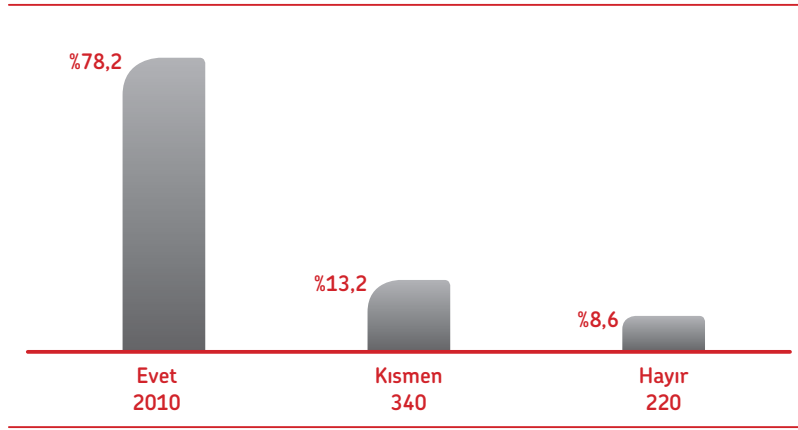
Grafik 90. Z-Kütüphanelerin Kullanımı İçin Eğitim Verilip Verilmemesi Gerektiğine Dair Görüşlerin Dağılımı

Öğrencilerin %91'i, z-kütüphane materyallerinin kullanımı konusunda bir eğitime ihtiyaç olduğu konusunda birleşmektedir. "Z-kütüphane materyallerinin kullanımı ve bilgi erişimi konusunda eğitim verilmesi sizce yararlı olur mu?" sorusuna %60 oranında "Evet", %30,9 oranında "Kismen" cevabı verilmiştir. Hayır cevabı verenlerin oranı %9'da kalmıştır. Bu tablodan ortaya çıkan şudur: Öğrenciler, z-kütüphanenin kullanımı konusunda bilgisiz ya da kendine güvenden yoksundurlar. Bu konuda mutlaka eğitim programları düzenlenmelidir.

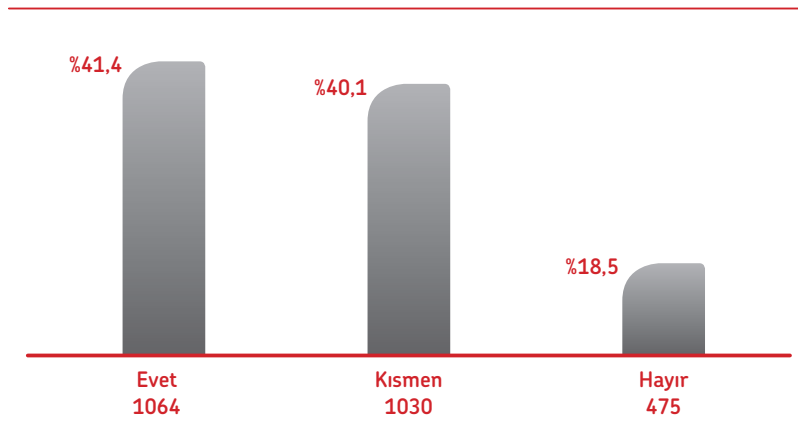
Grafik 91. Z-Kütüphanelerde Teknolojik Hizmetlerin Yeterli Olup Olmadığının Dağılımı

Z-kütüphanelerde sunulan teknolojik hizmetleri yeterli bulmayan öğrencilerin oranı %41,7'dir. Bu hizmetleri yeterli bulanların oranı %27,1, kısmen yeterli bulanların oranı ise %31,2'dir. Öğrencilerin teknolojik hizmetlerden ne tür beklentileri olduğu konusunda daha ileri araştırmalar yapılarak bu beklentilerin karşılanması konusunda planlanmalıdır.

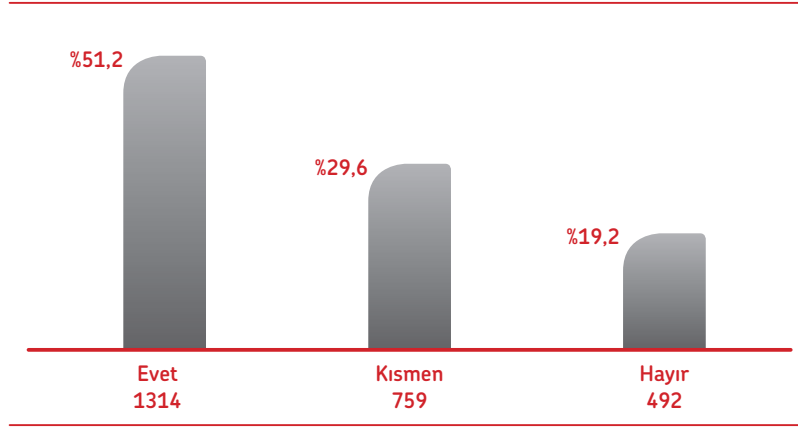
Grafik 92. Z-Kütüphanelere Ulaşımın Kolay Olup Olmadığının Dağılımı

Amerikan Okul Kütüphanecileri Birliği tarafından önerilen standartlara göre okul kütüphaneleri kolay ulaşılabilir bir mekânda konumlandırılmalıdır. Bu açıdan z-kütüphanelerin ne oranda bu ölçütü karşıladığını öğrenci gözlemlerinden hareketle ortaya çıkarmak için sorulan “Sizce z-kütüphane okul içinde kolay ulaşılabilir bir yerde midir?” sorusuna öğrencilerin %78,2’si “evet”, %13,2’si “kısmen” cevabı vermişlerdir. Öğrencilerin %8,6’lık kısmına göre z-kütüphaneler kolay ulaşılabilir bir yerde değildir.

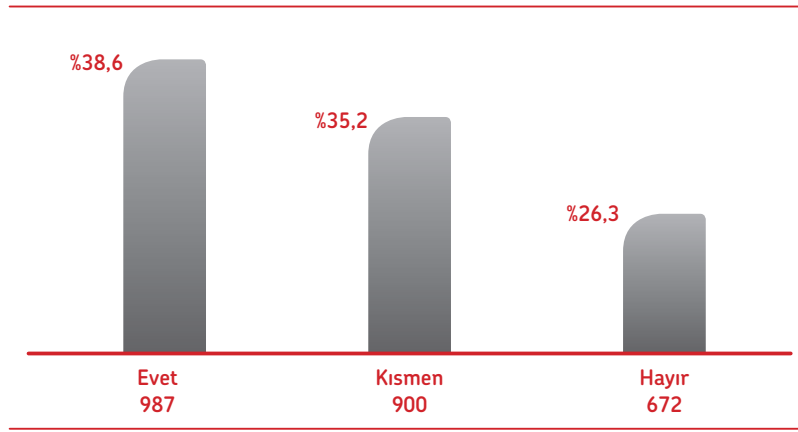
Grafik 93. Z-Kütüphanelerde Fiziki Alanların Yeterli Olup Olmadığına Dair Görüşlerin Dağılımı

Amerikan Okul Kütüphaneleri Birliğinin okul kütüphanelerinin mekân ölçüleri ile ilgili önerileri bu raporun “Öneriler” kısmında sunulmuştur. Oradaki önerilere göre örneğin bireysel sessiz çalışma salonunda her sandalye başına en az 2,5 m²’lik bir alan olmalıdır. Z-kütüphanelerin mekânsal genişlik bakımından öğrencilere ne ölçüde rahatlık sunduğunu ortaya koymak için sorulan “Z-kütüphane, öğrencilerin gereksinimlerini karşılamaya yeterli fiziksel alana sahip midir?” sorusuna %41,4 oranında “evet”, %40,1 oranında “kısmen”, %18,5 oranında ise “hayır” cevabı verildiği görülmektedir.

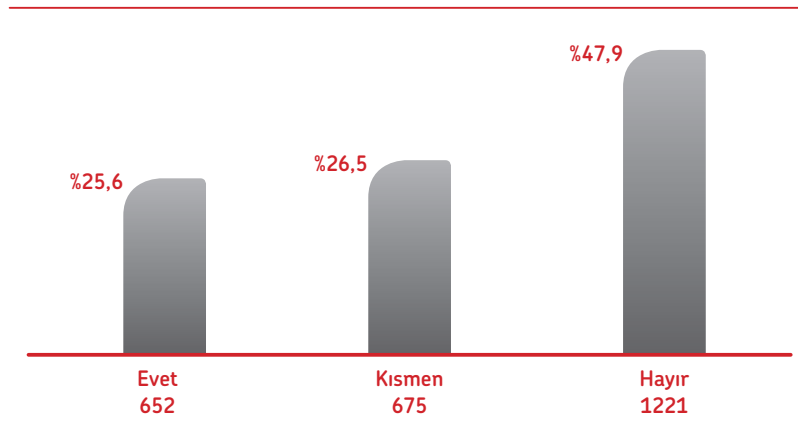
Grafik 94. Z-Kütüphanelerde Grup Çalışmalarına Uygun Ortam Olup Olmadığına Dair Görüşlerin Dağılımı

Öğrencilerin %51,2'sine göre z-kütüphanelerde grup çalışmaları için uygun bir ortam vardır. Grup çalışmalarına uygun ortamın kısmen var olduğunu belirten öğrencilerin oranı ise %29,6'dır. Geri kalan %19,2 oranında kesim, z-kütüphanelerde grup çalışmalarına uygun ortam olmadığını belirtmiştir.

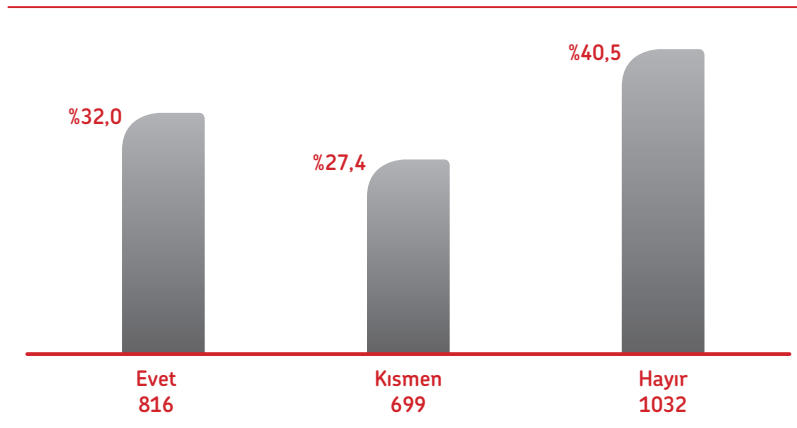
Grafik 95. Z- Kütüphanedeki Masa ve Sandalyelerin Yeterli Olup Olmadığının Dağılımı

Öğrencilerin %26,3'ü z-kütüphanelerde kullanıcılara ayrılan masa ve sandalye sayısının yeterli olmadığını belirtmiştir. Bu konudaki iyileştirmeler planlanırken uluslararası standartların gözetilmesi yerinde olacaktır (her masaya en fazla 4 sandalye konması, sandalye başına düşen alan miktarının en az 2,5 m2 olarak belirlenmesi gibi).

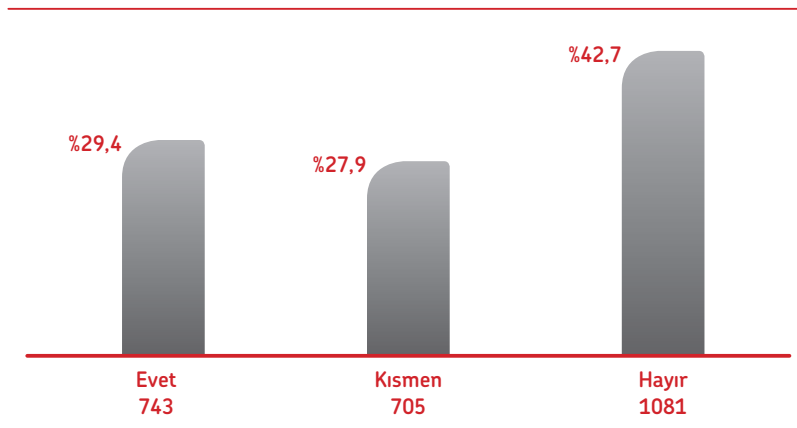
Grafik 96. Z-Kütüphanelerde Bilgisayar Sayısının Yeterli Olup Olmadığının Dağılımı

Öğrencilerin %47,9'u, z-kütüphanelerde sunulan bilgisayar hizmetini yetersiz bulduklarını dile getirmişlerdir. Z-kütüphanelerde sunulan bilgisayar hizmetlerinin kalitesinin yükseltilerek öğrenci ihtiyaçlarına karşılık vermesi sağlanmalıdır.

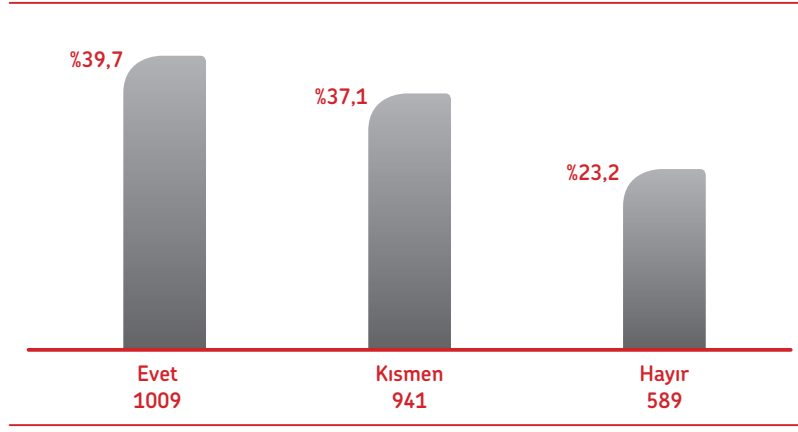
Grafik 97. Z-Kütüphanelerdeki İnternet Bağlantısından Memnuniyet Dağılımı

Bilgisayar hizmetleriyle ilişkili olan bir diğer z-kütüphane ögesi de İnternet hizmetidir. Öğrencilerin %40,5'i z-kütüphanelerde sunulan İnternet bağlantı hizmetlerinden memnun olmadıklarını dile getirmişlerdir.

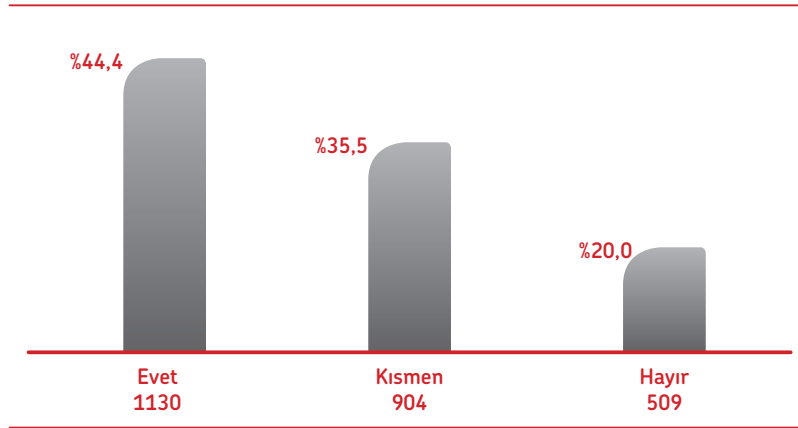
Grafik 98. Z-Kütüphanelerdeki Bilgisayarlarda Dijital Kitap Sayısının Yeterli Olup Olmadığının Dağılımı

Öğrencilerin %42,7'si, z-kütüphanelerdeki dijital kitapların sayısının yetersiz olduğunu dile getirmişlerdir. Her ne kadar dijital kaynakların kullanımının öğrenciler arasında yeterince yaygınlaşmadığı yukarıdaki frekans tablolarından anlaşılmakta ise de öğrencilerin bu konudaki taleplerinin izlenerek dijital kütüphanelerin geliştirilmesi yararlı olacaktır. Gelişmiş ülkelerdeki kütüphanecilik eğilimlerinden hareketle gelecekte dijital kitapların önemini artacağını bugünden tahmin edebiliriz.

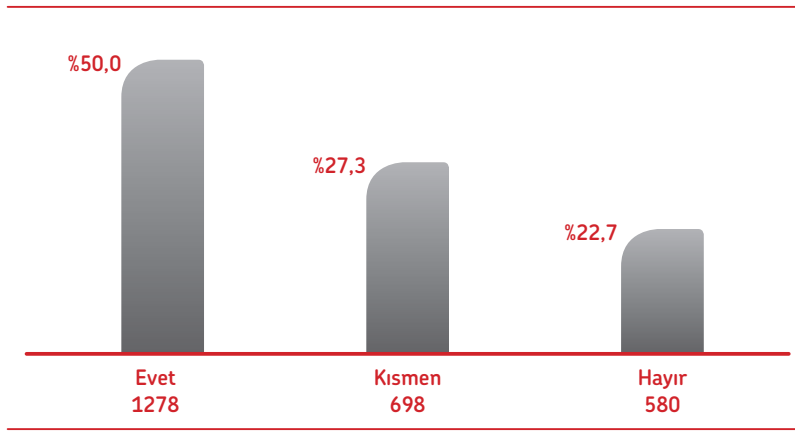
Grafik 99. Z-Kütüphane Materyallerinde Öğrencilerin İsteklerine Önem Verilip Verilmediğinin Dağılımı

Gelişmiş ülkelerde okul kütüphanecilerinin ısrarla üzerinde durdukları bir konu, okul kütüphanelerdeki koleksiyon oluşturma sürecinde müfredatın ve öğrenci ihtiyaçları ile taleplerinin dikkate alınması gerektiğidir. Z-kütüphanelerin koleksiyonlarının öğrenci isteklerine ne ölçüde önem verilerek oluşturulduğuna dair öğrenci algısını ölçmek için sorulan soruya öğrencilerin %39,7'si "evet", %37,1'i "kısmen" cevabı vermiştir. Geri kalan %23,2 oranındaki kesim ise z-kütüphane materyallerinin seçiminde öğrenci isteklerinin önemsenmediği görüşündedir.

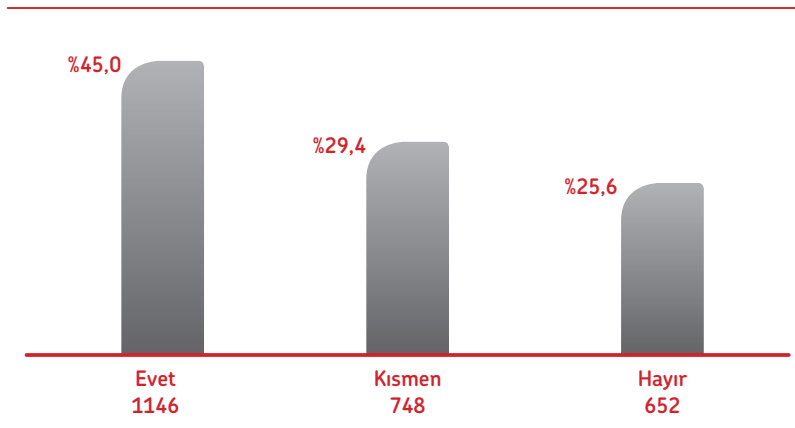
Grafik 100. Z-Kütüphanelerden Genel Olarak Memnuniyet Dağılımı

Z-kütüphanelerle ilgili öğrencilerin toplam bir değerlendirme yapmalarını sağlamak için onlara "Z-kütüphane hizmetlerinden genel olarak memnun musunuz?" sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin %44,4'ü bu soruya "evet", %35,5'i "kısmen", %20'si ise "hayır" cevabı vermiştir. Başka bir deyişle toptan değerlendirme yaptıklarında öğrencilerin %20'sinin z-kütüphanelerden memnun olmadıkları, geri kalan %80'in ise belirli ölçülerde memnuniyet duydukları ortaya çıkmıştır.

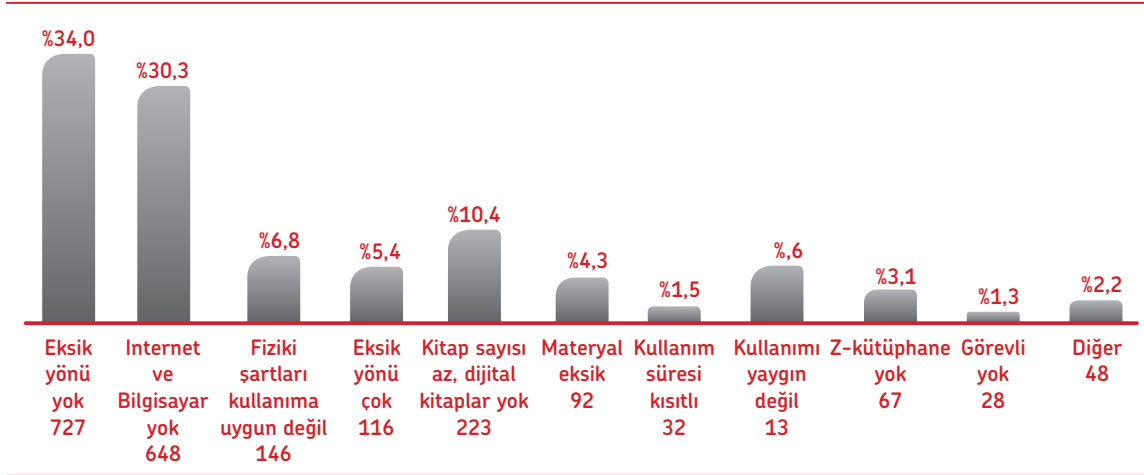
Grafik 101. Z-Kütüphanenin Açık Olduğu Saatlerden Memnuniyet Dağılımı

Z-kütüphanelerin en büyük sorunlarından biri, tam zamanlı profesyonel kütüphaneci istihdamının neredeyse yok denecek kadar az olmasıdır. Buna bağlı olarak z-kütüphanelerin açık tutulma saatlerinde de kısıtlamalar olmaktadır. Öğrencilerin %22,7'sinin bu konuda bir memnuniyetsizlik duyduğunu araştırmamızın verileri ortaya koymaktadır.

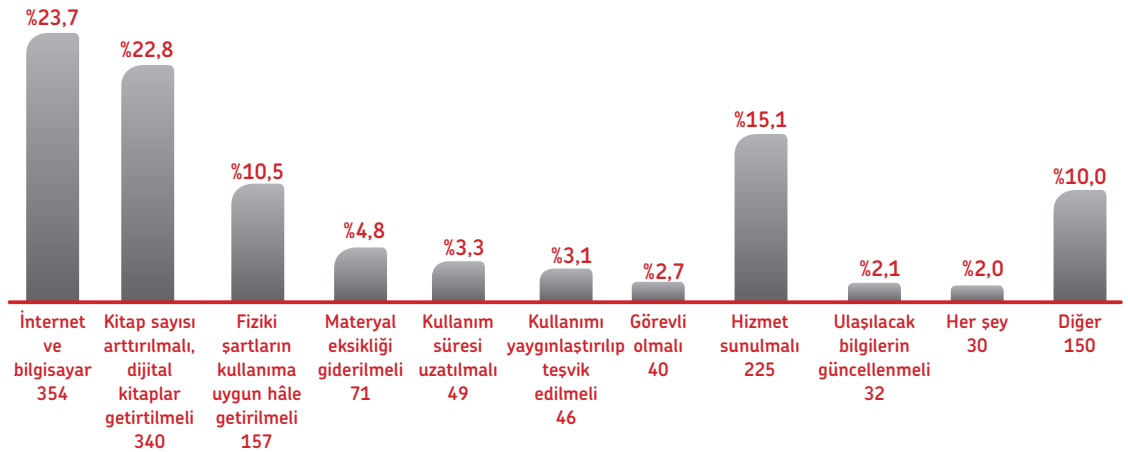
Grafik 102. Z-Kütüphanenin Tanıtım ve Bilgilendirmelerinden Memnuniyet Dağılımı

Öğrencilerin %25,6'sı, z-kütüphanelerle ilgili tanıtım ve bilgilendirme çalışmalarından memnuniyetsizlik duyduklarını dile getirmişlerdir. Araştırmamız kapsamında bazı okullardaki öğretmenlerin, il millî eğitim şube müdürlerinin ve öğrencilerin z-kütüphane kavramını ilk kez araştırmamızın saha görevlisinden duyduğuna tanıklık edilmiştir (Gözlem notları ile ilgili analizlerin yer aldığı bölüme bakılabilir.).

Grafik 103. Z-Kütüphanelerde Eksik Olduğu Düşünülen Öğelerin Dağılımı

Z-kütüphanelerdeki eksikliklerin öğrenciler tarafından listelenerek derecelendirilmesi amacıyla sorulan soruya büyük oranda (%34) "Eksik yönü yok." cevabı verilmiştir. Eksiklik olduğunu düşünen öğrenciler arasında ağırlık kazanan görüş İnternet ve bilgisayar ile ilgili eksikliklerin ön planda olduğudur.

Grafik 104. Z-Kütüphane Uygulamasından Beklentilerin Dağılımı

Öğrencilerin z-kütüphanelerden beklentileri arasında, İnternet ve bilgisayar ön plana çıkmaktadır. Daha sonra koleksiyon hacmi ile ilgili beklentiler gelmektedir. Son sırada ise ulaşılacak bilgilerin güncellenmesi yönündeki beklenti bulunmaktadır.

3.1.2.3. Öğrencilerden Elde Edilen Verilerin Cinsiyete Göre Çapraz Tabloları

Bu bölümde, öğrencilerle yapılan yüz yüze görüşmelerden elde edilen verilerin cinsiyete göre değişip değişmediğine ilişkin istatistik analize yer verilmiştir.

	Cinsiyet		Toplam
	Kız	Erkek	
Her gün	82 5,8%	63 5,4%	145 5,6%
Haftada bir	465 32,7%	371 31,8%	836 32,3%
Ayda bir	366 25,8%	262 22,5%	628 24,3%
Yılda bir	164 11,5%	150 12,9%	314 12,1%
Hiçbir zaman	344 24,2%	321 27,5%	665 25,7%
Toplam	1421 100,0%	1167 100,0%	2588 100,0%
Pearson Chi-Square	6,839a	4	,145

Tablo 29. Z-Kütüphaneler Kurulmadan Önce Kütüphaneye Gitme Sıklığının Cinsiyete Göre Değişimi

Öğrencilerin z-kütüphaneler kurulmadan önce kütüphaneye gitme sıklıkları bakımından cinsiyetleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olup olmadığına ki-kare bağımsızlık testi ile bakılmıştır. Test sonucunda $p=0,145 > 0,05$ bulunmuştur. Bu nedenle z-kütüphane kurulmadan önce öğrencilerin kütüphaneye gitme sıklıklarının cinsiyete göre değişmediği sonucuna varılmıştır.

	Cinsiyet		Toplam
	Kız	Erkek	
Her gün	177 12,4%	103 8,8%	280 10,8%
Haftada bir	574 40,1%	438 37,6%	1012 38,9%
Ayda bir	312 21,8%	253 21,7%	565 21,7%
Yılda bir	128 8,9%	135 11,6%	263 10,1%
Hiçbir zaman	242 16,9%	237 20,3%	479 18,4%
Toplam	1433 100,0%	1166 100,0%	2599 100,0%
Pearson Chi-Square	16,983a	4	,002

Tablo 30. Z-Kütüphaneler Kurulduktan Sonra Kütüphaneye Gitme Sıklığının Cinsiyete Göre Değişimi

Z-kütüphaneler kurulduktan sonra öğrencilerin kütüphaneye gitme sıklıkları bakımından cinsiyetler arasında fark olup olmadığını ortaya çıkarmak için yapılan ki-kare bağımsızlık testinin sonucunda $p=0,01 < 0,05$ bulunmuştur. Bu değere göre

kütüphaneye gitme sıklığı cinsiyete göre değişmektedir. Ayrıntılara baktığımızda z-kütüphanelerin kurulmasından kız öğrencilerin daha çok etkilendiğini görmekteyiz. Türkiye’de kız öğrencilerin okullaşma oranı ve diğer eğitim göstergeleri bakımından erkeklerin gerisinde olduğu düşünülürse z-kütüphaneleri, kız çocuklarının kütüphane kullanım oranındaki değişikliklerle birlikte uzun vadede eğitimdeki cinsiyet eşitsizliğinin azalmasına da katkı sağlayacaktır.

Cinsiyet	Kullanma sıklığı	Z-kütüphaneden önce (%)	Z-kütüphaneden sonra (%)
Kız	Her gün	5,8	12,4 (↑6,6)
	Haftada bir	32,7	40,1 (↑7,4)
	Ayda bir	25,8	21,8 (↓4,0)
	Yılda bir	11,5	8,9 (↓2,6)
	Hiç bir zaman	24,2	16,9 (↓7,3)
Erkek	Her gün	5,4	8,8 (↑3,4)
	Haftada bir	31,8	37,6 (↑5,8)
	Ayda bir	22,5	21,7 (↓0,8)
	Yılda bir	12,9	11,6 (↓1,3)
	Hiç bir zaman	27,5	20,3 (↓7,2)

Tablo 31. Z- Kütüphaneler Açıldıktan Sonra Kütüphane Kullanım Sıklıklarındaki Değişimin Cinsiyete Göre Dağılımı

Tablodan görüldüğü üzere hem kız hem erkek öğrenciler arasında her gün okul kütüphanelerini kullananların oranında, z-kütüphanelerle birlikte artış meydana gelmiştir. Her gün okul kütüphanesine giden kız öğrencilerin oranındaki artış (%6,6) erkek öğrencilerin her gün kullanımındaki artıştan (%3,4) yaklaşık iki kat daha fazladır. Okul kütüphanesini hiçbir zaman kullanmayanların her iki cinsiyette de eşit oranda (kız %7,3, erkek %7,2) azaldığını görüyoruz. Bu azalmaya rağmen okul kütüphanesine hiçbir zaman gitmeyen erkek öğrencilerin oranının kız öğrencilerden fazla olduğu görülmektedir.

	Cinsiyet		
	Kız	Erkek	Toplam
Evet	217	298	515
	15,0%	25,3%	19,6%
Hayır	1234	880	2114
	85,0%	74,7%	80,4%
Toplam	1451	1178	2629
	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	44,146a	1	,000

Tablo 32. Z-Kütüphanelerden İnternet Kullanımı Amacıyla Faydalanma ile Cinsiyet Arasındaki İlişki

Öğrencilerin z-kütüphanelerdeki İnternet kullanım oranları arasında cinsiyetlere göre ortaya çıkan farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığına ki-kare bağımsızlık testi ile bakılmış ve test sonucunda $p=0,000 < 0,05$ bulunmuştur. Buna göre kızların ve erkeklerin z-kütüphanelerde İnternet kullanım oranları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Erkekler (%25,3) kızlardan (%15,0) daha fazla İnternet kullanma eğilimindedirler.

	Cinsiyet		
	Kız	Erkek	Toplam
Evet	49 3,4%	98 8,3%	147 5,6%
Hayır	1402 96,6%	1080 91,7%	2482 94,4%
Toplam	1451 100,0%	1178 100,0%	2629 100,0%
Pearson Chi-Square	30,083a	1	,000

Tablo 33. Z-Kütüphanelerden Film İzlemek Amacıyla Faydalanma Eğilimi ile Cinsiyet Arasındaki İlişki

Kız ve erkek öğrenciler arasında z-kütüphaneleri film izlemek amacıyla kullananlar arasındaki oransal farkın istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını ortaya çıkarmak için ki-kare bağımsızlık testi yapılmış ve test sonucunda $p=0,00<0,05$ bulunmuştur. Buna göre kız ve erkek öğrencilerin z-kütüphaneleri film izleme amacıyla kullanma oranları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Erkek öğrenciler arasında z-kütüphaneleri film izlemek amacıyla kullanma oranı (% 8,3), kız öğrencilerden (%3,4) daha fazladır.

	Cinsiyet		
	Kız	Erkek	Toplam
Evet	1023 70,5%	674 57,2%	1697 64,5%
Hayır	428 29,5%	504 42,8%	932 35,5%
Toplam	1451 100,0%	1178 100,0%	2629 100,0%
Pearson Chi-Square	50,164a	1	,000

Tablo 34. Z-Kütüphanelerden Kitap Okumak Amacıyla Faydalanma Eğilimi ile Cinsiyet Arasındaki İlişki Dağılımı

Araştırma kapsamında, kız ve erkek öğrencilerin z-kütüphanelerden kitap okuma amacıyla yararlanma oranları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını ortaya çıkarmak amacıyla ki-kare bağımsızlık testi uygulanmış ve $p=0,00<0,05$ olarak bulunmuştur. Bu değere göre iki cinsiyet arasında z-kütüphaneleri kitap okuma amacıyla kullanma oranları bakımından anlamlı bir farklılık söz konusudur. Kız öğrencilerin z-kütüphaneleri kitap okuma amacıyla kullanma oranları (%70,5) erkek öğrencilerin oranından (%57,2) daha fazladır. Diğer verilerle birleştirdiğimizde ortaya şu sonuç çıkmaktadır: Erkek öğrenciler okul kütüphanelerini kız öğrencilere kıyasla daha fazla sosyal amaçlarla ve eğlence amacıyla kullanmaya eğilimlidir.

	Cinsiyet		
	Kız	Erkek	Toplam
Evet	215	284	499
	14,8%	24,1%	19,0%
Hayır	1236	894	2130
	85,2%	75,9%	81,0%
Toplam	1451	1178	2629
	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	36,499a	1	,000

Tablo 35. Z-Kütüphanelerden Öğrenmeyi Kolaylaştırıcı Oyunlar Oynamak Amacıyla Faydalanma ile Cinsiyet Arasındaki İlişki Dağılımı

Öğrenciler, z-kütüphaneleri satranç, yapboz gibi eğitici oyunlar oynamak amacıyla da kullanılmaktadırlar. Z-kütüphaneleri bu amaçla kullanan kız ve erkek öğrencilerin oranları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır ($p=0,00<0,05$). Erkek öğrencilerin % 24,1'i, kız öğrencilerin ise % 14,8'i z-kütüphaneleri bu amaçla kullandıklarını ifade etmişlerdir.

	Cinsiyet		
	Kız	Erkek	Toplam
Önemli	567	618	1185
	40,9%	54,2%	46,9%
Kısmen Önemli	584	338	922
	42,1%	29,6%	36,5%
Önemsiz	236	184	420
	17,0%	16,1%	16,6%
Toplam	1387	1140	2527
	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	50,609a	2	,000

Tablo 36. Z-Kütüphanelerde Öğrenmeyi Kolaylaştırıcı Oyunların Oynanmasına Cinsiyetler Tarafından Atfedilen Önem

Her ne kadar kız öğrenciler z-kütüphaneleri öğrenmeyi kolaylaştırıcı oyunlar oynamak amacıyla erkeklerden daha az kullanıyor olsa da iki cinsiyet de bu tür imkânların (satranç, yap boz, vb. oyunların) z-kütüphanelerde bulunmasını önemsemektedir. Öte yandan kız öğrencilerle erkek öğrenciler arasında bu tür oyunların z-kütüphanelerde bulunmasını önemseme bakımından ortaya çıkan oransal fark, istatistiksel açıdan anlamlı düzeydedir ($p=0,00<0,05$).

	Cinsiyet		
	Kız	Erkek	Toplam
Evet	386	357	743
	27,7%	31,5%	29,4%
Kısmen	372	333	705
	26,7%	29,4%	27,9%
Hayır	637	444	1081
	45,7%	39,2%	42,7%
Toplam	1395	1134	2529
	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	10,928a	2	,004

Tablo 37. Z-Kütüphanelerde Dijital Kitap Sayısının Yeterliliğine Dair Görüşlerin Cinsiyetlere Dağılımı

Z-kütüphanelerdeki dijital kitapların ne ölçüde yeterli olduğunu ortaya koymak için sorulan soruya kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha az oranda olumlu cevap verdikleri saptanmıştır. Cinsiyetler arasında bu soruya verilen cevapların oranının istatistiksel olarak anlamlı derecede farklı olduğu anlaşılmıştır ($p=0,004<0,05$).

	Cinsiyet		
	Kız	Erkek	Toplam
Önemli	911	776	1687
	66,1%	69,0%	67,4%
Kısmen Önemli	334	242	576
	24,2%	21,5%	23,0%
Önemsiz	133	106	239
	9,7%	9,4%	9,6%
Toplam	1378	1124	2502
	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	2,791a	2	,248

Tablo 38. Z-Kütüphanelerde Teknolojik Aletlerin Bulunmasına Cinsiyetlerin Atfettiği Önemin Dağılımı

“Okulunuzdaki Z-kütüphanede bilgisayar, yazıcı, projeksiyon vb. gibi teknolojik aletlerin bulunması size göre ne derecede önemlidir?” sorusuna verdikleri “önemli” ve “kısmen önemli” cevaplarının oransal dağılımı bakımından kız ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır ($p=0,248>0,05$). Her iki cinsiyetteki öğrenciler bu tür imkânları önemsemektedirler.

	Cinsiyet		
	Kız	Erkek	Toplam
Evet	386 27,2%	309 27,0%	695 27,1%
Kısmen	439 31,0%	361 31,5%	800 31,2%
Hayır	592 41,8%	476 41,5%	1068 41,7%
Toplam	1417 100,0%	1146 100,0%	2563 100,0%
Pearson Chi-Square	,082a	2	,960

Tablo 39. Z-Kütüphanelerde Sunulan Teknolojik İmkânların Yeterliliğine Dair Görüşlerin Cinsiyetlere Dağılımı

“Z-kütüphanede sunulan teknolojik hizmetleri yeterli buluyor musunuz?” sorusuna kız ve erkek öğrenciler arasında birbirine çok yakın oranda “hayır” cevabı verilmiştir (Kızlar %41,8 oranında hayır, erkekler %41,5 oranında hayır cevabı vermiştir). Z-kütüphanelerdeki teknolojik hizmetleri yetersiz bulan kız ve öğrencilerin oranları arasındaki fark oldukça küçük olup istatistiksel açıdan anlamlı değildir ($P=0,960>0,05$).

	Cinsiyet		
	Kız	Erkek	Toplam
Önemli	879 63,2%	773 68,1%	1652 65,4%
Kısmen Önemli	343 24,7%	232 20,4%	575 22,8%
Önemsiz	169 12,1%	130 11,5%	299 11,8%
Toplam	1391 100,0%	1135 100,0%	2526 100,0%
Pearson Chi-Square	7,448a	2	,024

Tablo 40. Z-Kütüphanelerde İnternet Erişim İmkânı Olmasının Cinsiyetler Tarafından Ne Ölçüde Önemsendiği

Z-kütüphanelerdeki İnternet erişim imkânını önemseyen erkek öğrencilerin oranı, kız öğrencilerden daha yüksektir ve bu ikisi arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,024<0,05$). Erkek öğrenciler, kız öğrencilere kıyasla z-kütüphanelerde İnternet erişiminin bulunmasını daha fazla önemsemektedirler.

	Cinsiyet		
	Kız	Erkek	Toplam
Ödev yapmak ve ders çalışmak	911 73,3%	614 59,2%	1525 66,9%
Film ve video izlemek	3 .2%	22 2,1%	25 1,1%
Sosyal medyaya girmek (Facebook, Twitter, msn vb.)	35 2,8%	57 5,5%	92 4,0%
Müzik dinlemek	16 1,3%	14 1,3%	30 1,3%
Oyun oynamak	29 2,3%	59 5,7%	88 3,9%
Hepsi	121 9,7%	149 14,4%	270 11,8%
Diğer	128 10,3%	123 11,8%	251 11,0%
Toplam	1243 100,0%	1038 100,0%	2281 100,0%
Pearson Chi-Square	73,073a	6	.000

Tablo 41. Z-kütüphanelerde Sunulan Bilgisayar ve İnternet Hizmeti, Cinsiyetlere Göre Hangi Amaçla Kullanılmaktadır?

Z-kütüphanelerdeki İnternet erişim imkânlarını kullanma amaçları bakımından kız ve erkekler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır ($p=0,00<0,05$). Kız öğrencilerin %73,3'ü İnterneti ödev yapmak ve ders çalışmak amacıyla kullanırken bu oran erkek öğrenciler arasında %59,2'dir.

	Cinsiyet		
	Kız	Erkek	Toplam
Evet	445 31,7%	371 32,5%	816 32,0%
Kısmen	359 25,6%	340 29,8%	699 27,4%
Hayır	601 42,8%	431 37,7%	1032 40,5%
Toplam	1405 100,0%	1142 100,0%	2547 100,0%
Pearson Chi-Square	8,161a	2	.017

Tablo 42. Z-kütüphanelerdeki İnternet Bağlantı Hizmetinden Memnuniyetin Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Öğrencilerin önemli bir kısmı z-kütüphanelerdeki İnternet bağlantı hizmetinin kalitesinden memnun olmadıklarını ifade etmişlerdir. Kız öğrencilerin %42,8'i, erkek öğrencilerin ise %37,7'si z-kütüphanelerdeki İnternet hizmetinden memnun olmadıklarını dile getirmiştir. İki cinsiyet arasındaki fark, istatistiksel açıdan anlamlıdır ($P=0,017<0,05$).

	Cinsiyet		
	Kız	Erkek	Toplam
Beğeniyorum	648	497	1145
	45,9%	43,2%	44,7%
Kısmen beğeniyorum	381	361	742
	27,0%	31,4%	29,0%
Beğenmiyorum	382	292	674
	27,1%	25,4%	26,3%
Toplam	1411	1150	2561
	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	5,933a	2	,051

Tablo 43. Z-kütüphanelerin Tasarımı ve Renkleri ile İlgili Beğenilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Z-kütüphanelerin renkli ve ilgi çekici tasarımları kız öğrencilerin daha fazla beğenisini çekmektedir. Erkek ve kız öğrenciler arasında bu konudaki düşüncelerini ortaya koymak amacıyla sorulan “Z-kütüphanelerin tasarım ve renklerini beğeniyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevapların oransal dağılımları bakımından ortaya çıkan farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmüştür ($p=0,051>0,05$).

	Cinsiyet		
	Kız	Erkek	Toplam
Evet, karşılıyor	461	357	818
	32,9%	31,2%	32,1%
Kısmen karşılıyor	655	541	1196
	46,7%	47,3%	47,0%
Hayır, karşılamıyor	287	245	532
	20,5%	21,4%	20,9%
Toplam	1403	1143	2546
	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	,862a	2	,650

Tablo 44. Z-kütüphanelerde Sunulan Hizmetlerin Beklentiyi Karşılama Seviyesinin Cinsiyetlere Dağılımı

Z-kütüphanelerin kız ve erkek öğrencilerin beklentilerini ne ölçüde karşıladığını ve beklentilerin karşılanması bakımından kız ve erkek öğrenciler arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını ortaya koymak amacıyla yapılan hesaplamalar sonucunda beklentisi karşılanmayan erkeklerin oranının %21,4, kızların oranının ise %20,5'tir. $P=0,650>0,05$ olduğundan bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır. Başka bir deyişle z-kütüphaneler erkek ve kız öğrencilerin beklentilerini yaklaşık %80 oranında karşılamaktadır.

	Cinsiyet		
	Kız	Erkek	Toplam
Farklı bilgi kaynaklarına erişim imkânı sunması	526 38,5%	444 40,1%	970 39,2%
Basılı kaynaklarla birlikte dijital kaynaklara da yer vermesi	39 2,9%	65 5,9%	104 4,2%
Bilgisayarda oyun oynama ihtiyacını karşılama imkânı sunması	40 2,9%	99 9,0%	139 5,6%
Ders çalışmak için oldukça rahat bir ortam olması	644 47,1%	382 34,5%	1026 41,5%
Diğer	119	116	235
	8,7%	10,5%	9,5%
Toplam	1368 100,0%	1106 100,0%	2474 100,0%
Pearson Chi-Square	78,553a	4	,000

Tablo 45. Z-Kütüphanelerin En Faydalı Yönüne Dair Görüşlerin Cinsiyetlere Dağılımı

Öğrencilere yöneltilen “Okulunuzdaki z-kütüphanelerin sizce en faydalı yönü nedir?” sorusuna kızlar en fazla (%47,1 oranında) “ders çalışmak için oldukça rahat bir ortam sunması” cevabını vermiştir (Bu oran erkeklerde % 34,5’tir.). Erkeklerin en büyük oranda (%40,1) işaret ettiği cevap “farklı bilgi kaynaklarına erişim imkânı sunması”dır (Buna işaret eden kızların oranı %38,5’tir.). Kız ve erkek öğrenciler arasında bu soruya verilen cevaplar bakımından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark olduğu saptanmıştır ($p=0,00<0,05$).

	Cinsiyet		
	Kız	Erkek	Toplam
Evet	896 63,3%	638 56,0%	1534 60,0%
Kısmen	415 29,3%	375 32,9%	790 30,9%
Hayır	104 7,3%	127 11,1%	231 9,0%
Toplam	1415 100,0%	1140 100,0%	2555 100,0%
Pearson Chi-Square	18,321a	2	,000

Tablo 46. Z-Kütüphanelerin Kullanımı İçin Eğitim Verilmesi Gerekliğine Dair Görüşlerin Cinsiyetlere Dağılımı

Z-kütüphanelerin kullanımı ile ilgili eğitim verilmesinin yararlı olacağını düşünen kız öğrencilerin oranı erkek öğrencilerden fazladır ve iki cinsiyet arasında bu soru etrafında görülen fark, istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir ($p=0,00<0,05$).

	Cinsiyet		
	Kız	Erkek	Toplam
Evet	1137	873	2010
	80,4%	75,5%	78,2%
Kısmen	168	172	340
	11,9%	14,9%	13,2%
Hayır	109	111	220
	7,7%	9,6%	8,6%
Toplam	1414	1156	2570
	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	8,929a	2	,012

Tablo 47. Z-Kütüphanelere Ulaşımın Ne Ölçüde Kolay Olduğuna Dair Görüşlerin Cinsiyetlere Dağılımı

Araştırma, z-kütüphanelerin büyük kısmının (mevzuat uyarınca) giriş katlarında ve kolay ulaşılabilir yerlerde kurulduğunu göstermiştir. Z-kütüphanelerin esas kullanıcısı olan öğrencilerin bu konudaki deneyimlerini ve kanaatlerini ortaya çıkarmak amacıyla sorulan “Sizce z-kütüphane okul içerisinde kolay ulaşılabilir bir yerde midir?” sorusuna evet cevabı veren kız öğrencilerin oranı %80,4, erkek öğrencilerin oranı ise %75,5’tir. “Kısmen” cevabını veren kız öğrencilerin oranı %11,9, erkek öğrencilerin oranı ise %14,9’dur. Kız ve erkek öğrenciler arasında verdikleri cevaplar bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,012<0,05$).

	Cinsiyet		
	Kız	Erkek	Toplam
Evet	560	449	1009
	39,8%	39,6%	39,7%
Kısmen	512	429	941
	36,4%	37,9%	37,1%
Hayır	334	255	589
	23,8%	22,5%	23,2%
Toplam	1406	1133	2539
	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	,783a	2	,676

Tablo 48. Z-Kütüphanede Öğrencilerin İsteklerine Önem Verilip Verilmediğine Dair Kanaatlerin Cinsiyete Dağılımı

Öğrencilerin yaklaşık %20’lik kısmı, z-kütüphanelerde koleksiyon oluşturulurken kendi isteklerine gereken önemin verilmediğini düşünmektedir. Bu konuda kız ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı görülecek bir fark yoktur ($p=0,676>0,05$).

	Cinsiyet		
	Kız	Erkek	Toplam
Evet	734 52,0%	544 47,5%	1278 50,0%
Kısmen	364 25,8%	334 29,2%	698 27,3%
Hayır	313 22,2%	267 23,3%	580 22,7%
Toplam	1411 100,0%	1145 100,0%	2556 100,0%
Pearson Chi-Square	5,563a	2	,062

Tablo 49. Z-Kütüphanenin Açık Olduğu Saatlerden Memnuniyetin Cinsiyete Dağılımı

Öğrencilerin %20'den fazlasının, z-kütüphanelerin açık olduğu saatlerden memnun olmadığı saptanmıştır. Bu konuda kız ve erkek öğrenciler arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($p=0,062>0,05$).

	Cinsiyet		
	Kız	Erkek	Toplam
Evet	642 45,7%	488 42,9%	1130 44,4%
Kısmen	478 34,0%	426 37,5%	904 35,5%
Hayır	286 20,3%	223 19,6%	509 20,0%
Toplam	1406 100,0%	1137 100,0%	2543 100,0%
Pearson Chi-Square	3,359a	2	,186

Tablo 50. Z-Kütüphanelerden Genel Olarak Memnuniyetin Cinsiyete Dağılımı

Öğrencilerin genel olarak z-kütüphanelerden ne ölçüde memnun olduklarını ortaya koymak için sorulan "Z-kütüphanelerin hizmetlerinden genel olarak memnun musunuz?" sorusuna her iki cinsiyetten yaklaşık olarak %20 oranında "hayır" cevabı alınmıştır. Cinsiyetler arasında memnuniyet bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir ($p=0,186>0,05$).

	Cinsiyet		
	Kız	Erkek	Toplam
Eksik yönü yok	410 33,3%	317 34,9%	727 34,0%
İnternet ve Bilgisayar yok	352 28,6%	296 32,6%	648 30,3%
Fiziki şartları kullanıma uygun değil	101 8,2%	45 5,0%	146 6,8%
Eksik yönü çok	57 4,6%	59 6,5%	116 5,4%
Kitap sayısı az, dijital kitaplar yok	157 12,8%	66 7,3%	223 10,4%
Materyal eksik	53 4,3%	39 4,3%	92 4,3%
Kullanım süresi kısıtlı	22 1,8%	10 1,1%	32 1,5%
Kullanımı yaygın değil	9 ,7%	4 ,4%	13 ,6%
Z-kütüphane yok	37 3,0%	30 3,3%	67 3,1%
Görevli yok	14 1,1%	14 1,5%	28 1,3%
Diğer	19 1,5%	29 3,2%	48 2,2%
Toplam	1231 100,0%	909 100,0%	2140 100,0%
Pearson Chi-Square	39,190a	10	,000

Tablo 51. Z-Kütüphanenin Eksik Yönlerinin Neler Olduğuna Dair Görüşlerin Cinsiyete Dağılımı

Z-kütüphanelerin başlıca eksikliklerinin öğrencilere göre neler olduğu sorusuna verilen cevaplar bakımından kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna varılmıştır ($p=0,00>0,05$).

	Cinsiyet		
	Kız	Erkek	Toplam
İnternet ve bilgisayar olmalı	188 21,4%	166 27,0%	354 23,7%
Kitap sayısı arttırılmalı, dijital kitaplar getirilmeli	234 26,6%	106 17,3%	340 22,8%
Fiziki şartları kullanıma uygun hâle getirilmeli	104 11,8%	53 8,6%	157 10,5%
Materyal eksikliği giderilmeli	35 4,0%	36 5,9%	71 4,8%
Kullanım süresi uzatılmalı	30 3,4%	19 3,1%	49 3,3%
Kullanımı yaygınlaştırılıp teşvik edilmeli	30 3,4%	16 2,6%	46 3,1%
Görevli olmalı	25 2,8%	15 2,4%	40 2,7%
Hizmet sunulmalı	110 12,5%	115 18,7%	225 15,1%
Ulaşılabilecek bilgilerin güncellenmeli	17 1,9%	15 2,4%	32 2,1%
Her şey	15 1,7%	15 2,4%	30 2,0%
Diğer	92 10,5%	58 9,4%	150 10,0%
Toplam	880 100,0%	614 100,0%	1494 100,0%
Pearson Chi-Square	37,126a	10	,000

Tablo 52. Z-Kütüphane Uygulamasından Beklentilerin Cinsiyete Dağılımı

Kız ve erkek öğrenciler arasında z-kütüphanelerden beklentileri bakımından anlamlı bir fark olup olmadığına dair yapılan ki-kare bağımsızlık testinde $p=0,00<0,05$ bulunmuştur. Buna göre iki cinsiyet arasında z-kütüphanelerden beklentiler bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Kız öğrencilerin ilk sırada beklentisi z-kütüphanelerdeki kitap sayısının artırılması ve dijital kitapların getirilmesi yönündedir. Erkek öğrencilerin ilk sıradaki beklentileri ise İnternet ve bilgisayar ile ilgilidir.

3.1.2.4. Öğrencilerden Elde Edilen Verilerin Okul Düzeyine Göre Çapraz Tabloları

Öğrencilere uygulanan nicel veri toplama aracından elde edilen veriler, bu bölümde okul seviyesine göre analiz edilmiştir. İlkokul, ortaokul ve lise düzeyinde ayırım yapılarak veriler arasında bu üç düzey bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklar olup olmadığı incelenmiştir.

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Her gün	49	58	38	145
	10,0%	5,5%	3,7%	5,6%
Haftada bir	209	417	210	836
	42,7%	39,3%	20,3%	32,3%
Ayda bir	70	261	297	628
	14,3%	24,6%	28,7%	24,3%
Yılda bir	36	98	180	314
	7,3%	9,2%	17,4%	12,1%
Hiçbir zaman	126	228	311	665
	25,7%	21,5%	30,0%	25,7%
Toplam	490	1062	1036	2588
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square 185,939a 8 ,000				

Tablo 53. Z-Kütüphane Kurulmadan Önce Kütüphaneye Gitme Sıklığının Okul Seviyesine Dağılımı

Z-kütüphaneden önce öğrencilerin okul kütüphanesini kullanma sıklıklarının okul düzeylerine göre dağılımları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,00>0,05$).

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Her gün	71	134	75	280
	14,3%	12,6%	7,2%	10,8%
Haftada bir	275	474	263	1012
	55,6%	44,5%	25,3%	38,9%
Ayda bir	58	216	291	565
	11,7%	20,3%	28,0%	21,7%
Yılda bir	36	79	148	263
	7,3%	7,4%	14,3%	10,1%
Hiçbir zaman	55	163	261	479
	11,1%	15,3%	25,1%	18,4%
Toplam	495	1066	1038	2599
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square 231,565a 8 ,000				

Tablo 54. Z-Kütüphaneler Kurulduktan Sonra Okul Kütüphanelerinden Hangi Sıklıkla Faydalanıldığının Okul Seviyesine Dağılımı

Z-kütüphaneler kurulduktan sonra öğrencilerin okul kütüphanelerini kullanma sıklıkları arasında okul düzeyleri bakımından anlamlı farklılığın devam ettiği görülmektedir ($p=0,00>0,05$).

Düzye	Kullanma sıklığı	Z-kütüphaneden önce (%)	Z-kütüphaneden sonra (%)
İlkokul	Her gün	10,0	14,3 (↑4,30)
	Haftada bir	42,7	55,6 (↑12,9)
	Ayda bir	14,3	11,7 (↓2,6)
	Yılda bir	7,3	7,3 (--)
	Hiç bir zaman	25,7	11,1 (↓14,6)
Ortaokul	Her gün	5,5	12,6 (↑7,1)
	Haftada bir	39,3	44,5 (↑5,2)
	Ayda bir	24,6	20,3 (↓4,3)
	Yılda bir	9,2	7,4 (↓1,8)
	Hiç bir zaman	21,5	15,3 (↓6,2)
Lise	Her gün	3,7	7,2 (↑3,5)
	Haftada bir	20,3	25,3 (↑5,0)
	Ayda bir	28,7	28,0 (↓0,7)
	Yılda bir	17,4	14,3 (↓3,1)
	Hiç bir zaman	30,0	25,1 (↓4,9)

Tablo 55. Z-Kütüphanelerin Okul Kütüphanesi Kullanma Sıklığı Üzerindeki Etkilerinin Okul Seviyelerine Göre Dağılımı

Z-kütüphanelerin kurulması, öğrencilerin kütüphaneleri kullanma sıklıklarında gözle görülür bir artışa neden olmuştur. En fazla artış, z-kütüphaneleri haftada bir kullanan ilkokul öğrencilerinde gözlenmiştir (Bu kategorideki toplam artış oranı %12,9 olarak tespit edilmiştir.). İkinci sırada en fazla artış, ortaokullarda her gün kütüphaneye giden öğrencilerin oranında meydana gelmiştir (Bu kategoride %7,1'lik bir artış olmuştur.). Hiçbir zaman kütüphaneye gitmeyen öğrencilerin oranındaki azalmaya baktığımızda, bu kategorideki en fazla azalma oranı ilkokul öğrencilerinde gözlenmiştir (%14,6). İkinci olarak ortaokul öğrencileri arasında (%6,2 oranında) ve üçüncü sırada lise öğrencileri arasında (%4,9 oranında) hiçbir zaman okul kütüphanesine gitmeyen öğrencilerin sayısında z-kütüphanelerden sonra azalma meydana gelmiştir. Toplamda okul kütüphanelerine hiçbir zaman gitmeyen öğrencilerin en büyük oranda (%25,1) lise öğrencileri arasında olduğu görülmektedir. Hiçbir zaman kütüphaneye gitmeyen öğrencilerin en az oranda olduğu düzey ise ilkokullardır. Sonuç olarak z-kütüphanelerin kütüphane kullanım sıklığını artırma yönünde en fazla etkisinin ilkokul öğrencileri üzerinde; en az etkinin ise lise öğrencileri üzerinde meydana geldiğini söyleyebiliriz.

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
İhtiyaç hissetmiyorum	24	100	114	238
	10,6%	22,4%	23,9%	20,7%
Nasıl yararlanacağımı bilmiyorum	38	26	47	111
	16,7%	5,8%	9,9%	9,7%
Alışkanlığım olmadığı için gitmiyorum	75	148	229	452
	33,0%	33,2%	48,0%	39,3%
Diğer	90	172	87	349
	39,6%	38,6%	18,2%	30,3%
Toplam	227	446	477	1150
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	87,984a	6	,000	

Tablo 56. Z-Kütüphaneye Hiç Gitmeme Durumunun Okul Seviyesine Dağılımı

Hiç kütüphaneye gitmeyen öğrencilerin kütüphaneye gitmeme nedenleri açısından okul düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır ($p=0,00>0,05$). Öğrencilerin en fazla işaret ettiği neden alışkanlıklarının olmamasıdır (Lise öğrencilerinin %48'i, ortaokul öğrencilerinin %33,2'si ve ilkokul öğrencilerinin %33'ü bu nedene işaret etmişlerdir.). İlkokul öğrencilerinin önemli bir kısmı (%16,7) "nasıl yararlanacaklarını bilmedikleri için" kütüphaneye gitmediklerini belirtmişlerdir. Lise öğrencileri arasında öne çıkan neden "İhtiyaç hissetmiyorum."dur (%23,9). Bu tablodan ortaya çıkan iki şeye dikkat çekmek gerekir: Birincisi, ilkokul öğrencilerinin z-kütüphanelerden yararlanmak istemelerine rağmen nasıl yararlanacaklarını bilmemelerinden ötürü kütüphaneye gitmedikleridir. İkincisi, lise öğrencilerinin "İhtiyaç hissetmiyorum." ve "Alışkanlığım olmadığı için gitmiyorum." (ikisinin toplamı %72 civarında) gibi çözülebilir ama yüksek oranda öne sürülen nedenlerle z-kütüphanelere gitmiyor oluşudur. İlkokul öğrencilerine z-kütüphane kullanımı konusunda daha çok yönlendirici eğitim verilmeli, lise öğrencileri ise çeşitli etkinliklerle ve pedagojik yaptırımlarla kütüphanelere yönlendirilmelidir.

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Evet	93 18,6%	207 19,1%	215 20,5%	515 19,6%
Hayır	406 81,4%	876 80,9%	832 79,5%	2114 80,4%
Toplam	499 100,0%	1083 100,0%	1047 100,0%	2629 100,0%
Pearson Chi-Square	1,037a	2	,595	

Tablo 57. Z-Kütüphaneden İnternet Kullanımı Amacıyla Faydalanma Durumunun Okul Seviyesine Dağılımı

Z-kütüphanelerin İnternet hizmetinden yararlanan öğrencilerin oranları arasında okul düzeyine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olup olmadığına ki-kare bağımsızlık testi ile bakılmıştır. Test sonucunda $p=0,595>0,05$ bulunmuştur. Bu değere göre okul düzeyleri ile z-kütüphanelerin İnternet hizmetinden yararlanan öğrenci oranı arasında anlamlı bir ilişki söz konusu değildir. İnternet'in (aradaki farklar istatistiksel olarak önemsiz olsa da) en fazla lise düzeyindeki öğrenciler tarafından kullanıldığı, alt düzeylere (ortaokul-ilkokul) inildikçe bu oranın da düştüğü görülmektedir.

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Evet	28 5,6%	59 5,4%	60 5,7%	147 5,6%
Hayır	471 94,4%	1024 94,6%	987 94,3%	2482 94,4%
Toplam	499 100,0%	1083 100,0%	1047 100,0%	2629 100,0%
Pearson Chi-Square	,081a	2	,960	

Tablo 58. Z-Kütüphanelerden Film İzlemek Amacıyla Faydalanma Durumunun Okul Seviyesine Dağılımı

Z-kütüphanelerden film izlemek için yararlanan öğrenci oranları bakımından ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir ($p=0,960>0,05$).

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Evet	114 22,8%	298 27,5%	264 25,2%	676 25,7%
Hayır	385 77,2%	785 72,5%	783 74,8%	1953 74,3%
Toplam	499 100,0%	1083 100,0%	1047 100,0%	2629 100,0%
Pearson Chi-Square	4,127a	2	.127	

Tablo 59. Z-Kütüphanelerden Dinlenmek Amacıyla Faydalanma Durumunun Okul Seviyesine Dağılımı

Z-kütüphanelerden dinlenmek için yararlanan öğrenci oranları bakımından ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir ($p=0,127>0,05$).

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Evet	105 21,0%	243 22,4%	180 17,2%	528 20,1%
Hayır	394 79,0%	840 77,6%	867 82,8%	2101 79,9%
Toplam	499 100,0%	1083 100,0%	1047 100,0%	2629 100,0%
Pearson Chi-Square	9,479a	2	.009	

Tablo 60. Z-Kütüphanelerden Arkadaşlarıyla Birlikte Olmak Amacıyla Faydalananların Okul Seviyesine Dağılımı

Z-kütüphanelerden arkadaşlarıyla bir araya gelmek için yararlanan öğrenci oranları bakımından ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($p=0,09>0,05$). Z-kütüphaneleri dinlenmek amacıyla en fazla kullanan öğrenci oranının ilkokullarda, en az oranın ise liselerde (%17,2) olduğu gözlenmiştir.

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Evet	386 77,4%	794 73,3%	517 49,4%	1697 64,5%
Hayır	113 22,6%	289 26,7%	530 50,6%	932 35,5%
Toplam	499 100,0%	1083 100,0%	1047 100,0%	2629 100,0%
Pearson Chi-Square	177,417a	2		,000

Tablo 61. Z-Kütüphanelerden Kitap Okumak Amacıyla Faydalananların Okul Seviyesine Dağılımı

Z-kütüphanelerden kitap okumak için yararlanan öğrenci oranları bakımından ilkokul, ortaokul ve lise düzeyindeki öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu gözlenmiştir ($p=0,00<0,05$). Z-kütüphanelerden kitap okumak için yararlandığını belirten öğrencilerin en fazla ilkokullarda (%77,4), en az lise öğrencileri arasında (%49,4) olması ilginçtir. Ortaokul düzeyindeki öğrenciler bu soruya %73,3 oranında evet cevabı vermişlerdir.

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Evet	102 20,4%	160 14,8%	100 9,6%	362 13,8%
Hayır	397 79,6%	923 85,2%	947 90,4%	2267 86,2%
Toplam	499 100,0%	1083 100,0%	1047 100,0%	2629 100,0%
Pearson Chi-Square	35,316a	2		,000

Tablo 62. Z-Kütüphanelerden Yazıcı ve Projeksiyondan Faydalananların Okul Seviyesine Dağılımı

Z-kütüphanelerden yazıcı ve projeksiyon gibi teknolojik aletleri kullanmak için yararlanan öğrenci oranları bakımından ilkokul, ortaokul ve lise düzeyindeki öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p=0,00<0,05$). Beklenenin aksine bu gibi teknolojik aletlerden yararlanmak için z-kütüphaneye gittiklerini söyleyen ilkokul öğrencilerinin oranı (%20,4), ortaokullardan da (%14,8) liselerden de (%9,6) fazladır.

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Evet	150 30,1%	239 22,1%	110 10,5%	499 19,0%
Hayır	349 69,9%	844 77,9%	937 89,5%	2130 81,0%
Toplam	499 100,0%	1083 100,0%	1047 100,0%	2629 100,0%
Pearson Chi-Square	95,442a	2		,000

Tablo 63. Z-Kütüphanelerden Öğrenmeyi Kolaylaştırıcı Oyunlar Oynamak Amacıyla Faydalananların Okul Seviyesine Dağılımı

Z-kütüphanelerden öğrenmeyi kolaylaştırıcı oyunlar (satranç, yapboz, vb.) oynamak için yararlanan öğrenci oranları bakımından ilkokul, ortaokul ve lise düzeyindeki öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p=0,00<0,05$). Bekleneceği gibi ilkokul öğrencileri arasında (%30,1) bu oran en fazla çıkmıştır. Ortaokullarda bu oran %22,1, liselerde ise %10,5'tir.

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Hepsini buluyorum	120 25,6%	137 13,3%	57 5,9%	314 12,7%
Genelde buluyorum	245 52,4%	581 56,5%	512 52,6%	1338 54,2%
Çok azını buluyorum	77 16,5%	215 20,9%	259 26,6%	551 22,3%
Hiçbirini bulamıyorum	26 5,6%	96 9,3%	145 14,9%	267 10,8%
Toplam	468 100,0%	1029 100,0%	973 100,0%	2470 100,0%

Pearson Chi-Square 144,835a 6 ,000

Tablo 64. Z-Kütüphanelerde Aranılan Kaynakların Bulunup Bulunmadığına Dair Kanaatlerin Okul Seviyesine Dağılımı

Z-kütüphanelerde aradıkları hiçbir kaynağı bulamadığını belirten öğrencilerin okul düzeylerine göre oransal dağılımları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p=0,00>0,05$). İlkokul düzeyindeki öğrencilerin %5,6'sı, ortaokul düzeyindeki öğrencilerin %9,3'ü ve lise düzeyindeki öğrencilerin %14,9'u z-kütüphanelerde aradıkları materyallerin hiçbirini bulamadıklarını dile getirmişlerdir. Z-kütüphanelerde aradıkları materyallerin çok azını bulabildiklerini dile getiren öğrencilerin oranları ise ilkokullarda %16,5, ortaokullarda %20,9 ve liselerde %26,6'dır. Bu oranlar yüksektir ve z-kütüphanelerin koleksiyonlarının genişletilmesiyle düşmesi beklenebilir.

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Önemli	416 85,1%	827 77,5%	752 74,5%	1995 77,7%
Kısmen önemli	59 12,1%	198 18,6%	188 18,6%	445 17,3%
Önemsiz	14 2,9%	42 3,9%	70 6,9%	126 4,9%
Toplam	489 100,0%	1067 100,0%	1010 100,0%	2566 100,0%

Pearson Chi-Square 29,122a 4 ,000

Tablo 65. Z-Kütüphanelerde Ödev Yapmada Yararlanılan Kaynak Kitapların Bulunmasının Ne Ölçüde Önemli Olduğuna Dair Görüşlerin Okul Seviyesine Dağılımı

“Okulunuzdaki z-kütüphanede ödev yapmada yararlanılan kaynak kitapların bulunması size göre ne ölçüde önemlidir?” sorusuna ilkokul öğrencilerinin %85,1'i, ortaokul öğrencilerinin

%77,5'i ve lise öğrencilerinin %74,5'i "önemli" cevabı vermiştir. Öğrencilerin okul düzeyleri ile bu oranlar arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır ($p=0,00<0,05$). Buna göre okul düzeyi yükseldikçe z-kütüphanelerde ödev yaparken kullanılan kaynak kitapların bulunmasına öğrenciler tarafından verilen önemin azaldığı sonucuna varılabilir.

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Önemli	377 77,3%	708 66,8%	658 65,1%	1743 68,1%
Kısmen önemli	99 20,3%	303 28,6%	272 26,9%	674 26,3%
Önemsiz	12 2,5%	49 4,6%	81 8,0%	142 5,5%
Toplam	488 100,0%	1060 100,0%	1011 100,0%	2559 100,0%
Pearson Chi-Square 37,646a 4 ,000				

Tablo 66. Z-Kütüphanelerde Güncel Roman ve Hikâye Kitapları Bulunmasının Önem Derecesinin Okul Seviyesine Dağılımı

Z-kütüphanelerde güncel roman ve hikâye kitaplarının bulunmasını en fazla ilkökul öğrencileri önemsemektedir (%77,3). Ortaokul ve lise öğrencileri birbirine yakın oranlarda (sırasıyla %66,8 ve %65,1) roman ve hikâye kitaplarının z-kütüphanelerde bulunmasını önemsediklerini dile getirmişlerdir. Öğrenciler arasındaki bu oransal farklar istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir ($p=0,00<0,05$).

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Önemli	306 63,8%	473 44,9%	406 40,9%	1185 46,9%
Kısmen önemli	135 28,1%	414 39,3%	373 37,6%	922 36,5%
Önemsiz	39 8,1%	167 15,8%	214 21,6%	420 16,6%
Toplam	480 100,0%	1054 100,0%	993 100,0%	2527 100,0%
Pearson Chi-Square 85,155a 4 ,000				

Tablo 67. Z-Kütüphanede Öğrenmeyi Kolaylaştırıcı Oyunlar Oynamanın Önem Derecesinin Okul Seviyesine Dağılımı

Z-kütüphanelerde öğrenmeyi kolaylaştırıcı oyunların bulunmasını, bekleneceği gibi, ilkökul düzeyindeki öğrenciler en fazla önemsemektedirler. Ortaokul ve lise düzeyine çıktıkça z-kütüphanelerden bu yönde beklentinin azaldığı görülmektedir. Okul düzeylerinin z-kütüphanelerden öğrenmeyi kolaylaştırıcı oyunlar konusundaki beklentileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğunu ki-kare bağımsızlık testinden anlamaktayız ($p=0,00<0,05$).

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Önemli	232 49,9%	508 48,8%	421 42,5%	1161 46,5%
Kısmen önemli	141 30,3%	302 29,0%	320 32,3%	763 30,5%
Önemsiz	92 19,8%	232 22,3%	250 25,2%	574 23,0%
Toplam	465 100,0%	1042 100,0%	991 100,0%	2498 100,0%
Pearson Chi-Square	12,034a	4	.017	

Tablo 68. Z-Kütüphanelerde Elektronik Kitapların Bulunmasının Ne Ölçüde Önemli Olduğuna Dair Görüşlerin Okul Seviyelerine Dağılımı

“Okulunuzdaki z-kütüphanede elektronik kitapların bulunması size göre ne ölçüde önemlidir?” sorusuna “önemsiz” cevabının en fazla lise öğrencilerinden (%25,2), en az ilkokul öğrencilerinden (%19,8) geldiğini görmek ilginçtir. Bu soruya verilen cevaplar bakımından okul düzeyleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,017<0,05$).

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Önemli	309 65,6%	706 67,8%	672 67,9%	1687 67,4%
Kısmen önemli	112 23,8%	234 22,5%	230 23,2%	576 23,0%
Önemsiz	50 10,6%	101 9,7%	88 8,9%	239 9,6%
Toplam	471 100,0%	1041 100,0%	990 100,0%	2502 100,0%
Pearson Chi-Square	1,594a	4	.810	

Tablo 69. Z-Kütüphanede Teknolojik Aletlerin Bulunmasının Önem Derecesinin Okul Seviyesine Dağılımı

Z-kütüphanelerde bilgisayar, yazıcı ve projeksiyon gibi aletlerin bulunmasını her düzeydeki öğrenci önemsemektedirler. Bu ayalara verdikleri önem bakımından öğrencilerin okul düzeylerine göre dağılımları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p=0,810>0,05$).

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Önemli	261	645	570	1476
	55,1%	61,3%	57,8%	58,7%
Kısmen önemli	142	242	254	638
	30,0%	23,0%	25,7%	25,4%
Önemsiz	71	165	163	399
	15,0%	15,7%	16,5%	15,9%
Toplam	474	1052	987	2513
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Pearson Chi-Square 9,259a 4 ,055

Tablo 70. Z-Kütüphanede Akıllı Tahta Bulunmasının Önem Derecesinin Okul Seviyesine Dağılımı

“Okulunuzdaki z-kütüphanede akıllı tahtaların bulunması size göre ne ölçüde önemlidir?” sorusuna ilkokul öğrencileri %55,1 oranında önemli, %30 oranında kısmen önemli ve %15 oranında önemsiz cevabı vermişlerdir. Aynı soruya ortaokul öğrencilerinin %61,3’ü önemli, %23’ü kısmen önemli ve %15,7’si önemsiz cevabı vermişlerdir. Lise öğrencileri ise %57,8 oranında önemli, %25,7 oranında kısmen önemli ve %16,5 oranında önemsiz yanıtı vermişlerdir. Öğrenciler arasındaki bu farklılıkların okul düzeyleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı olmadığını ki-kare testinden anlamaktayız ($p=0,055>0,05$).

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Önemli	249	684	719	1652
	52,8%	65,0%	71,8%	65,4%
Kısmen önemli	145	248	182	575
	30,7%	23,6%	18,2%	22,8%
Önemsiz	78	121	100	299
	16,5%	11,5%	10,0%	11,8%
Toplam	472	1053	1001	2526
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Pearson Chi-Square 52,300a 4 ,000

Tablo 71. Z-Kütüphanede İnternet Hizmetinin Bulunmasının Öneminin Okul Seviyesine Dağılımı

Okullardaki z-kütüphanelerde İnternet hizmetinin bulunmasını en fazla lise düzeyindeki öğrenciler önemli bulmaktadır. Ortaokul ve ilkokul öğrencilerine doğru inildikçe İnternet erişiminin lise düzeyindeki öğrencilere kıyasla daha az önemsendiği görülmektedir (Öğrenci düzeyleri arasındaki dağılım farkının istatistiksel açıdan anlamlı olduğu Ki-kare testinden anlaşılmaktadır: $p=0,00<0,05$).

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Evet	188 38,7%	386 35,9%	442 43,0%	1016 39,2%
Bazen	204 42,0%	444 41,3%	379 36,9%	1027 39,7%
Hayır	94 19,3%	246 22,9%	206 20,1%	546 21,1%
Toplam	486 100,0%	1076 100,0%	1027 100,0%	2589 100,0%

Pearson Chi-Square 13,068a 4 .011

Tablo 72. Öğrencinin İstedığı Zaman Z-Kütüphanelerden Faydalanabilme Durumunun Okul Seviyesine Dağılımı

Öğrencilerin z-kütüphanelerden diledikleri ve ihtiyaç duydukları her zaman yararlanıp yararlanamadıklarını ölçmek amacıyla sorulan soruya verdikleri cevap bakımından okul düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir ($p=0,011<0,05$). Z-kütüphanelerden istedikleri zaman yararlanamadıklarını söyleyen en fazla oranda öğrencinin ortaokul düzeyinde (%22,9) olduğu ortaya çıkmıştır. İkinci sırada lise öğrencileri (%20,1) ve üçüncü sırada ilkokul öğrencileri (%19,3) gelmektedir.

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Beğeniyorum	342 71,4%	529 49,8%	274 26,9%	1145 44,7%
Kısmen beğeniyorum	81 16,9%	289 27,2%	372 36,5%	742 29,0%
Beğenmiyorum	56 11,7%	245 23,0%	373 36,6%	674 26,3%
Toplam	479 100,0%	1063 100,0%	1019 100,0%	2561 100,0%

Pearson Chi-Square 284,186a 4 .000

Tablo 73. Z-Kütüphanelerin Tasarım ve Renklerinin Beğenilmesinin Okul Seviyesine Dağılımı

Z-kütüphanelerin renklerinin ve tasarımlarının en fazla ilkokul düzeyindeki öğrenciler tarafından beğenildiğini görüyoruz. Beğenmeyenlerin oranları ise şöyledir: lise düzeyinde %36,6, ortaokul düzeyinde %27,2 ve ilkokul düzeyinde %11,7. Ki-kare testi sonucunda $p=0,00<0,05$ bulunduğu için düzeyler arasındaki görüş farkının istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır.

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Ödev yapmak ve ders çalışmak	312 71,4%	664 69,7%	549 61,6%	1525 66,9%
Film ve video izlemek	2 .5%	5 .5%	18 2,0%	25 1,1%
Sosyal medyaya girmek	15 3,4%	29 3,0%	48 5,4%	92 4,0%
Müzik dinlemek	1 .2%	11 1,2%	18 2,0%	30 1,3%
Oyun oynamak	27 6,2%	31 3,3%	30 3,4%	88 3,9%
Hepsi	40 9,2%	100 10,5%	130 14,6%	270 11,8%
Diğer	40 9,2%	113 11,9%	98 11,0%	251 11,0%
Toplam	437 100,0%	953 100,0%	891 100,0%	2281 100,0%

Pearson Chi-Square 51,150a 12 ,000

Tablo 74. Z-Kütüphanede Sunulan Bilgisayar ve İnternet Hizmetinin Beğenilmesinin Okul Seviyesine Dağılımı

Z-kütüphanelerdeki internet erişimini ödev yapmak ve ders çalışmak amacıyla kullananların oranının ilkökul düzeyinden lise düzeyine doğru gidildikçe azaldığını görmekteyiz. İlkokul düzeyinde bu oran %71,4, ortaokul düzeyinde %69,7 ve lise düzeyinde %61,6 olarak tespit edilmiştir. Düzeyler arasındaki bu fark, istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,00>0,05$).

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Evet, karşılıyor	271 56,7%	331 31,4%	216 21,3%	818 32,1%
Kısmen karşılıyor	154 32,2%	502 47,6%	540 53,3%	1196 47,0%
Hayır, karşılamıyor	53 11,1%	222 21,0%	257 25,4%	532 20,9%
Toplam	478 100,0%	1055 100,0%	1013 100,0%	2546 100,0%

Pearson Chi-Square 189,398a 4 ,000

Tablo 75. Z-Kütüphanede Sunulan Hizmetlerin Beklentiyi Karşılama ile İlgili Kanaatlerin Okul Seviyesine Dağılımı

Öğrencilerin Z-kütüphanelerdeki toplam hizmet kalitesinden ne ölçüde memnun oldukları ve bu konudaki öğrenci kanaatlerinin okul düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde değişip değişmediği ölçülmüştür. Bu amaçla öğrencilere “Z-kütüphanede sunulan hizmetler beklentilerinizi karşılıyor mu?” sorusu yöneltilmiştir. Soruya verilen cevapların dağılımı ile ilgili olarak gerçekleştirilen ki-kare testi sonucunda $p=0,00>0,05$ bulunmuş ve bu değerden hareketle öğrencilerin bu konudaki

görüşlerinin okul düzeyine göre anlamlı bir şekilde değiştiği sonucuna varılmıştır. Z-kütüphanelerin bütün hizmetlerinden memnun olanların oranının ilkokullardan liselere doğru gidildikçe büyük düşüş gösterdiği tespit edilmiştir. İlkokul düzeyinde bu soruya “Evet, karşılıyor.” cevabı verenlerin oranı %56,7, ortaokul düzeyinde %31,4 ve lise düzeyinde %21,3 olarak tespit edilmiştir. Tersinden bakarsak z-kütüphanelerin beklentilerine karşılık vermediğini ifade edenlerin oranının ilkokullarda %11,1, ortaokullarda %21 ve liselerde %25,4 olduğu tespit edilmiştir.

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Farklı bilgi kaynaklarına erişim imkânı sunması	193	426	351	970
	40,2%	41,3%	36,5%	39,2%
Basılı kaynaklarla birlikte dijital kaynaklara da yer vermesi	9	44	51	104
	1,9%	4,3%	5,3%	4,2%
Bilgisayarda oyun oynama ihtiyacımızı karşılama imkânı sunması	23	43	73	139
	4,8%	4,2%	7,6%	5,6%
Ders çalışmak için oldukça rahat bir ortam olması	214	425	387	1026
	44,6%	41,2%	40,2%	41,5%
Diğer	41	94	100	235
	8,5%	9,1%	10,4%	9,5%
Toplam	480	1032	962	2474
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Pearson Chi-Square 26,069a 8 ,001

Tablo 76. Z-Kütüphanenin En Faydalı Yönünün Ne Olduğuna Dair Görüşlerin Okul Seviyesine Dağılımı

Öğrencilere, z-kütüphanelerin en yararlı yönünün ne olduğu sorulmuştur. Her düzeydeki öğrenci için ilk sırada gelen yararlı yönünün ders çalışma ve rahat bir ortam sunması olduğu ortaya çıkmıştır. İkinci sırada farklı bilgi kaynaklarına erişim imkânı sunmasına işaret edilmiştir. Verdikleri cevaplar bakımından öğrenciler arasındaki oransal farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır ($p=0,001<0,05$).

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Teneffüslerde	244	639	435	1318
	51,3%	61,7%	44,0%	52,7%
Ders saatleri öncesi veya sonrasında	105	189	131	425
	22,1%	18,2%	13,3%	17,0%
Boş derslerde	127	208	422	757
	26,7%	20,1%	42,7%	30,3%
Toplam	476	1036	988	2500
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Pearson Chi-Square 134,451a 4 ,000

Tablo 77. Z-Kütüphaneye Gidilen Zamanların Okul Seviyesine Dağılımı

Öğrencilerin z-kütüphaneleri kullanmak için tercih ettikleri zamanların okul düzeyine göre değişip değişmediğine ve aralarındaki oransal farkın istatistiksel olarak anlamlı

olup olmadığına ki-kare bağımsızlık testi ile bakılmıştır. Test sonucunda $p=0,00>0,05$ bulunduğundan aradaki farkın okul düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır. Burada, z-kütüphane kullanım zamanlarının öğrencilerin tercihlerinden ziyade bir tür zorunlulukla belirlendiğini hatırlamakta yarar var. Kütüphanelerde tam zamanlı görevlilerin istihdam edilmesinin, z-kütüphanelerin kullanıma açık oldukları saatleri uzatmanın ve çeşitlendirmenin yararlı olacağı düşünülmektedir.

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Evet	263	270	162	695
	54,9%	25,5%	15,8%	27,1%
Kısmen	105	346	349	800
	21,9%	32,7%	34,0%	31,2%
Hayır	111	443	514	1068
	23,2%	41,8%	50,1%	41,7%
Toplam	479	1059	1025	2563
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Pearson Chi-Square 259,429a 4 ,000

Tablo 78. Z-Kütüphanede Sunulan Teknolojik Hizmetlerin Yeterliliğine Dair Görüşlerin Okul Seviyesine Dağılımı

Z-kütüphanelerde sunulan teknolojik hizmetleri yeterli bulmayan öğrenci oranlarının lise düzeyinden ilkökul düzeyine doğru gittikçe azaldığını görüyoruz. Liselerde teknolojik hizmetleri yetersiz bulanların oranı %50,1'dir. Bu oranın bir hayli yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Ortaokullarda z-kütüphanelerin teknolojik hizmetlerini yetersiz bulanların oranı %41,8, ilkökullarda ise %23,2'dir. Okul düzeyleri arasındaki bu farklar istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,00>0,05$).

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Evet	274	333	209	816
	57,0%	31,5%	20,7%	32,0%
Kısmen	106	273	320	699
	22,0%	25,8%	31,7%	27,4%
Hayır	101	452	479	1032
	21,0%	42,7%	47,5%	40,5%
Toplam	481	1058	1008	2547
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Pearson Chi-Square 205,249a 4 ,000

Tablo 79. Z-Kütüphanede Verilen İnternet Bağlantı Hizmetinden Memnuniyet Düzeyinin Okul Seviyesine Dağılımı

Öğrencilerin genel olarak z-kütüphanelerdeki teknolojik hizmetlerden duydukları memnuniyetlerin ne ölçüde olduğunu ortaya koymanın yanı sıra teknolojik hizmetlerden bazıları seçilerek özellikle öğrencilerin bu hizmetlerden ne ölçüde memnun oldukları da ölçülmüştür. Bu amaçla sorulan "Z-kütüphanede verilen internet bağlantı hizmetinden

memnun musunuz?” sorusuna ilkökul düzeyinde %57, ortaokul düzeyinde %31,5, lise düzeyinde %20,7 oranında evet cevabı verildiği görülmektedir. Okul düzeyleri arasındaki bu farklılık, istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir ($p=0,00<0,05$).

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Evet	264 54,8%	300 28,6%	179 17,9%	743 29,4%
Kısmen	113 23,4%	294 28,1%	298 29,8%	705 27,9%
Hayır	105 21,8%	454 43,3%	522 52,3%	1081 42,7%
Toplam	482 100,0%	1048 100,0%	999 100,0%	2529 100,0%

Pearson Chi-Square 226,180a 4 ,000

Tablo 80. Z-Kütüphanelerdeki Bilgisayarlarda Dijital Kitap Sayısının Yeterliği ile İlgili Kanaatlerin Okul Seviyesine Dağılımı

Okulların z-kütüphanelerindeki teknolojik hizmetlerden biri de dijital kitaplardır. Öğrencilerin z-kütüphanelerdeki dijital kitapların sayısını yeterli bulup bulmadığı ile ilgili soruya verilen cevaplara baktığımızda, dijital kitapların sayısını yetersiz bulan öğrencilerin en fazla lise düzeyinde (%52,3), daha sonra ortaokul seviyesinde (%43,3) ve son olarak ilkökul düzeyinde (%21,8) biriktiği görülmektedir. Öğrencilerin okul seviyeleri ile z-kütüphanelerdeki dijital kitapları yetersiz bulmaları arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,00<0,05$).

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Evet	406 84,1%	836 78,4%	768 75,2%	2010 78,2%
Kısmen	51 10,6%	138 12,9%	151 14,8%	340 13,2%
Hayır	26 5,4%	92 8,6%	102 10,0%	220 8,6%
Toplam	483 100,0%	1066 100,0%	1021 100,0%	2570 100,0%

Pearson Chi-Square 15,972a 4 ,003

Tablo 81. Z-Kütüphaneye Kolay Ulaşılabilme Durumuna Dair Kanaatlerin Okul Seviyesine Dağılımı

Z-kütüphanelerin okulların giriş katında kurulması yönündeki mevzuat gerekliliğinin okullarda önemli ölçüde karşılık bulunduğunu, “gözlem formu” araçlarıyla toplanan veriler ortaya koymuştur. Diğer yandan, z-kütüphanelerin okul içerisindeki yerini “Kolay ulaşılabilir.” olarak değerlendiren öğrencilerin okul düzeylerine göre oransal dağılımı şöyledir: İlkokullarda %84,1, ortaokullarda %78,4 ve liselerde %75,2. Okul düzeyleri arasındaki bu farklılık, istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,003<0,059$).

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Evet	260 53,6%	403 37,9%	324 32,0%	987 38,6%
Kısmen	142 29,3%	356 33,5%	402 39,7%	900 35,2%
Hayır	83 17,1%	303 28,5%	286 28,3%	672 26,3%
Toplam	485 100,0%	1062 100,0%	1012 100,0%	2559 100,0%

Pearson Chi-Square 70,468a 4 ,000

Tablo 82. Z-Kütüphanelerdeki Masa ve Sandalye Yeterliliğine Dair Görüşlerin Okul Seviyesine Dağılımı

Z-kütüphanelerdeki masa ve sandalye sayılarını yetersiz bulan öğrencilerin oranlarının lise ve ortaokul düzeylerinde birbirine çok yakın olduğu tespit edilmiştir. Çalışma bunların her birinin ilkokul düzeyindeki öğrenciler arasında z-kütüphanelerdeki masa ve sandalye sayılarını yetersiz bulanların oranlarından daha fazla olduğunu ortaya koymuştur. İlkokul öğrencileri arasında z-kütüphanelerdeki masa ve sandalye sayılarını yetersiz bulanların oranı %17,1 iken bu oran ortaokullarda %28,5 ve liselerde %28,3 olarak tespit edilmiştir. Okul düzeyleri arasındaki bu oransal farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır ($p=0,00<0,05$).

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Evet	317 65,9%	409 38,8%	283 28,2%	1009 39,7%
Kısmen	99 20,6%	403 38,2%	439 43,8%	941 37,1%
Hayır	65 13,5%	243 23,0%	281 28,0%	589 23,2%
Toplam	481 100,0%	1055 100,0%	1003 100,0%	2539 100,0%

Pearson Chi-Square 193,915a 4 ,000

Tablo 83. Z-Kütüphanede Öğrencilerin İsteklerine Önem Verilip Verilmediğine Dair Görüşlerin Okul Seviyesine Dağılımı

Öğrencilerin okul seviyeleri ile z-kütüphanede koleksiyonun oluşturulması sürecinde isteklerinin yetkililer tarafından ne ölçüde önemsendiğine dair kanaatleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,00<0,05$). İlkokul öğrencilerinin %13,5'i ortaokul öğrencilerinin %23'ü ve lise öğrencilerinin %28'i, z-kütüphanelere materyal seçiminde öğrenci isteklerine gereken önemin verilmediğini düşünmektedirler.

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Evet	332 69,0%	461 43,7%	337 33,4%	1130 44,4%
Kısmen	86 17,9%	386 36,6%	432 42,9%	904 35,5%
Hayır	63 13,1%	207 19,6%	239 23,7%	509 20,0%
Toplam	481 100,0%	1054 100,0%	1008 100,0%	2543 100,0%

Pearson Chi-Square 169,198a 4 ,000

Tablo 84. Z-Kütüphanelerden Genel Olarak Memnuniyet Düzeyinin Okul Seviyesine Dağılımı

Z-kütüphaneleri tüm boyutlarıyla bir defada değerlendirmelerini sağlamak için öğrencilere “Z-kütüphane hizmetlerinden genel olarak memnun musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya en yüksek oranda (%23,7) lise seviyesindeki öğrencilerden ikinci sırada ortaokul seviyesindeki öğrencilerden (%19,6) ve son sırada ilkokul düzeyindeki öğrencilerden (%13,1) “hayır” cevabı gelmiştir. Okul seviyelerine göre verilen cevaplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ki-kare testi ortaya çıkarmıştır ($p=0,00<0,05$).

	Seviye			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Evet	333 68,7%	498 46,9%	447 44,3%	1278 50,0%
Kısmen	89 18,4%	286 26,9%	323 32,0%	698 27,3%
Hayır	63 13,0%	278 26,2%	239 23,7%	580 22,7%
Toplam	485 100,0%	1062 100,0%	1009 100,0%	2556 100,0%

Pearson Chi-Square 91,104a 4 ,000

Tablo 85. Z-Kütüphanenin Açık Olduğu Saatlerden Memnuniyet Düzeyinin Okul Seviyesine Dağılımı

Öğrencilerin z-kütüphanenin açık olduğu saatlerden ne ölçüde memnun oldukları ölçülmüştür. Buna göre z-kütüphanelerin açık olma saatlerinden yana memnuniyetsizliğini dile getiren en fazla oranda öğrenci ortaokul düzeyindedir (%26,2). Bu konudaki memnuniyetsizlik oranı bakımından ikinci sırada lise öğrencileri gelmektedir (%23,7). Z-kütüphanelerin açık olma saatleri ile ilgili memnuniyetsizlik oranı bakımından en son sırada yer alanlar ilkokul seviyesindeki öğrencilerdir (%13). Öğrenciler arasındaki bu farklılık, istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,00<0,05$).

3.1.2.5. Lise Öğrencilerinden Elde Edilen Bulguların Bölüm Türlerine Göre Çapraz Tabloları

Öğrencilerin z-kütüphanelerden yararlanma biçimlerinin ve z-kütüphaneler hakkındaki görüşlerinin okudukları bölüm türüne göre (sayısal, sözel, Türkçe-matematik ve diğer) değişip değişmediğine bakılmıştır. Bu bölümde, öğrencilerin okudukları bölüm türü ile z-kütüphaneler hakkındaki görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir.

	Seviye				
	Sözel	Sayısal	Türkçe-Mat.	Diğer	Toplam
Evet	14	67	39	51	171
	30,4%	19,8%	18,6%	23,8%	21,1%
Kismen	32	272	171	163	638
	69,6%	80,2%	81,4%	76,2%	78,9%
Toplam	46	339	210	214	809
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Pearson Chi-Square 4,530a 3 ,210

Tablo 86. Z-Kütüphanelerden İnternet Kullanımı Amacıyla Faydalanma Durumunun Bölümlere Dağılımı

Z-kütüphanelerden İnternet kullanımı amacıyla en çok sözel bölümlerde okuyan öğrencilerin yararlandığı ortaya çıkmıştır (%30,4). Z-kütüphanelerin İnternet hizmetinden en az yararlananlar ise Türkçe-matematik bölümü öğrencileridir (%18,6). Sayısal bölüm öğrencileri z-kütüphanelerin İnternet hizmetinden Türkçe-matematik öğrencilerine yakın ama onlardan biraz fazla oranda (%19,8) yararlanmaktadır. Öte yandan, bölümler arasındaki bu oransal farklar, istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0,210>0,05$).

	Seviye				
	Sözel	Sayısal	Türkçe-Mat.	Diğer	Toplam
Evet	2	28	23	26	79
	4,3%	8,3%	11,0%	12,1%	9,8%
Kismen	44	311	187	188	730
	95,7%	91,7%	89,0%	87,9%	90,2%
Toplam	46	339	210	214	809
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Pearson Chi-Square 4,121a 3 ,249

Tablo 87. Z-Kütüphanelerinden Öğrenmeyi Kolaylaştırıcı Oyunlar Oynamak Amacıyla Faydalanma Durumunun Bölümlere Dağılımı

Z-kütüphanelerdeki öğrenmeyi kolaylaştırıcı oyunlardan en fazla oranda yararlanan bölümün Türkçe-matematik (%11), ikinci sırada sayısal (%8,3) ve son sırada sözel (%4,3) olduğu ortaya çıkmıştır. Öte yandan bu farkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı da hesaplarla ortaya konmuştur ($p=0,249>0,05$).

	Seviye				
	Sözel	Sayısal	Türkçe-Mat.	Diğer	Toplam
Hepsini buluyorum	2 4,7%	11 3,6%	10 5,2%	13 6,4%	36 4,8%
Genelde buluyorum	28 65,1%	151 49,0%	96 49,5%	107 52,7%	382 51,1%
Çok azını buluyorum	11 25,6%	87 28,2%	54 27,8%	58 28,6%	210 28,1%
Hiçbirini bulamıyorum	2 4,7%	59 19,2%	34 17,5%	25 12,3%	120 16,0%
Toplam	43 100,0%	308 100,0%	194 100,0%	203 100,0%	748 100,0%

Pearson Chi-Square 4,530a 3 .210

Tablo 88. Z-Kütüphanelerde Aranan Kaynakların Bulunabilirliğine Dair Görüşlerin Bölümlere Dağılımı

Öğrencilerin z-kütüphanelerde aradıkları ve ihtiyaç duydukları kaynakları ne ölçüde bulabildikleri ölçüldüğünde, aradıkları kaynakların hiçbirini bulamayanların oranının en fazla (%19,2) sayısal, ikinci sırada Türkçe-matematik (%17,5) ve en son sırada sözel (%4,7) bölümlerde olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlardan hareketle z-kütüphanelerdeki koleksiyon türlerinin çoğunlukla sözel öğrencilerine hitap ettiği, sayısal ve Türkçe-matematik öğrencilerinin aradıkları materyal türlerinin daha çok zenginleştirilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bölüm türleri arasındaki bu farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ki-kare testinde ortaya çıkmıştır ($p=0,231>0,05$).

	Seviye				
	Sözel	Sayısal	Türkçe-Mat.	Diğer	Toplam
Önemli	12 26,7%	113 35,0%	77 38,1%	60 29,0%	262 33,7%
Kısmen önemli	16 35,6%	125 38,7%	72 35,6%	78 37,7%	291 37,5%
Önemsiz	17 37,8%	85 26,3%	53 26,2%	69 33,3%	224 28,8%
Toplam	45 100,0%	323 100,0%	202 100,0%	207 100,0%	777 100,0%

Pearson Chi-Square 7,594a 6 .269

Tablo 89. Z-Kütüphanelerde Dergilerin Bulundurulmasına Atfedilen Önemin Bölümler Bakımından Dağılımı

Z-kütüphanelerin koleksiyonlarında dergilerin bulunmasını en fazla önemseyenler Türkçe-matematik öğrencileridir (%38,1). İkinci sırada sayısal öğrencileri (%35) ve üçüncü sırada sözel öğrencileri (%26,7) gelmektedir. Bölüm türleri arasındaki bu yüzdelik farklarının istatistiksel olarak anlamlı olmadığı da ki-kare bağımsızlık testi ile ortaya çıkarılmıştır ($p=0,269>0,05$).

	Seviye				
	Sözel	Sayısal	Türkçe-Mat.	Diğer	Toplam
Önemli	6	136	90	90	322
	14,0%	42,5%	43,9%	43,5%	41,5%
Kısmen önemli	20	130	73	77	300
	46,5%	40,6%	35,6%	37,2%	38,7%
Önemsiz	17	54	42	40	153
	39,5%	16,9%	20,5%	19,3%	19,7%
Toplam	43	320	205	207	775
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Pearson Chi-Square 19,961a 6 ,003

Tablo 90. Z-Kütüphanelerde Öğrenmeyi Kolaylaştırıcı Oyunlar Oynanabilmesine atfedilen Önemin Bölümlere Dağılımı

Z-kütüphanelerde öğrenmeyi kolaylaştırıcı oyunların bulunmasını en fazla oranda önemseyen öğrenciler Türkçe-matematik bölümündedir (%43,9). İkinci sırada sayısal öğrencileri gelmektedir (%42,5). Üçüncü sırada ise sözel öğrencileri bulunmaktadır (%14). Bölümler arasındaki bu oran farkları istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,003<0,05$).

	Seviye				
	Sözel	Sayısal	Türkçe-Mat.	Diğer	Toplam
Önemli	17	179	120	138	454
	38,6%	56,1%	59,1%	67,0%	58,8%
Kısmen önemli	14	90	53	39	196
	31,8%	28,2%	26,1%	18,9%	25,4%
Önemsiz	13	50	30	29	122
	29,5%	15,7%	14,8%	14,1%	15,8%
Toplam	44	319	203	206	772
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Pearson Chi-Square 16,714a 6 ,010

Tablo 91. Z-Kütüphanelerde Akıllı Tahta Bulunmasının Öneminin Bölümlere Dağılımı

Z-kütüphanelerde akıllı tahta olmasını en çok Türkçe-matematik öğrencileri önemsemektedir (Türkçe-matematik öğrencilerinin %59,1'ine göre z-kütüphanelerde akıllı tahta bulunması önemlidir.). Z-kütüphanelerde akıllı tahta bulunmasını önemseyenlerin oranının ikinci sırada en yüksek olduğu bölüm türü sayısaldir (%56,1). Z-kütüphanelerde akıllı tahta bulunmasını önemseyenlerin oranı bakımından son sorada ise sözel bölüm öğrencileri gelmektedir (%38,6). Bölüm türleri arasındaki bu farklar istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,010<0,05$).

	Seviye				
	Sözel	Sayısal	Türkçe-Mat.	Diğer	Toplam
Beğeniyorum	8	80	53	44	185
	18,6%	24,2%	25,9%	20,9%	23,4%
Kısmen beğeniyorum	21	116	71	84	292
	48,8%	35,2%	34,6%	39,8%	37,0%
Beğenmiyorum	14	134	81	83	312
	32,6%	40,6%	39,5%	39,3%	39,5%
Toplam	43	330	205	211	789
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	4,951a	6	,550		

Tablo 92. Z-Kütüphanelerin Tasarımını ve Renklerini Beğenme Durumunun Bölümlere Dağılımı

Z-kütüphanelerin renk ve tasarımlarını beğenip beğenmeme bakımından bölüm türleri arasında bir fark olmadığı ki-kare bağımsızlık testinden anlaşılmaktadır ($p=0,550>0,05$). Araştırmanın ortaya koyduğu diğer veriler göstermektedir ki z-kütüphanelerin tasarım ve renklerinin beğenilip beğenilmemesi ile ilgili olarak bölüm türleri değil, okul düzeyleri etkilidir. Yukarıda başka tablolarda verilen değerleri burada hatırlatacak olursak z-kütüphanelerin renk ve tasarımlarını beğenmeyenlerin oranları lise düzeyinde %36,6, ortaokul düzeyinde %27,2 ve ilkökul düzeyinde %11,7'dir.

	Seviye				
	Sözel	Sayısal	Türkçe-Mat.	Diğer	Toplam
Evet, karşılıyor	13	69	34	42	158
	31,0%	21,0%	16,7%	20,1%	20,2%
Kısmen karşılıyor	21	163	118	110	412
	50,0%	49,5%	57,8%	52,6%	52,6%
Hayır, karşılamıyor	8	97	52	57	214
	19,0%	29,5%	25,5%	27,3%	27,3%
Toplam	42	329	204	209	784
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	7,344a	6,290			

Tablo 93. Z-Kütüphanede Sunulan Hizmetlerin Beklentiyi Karşılama Durumunun Bölümlere Dağılımı

Öğrencilere toplam bir değerlendirme çerçevesinde z-kütüphanelerde sunulan hizmetlerin beklentilerini karşılayıp karşılamadığı sorulmuş ve ortaya çıkan sonuçların bölüm türlerine göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde değişip değişmediğine bakılmıştır. "Hayır, z-kütüphanelerdeki hizmetler beklentilerimi karşılamıyor." diyen öğrencilerin en fazla sayısal bölümde (%29,5), ikinci sırada Türkçe-matematik bölümünde (%25,5) ve son olarak sözel bölümde (%19) yoğunlaştığı ama bu oranlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p=0,290>0,05$).

	Seviye				
	Sözel	Sayısal	Türkçe-Mat.	Diğer	Toplam
Evet	10	39	23	34	106
	22,7%	11,7%	11,2%	16,1%	13,4%
Kısmen	10	112	61	80	263
	22,7%	33,7%	29,8%	37,9%	33,2%
Hayır	24	181	121	97	423
	54,5%	54,5%	59,0%	46,0%	53,4%
Toplam	44	332	205	211	792
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square 12,536a 6 ,051					

Tablo 94. Z-Kütüphanelerdeki Teknolojik Hizmetlerin Yeterliliğine Dair Görüşlerin Bölümlere Dağılımı

Lise öğrencileri arasında z-kütüphanelerin teknolojik hizmetlerinden memnuniyet veya memnuniyetsizlik duyma bakımından oranları esas alındığında bölüm türlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olmadığı ortaya çıkmıştır ($p=0,051>0,05$).

	Seviye				
	Sözel	Sayısal	Türkçe-Mat.	Diğer	Toplam
Önemli	28	237	150	153	568
	60,9%	73,4%	73,2%	74,3%	72,8%
Kısmen önemli	8	62	37	37	144
	17,4%	19,2%	18,0%	18,0%	18,5%
Önemsiz	10	24	18	16	68
	21,7%	7,4%	8,8%	7,8%	8,7%
Toplam	46	323	205	206	780
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square 10,924a 6 ,091					

Tablo 95. Z-Kütüphanelerde İnternet Bulunmasının Öneminin Bölümlere Dağılımı

Z-kütüphanelerdeki İnternet hizmetinin önemsiz olduğunu düşünenlerin oran olarak en yüksek olduğu bölüm sözel bölümlerdir (%21,7). Z-kütüphanelerdeki İnternet hizmetinin önemsiz olduğunu düşünenlerin oranı bakımından ikinci sırada Türkçe-matematik öğrencileri (%8,8) ve son sırada sayısal öğrencileri (%7,4) yer almaktadır. Bölüm türleri arasındaki bu farklar istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0,091>0,05$).

	Seviye				Toplam
	Sözel	Sayısal	Türkçe-Mat.	Diğer	
Evet	16	50	42	40	148
	36,4%	15,3%	20,7%	19,2%	19,0%
Kısmen	8	109	53	75	245
	18,2%	33,4%	26,1%	36,1%	31,4%
Hayır	20	167	108	93	388
	45,5%	51,2%	53,2%	44,7%	49,7%
Toplam	44	326	203	208	781
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	17,606a	6	,007		

Tablo 96. Z- Kütüphanelerde Verilen İnternet Bağlantı Hizmetinden Memnuniyetin Bölümlere Dağılımı

Genel olarak lise öğrencilerinin z-kütüphanelerdeki İnternet hizmetlerini önemsediklerini araştırmanın diğer verileri ortaya koymaktadır. Peki öğrenciler hâlihazırda sunulan İnternet hizmetlerinden ne ölçüde memnundurlar ve bu memnuniyetleri veya memnuniyetsizlikleri ile bölüm türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır? Bunu ortaya çıkarmak için öğrencilere “Z-kütüphanede verilen İnternet bağlantı hizmetinden memnun musunuz?” biçiminde bir soru yöneltilmiş ve bu soruya verdikleri cevapların bölümlere oransal dağılımı ile cevap türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığına ki-kare bağımsızlık testi ile bakılmıştır. Test sonucunda $p=0,007<0,05$ bulunmuştur. Demek ki öğrencilerin z-kütüphanelerdeki İnternet hizmetlerinden memnuniyetleri, bölüm türlerine göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. “Kısmen” cevabı dışarıda tutularak bakıldığında, z-kütüphanelerdeki İnternet hizmetlerinden en fazla memnuniyet duyanların sözel öğrencileri (%36,4), ikinci sırada Türkçe-matematikçiler (%20,7) ve son olarak sayısalcılar olduğu (%15,3) görülmektedir.

	Seviye				Toplam
	Sözel	Sayısal	Türkçe-Mat.	Diğer	
Evet	1446	32	39	131	
	31,8%	14,2%	15,8%	18,9%	16,9%
Kısmen	1489	49	64	216	
	31,8%	27,6%	24,1%	31,1%	27,8%
Hayır	16188	122	103	429	
	36,4%	58,2%	60,1%	50,0%	55,3%
Toplam	44323	203	206	776	
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Chi-Square	15,081a	6	,020		

Tablo 97. Z- Kütüphanelerdeki Bilgisayarlarda Dijital Kitap Sayısının Yeterliliğine Dair Görüşlerin Bölümlere Dağılımı

Z-kütüphanelerdeki dijital kitap koleksiyonlarının sayıca yetersiz olduğunu düşünen en fazla oranda lise öğrencisi Türkçe-matematik bölümlerindedir (Türkçe-matematik öğrencilerinin %60,1'i, z-kütüphanelerdeki dijital kitap sayısının yetersiz olduğunu düşünmektedir.). İkinci sırada sayısal öğrenciler yer almaktadır (%58,2). Üçüncü sırada ise sözel öğrencileri gelmektedir (%36,4). Bölüm türleri arasındaki bu oransal farkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu ki-kare bağımsızlık testi ile ortaya çıkarılmıştır ($p=0,020<0,05$).

	Seviye				
	Sözel	Sayısal	Türkçe-Mat.	Diğer	Toplam
Eksik yönü yok	5 21,7%	62 24,9%	30 20,3%	38 25,3%	135 23,7%
İnternet ve bilgisayar yok	8 34,8%	70 28,1%	55 37,2%	41 27,3%	174 30,5%
Fiziki şartları kullanıma uygun değil	0 .0%	15 6,0%	15 10,1%	12 8,0%	42 7,4%
Eksik yönü çok	3 13,0%	13 5,2%	10 6,8%	8 5,3%	34 6,0%
Kitap sayısı az, dijital kitaplar yok	5 21,7%	37 14,9%	22 14,9%	23 15,3%	87 15,3%
Materyal eksik	1 4,3%	17 6,8%	3 2,0%	13 8,7%	34 6,0%
Kullanım süresi kısıtlı	0 .0%	3 1,2%	4 2,7%	1 .7%	8 1,4%
Kullanımı yaygın değil	0 .0%	1 .4%	0 .0%	1 .7%	2 .4%
Z-kütüphane yok	0 .0%	26 10,4%	6 4,1%	10 6,7%	42 7,4%
Görevli yok	0 .0%	1 .4%	1 .7%	0 .0%	2 .4%
Diğer	1 4,3%	4 1,6%	2 1,4%	3 2,0%	10 1,8%
Toplam	23 100,0%	249 100,0%	148 100,0%	150 100,0%	570 100,0%
	Pearson Chi-Square	30,615a	30	.435	

Tablo 98. Z-Kütüphanelerin Eksik Yönlerinin Bölümlere Dağılımı

“Sizce okulunuzdaki z-kütüphanenin eksik yönü nedir?” sorusuna lise düzeyindeki öğrenciler en fazla oranda “İnternet ve bilgisayar olmamasına” atıf yaparak cevap vermişlerdir. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplar ile bölüm türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı ki-kare testi sonucundan anlaşılmıştır ($p=0,435>0,05$).

	Seviye				
	Sözel	Sayısal	Türkçe-Mat.	Diğer	Toplam
internet ve bilgisayar olmalı	2 13,3%	38 21,1%	22 22,4%	14 14,9%	76 19,6%
Kitap sayısı arttırılmalı, dijital kitaplar getirilmeli	3 20,0%	38 21,1%	24 24,5%	12 12,8%	77 19,9%
Fiziki şartların kullanıma uygun hâle getirilmeli	4 26,7%	23 12,8%	12 12,2%	11 11,7%	50 12,9%
Materyal eksikliği giderilmeli	0 ,0%	14 7,8%	2 2,0%	8 8,5%	24 6,2%
Kullanım süresi uzatılmalı	1 6,7%	4 2,2%	5 5,1%	3 3,2%	13 3,4%
Kullanımı yaygınlaştırılıp, teşvik edilmeli	0 ,0%	7 3,9%	2 2,0%	6 6,4%	15 3,9%
Görevli olmalı	0 ,0%	2 1,1%	0 ,0%	0 ,0%	2 ,5%
Hizmet sunulmalı	2 13,3%	31 17,2%	22 22,4%	18 19,1%	73 18,9%
Ulaşılabilecek bilgiler güncellenmeli	1 6,7%	4 2,2%	4 4,1%	4 4,3%	13 3,4%
Her şey	0 ,0%	6 3,3%	2 2,0%	4 4,3%	12 3,1%
Diğer	2 13,3%	13 7,2%	3 3,1%	14 14,9%	32 8,3%
Toplam	15 100,0%	180 100,0%	98 100,0%	94 100,0%	387 100,0%
Pearson Chi-Square	33,309a	30	,309		

Tablo 99. Z-Kütüphane Uygulamasından Beklentilerin Bölümlere Dağılımı

Lise öğrencilerinin z-kütüphanelerden beklentilerine baktığımızda, bölüm türleri ile beklentiler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını ki-kare testi sonucunda bulunan $p=0,309 > 0,05$ değeri göstermektedir.

Z-KÜTÜPHANE ETKİ ANALİZ ARAŞTIRMASI RAPOR

BÖLÜM IV: GÖZLEM BULGULARI

4.2. Kütüphanelerin Mevcut Durumu ve İşletimi ile İlgili Yerinde Gözlemler

Bu kapsamda toplanan veriler, bir gözlemcinin önceden haber vermeksizin z-kütüphane mekânlarına gerçekleştirdiği ziyaretlerden elde edilmiştir. Gözlemci, herhangi bir zamanda, okul idaresini önceden bilgilendirmeden z-kütüphaneye giderek kütüphane hakkında anlık ve gerçekçi gözlemlerde bulunmuş ve bu gözlemlerini belirli kriterlere bağlı olarak not etmiş; fotoğraf ve video çekimiyle de belgelendirmiştir. Böylece z-kütüphanenin idaresi, kullanımı, kapasitesi ve tasarımı ile ilgili anlık bilgiler derlenmiştir. Aşağıdaki tespitler, z-kütüphanelere gerçekleştirilen bu ziyaretlerden elde edilen gözlem notlarının birleştirilmesinden ortaya çıkmıştır. Gözlemci, önceden belirlenen yedi gözlem kriteri ve bunlar dışında kalan gözlemlerini not edebileceği bir açık uçlu kutu çerçevesinde, kütüphaneleri bizzat ziyaret ederek edindiği izlenimleri not etmiş, fotoğraflarla ve video çekimleriyle notlarını zenginleştirmiştir. Daha sonra bu notlardan hareketle analizler yapılarak aşağıdaki metin elde edilmiştir.

4.1.1. Z-Kütüphanelerin Açık Olma Durumu (Gözlemci Okula Ulaştığı Anda Z-Kütüphanenin Açık Olup Olmama Durumu, Kapalı ise Neden Kapalı Olduğu ile İlgili Tespit)

- Araştırma kapsamında ziyaret edilen okullarda genellikle kütüphanelerin açık olduğu gözlenmiştir. Kütüphanenin açık olmadığı durumlarda bunun nedeni araştırılmış ve aşağıdakilerin en sık karşılaşılan nedenler olduğu gözlenmiştir:
- Kütüphanenin teneffüs saatlerinde açık olması, ders saatlerinde kapalı olması
- Kütüphanede tam zamanlı bir kütüphanecinin istihdam edilmemesi
- Kütüphaneyi işletmekle görevlendirilmiş öğretmenin derste olması
- Tadilat olması
- Z-kütüphanelerin gözlem esnasında kapalı olması durumunda, anahtarın sorumlu öğretmende olduğu ve istenildiği zaman anahtarın alınarak kütüphaneden istifade etmenin mümkün olduğu durumlar gözlenmiştir.
- Bazı okullarda (yine tam zamanlı görevli olmamasından ötürü) kütüphane yalnızca belirli bir zaman diliminde açık tutulmaktadır (Örneğin Tekirdağ, Çorlu, Cemile Yeşil Anadolu Lisesinde, saat 12.10 ile 14.00 arasında kütüphane açık tutulmaktadır.).
- İkili öğretim (sabah-öğlen) uygulamasının olduğu okullarda öğrencilerin kütüphaneyi kullanmalarının önündeki zaman engelini önemli ölçüde ortadan kaldırdığı gözlenmiştir. Ancak bu tür okullarda da eğer tam zamanlı kütüphaneci yoksa öğrencilerin kütüphane için ayıracakları zamanlarının olması bir anlam ifade etmemektedir.

4.1.2. Z-Kütüphanelerin Kullanıma Hazır Olma Durumu (Z-Kütüphanenin Öğrencilerin İstedikleri Zaman Diliminde Kullanabilecekleri Şekilde Hazır Olma Durumu)

- Çoğunlukla z-kütüphanelerin kullanıma hazır olduğu gözlenmiştir. Bazı durumlarda ise kütüphanenin içerisinde gerekli materyallerin (kitap vb.) bulunmamasından ötürü kullanıma elverişli olmadığı gözlenmiştir.

4.1.3. Kütüphanelerde Rehberlik Yapan Görevlinin (Öğretmen, İdari Memur, Kütüphaneci vb.) Olup Olmama Durumu

- Kütüphanelerde çoğunlukla tam zamanlı kütüphaneci istihdamının söz konusu olmadığı gözlenmiştir. Bununla birlikte okuldaki bir veya birkaç öğretmenin kütüphane ile ilgili sorumluluğu üstlendiği ve gerekli hâllerde öğrencilere rehberlik ettikleri gözlenmiştir. Bazı durumlarda rehber öğretmen de görevlendirilmediği, kütüphane ile ilgili sorumluluğun öğrencilere verildiği gözlenmiştir.
- Bazı z-kütüphanelerde bir memurun görevli olduğu ancak bu memurun da öğlen aralarında yemek molası vermesinden ötürü kütüphanenin kapalı olduğu gözlenmiştir.
- Genel olarak z-kütüphanelerin açık tutulma durumunun kullanıcı taleplerine yetişmediği görülmüştür. Kimi okullarda ziyaretimiz sınav günlerine denk geldiği için sınava çalışmak amacıyla kütüphaneyi kullanmak isteyen ama kütüphane memuru henüz gelmediği için kütüphane kapısında bekleyen öğrenciler olduğu gözlenmiştir.
- Z-kütüphaneleri olan ama kütüphane görevlisi olmadığı için kütüphanenin yeterince verimli işletilemediğinden yakınan bir idarecinin şöyle bir önerisi olmuştur: Eğer tam zamanlı, ücretli bir kütüphaneci istihdam edilemeyecekse hapisanelerde “topluma kazandırma” projeleri kapsamında, uzmanların seçecekleri bazı hükümlüler bu kütüphaneleri işletebilir. Aynı idareci, “kamuda hizmet etme” cezası kapsamında bazı hükümlülerin z-kütüphanelerde çalıştırılmasını önermiştir.
- Bazı z-kütüphanelerde personel yetersizliğinden dolayı okul hizmetlisinin kütüphanede görevlendirildiği gözlenmiştir (İstanbul, Fatih, Selçuk Kız Teknik ve Meslek Lisesi). Bu fevkalade yanlış bir uygulamadır.
- Bazı z-kütüphanelerde kütüphanenin işletim sorumluluğunun okulun kütüphane koluna verildiği gözlenmiştir.

4.1.4. Z-Kütüphanelerin Kolay Ulaşılabilir Bir Mekânda Olup Olmama Durumu (Öğrenciler İçin Kütüphane Kullanıma Uygun Bir Yerde mi?)

- Z-kütüphanelerin genellikle okulların giriş katında, kolay ulaşılabilir yerlerde konumlandırıldığı gözlenmiştir.
- Z-kütüphanelerin, öğretmen ve idareci denetimi, sessizliğin sağlanması gibi nedenlerden ötürü öğretmen odasına veya idarecilerin odalarına yakın yerlerde konumlandırıldığı gözlenmiştir.

- Bazı durumlarda yer darlığı nedeniyle kütüphanelerin bodrum katına yerleştirildiği görülmüştür. Bodrum katlarının nemli olması nedeniyle bu durumun kitapların ve diğer materyallerin ömrünü zamanla kısaltabileceği düşünülmektedir.
- Bazı yerlerde z-kütüphanenin, okul binasından farklı bir binada olduğu gözlenmiştir (örneğin Kastamonu, Tosya, Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi). Bu tür uygulamaların neticelerinin zaman içerisinde gözlenmesi yararlı olacaktır.

4.1.5. Z-Kütüphanede Aydınlatmanın Uygun Olup Olmadığı (Z-Kütüphane Aydınlatması Öğrencilerin Kütüphaneden İdeal Şekilde Faydalanmasına Uygun mu?)

- Z-kütüphanelerin aydınlatması ile ilgili belirgin bir sorunla karşılaşmamıştır. Çoğunlukla mesai saatlerinde ve gün içinde kullanıldıkları için güneş ışığı ile aydınlatmanın yeterli olduğu ancak bazı durumlarda perde kullanma gereğinden ötürü elektrikle aydınlatmanın da kullanıldığı gözlenmiştir.
- Kütüphanelerde genellikle aydınlatma için floresan türü lambaların kullanıldığı gözlenmiştir. Bu tür lambalar elektrik sarfiyatında tasarruf sağlamaktadır ancak kimi zaman gürültülü biçimde çalıştıklarından kütüphane kullanımında olumsuz etki yaratabilir.
- Nadiren de olsa bazı z-kütüphanelerde ışıklandırmanın yetersiz olduğu veya arızalı olduğu gözlenmiştir (Örneğin Kastamonu, Merkez, Aytaç Eruz Anadolu Lisesi).

4.1.6. Z-Kütüphanede Mekân Genişliğinin ve Ses Yalıtımının Uygunluğu (Mekânın Eni, Boyu, Yüksekliği ve Kaç Metreküp Olduğuna İlişkin Gözlem ile Ses Yalıtımı Konusundaki Durumu)

- Z-kütüphanelerin genellikle gürültüden uzak mekânlarda yerleşik olduğu gözlenmiştir. Okul binalarında çoğunlukla ses yalıtımı bulunmamaktadır. Teneffüs saatlerinde okullardaki genel gürültülerden z-kütüphanelerin de tabii olarak etkilendiği gözlenmiştir. Gürültü sorununa çözüm olması için bazı durumlarda kütüphanelerin idareci odalarına yakın yerlere konumlandırıldığı gözlenmiştir.

4.1.7. Z-Kütüphanenin Kapasite Durumu (Z-Kütüphanenin Kaç Öğrencinin Kullanımına Uygun Olduğu, Kaç Bilgisayar, Kaç Masa ve Sandalye, Kaç Kitap Olduğu)

- Genel olarak kütüphanelerin materyal koleksiyonunun yetersizliğinden yana bir şikâyet olduğu gözlenmiştir. Kimi z-kütüphanelerde neredeyse hiç kitap bulunmadığı gözlenmiştir.
- Bazı kütüphanelerde akıllı tahtanın, projeksiyon cihazlarının ve fotokopi makinasının bulunduğu gözlenmiştir (Örneğin Afyon'da Ahi Evran Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Trabzon Akçaabat Tic. Meslek Lisesi; Ağrı Merkez, Hayrettin Atmaca Anadolu Lisesi). Başka okullarda da akıllı tahtanın z-kütüphaneye eklenmesinin yararlı olacağı

yönünde görüşler ifade edilmiştir. Ahi Evran MTA Lisesi gibi okullarda z-kütüphanedeki akıllı tahta kullanımının yararlı olup olmadığı zaman içerisinde gözlenerek bunun yaygınlaştırılmasının gerekli olup olmadığı konusunda bir karar verilebilir.

- Bazı z-kütüphanelerde, öğrencilerin bilgisayar parçalarını çaldıkları, bu nedenle de z-kütüphanede bilgisayar bulundurulmadığı idareciler tarafında bildirilmiştir (örneğin İzmir, Bornova, Altay Ticaret Lisesi).
- Kimi z-kütüphanelerde, masa sayısı ile sandalye sayısı arasında bir orantısızlık olduğu gözlenmiştir. Genellikle oturma kapasitesini artırmak için daha fazla sandalye kullanılması yoluna gidilmiştir. Oysa bu durum, z-kütüphanede ders çalışan öğrenciler için bir olumsuzluğa neden olmaktadır.
- Bazı z-kütüphanelerde bilgisayarların çok eski, İnternet bağlantısının çok yavaş olduğundan şikâyet edildiği gözlemlenmiştir.

4.1.8. Genel Gözlem Notları

- Okullar Hayat Olsun Projesi kapsamında yapılan z-kütüphanelerin, yalnızca öğrenciler için değil, okul çevresindeki çevre sakinlerine ve öğrenci velilerine de yararlı olma potansiyeli yüksektir. Bazı okullarda z-kütüphanelerden velilerin de yararlanmaya başladığı gözlenmiştir. Örneğin İstanbul Bağcılar Atatürk Ortaokulu z-kütüphanesinde velilerin de öğrencilerle birlikte zaman zaman kütüphaneye gelip kitap okudukları belirtilmiştir.
- Z-kütüphanelerde İnternet erişiminin ya tamamen kaldırılması yahut da olabildiğince sınırlandırılması gerektiği yönünde öğretmenler ve öğrenciler tarafında dile getirilen bir görüştür.
- Kütüphanelerin koleksiyon bakımından daha zenginleştirilerek Türkiye genelinde yaygınlaştırılmasının yararlı olacağı yönündeki görüş ön plana çıkmaktadır.
- Z-kütüphaneler başarılı olursa son derece yararlı sonuçlar ortaya çıkacağına dair okul yöneticisi ve öğretmen görüşü ön plana çıkmaktadır.
- Nadiren de olsa bazı okullarda z-kütüphanenin tamamen atıl durumda olduğu, öğrencilerin kütüphanenin varlığından bile haberdar olmadığı, kütüphane ile ilgili anket yapmak istediğimizde bir öğretmenin (gözlemci oradayken) öğrencilere kütüphane hakkında kısa bir bilgilendirme yaptığına tanık olunmuştur.
- Bazı meslek liselerinde öğretmenler, meslek lisesi öğrencilerinin kütüphaneye ve okumaya karşı ilgilerinin az olmasından yakınmışlardır. Z-kütüphanelerinin aslında çok iyi bir fikir olduğunu ama meslek liselerinde bu projenin başarılı olma ihtimalinin zayıf olduğunu dile getirmişlerdir.
- Bazı illerde, İlçe Milli Eğitim Şube Müdürü'nün dahi z-kütüphaneden haberdar olmadığı gözlenmiştir (Örneğin: Bursa, Kestel). Z-kütüphanenin varlığını ilk defa gözlemcimizden duyduğunu belirten idari görevlilerle karşılaşılmıştır.
- "Kütüphane" kavramına "z" takısını ekleyerek ifade ettiğimizde kimi öğrencilerde ve öğretmenlerde bir anlam ifade etmediği gözlenmiştir. Başka bir deyişle "z-kütüphane"nin klasik okul kütüphanesinden farklı bir düşünceyi ifade ettiğine dair

bilgilendirmenin yeterince yapılmadığı söylenebilir.

- Genel Lise ile Meslek Liseleri ayrımı açısından bakıldığında, bazı meslek liselerinde z-kütüphanenin kapasite ve kullanım bakımından genel liselerden daha ileride olduğu gözlenmiştir (Örneğin Çankırı Merkez Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi z-kütüphanesinin, kapasite ve kullanım bakımından pek çok genel liseden daha iyi durumda olduğu gözlenmiştir.).
- Bazı z-kütüphanelerde, diğer tüm şartların iyi olmasına rağmen kütüphanedeki kitapların raflara düzenli olarak yerleştirilmemesinden ve kataloglamanın gerektiği gibi yapılmamasından ötürü kütüphanenin kullanımında zorluklar yaşandığı rapor edilmiştir.
- Bazı z-kütüphanelerin bakımsız, havasız ve kirli olduğu gözlenmiştir (Örneğin Ankara, Keçiören, Önder Ata İlkokulu).
- Bazı okullarda, z-kütüphanenin iyi tasarlanmış olmasına rağmen okul yönetiminin son derece ilgisiz olmasından dolayı kütüphanenin atıl durumda olduğu gözlenmiştir (örneğin Ankara, Altındağ, Hayme Hatun İlkokulu)
- Bazı z-kütüphanelerde, kütüphaneye girişin öğrencilere de ücretli olarak sağlandığı gözlenmiştir (Örneğin Muş, Merkez, 2071 Melikşah Ortaokulu). Bu uygulamanın ne kadar yerinde olduğu tartışılmalı, kütüphane kullanımı üzerindeki etkileri zaman içerisinde izlenmeli ve bir Bakanlık görüşü oluşturulmalıdır.

Z-KÜTÜPHANE ETKİ ANALİZ ARAŞTIRMASI RAPOR

BÖLÜM V: TESPİT EDİLEN SORUNLAR VE ÖNERİLER

5.1. Sorunlar

- Z-kütüphanelerde tam zamanlı, profesyonel kütüphaneci bulunmadığı için kütüphanelerin yararları tümüyle ortaya çıkmamaktadır.
- Öğrenciler elektronik kaynakların kullanımı ile ilgili bilgi ve becerilere yeterli ölçüde sahip değildir.
- Öğrencilerin yaklaşık 5'te 1'inin (%21,1) z-kütüphanelerden istedikleri ve ihtiyaç duydukları oranda yararlanamadıkları ortaya çıkmıştır. Bu, z-kütüphanelerin kuruluş amaçlarına hizmet etme konusunda eksiklikler olduğu anlamına gelmektedir. Öğrencilerin istedikleri ve ihtiyaç duydukları her zaman z-kütüphanelere %100 oranında ulaşamaması önemli bir sorundur. Z-kütüphaneler, hiçbir noktada öğrenci taleplerinin gerisinde kalmamalıdır.
- Z-kütüphanelerin kullanımının çeşitlendirilmesi ile birlikte kütüphane alışkanlığının artması beklenir. Oysa sayısal veriler gösteriyor ki z-kütüphaneler en çok kitap okuma ve ders çalışma amacıyla kullanılmakta; buralardasöyleşi, imza günü ve benzeri etkinliklere yer verilmemektedir.
- Öğrencilerin önemli bir kısmı z-kütüphanelerin kullanımı konusunda bilgisiz veya kendine güvenden yoksun durumdadırlar ("Z-kütüphane materyallerinin kullanımı ve bilgi erişimi konusunda eğitim verilmesi sizce yararlı olur mu?" sorusuna öğrencilerin %60'ı "evet" %30,9'u "kısmen" cevabı verilmiştir. Hayır cevabı verenlerin oranı %9'da kalmıştır).
- Amerikan Okul Kütüphaneleri Birliğine göre kütüphanelerin kullanım alanları, odaları, iç ve dış mimari tasarımları belirli standartlara sahip olmalıdır (Bu standartlarla ilgili bazı maddeler tercüme edilmiş ve aşağıdaki "öneriler" kısmına konmuştur.). Örneğin bireysel çalışma alanında sandalye başına (kullanıcı başına) en az 2,5 m²'lik alan olmalı, her masada 4'ten fazla sandalye bulunmamalıdır. Araştırmamız kapsamında bazı z-kütüphanelerde masa başına 6 sandalye düştüğü; kullanım alanı itibariyle de sandalye (kullanıcı) başına düşen alanın standartların altında olduğu saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerle yapılan anketlerde de z-kütüphanelerin mekânsal genişliğinin yeterli olduğunu düşünen öğrenci oranının %41,4 olduğu ortaya çıkmıştır (kısmen yeterli olduğunu düşünenlerin oranı %40,1'dir.). Yine araştırmamız kapsamında, z-kütüphanelerde yeterli sayıda masa ve sandalye olmadığı görüşünü dile getiren öğrencilerin oranı %26,3 olarak tespit edilmiştir.
- Z-kütüphanelerin öğrenci taleplerinin geride kaldığı bir başka nokta, z-kütüphanelerin açık bulunma süreleri ve saatleridir. Araştırmamız kapsamında ortaya konan verilere göre öğrencilerin %22,7'si, bu konuda bir memnuniyetsizlik içindedir. Başka bir ifade ile öğrencilerin yaklaşık 4'te 1'i, z-kütüphanelerin açık olduğu saatlerin uygun olmamasından yakınmaktadır.
- Z-kütüphanelerin gerek yeni yeni yaygınlaşmasından gerekse yetkili ve sorumlu bireylerin yeterli özeni göstermemelerinden ötürü gerekli ölçüde tanıtılmadığı ortaya çıkmıştır. Araştırmanın nicel verilerine göre öğrencilerin %25,6'sı, z-kütüphanelerle

ilgili tanıtım ve bilgilendirme çalışmalarından memnuniyetsizlik duyduklarını dile getirmişlerdir. Kimi zaman bu bilgisizliğin çok ileri boyutlara vardığı da araştırma ekibi tarafından not edilmiştir. Örneğin bazı okullardaki öğretmenlerin, hatta il/ilçe millî eğitim şube müdürlerinin ve doğal olarak da öğrencilerin z-kütüphane kavramını ilk kez araştırmamızın saha görevlisinden duyduğuna tanıklık edilmiştir (Gözlem notları ile ilgili analizlerin yer aldığı bölüme bakınız.).

5.2. Öneriler

- Her okul kütüphanesinde tam zamanlı kütüphaneci istihdam edilmelidir: 2004 yılında Amerika’da yapılan bir araştırma, okul kütüphanesinde profesyonel kütüphanecilerin çalıştığı ortaöğretim kurumlarında başarı oranının okul kütüphanesi olmayan okullardan daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Türkiye’deki kütüphanelerin sorunlarını, başarısızlıklarının nedenlerini ve bu araştırmanın ortaya koyduğu verileri düşündüğümüzde, her kütüphaneye mutlaka kütüphanecilik eğitimi almış (mümkünse okul kütüphaneciliği alanında ihtisas yapmış) en az bir tam zamanlı, kadrolu kütüphane görevlisi atanmasının ne kadar gerekli olduğu ortaya çıkmaktadır. Kütüphanecilik mezunu görevlilerin dünyanın farklı yerlerinde başarılı okul kütüphanelerini ziyaret ederek oralardan öğrendiklerini uygulamaları teşvik edilmelidir. Millî Eğitim Bakanlığı, okul kütüphanecisi yetiştirmek için özel programlar geliştirmeli, bu programlar mutlaka Türkiye’deki ve yurt dışındaki başarılı okul kütüphanelerini ziyaret etmeli, onların deneyimlerinden yararlanmaları sağlanmalıdır.
- Okul kütüphanelerinin koleksiyonları, okul müfredatı ile yakından ilgili olmalıdır. Bu konuda kütüphaneci ile okul öğretmenleri arasında devamlı bir diyalog olmalı, müfredat değişimleri öngörülerek veya izlenerek kütüphane koleksiyonu sürekli güncellenmelidir.
- Öğrencilerin kütüphaneden yararlanması için “kütüphane programları” düzenlenmelidir.
- Öğrencilerin kütüphaneye olan ilgilerinin artması için kendi eserleri basılmalı ve kütüphane koleksiyonuna yerleştirilmelidir. Şiir yarışması, öykü yarışması, resim veya fotoğraf yarışması gibi etkinlikler düzenlenmeli; bu etkinliklerde ortaya çıkan eserler bastırılarak kütüphane koleksiyonuna eklenmelidir.
- Öğrencilerin kütüphanede, kütüphane görevlisine yardım etmesi için haftalık olarak kütüphanede görevlendirilmeleri sağlanmalıdır. Öğrenciler kütüphane görevlisine kataloglama, düzenleme, tamir etme, ödünç verme ve geri alma uygulamalarda yardımcı olmalıdır.
- Velilerin kütüphaneyi sahiplenmesi için çeşitli etkinlikler düzenlenmelidir.
- Kütüphane koleksiyonu, müfredat ağırlıklı olmakla birlikte kurgu türlerinde (roman, şiir, öykü vb.) materyalleri de içermelidir.
- Öğrencilerin gruplar hâlinde haftalık “kütüphane saatleri” olmalı, her grubun mutlaka bu etkinliğe katılması sağlanmalıdır.
- Kütüphane raf sistemi düzenli ve evrensel standartlara uygun olmalıdır. Örneğin materyallerin Dewey sistemine göre kataloglanması, öğrencilerin eğitim hayatlarının ilerleyen safhalarında farklı kütüphanelerde istedikleri materyalleri kolaylıkla bulmalarında etkili olacaktır. Aynı şekilde raf ölçüleri de uluslararası standartlara uygun olmalıdır.

- Okul kütüphaneciliğini geliştirmek ve teşvik etmek için her yıl “Örnek Okul Kütüphanesi”, “Örnek Okul Kütüphanecisi” ve “Örnek Kütüphane Kullanıcısı” benzeri bir ödül programı hayata geçirilmelidir.
- İyi bir okul kütüphanecisi,
- İş birliği kültürü içinde, öğretmen ve öğrencilerle devamlı olarak iletişimde olmalıdır.
- Kaynak materyaller konusunda yeterli bilgiye sahip olmalı ve bu bilgisiyle öğrencileri doğru yönlendirme isteğini birleştirmelidir.
- Okumayı her durumda ve ortamda teşvik edici olmalıdır.
- Geleceğin önemli insanların yetişmesinde kendisine ve kütüphaneye düşen önemin farkında olmalıdır.
- İçinde bulunduğumuz yüzyılın öğrenme ve eğitim paradigmalarından haberdar olmalıdır.
- Eğitim teknolojilerini ve dünyadaki teknolojik gelişmeleri yakından izlemelidir.
- Kütüphanecilik bilgisi kadar öğreticilik yönünü de geliştirmelidir.
- Her zaman güler yüzlü, işinin önemini bilen, işini seven ve yardımsever biri olmalıdır.
- Z-kütüphaneler henüz çok yenidir. Bu nedenle akademik başarı üzerindeki etkilerini ölçmek mümkün değildir. Ancak uzun vadede bu ölçümler mutlaka düzenli olarak yapılmalıdır. Okul kütüphanelerinin “başarısını” veya “performansını” düzenli olarak ölçmek için standart bir ölçek geliştirilmeli ve bu ölçek düzenli olarak kullanılmalıdır. Bu noktada, dünyanın farklı yerlerinde örnek uygulamalar vardır. İngiltere’de başarılı bazı okul kütüphaneleri, haftalık olarak kullanım istatistiklerini kaydetmektedirler. Türkiye’de z-kütüphanelerin etkisini ölçmek için geliştirilecek bir ölçek, aşağıdaki başlıkları mutlaka içermelidir:
 - Kütüphanenin belirli periyotlar içinde (haftalık, aylık, dönemlik ve yıllık olarak) kaç kişi tarafından ziyaret edildiği (öğretmen ve öğrenci ayrı ayrı, bireysel ziyaret ve grup ziyaretleri ayrı ayrı)
 - Kütüphanede öğrenci başına düşen materyal sayısı (kitap, görsel ve işitsel materyallerin her biri için ayrı istatistikler)
 - Kütüphanenin yıllık bütçesinin öğrenci başına düşen miktarı
 - Kütüphanede belirli periyotlarla toplam ödünç verme sayısı
 - Belirli periyotlarda içerisinde öğrenci başına düşen ödünç alma sayısı
 - Materyal türlerinin oranları % kaç kurgu (roman, öykü vb.) % kaç kurgu dışı (ders materyali, fikir ve araştırma kitabı)
 - Kütüphanelerin geliştirilmesi ve daha faydalı hâle getirilmesi; kullanım sıklığının ve verimliliğinin artırılması için genel politikaların yanı sıra her bir kütüphaneye özel politikalar geliştirilmelidir. Bu amaçla İl Millî Eğitim Müdürlükleri, sorumluluk alanlarındaki z-kütüphaneleri sürekli olarak izleme-değerlendirme yoluna giderek her bir kütüphaneyi bu politika çerçevesinde ele almalı ve geliştirmelidir. Merkezî ve genel politikalar, tüm kütüphanelerin aynı kriterlere göre ele alınmasına neden olacağı için kaynakların verimli kullanılması konusunda ve kütüphanelerin bireysel ihtiyaçlarının iskanma ihtimaline açık olması nedeniyle belirli bir noktadan sonra yerini yerel ve tekil politikalara bırakmalıdır.

- Araştırmanın nicel veri toplama araçlarından elde edilen bulgulara göre öğrencilerin %25,7'si, z-kütüphanelerden dinlenmek amacıyla yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin z-kütüphaneleri ders dışı yararlı etkinlikler için de kullanmasının önemli olduğu düşünülürse ders aralarında ve diğer zamanlarda z-kütüphanelerin öğrencilere dinlenme mekânı olarak da hizmet vermesi önemlidir. Bu nedenle z-kütüphaneleri öğrenciler için daha cazip hâle getirmek üzere “yararlı dinlenme” veya “dinlenirken öğrenme” gibi tarzlar geliştirilmelidir.
- Öğrencilerin %20,1'i “Z-kütüphanelerden arkadaşlarınızla birlikte olmak amacıyla faydalaniyor musunuz?” sorusuna evet cevabı vermişlerdir. Bu iki anlama gelmektedir: Birincisi öğrencilerin 5'te 1'i z-kütüphanelerden arkadaş etkisiyle yararlanmaktadır. İkincisi z-kütüphaneler araştırma ve öğrenme faaliyetleri dışında sosyalleşme amacına da hizmet etmektedir. Okullarda kantin ve kafeterya dışında yeni sosyalleşme mekânları olarak hizmet etmeleri durumunda z-kütüphanelerin toplam eğitim kalitesine katkıda bulunacağı beklenebilir. Kütüphanelerin tasarımında grup aktivitelerinin ve birlikte ders çalışma mekânlarının da önemli görülmesi gerekir.
- Kütüphanelerin engelli kullanımına uygun hâle getirilmesi için projeler teşvik edilmelidir. Yeni yapılan okulların z-kütüphanelerinin, engelli-dostu biçiminde tasarlanması sağlanmalıdır.
- Lise düzeyindeki öğrenciler arasında z-kütüphanelerin renklerini ve tasarımlarını beğenmeyenlerin oranı %36,6'dır. Gençlerin çocuklara göre daha eleştirel estetik ve zevk anlayışına sahip olduğunu da hesaba katarak bu oranın yüksekliği bir ölçüde izah edilebilirse de lise düzeyindeki öğrencilere yönelik z-kütüphane tasarımlarının iç mimar ve dekorasyon uzmanları ile iş birliği içinde gözden geçirilmesi önerilmiştir.
- Z-kütüphaneler, okul planlarının çizildiği aşamada hesaba katılmalıdır. Yeni yapılan okullardaki z-kütüphaneler tasarlanırken uluslararası standartlara uygun olarak tasarlanmalıdır. Tüm dünyada geçerli bir mevzuat olmamakla birlikte bazı kütüphanecilik otoriteleri, okul kütüphanelerinin tasarımı ile ilgili bazı standartlar önermiştir. American Library Association'da çalışan kütüphane mimarlarına göre okul kütüphanesinin yapı planındaki yeri belirlenirken şunlara dikkat edilmelidir:
- Yeni bir okul planı çizilirken okul kütüphanesinin yeri hakkında mimarla istişare yapılmalıdır.
- Kütüphane, okulun tüm alanlarından kolayca erişilebilecek bir yerde konuşlandırılmalıdır (Genellikle merkezî bir mekân seçilir.).
- Gürültü alanlardan (kafeterya, spor salonu, müzik odası gibi yerlerden) uzakta olmasına dikkat edilmelidir.
- Giriş katı tercih edilmelidir. Bu mümkün değilse (varsa) asansör yakını tercih edilmelidir.
- Tuvaletlere erişimin kolay olmasına dikkat edilmelidir (Tabii ki tuvalete çok yakın olması da doğru değildir. Erişim kolaylığı esas ilke olmalıdır.).
- Gelecekte büyütülmesi gerektiğinde daha az maliyetle bu genişlemeyi sağlayacak biçimde yer seçilmeli ve plan uygulanmalıdır (Erikson ve Markuson, 2007: 23).
- Yeni yapılacak okullardaki z-kütüphanelerin mekân genişliğinde (Amerikan Okul Kütüphaneleri Birliği uzmanları tarafından) şu büyüklükler önerilmiştir (Erikson ve Markuson, 2007: 94-96):

KÜTÜPHANE MEKÂNI	İŞLEVLER/ÖNERİLEN KULLANIM	ÖNERİLEN MEKÂN GENİŞLİĞİ
Giriş Ödünç verme Danışma	<ul style="list-style-type: none"> Katalog taraması Fotokopi makineleri Kütüphaneye giriş holü (bağlantısı) Kütüphane görevlilerine ulaşma imkânı Sürelî yayın ve diğer materyallere mekânsal bağlantı 	45m ² -75 m ²
Bireysel okuma/çalışma bölümü	<ul style="list-style-type: none"> Kütüphanenin diğer alanlarına entegre edilebilir Sessiz alanlarda konuşlandırılmalıdır Her bir masada 4 öğrenciden fazlasının oturmayacağı biçimde tasarlanmalıdır 	Her bir sandalye (kullanıcı/okuyucu) başına düşen alan 2,5 m ² civarında olmalıdır.
Bilgisayar alanı	<ul style="list-style-type: none"> Kütüphanenin diğer bölümlerine entegre edilebilir 	Bilgisayar başına 3m ² - 4m ² arası alan bırakılmalı
Ders ve araştırma harici okuma salonu	<ul style="list-style-type: none"> Sürelî yayınlar bölümüne yakın veya bitişik Danışma hizmetlerinin kolay verileceği bir alanda olmalı 	Her bir sandalye için 2,5 m ² civarında alan bırakılmalıdır
Hikâye okuma salonu	<ul style="list-style-type: none"> Resimli kitaplar koleksiyonuna bitişik olmalıdır Sessiz alanda olmalı ama okuma esnasında diğer kullanıcıların rahatsız edilmeyeceği bir yer seçilmeli 	Her bir çocuk için yaklaşık 1,5 m ² 'lik alan ayrılmalıdır.
Grup çalışması alanı	<ul style="list-style-type: none"> Referans bölümüne bitişik olmalıdır 	Her bir oturak için ayrılan alan 2,5 m ² civarında olmalıdır
Küçük grup çalışmaları ve aktiviteleri için alan	<ul style="list-style-type: none"> İdarecinin erişiminin kolay olacağı bir alanda olmalı Mekân büyüklüğünün esnek olması için hareket edebilen duvarlar (paneller) kullanılabilir 	Her bir oturak başına düşen alan yaklaşık 2,5 m ² olmalıdır
Grup projeleri ve grup eğitimi odası	<ul style="list-style-type: none"> Sessiz alanları rahatsız etmeyecek biçimde grupların erişiminin olacağı mekân Her türlü medya kullanımı burada erişilebilir olmalı 	80-140 m ² arası büyüklükte bir alan olmalı
Bilgisayarlı eğitim odası	<ul style="list-style-type: none"> Grup projeleri ve grup eğitimi odasıyla birleştirilebilir 	80-140 m ² arası büyüklükte
Multimedya üretim prodüksiyon odası	<ul style="list-style-type: none"> Her türlü medya ürününü üretmeye yarar Sessiz bölümleri rahatsız etmeyecek şekilde grup erişimine uygun olmalı 	25-150 m ² aralığında bir alan ayrılmalıdır
Görüntü stüdyosu	<ul style="list-style-type: none"> İzleme ve üretme amaçlı kullanılacak şekilde tasarlanmalı Multimedya prodüksiyon odasıyla birleştirilebilir; görsel-ışitsel materyal bölümüne yakın olmalı; uzaktan öğretim odasına bitişik olmalı Tavan yüksekliği 1,3 metre olmalı 	150 m ² civarında alanı olmalı
Uzaktan eğitim odası/sınıfı	<ul style="list-style-type: none"> Görüntü odasına bitişik olmalı 	150 m ² civarında genişliği olmalı

KÜTÜPHANE MEKÂNI	İŞLEVLER/ÖNERİLEN KULLANIM	ÖNERİLEN MEKÂN GENİŞLİĞİ
Öğretmen kaynakları odası	<ul style="list-style-type: none"> Profesyonel kitapların ve süreli yayınların tutulduğu yerdir Kütüphane kataloğu ve diğer elektronik materyallere erişim sağlamalı 	55 m ² kullanım alanı olmalı
Öğretmen kaynakları odası	<ul style="list-style-type: none"> Profesyonel kitapların ve süreli yayınların tutulduğu yerdir Kütüphane kataloğu ve diğer elektronik materyallere erişim sağlamalı 	55 m ² kullanım alanı olmalı
Ofisler	<ul style="list-style-type: none"> Ödünç verme masasına bitişik olmalı Kütüphanenin gözlenebilmesine uygun pencereler olmalı Kütüphanecilerle öğretmenlerin ortak plan yapabilmelerine uygun olmalı Kütüphanenin işletimi ile ilgili materyallerinin depolanmasına uygun olmalı 	14 m ² -45 m ² arasında alanı olmalı
İş odası	<ul style="list-style-type: none"> İş aletleri ve gereçleri depolamaya yarar Diğer destek ve prodüksiyon odalarına fiziksel ulaşım ve gözlem imkanı sağlar Koridora direkt bağlı olması tercih edilmeli Görevliler için tuvaletler göz önünde bulundurulmalı 	25 m ² -30 m ² civarında bir alan
Depo	<ul style="list-style-type: none"> İş odasına eklenmiş veya oraya bağlı bir oda şeklinde olmalı 	30 m ² civarında bir alana sahip olmalı
Süreli yayınlar deposu	<ul style="list-style-type: none"> Full-text elektronik veri tabanlarına erişim bu tür yayınların yer ihtiyacını giderek azaltmaktadır Loca kısmındaki oturma alanına bitişik olmalıdır 	13 m ² - 18 m ² civarında bir alan genişliği gerektirir

Z-KÜTÜPHANE ETKİ ANALİZ ARAŞTIRMASI RAPOR

EK-1: OKUL KÜTÜPHANECİLİĞİ İLE İLGİLİ OLARAK TÜRKİYE'DE GEÇMİŞ YILLARDA ORTAYA ÇIKAN ÖNERİLER

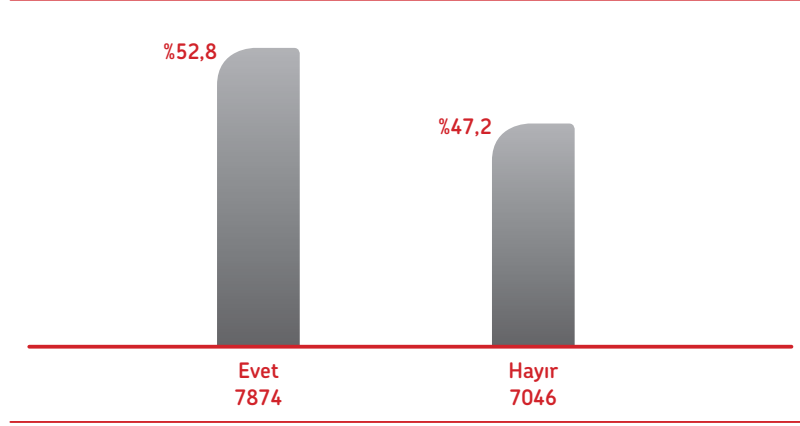
i.i. 1970'lerde Öne Çıkan Öneriler

- a) Yönetim ve Denetim: 1959 yılında çıkarılan Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'nin iyi işleyen bir yönetim mekanizması kuramadığı tespitinden hareketle sadece okul kütüphaneciliği ile uğraşan personel istihdamı ve okul kütüphanelerinin bağlı olduğu MEB bünyesinde veya Kütüphaneler Genel Müdürlüğüne bağlı yeni bir müdürlük kurulması önerilmiştir.
- b) Organizasyon veya Sistemdeki Yetersizlik: Bu konudaki aksaklıkların giderilmesi için ilkökul ve orta öğretim için ayrı ayrı "merkezî" kütüphaneler kurulması ve periyodik olarak bu merkezî kütüphaneden okul kütüphanelerine kaynak gönderilmesi önerilmiştir.
- c) Materyal Seçimi: Kaynakların verimli kullanılması ve doğru materyallerin seçilmesi için Kütüphaneler Genel Müdürlüğü bünyesinde bir komisyon kurulması önerilmiştir.
- ç) Öğretmenlerin Kütüphane Kavramına Bakışı: Öğretmen yetiştiren kurumlarda, kütüphanecilikle ilgili zorunlu derslerin okutulması önerilmiştir (Sefercioğlu, 1970).
- a) İlkokul ikinci sınıflara kütüphanelerle ilgili dersler konması önerilmiştir.
- b) Orta dereceli okullar için "kütüphane bilgisi" dersinin haftada en az bir saat mecburi ders olarak müfredata konulması önerilmiştir.
- c) Öğretmen kütüphanecilerin yeterlilik kurslarına gönderilmesi önerilmiştir.
- c) Okul kütüphaneleriyle ilgili kursların en az 30 iş günü olarak belirlenmesi ve dersi verecek öğretim üyelerinin de yeterliliğinin sağlanması belirtilmiştir.
- d) Okul kütüphaneleri ile halk kütüphaneleri arasında teknik konularda standart birliğine varılması önerilmiştir.
- e) Okul kütüphanelerinin, kütüphanecilik konusunda bilgi sahibi müfettişlerce denetlenmesi önerilmiştir.
- f) Okul kütüphanelerinde görevlendirilen personelin, okulun başka işlerinde görevlendirilmemesi önerilmiştir. (Bayraktar, 1978:134).

i.ii. 1980'lerde Öne Çıkan Öneriler

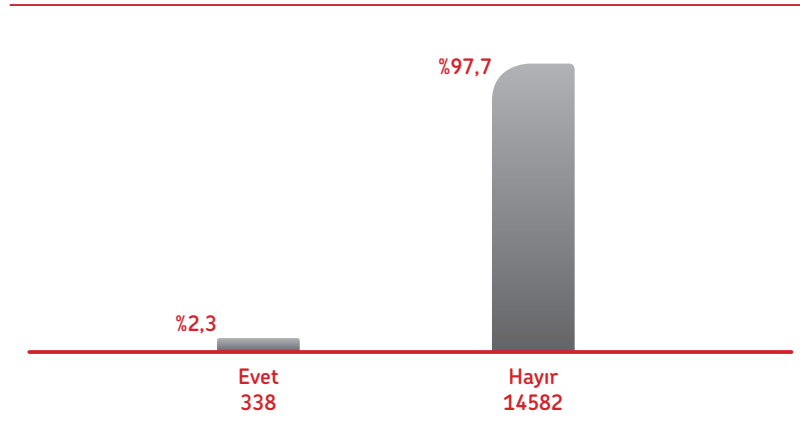
- a)** Okullarda kütüphaneye gereken önemin verilmesi ve kütüphane öğretmenin okul-aile birliği ile okul arasındaki iş birliğinde ve okul ile uzmanlar, öğretmenler arasındaki iş birliğinde öncü rol oynaması,
- b)** Okul binası planlanırken kütüphanesi için bir yerin mutlaka planda gösterilmesi,
- c)** Okul Örgütü içinde okul kütüphanesinin gösterilmesi, Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'nde belirtilen görev ayrımlarının titizlikle uygulanması, personelin verimli kullanılması,
- ç)** Kütüphane öğretmeni ve kütüphaneci öğretmenlerin iyi yetiştirmelerinin sağlanması
- d)** Millî eğitim müdür yardımcılarında birinin sadece okul kütüphaneleri ile ilgili konularla ilgilenmesi,
- e)** 7. veya 8. sınıflardan birinde haftada bir saat kütüphane bilgisi dersinin konulması (mümkünse seçmeli ders olarak da konması),
- f)** Tüm liselerin 2 veya 3. sınıflarından birinde haftada bir saat kütüphane bilgisi dersi konması,
- g)** Öğretmen yetiştiren kurumlarda, dönemlerden birinde haftada en az 1 saatlik kütüphanecilik bilgisi dersinin konması,
- ğ)** Şube müdürlüğü düzeyinde yönetilen okul kütüphanelerinin genel müdürlük hâlinde örgütlenmesi (Bayraktar ve Duman, 1982:111-114).
- a)** "Eğitim politikamız içinde, okul kütüphaneleri eğitimin temel unsuru olarak düşünülmeli ve eğitim sistemimiz kütüphaneye etkin olarak yer vermelidir.
- b)** Millî Eğitim Bakanlığı okul kütüphanelerinin geliştirilmesi ile ilgili tedbirleri almalı ve bu tedbirlere kalkınma planlarında yer vermelidir.
- c)** Millî Eğitim Şûralarında okul kütüphanelerinin gereksinimlerini karşılayacak, uygulamaya yönelik kararlar alınmalı ve gerçekleştirilmelidir.
- ç)** Okul kütüphanelerinin eğitimdeki önemine rağmen, sorunları çok ve çeşitlidir. Sorunların çözülmesi ve gelişmenin sağlanması için Okul Kütüphaneleri Şubesi, daire başkanlığı hâline getirilmelidir. Görevleri ve yetkileri artırılmalıdır.
- d)** Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği, uygulamada görülen aksaklıkları giderecek ve gelişim için daha çok kaynağa yer verecek şekilde, modern okul kütüphaneciliği esaslarına uygun olarak değiştirilmelidir." (Önal, 1986: 26).

EK-2: MEB TARAFINDAN SAĞLANAN, 2014 YILININ ARALIK AYI İTİBARIYLA TÜRKİYE GENELİNDEKİ 338 Z-KÜTÜPHANE İLE İLGİLİ BAZI SAYISAL VERİLER VE BU VERİLERE DAİR YORUMLAR

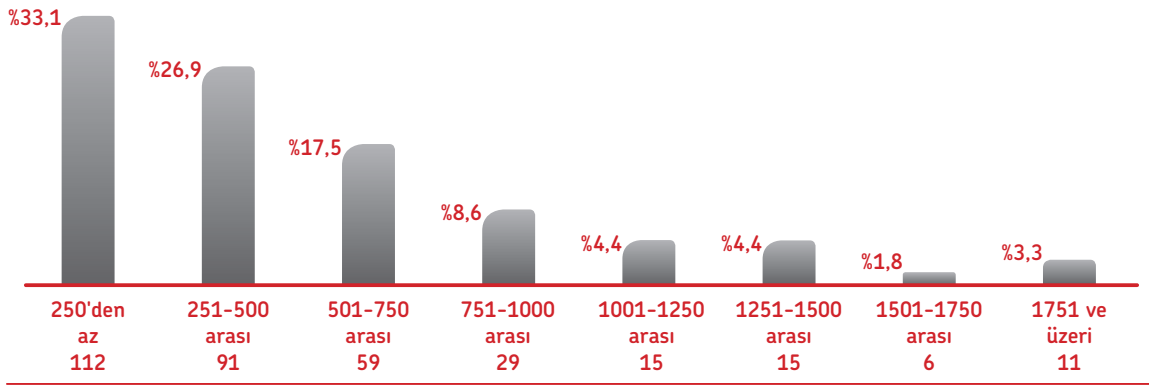
Grafik 105. Kurumda Klasik Kütüphane Bulunma Dağılımı

Millî Eğitim Bakanlığı verilerine göre Türkiye genelinde 7874 okulda klasik kütüphane bulunmaktadır. Bu rakam, toplamda %52,8'lik bir orana karşılık gelmektedir. Bir yönüyle bu oranın az olduğu söylenebilir fakat diğer yandan klasik kütüphanelerin altyapılarının kullanılarak z-kütüphanelerin yaygınlaştırılabileceği düşünüldüğünde bu bir avantaj olarak da görülebilir.

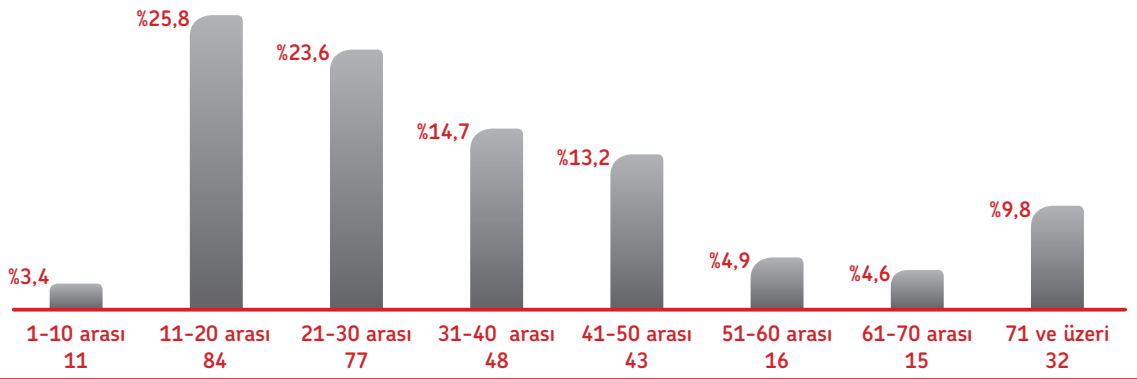
Grafik 106. Kurumda Z-Kütüphane bulunma Dağılımı

Millî Eğitim Bakanlığı verilerine göre 2013 yılı Aralık ayı itibarıyla Türkiye genelinde toplam 338 okulda z-kütüphane bulunmaktadır. Tüm okullar içinde bu rakam, %2,3'lük bir dilime karşılık gelmektedir. Bu yönüyle z-kütüphanelerin oldukça az bir oranda varlığını sürdürdüğü görülmektedir. İyi uygulamalar örnek alınarak bu oranının zamanla artırılması hedeflenmelidir.

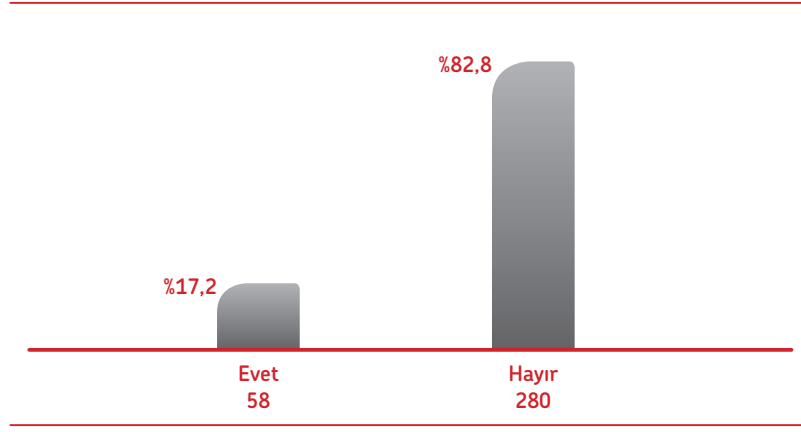
Grafik 107. Z-Kütüphaneleri Olan Okullardaki Toplam Öğrenci Sayılarının Sayısal Kategorilere Dağılımları

MEB verilerine göre Türkiye genelinde z-kütüphanesi bulunan olan 338 okul içinde öğrenci sayısı dağılımı bakımından ilk sırada 250 ve altında öğrencisi olan okullar yer almaktadır (%33,1). Z kütüphanesi olan okullar arasında öğrenci sayısı arttıkça toplamda kapladığı yüzdelik dilim de küçülmektedir (Bu durum, Türkiye genelinde okul başına düşen öğrenci ortalaması ile de ilgilidir ki bu ayrı bir çalışma gerektirir.). İkinci sırada, 251-500 arası öğrencisi olan okullar gelmektedir. Başka bir deyişle z-kütüphanesi olan toplam 338 okulun ikinci büyük kısmı 251-500 arası öğrenci sayısına sahip okullara aittir. Bu oran, öğrenci sayısının artmasına paralel olarak azalmaktadır.

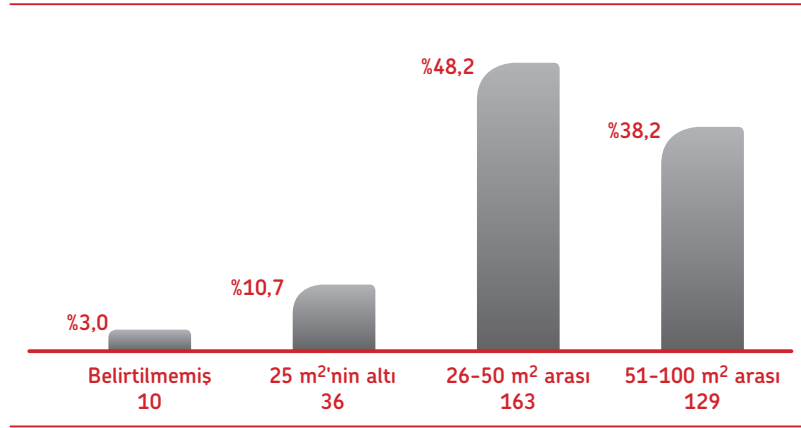
Grafik 108. Z-Kütüphaneleri Olan Okullardaki Toplam Personel Sayısının Sayısal Kategorilere Dağılımları

MEB verilerine göre 2014 Aralık ayı itibarıyla z-kütüphaneleri bulunan 338 okul arasında personel sayısı bakımından en fazla yığılma 11-20 arası personeli bulunan okullardadır (%25,8). İkinci sırada 21-30 arası personeli olan okullar gelmektedir (%23,6). Yüzdelik dağılım bakımından en alt sırada 1-10 arası personeli bulunan okullar gelmektedir (%3,4).

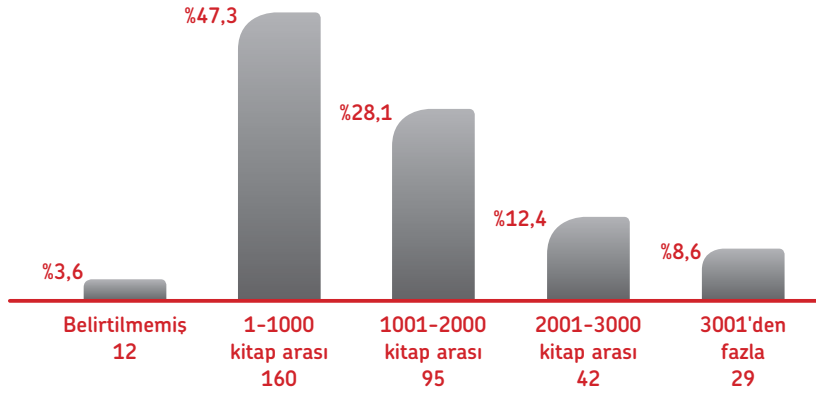
Grafik 109. Z-Kütüphaneleri Olan Okullar Arasında Klasik Kütüphanesi de Bulunanların Dağılımı

MEB verilerine göre 2014 yılı Aralık ayı itibarıyla Türkiye genelinde z-kütüphane bulunan 338 okulun %17,2'sinde aynı zamanda klasik kütüphane de bulunmaktadır. Geri kalan %82,8'lik oranda yalnızca z-kütüphane bulunmaktadır. İki kütüphane türüne aynı anda sahip olan okullar izlenerek bunların akademik başarıya etkileri karşılaştırılmalıdır. Aynı zamanda, her iki kütüphane türüne sahip olan okullarda iki kütüphane için ayrı ayrı istatistikler tutulmalı ve zaman içerisinde klasik kütüphane ile z-kütüphane kullanım istatistikleri karşılaştırılmalıdır.

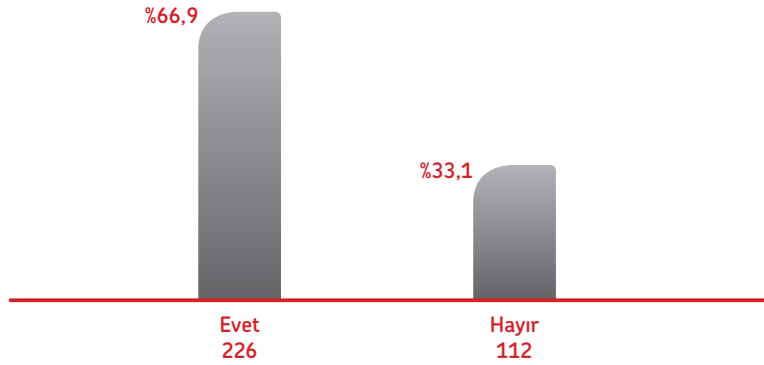
Grafik 110. Kurumdaki Z-Kütüphanenin Alan (m²) Dağılımı

MEB verilerine göre 2014 yılı Aralık ayı itibarıyla Türkiye genelinde z-kütüphaneleri bulunan toplam 338 okuldaki z-kütüphanelerin alan büyüklüklerine göre kategorilere yüzdelerle dağılımları şöyledir: Z-kütüphanelerin büyük bir bölümü 26-50 m² aralığında büyüklüğe sahiptir (%48,2). İkinci sırada (%38,2) 51-100 m² aralığında büyüklüğe sahip olanlar gelmektedir.

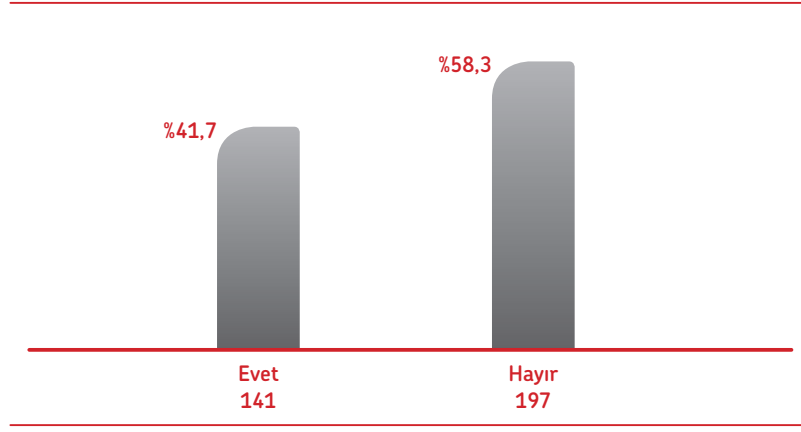
Grafik 111. Z-Kütüphanelerde Bulunan Kitap Sayılarının Kategorilere Oransal Dağılımları

MEB verilerine göre 2014 yılı Aralık ayı itibarıyla Türkiye genelindeki 338 okulda bulunan z-kütüphanelerdeki kitap sayılarının kategorilere göre yüzdelerle dağılımı şöyledir: En fazla oranda yığılma 1-1000 kategorisinde gözlenmektedir (%47,3). Başka bir deyişle Türkiye genelindeki 338 z-kütüphanenin %47,3'ündeki kitap sayısı 1-1000 aralığındadır. İkinci sırada %28,1 oranı ile 1001-2000 arası kitabı bulunan z-kütüphaneler gelmektedir. 2001-3000 arası kitabı olan z-kütüphanelerin 338 Z-kütüphane içindeki oranı %12,4, 3001 ve daha fazla kitabı olanların oranı ise %8,6 olarak saptanmıştır.

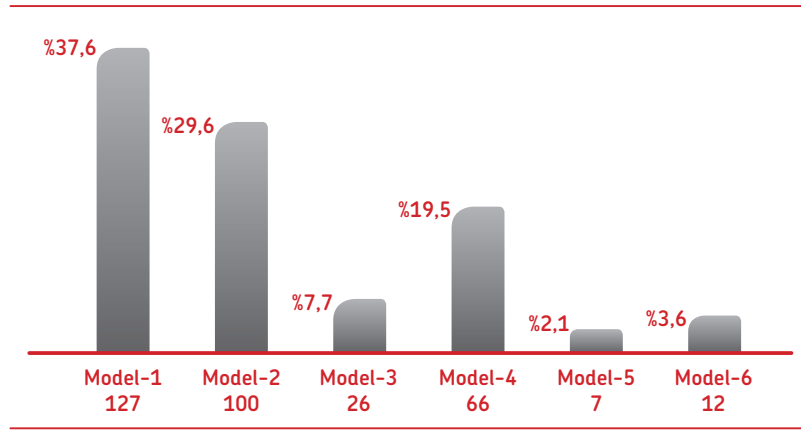
Grafik 112. Kurumda Z-Kütüphane Kurulmadan Önce Klasik Kütüphanenin Bulunma Dağılımı

MEB verilerine göre 2014 Aralık ayı itibarıyla Türkiye genelinde z-kütüphaneleri bulunan toplam 338 okulun %66,9'unda önceden de bir kütüphane bulunmaktaydı. Bu veriye göre geri kalan %33,1 oranındaki okulda ise z-kütüphane ile birlikte ilk defa bir kütüphane kurulduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

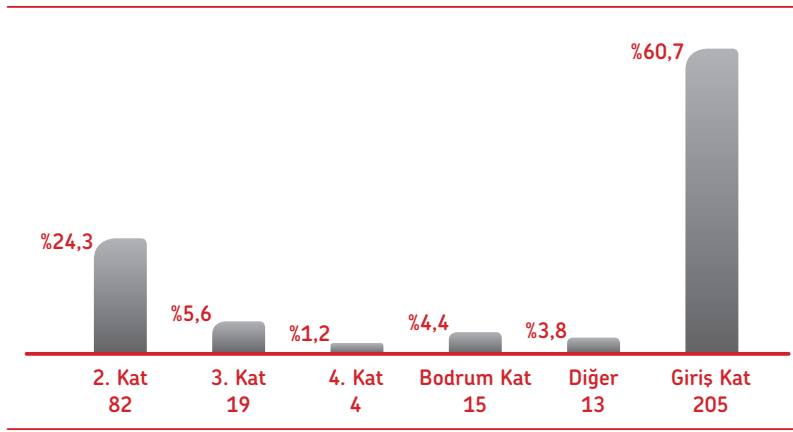
Grafik 113. Kurumdaki Z-Kütüphane Klasik Kütüphaneden Dönüştürülmesi Dağılımı

MEB verilerine göre 2014 yılı Aralık ayı itibarıyla Türkiye genelinde z-kütüphaneleri bulunan toplam 338 okulun %41,7'sindeki z-kütüphaneler, o kurumdaki klasik kütüphanelerin dönüştürülmesi ile oluşturulmuştur. Geri kalan %58,3'lük dilimde ise z-kütüphaneler sıfırdan oluşturulmuştur.

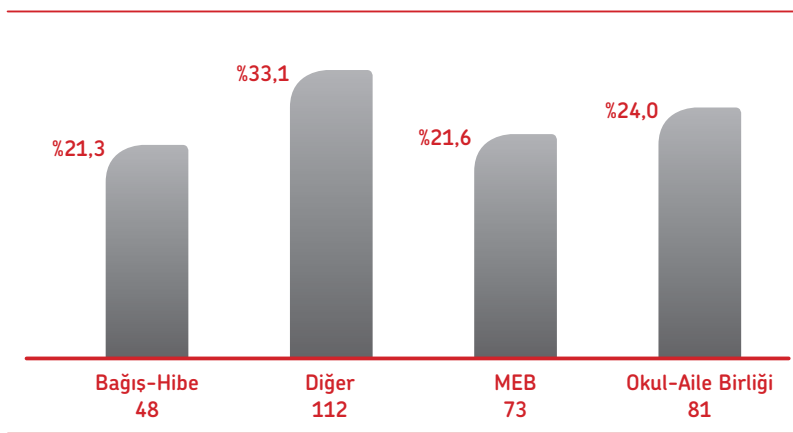
Grafik 114. Z-Kütüphanelerin Model Türlerine Göre Oransal Dağılımları

MEB envanter verilerine göre 2014 Aralık ayı itibarıyla Türkiye genelinde z-kütüphaneleri olan 338 okuldaki z-kütüphane modellerinin yüzdelik dağılımlarına baktığımızda şu veriler görülmektedir: Türkiye genelinde en yaygın olan z-kütüphane modeli model-1'dir (%37,6). İkinci sırada %29,6 oranında yaygın olan model-2 gelmektedir. Üçüncü sırada %19,5 oranı ile model-4 tipindeki z-kütüphaneler gelmektedir. En az yaygın olan z-kütüphane tipi model-5'tir (%2,1). Kütüphane modellerinin yaygınlığını etkileyen faktörlerle ilgili olarak daha ayrıntılı bir araştırma yapılması önerilir. Yaygınlık ile kullanım istatistikleri de ayrıca zaman içinde karşılaştırılmalı ve kütüphane modellerinin akademik başarıya etkileri ortaya koymalı ve z-kütüphaneler yaygınlaştırılırken bu veriler dikkate alınmalıdır.

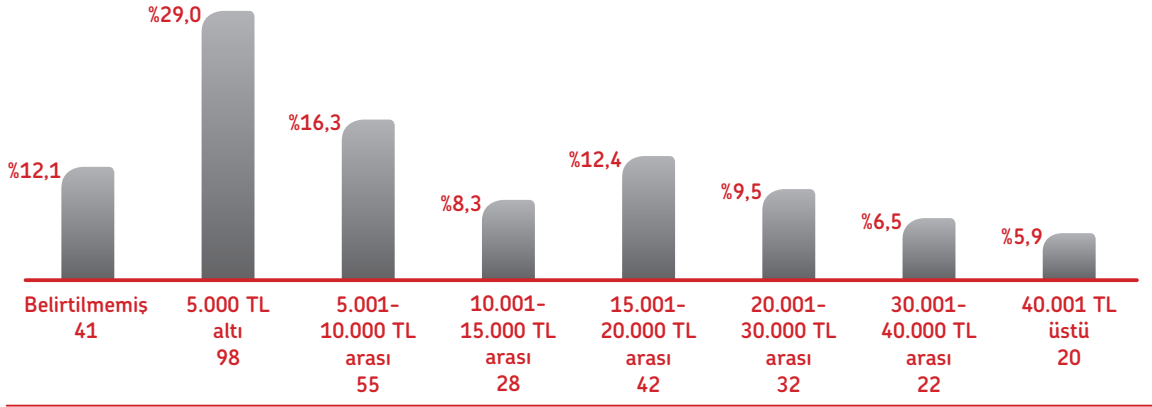
Grafik 115. Kurumdaki Z-Kütüphanelerinin Katların Dağılımı

MEB, z-kütüphanelerin kurulması ile ilgili olarak verdiği talimatlarda, kütüphanelerin kullanıma ve erişime kolaylıklarının gözetilerek konuşlandırılması gerektiğini belirtmiş ve giriş katlarını tavsiye etmiştir. Bu, dünyanın farklı ülkelerinde de gözlenen bir uygulamadır. MEB envanter verilerine bakıldığında 2014 aralık ayında Türkiye genelinde z-kütüphaneleri bulunan 338 okuldaki z-kütüphanelerin çok büyük bir kısmının (%60,7) giriş katlarda olduğu görülmektedir. Z-kütüphanelerin bulunduğu konumların dikkatlice ve her okula özgü biçimde araştırılması; ulaşım ve erişim kolaylığının yanı sıra kullanım (sessizlik; rahatlık vs.) imkânlarının da değerlendirilmesi yararlı olacaktır.

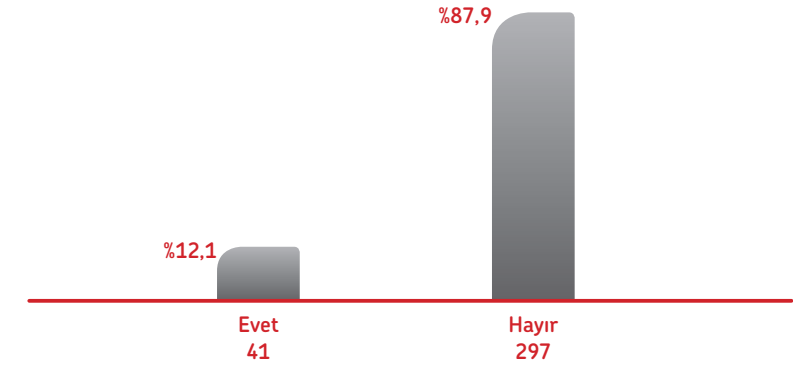
Grafik 116. Kurumdaki Z-Kütüphanelerin Finansal Kaynakların Türüne Dağılımı

Z-kütüphanelerin finans kaynakları bakımından dağılımlarına baktığımızda, bağış-hibe destekleri ile kurulan z-kütüphanelerin oranının MEB kaynakları ile kurulanların oranı ile çok yakın olduğu görülmektedir. Okul-aile birliklerinin sağladığı kaynaklarla kurulan z-kütüphanelerin oranı ise bu ikisinin ayrı ayrı oranlarından daha fazladır.

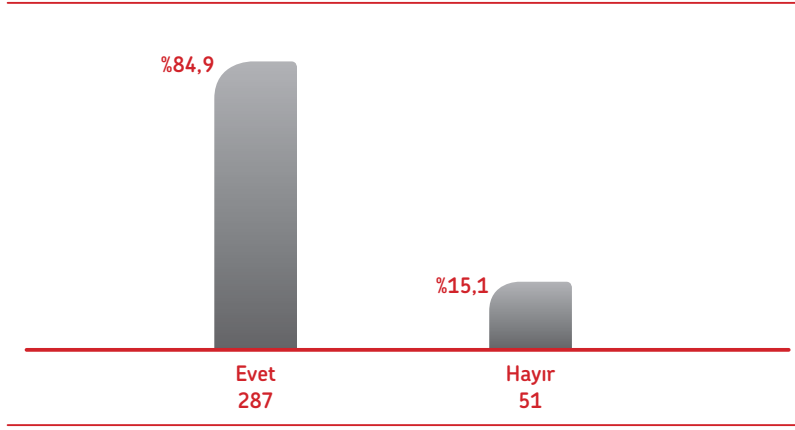
Grafik 117. Z-kütüphanelerin Maliyetlerinin Kategorilere Oransal Dağılımları

Z-kütüphanelerin büyük bir kısmının 5.000 TL ve aşşağısında bir maliyetle kurulduğu görölmektedir. Bu maliyet aralığında kurulan z-kütüphanelerin 2014 aralık ayı itibariyle Türkiye genelindeki toplam 338 z-kütüphane içerisindeki oranı %29'dur. İkinci sırada, %16,3'lük oranda, 5.001-10.000 TL arasında bir maliyetle kurulan z-kütüphaneler gelmektedir. Oransal olarak en alt sırada yer alan maliyet aralığı ise 40.001 TL ve üzerinde maliyetle kurulan z-kütüphanelere aittir (%5,9).

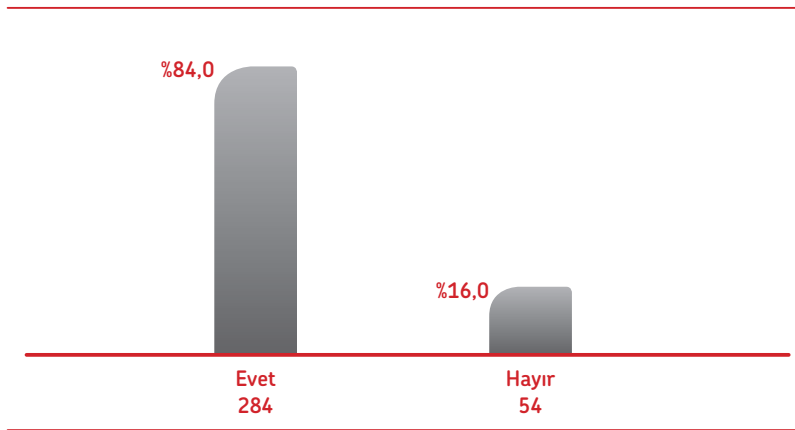
Grafik 118. Kurumdaki Z-Kütüphanelerde Görevli Bulunup Bulunmama Durumuna Göre Oransal Dağılım

MEB envanter verilerine göre 2014 yılı aralık ayı itibariyle Türkiye genelindeki 338 z-kütüphanenin yalnızca %12,1'inde görevli memur bulunmaktadır. Geri kalan %87,9'unda ise öğrenciler, öğretmenler veya gönüllüler z-kütüphanenin işletilmesi ile ilgili işleri yürütmektedir. Amerika ve Avrupa'da yapılan araştırmalar, tam zamanlı, lisanslı kütüphaneciler tarafından işletilen okul kütüphanelerinin akademik başarıyı anlamlı bir şekilde yükselttiğini ortaya koymuştur. Bu nedenle MEB, z-kütüphanelerde tam zamanlı, lisanslı profesyonel okul kütüphanecilerinin çalıştırılması yönünde tedbirler almalıdır.

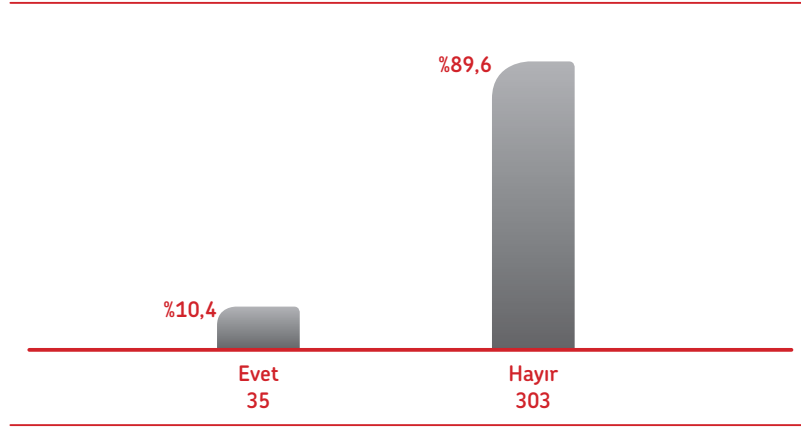
Grafik 119. Kurumdaki Z-Kütüphanede Bilgisayar Bulunup Bulunmama Dağılımı

MEB envanter verilerine göre 2014 yılı aralık ayı itibariyle Türkiye genelindeki 338 z-kütüphanenin %84,9'unda bilgisayar bulunmaktadır. Geri kalan %15,1'inde ise bilgisayar bulunmaması önemli bir eksiklik olarak karşımızda durmaktadır. Z-kütüphanelerin teknoloji ile kurdukları ilişki dikkate alındığında, %15 oranının yüksek olduğu düşünülebilir. Bu konuda gerekli tedbirler alınmalı ve z-kütüphanelerin bilgisayar teknolojileri ile birlikte yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.

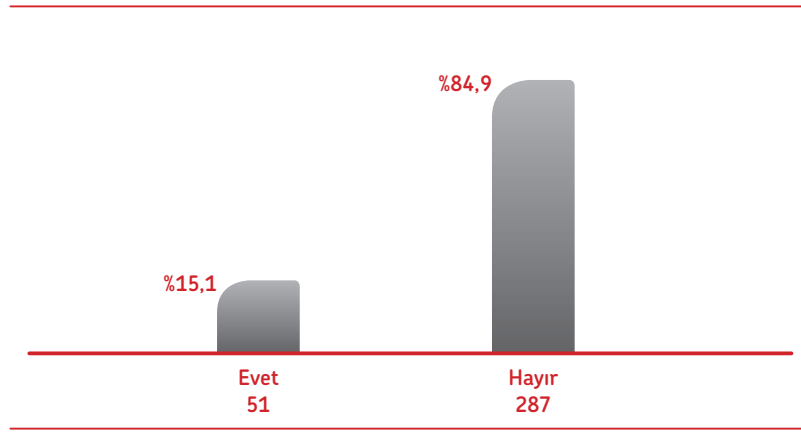
Grafik 120. Z-Kütüphanelerde İnternet Bağlantısı Bulunma Durumunun Oransal Dağılımı

MEB verilerine göre 2014 aralık ayı itibariyle Türkiye genelindeki 338 z-kütüphanenin %84'ünde İnternet bağlantısı bulunmaktadır. Bu oran, bilgisayar bulunan z-kütüphanelerin oranına çok yakın olduğundan, bilgisayarı bulunan hemen her z-kütüphanede İnternet bağlantısı da olduğu sonucuna varabiliriz. İnternetin yaygın olması z-kütüphaneler için olumlu bir durum olsa da, İnternetin etkili ve amacına uygun biçimde kullanılması yolunda gerekli tedbirler alınması gerektiğini,

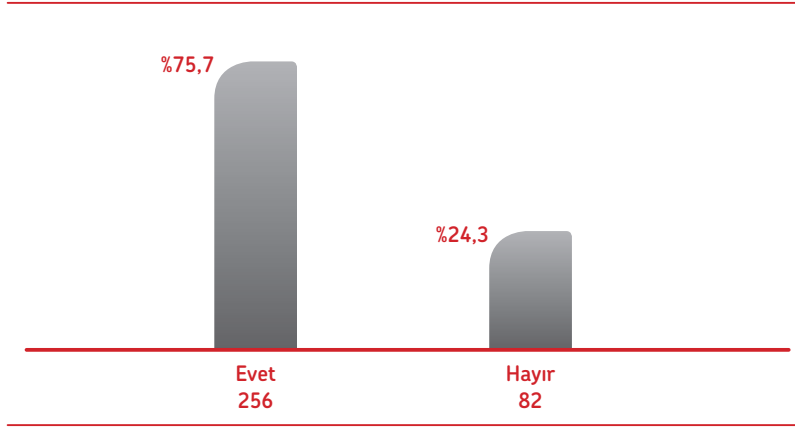
Grafik 121. Kurumdaki Z-Kütüphanelerde Akıllı Tahta Bulunma Dağılımı

z-kütüphanelerle ilgili başka verilere dayanarak söyleyebiliriz. MEB verilerine göre z-kütüphanelerin çok büyük bir kısmında (%89,6) akıllı tahta bulunmamaktadır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen ve öğrencilerin önemli bir kısmı akıllı tahta uygulamasının z-kütüphanelerde bulunmasının yararlı olacağı görüşünü dile getirmişlerdir. Türkiye genelinde z-kütüphaneler yaygınlaşırken öğretmen ve öğrencilerden gelen bu önerinin dikkate alınması yararlı olacaktır.

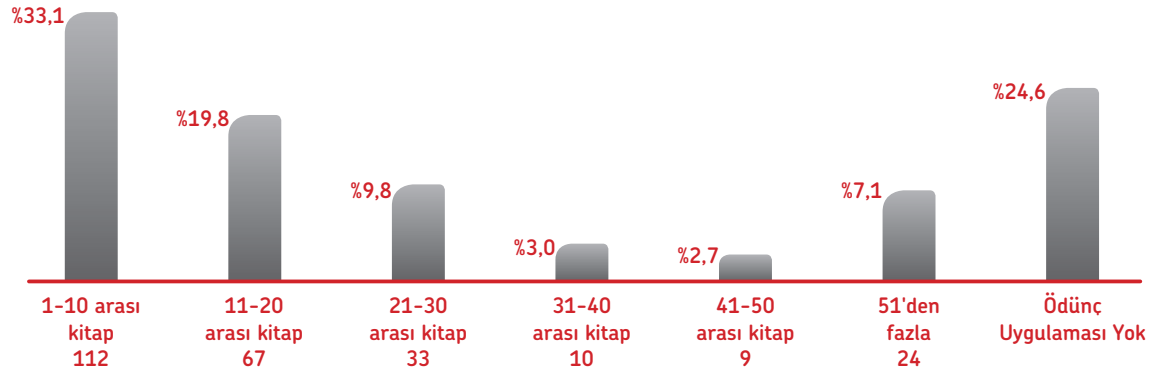
Grafik 122. Kurumdaki Z-Kütüphanelerde Otomasyon Bulunup Bulunmama Dağılımı

MEB verilerine göre 2014 yılının aralık ayı itibariyle Türkiye genelindeki 338 z-kütüphanenin yalnızca %15,1'inde kütüphane otomasyon sistemi kuruludur. Geri kalan %84,9'luk bölümde kütüphane otomasyon sisteminin kurulu olmadığı anlaşılmaktadır. Pek çok kütüphanede kitap sayısının 1000'den az olduğu ve ödünç alma hareketliliğinin bir otomasyon gerektirmeyecek kadar düşük olduğu göz önüne alındığında otomasyon sisteminin birincil öncelik olmadığı anlaşılmaktadır. Öte yandan, z-kütüphanelerin yaygınlaştırılması hedeflendiğinden ve zaman içerisinde etkilerinin analiz edilmesi gerektiğinden, her türlü istatistiksel bilgiyi depolayacak ve üretebilecek, merkezî bir otomasyon sisteminin kurulması gerektiği açıktır.

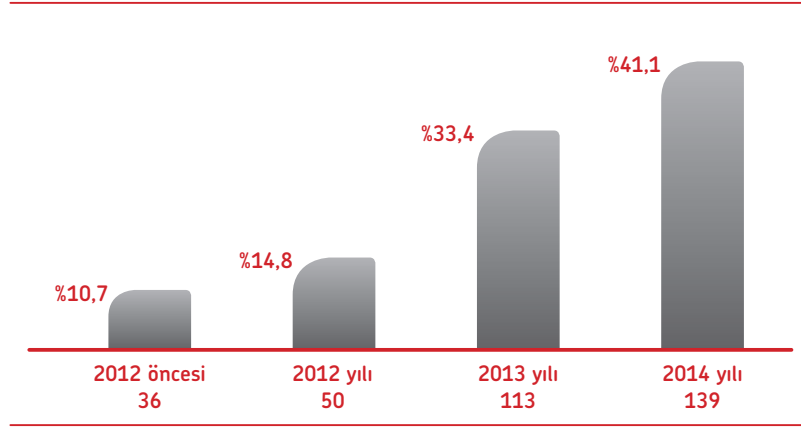
Grafik 123. Kurumdaki Z-Kütüphanelerde Kitapların Ödünç Verilip Verilmeme Dağılımı

Z-kütüphanelerin yaklaşık 4'te birinde ödünç kitap verme uygulaması olmadığı, MEB verilerinden anlaşılmaktadır. Bu oran bir hayli yüksektir. Zira z-kütüphanelerde en büyük sorunlardan biri, kaynakların ve materyallerin kullanımı için ihtiyaç duyulan zamanların mesai saatlerine dağılmış olması; öte yandan mesai saatleri içerisinde ise ya öğrencilerin derste olmasından ötürü ya da kütüphanede tam zamanlı profesyonel kütüphaneci çalıştırılmamasından dolayı kaynaklardan yeterince istifade edilememesidir. Bu sorunun üstesinden gelinebilmesi için mutlaka ödünç verme sisteminin yüzde yüz yaygınlaştırılması hedeflenmelidir.

Grafik 124. Z-Kütüphanelerde Ödünç Verilen Günlük Ortalama Kitap Sayısının Kategorilere Göre Oransal Dağılımları

MEB verilerine göre z-kütüphanelerinde ödünç kitap uygulaması olan okullar içerisinde en sık karşılaşılan günlük ödünç sayısı 1-10 kitap arasındadır (%33,1). En az oran ise 31-40 kitap aralığına aittir (%3).

Grafik 125. Kurumdaki Z-Kütüphanelerin Faaliyete Başlama Yıllarına Göre Oransal Dağılımları

MEB verilerine göre z-kütüphanelerin büyük bir kısmı 2014 yılında faaliyete başlamıştır. Her geçen yıl, z-kütüphanelerin sayısında ivmeli bir şekilde artış gözlenmektedir.

Z-KÜTÜPHANE ETKİ ANALİZ ARAŞTIRMASI RAPOR

DİPNOT

- 1 http://www.unige.ch/biblio/ses/IFLA/rol_lib_030526.pdf
Erişim: 8 Aralık 2014. [Sayfa 20](#)
- 2 <http://archive.ifla.org/VII/s11/pubs/manifest.htm>
Erişim: 11 Aralık 2014. [Sayfa 20](#)
- 3 http://www.unesco.org/webworld/libraries/manifestos/school_manifesto.html
Erişim: 8 Aralık 2014. [Sayfa 20](#)
- 4 <http://archive.ifla.org/VII/s11/pubs/manifest.htm>
Erişim: 11 Aralık 2014. [Sayfa 21](#)
- 5 Okul kütüphanesi terimi, genellikle yükseköğretim kurumlarının kütüphanelerini içermez. Okul kütüphanesi terimi, kütüphanecilik literatüründe halk kütüphanesinden ve çocuk kütüphanesinden farklıdır. Türkiye’de çocuk kütüphaneleri 1950’li yıllarda ilk kez kurulmuştur. Fahriye Kınalı, 1955’te Amerika’da bazı kütüphanelerde staj gördükten sonra 1955’te Ankara’da, Milli Kütüphane’ye bağlı Bahçelievler Çocuk Kütüphanesi’ni kurmuştur (Özerdim, 1955:150). Kınalı, bu kütüphaneyi olabildiğince renkli, canlı biçimde tasarlamıştır. Kınalı, çocuk kütüphaneleri ile ilgili bir de kitap yayınlamıştır. Bkz. Kınalı, 1955.Okul kütüphanelerinin tarihi daha eskidir. Müjgân Cumbur, Sultan I. Mahmud döneminde (1730-1754) Galatasaray Mektebi Kütüphanesi adlı okul kütüphanesinin açılışını belgeleriyle anlatır (Cunbur, 1960). [Sayfa 21](#)
- 6 Kütüphane kurma kriterlerine göre bu yılda okul kütüphanesine sahip olması gereken okul sayısı 2682 idi. Bayraktar, kütüphanecilik uzmanlarına göre ideal bir okul kütüphanesinde 200-1000 öğrenciye sahip okullarda 5000-9000 arası koleksiyon olması gerektiğini; 1000’den fazla öğrencisi olan okullarda öğrenci başına 8 kitap olması gerektiğini söyler. Buna göre, 1968 yılında Türkiye’deki okul kütüphanelerinde 6,5 milyon kitap olması gerekirken bu sayının 4,5 milyonun biraz üstünde kalmış olduğunu vurgular (üstelik bunların yaklaşık % 20’sinin ders kitapları olduğunu da tespit eder) (Bayraktar, 1978:134). [Sayfa 25](#)
- 7 TÜİK’in bu verilerinde “çocuk” tanımlaması, 0-17 yaş aralığını kapsar. Kütüphaneden ödünç alma yaşı en erken 5 yaş olduğunu düşünebiliriz. [Sayfa 26](#)
- 8 <http://www.asla.org.au/> , erişim: 8 Aralık 2014. [Sayfa 27](#)
- 9 Bu ödülü kazanan kütüphaneler: 2011 yılında Rosendale Primary School (Londra); 2012 yılında The Duston School (Northampton); 2013 yılında Carterton Community College (Oxfordshire). (bkz: www.sla.org.uk Erişim: 8 Aralık 2014). [Sayfa 27](#)
- 10 Hinum at al. 1999:11. [Sayfa 27](#)
- 11 Hinum at al. 1999: 12-14. [Sayfa 28](#)
- 12 Greenwood, Creaser ve Maynard, 2008: 1. [Sayfa 29](#)
- 13 Greenwood, Creaser ve Maynard, 2008: 3. [Sayfa 29](#)
- 14 <http://archive.ifla.org/VII/s11/pubs/manifest.htm>
Erişim: 11 Aralık 2014. [Sayfa 29](#)

- 15 <http://archive.ifla.org/VII/s11/pubs/manifest.htm>
Erişim: 11 Aralık 2014. *Sayfa 30*
- 16 <http://archive.ifla.org/VII/s11/pubs/manifest.htm>
Erişim: 11 Aralık 2014. *Sayfa 30*
- 17 <http://www.ala.org/tools/libfactsheets/alalibraryfactsheet01>
Erişim: 12 Aralık 2014. *Sayfa 33*
- 18 American Library Association, 2009:10. *Sayfa 33*
- 19 American Library Association, 2012: 1-12. *Sayfa 33*
- 20 řu internet sitesi, Amerika'da okul kütüphanelerinin etkilerini analiz eden, farklı eyaletlerde farklı araştırmacıların yaptığı akademik araştırmaların raporlarını içermektedir:
<http://www.lrs.org/data-tools/school-libraries/impact-studies/>
Erişim: 12 Aralık 2014. *Sayfa 33*

KAYNAKÇA

- American Library Association (2009) "The Condition of U.S. Libraries: School Library Trends, 1999-2009" (<http://www.ala.org/aasl/research> , erişim: 12 Aralık 2014).
- American School Library Association (2012) "School Libraries Count! National Longitudinal Survey on School Library Programs" (pdf available at: <http://www.ala.org/aasl/research/slc>).
- Bayraktar, Nail (1978), "XIV. Kütüphane Haftası Dolayısıyla Millî Eğitim Bakanlığı Makamına Verilen Okul Kütüphaneleri Hakkında Rapor", Türk Kütüphaneciliği, Cilt 27, Sayı 2, ss. 131-134.
- Bayraktar, Nail ve Duman, Hasan (1982), "Yeni Türk Milli Eğitim Sistemi İçinde Kütüphane ve Özellikle Okul Kütüphanesinin Yeri", Türk Kütüphaneciliği, Cilt 31, Sayı 3, ss. 110-114.
- Cunbur, Müjgan (1960), "On sekizinci Yüzyılda Bir Okul Kütüphanesinin Açılışı", Türk Kütüphaneciliği, Cilt 9, Sayı 1-2, ss. 1-5.
- Dent, V. (2006), "Observations of School Library Impact at Two Rural Ugandan Schools", Rutgers University Community Repository, 2006. DOI: <http://dx.doi.org/doi:10.7282/T36D5RBK>
- Erikson, Rolf ve Markuson, Carolyn (2007), Designing A School Library Media Center for the Future (Chicago: American Library Association).
- Greewoon, Helen, Creaser, Claire ve Maynard, Sally (2008), "Successful Primary School Libraries: Case Studies of Good Practice", Report Submitted to BookTrust.
- Hinum, M. et al. (1999), "School Libraries in the Information Society", PEB Exchange, Programme on Educational Building, 1999/14, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/444055024620> , erişim 8 Aralık 2014.
- Kachel, Debra E. (2013), "School Library Research Summarized: A Graduate Class Project" (Mansfield: Mansfield University) (<http://sl-it.mansfield.edu/upload/MU-LibAdvoBklt2013.pdf> , erişim: 12 Aralık 2014).
- Kınalı, Fahriye (1955), Çocuk Kütüphaneleri ile Okul ve Sınıf Kütüphaneleri (Ankara: Maarif Basımevi).
- Önal, İnci (1986), "Türkiye'de Okul Kütüphanelerinin Hizmet Vermesini Etkileyen Yönetimsel Faktörler", Türk Kütüphaneciliği, Cilt 35, Sayı 1, ss. 17-30.
- Özerdim, Sami M. (1955), "Çocuk Kütüphaneleri ile Okul ve Sınıf Kütüphaneleri" (Kitap Rövisü), Türk Kütüphaneciliği, Cilt 4, Sayı 2, ss. 150-152.
- Sançar, Nejdett (1960), "Okul Kütüphaneleri", Türk Kütüphaneciliği, Cilt 9, Sayı 1-2, ss. 10-13.
- Sefercioğlu, Necmeddin (1970), "Türk Kütüphaneciler Derneğinin VII. Millî Eğitim Şûrası'na Sunduğu, Okul Kütüphanelerine İlişkin Mutıra", Türk Kütüphaneciliği, Cilt 19, Sayı 4, ss.350-352.
- Smalley, Topsy, N. (2004), "College Success: High School Librarians Make the Difference" (<https://weloveschoollibraries.pbworks.com/f/Topsey+Smalley1.pdf> , erişim: 12 Aralık 2014).

- Soysal, Özer (1971), “Kütüphaneciliğimizin Ana Sorunları ve Okul Kütüphanesi”, Türk Kütüphaneciliği, Cilt 20, Sayı 3, ss. 132-135.
- Soysal, Özer vd. (1982), “Okul Kütüphaneleri Açık Oturumu”, Türk Kütüphaneciliği, Cilt 31, Sayı 2, ss. 55-66.
- TÜİK (2013), Kültür İstatistikleri 2012 (Ankara: TÜİK Matbaası).
- TÜİK (2014), İstatistiklerle Çocuk 2013 (Ankara: TÜİK Matbaası).
- Türkyiğit, Mahmut (1969), “Okul Kütüphanelerimizi Geliştirmeyen Nedenler”, Türk Kütüphaneciliği, Cilt 18, Sayı 4, ss. 265-271.
- Williams, Dorothy, Wavell, Caroline ve Morrison, Katie (2013), Impact of School Libraries on Learning (Robert Gordon University) http://www.scottishlibraries.org/storage/sectors/schools/SLIC_RGU_Impact_of_School_Libraries_2013.pdf , Erişim: 13 Aralık 2014.
- Yılmaz, Bülent (2013), Halk Kütüphaneleri Araştırmalar ve Görüşler (Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği Ankara Şubesi).

ÖNERİLEN KAYNAKLAR

- Achterman, Douglas L. Haves, Halves, and Have-Nots: School Libraries and Student Achievement in California. Diss. University of North Texas, 2008. UNT Digital Library. Web. 10 June 2013. <http://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc9800/>
- Baumbach, Donna J. Making the Grade: The Status of School Library Media Centers in the
- Baxter, Susan J., and Ann Walker Smalley. Check It Out! The Results of the School Library Media Census. St. Paul, MN: Metronet, 2004. Metronet Project. Web. 10 June 2013. http://www.metrolibraries.net/res/pdfs/2004final_report.pdf
- Briana Hovendick Francis, Keith Curry Lance, and Zeth Lietzau. School Librarians Continue to Help Students Achieve Standards: The Third Colorado Study (2010). Library Research Services. Nov. 2010. Web. 10 June 2013. http://www.lrs.org/documents/closer_look/CO3_2010_Closer_Look_Report.pdf
- Dow, Mirah J., Jacqueline McMahon-Lakin, and Stephen C. Court. School Librarian Staffing Levels and Student Achievement as Represented in 2006–2009 Kansas Annual Yearly Progress Data. *School Library Research* 15 (2012): 1–15. Web. 5 June 2013. http://www.ala.org/aasl/sites/ala.org.aasl/files/content/aaslpubsandjournals/slr/vol15/SLR_StaffingLevelsandStudentAchievement_V15.pdf
- Fortana, Benjamin C. (2013), Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet Dönemlerinde Okumayı Öğrenmek (İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları).
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2011), Türkiye Okuma Kültürü Haritası (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı).
- Lance, Keith Curry, and Linda Hofschire. Change in School Librarian Staffing Linked with Change in CSAP Reading Performance, 2005 to 2011. Library Research Service, Jan. 2012. Web. 5 June 2013. http://www.lrs.org/documents/closer_look/CO4_2012_Closer_Look_Report.pdf
- Lance, Keith Curry, et al. Information Empowered: The School Libraries as an Agent of Academic Achievement. Anchorage, AK: Alaska State Library, 1999. Web. 10 June 2013. <http://library.alaska.gov/pdf/anc/infoemxs.pdf>
- Lance, Keith Curry, Lynda Welborn, and Christine Hamilton-Pennell. The Impact of School Library Media Centers on Academic Achievement. Denver, CO: Colorado Dept. of Education, 1992. ERIC. Web. 10 June 2013. <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED353989.pdf>
- Lance, Keith Curry, Marcia J. Rodney, and Bill Schwarz. The Idaho School Library Impact Study–2009: How Idaho Librarians, Teachers, and Administrators Collaborate for Student Success. Idaho Commission for Libraries. 2010. Web. 10 June 2013. <http://libraries.idaho.gov/doc/idaho-school-library-impact-study-2009>
- Lance, Keith Curry, Marcia J. Rodney, and Christine Hamilton-Pennell. “Executive Summary.” How School Libraries Help Kids Achieve Standards: The Second Colorado Study. Spring, TX: Hi Willow Research and Publishing, 2000. 1–8. Library Research Services. Web. 10 June 2013. <http://www.lrs.org/documents/lmcstudies/CO/execsumm.pdf>

- Lance, Keith Curry, Marcia J. Rodney, and Christine Hamilton-Pennell. Powerful Libraries Make Powerful Learners: The Illinois Study. Canton, IL: Illinois School Library Media Association, 2005. Alliance Library Cevapsız. Web. 10 June 2013. <http://www.islma.org/pdf/ILStudy2.pdf>
- Rodney, Marcia J., Keith Curry Lance, and Christine Hamilton-Pennell. Make the Connection: Quality School Library Media Programs Impact Academic Achievement in Iowa. Bettendorf, IA: Iowa Area Education Agencies, 2002. Iowa Area Education Agencies. Web. 10 June 2013. http://www.iowaareaonline.org/pages/uploaded_files/Make%20The%20Connection.pdf
- Rodney, Marcia J., Keith Curry Lance, and Christine Hamilton-Pennell. The Impact of Michigan School Libraries on Academic Achievement: Kids Who Have Libraries Succeed. Lansing, MI: Library of Michigan, 2003. Library of Michigan. Web. 10 June 2013. http://www.michigan.gov/documents/hal_lm_schllibstudy03_76626_7.pdf
- Soysal, Özer (1969), Çağdaş Eğitim ve Türkiye’de Okul Kütüphanesi (Ankara Güven Matbaası).
- Todd, Ross J. Report of the Delaware School Library Survey 2004. Center for International Scholarship in School Libraries, Rutgers University, Feb. 2005. Web. 11 June 2013. <http://www2.lib.udel.edu/taskforce/study/titlepage.pdf>
- Yılmaz, Bülent (2009), Türkiye’de Kültür Politikası ve Kütüphane (Ankara: Türk Kütüphaneciler Ankara Derneği).

Z-KÜTÜPHANE ETKİ ANALİZ ARAŞTIRMASI RAPOR

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1	Örgün ve Yaygın Eğitim Kurum Kütüphaneleri ve Materyal Sayıları (Kaynak TÜİK; 2013)	25
Tablo 2	Halk kütüphanelerinde kullanıcı ve kayıtlı çocuk sayıları; ödünç verilen materyal sayıları, (Kaynak TÜİK; 2013)	26
Tablo 3	Z-Kütüphanelerden Doküman Bulmak Amacıyla Faydalanılmasına Dair Öğretmen Gözlemlerinin Görev Yapılan Okulun Türüne Dağılımı	66
Tablo 4	Z-Kütüphanelerden İnternet Kullanımı Amacıyla Faydalanılmasına Dair Öğretmen Gözlemlerinin Görev Yapılan Okulun Türüne Göre Dağılımı	66
Tablo 5	Z-Kütüphanelerden Film İzlemek Amacıyla Faydalanılmasına Dair Öğretmen Gözlemlerinin Görev Yapılan Okulun Türüne Göre Dağılımı	67
Tablo 6	Z-Kütüphanelerden Dinlenmek Amacıyla Faydalanılmasına Dair Öğretmen Gözlemlerinin Görev Yapılan Okulun Türüne Göre Dağılımı	67
Tablo 7	Z-Kütüphanelerden Öğrencilerin Arkadaşlarıyla Birlikte Olmak Amacıyla Faydanmasına Dair Öğretmen Gözlemlerinin Görev Yapılan Okulun Türüne Göre Dağılımı	68
Tablo 8	Z-Kütüphanelerden Kitap Okumak Amacıyla Faydalanılmasına Dair Öğretmen Gözlemlerinin Görev Yapılan Okulun Türüne Göre Dağılımı	68
Tablo 9	Z-Kütüphanelerde Öğrencilerin Teknolojik Aletlerden Faydanmasına Dair Öğretmen Gözlemlerinin Görev Yapılan Okulun Türüne Göre Dağılımı	69
Tablo 10	Z-Kütüphanelerden Öğrencilerin Öğrenmeyi Kolaylaştırıcı Oyunlar Oynamak Amacıyla Faydanmasına Dair Öğretmen Gözlemlerinin Görev Yapılan Okulun Türüne Göre Dağılımı	69
Tablo 11	Z-Kütüphaneler Açıldıktan Sonra Öğrencilerin Kütüphaneye Gitme Sıklıklarında Artış Olmasına Dair Öğretmen Gözlemlerinin Görev Yapılan Okul Türüne Dağılımı	70
Tablo 12	Z-Kütüphanelerde Aranan Kaynakların Bulunabilmesine Dair Öğretmen Gözlemlerinin Görev Yapılan Okul Türüne Dağılımı	70
Tablo 13	Z- Kütüphanelerdeki Öğrenmeyi Kolaylaştırıcı Oyunların Bulunmasının Önemine Dair Öğretmen Görüşleri ile Görev Yapılan Okul Türünün Dağılımı	71
Tablo 14	Z-Kütüphanelerdeki Elektronik Kitapların Önemine Dair Görüşlerin Görev Yapılan Okul Türüne Dağılımı	71
Tablo 15	Z-Kütüphanelerdeki İmkânlar İçerisinde Farklı Renk ve Desende Mobilyanın Önemine Dair Görüşlerin Görev Yapılan Okul Türüne Dağılımı	72
Tablo 16	Z-Kütüphanelerde Bilgisayar, Yazıcı, Projeksiyon vb. Teknolojik Aletlerin Önemine Dair Görüşlerin Görev Yapılan Okul Türüne Dağılımı	72
Tablo 17	Z- Kütüphanelerde Akıllı Tahta Bulundurulmasının Önemine Dair Görüşlerin Görev Yapılan Okul Türüne Dağılımı	73
Tablo 18	Z-Kütüphanelerde Daha Nitelikli İnternet Kullanımının Önemine Dair Görüşlerin Görev Yapılan Okul Türüne Dağılımı	73
Tablo 19	EBA Portalına Erişim Sağlanmasının Faydasına Dair Görüşlerin Görev Yapılan Okul Türüne Dağılımı	74
Tablo 20	Fatih Projesi'nin Z-Kütüphanelerde Aktif Olarak Kullanılması Hakkındaki Görüşlerin Görev Yapılan Okul Türüne Dağılımı	74
Tablo 21	Z-Kütüphanelerin Açık Olma Saatlerine Dair Öğretmen Gözlemlerinin Görev Yapılan Okul Türüne Dağılımı	75
Tablo 22	Z-Kütüphanelerde Daimi Çalışan Bir Görevlinin Bulunması ile Görev Yapılan Okul Türünün Dağılımı	75
Tablo 23	Z-Kütüphanelerde Profesyonel Kütüphaneciye İhtiyaç Olup Olmadığına Dair Öğretmen/Yönetici Görüşlerinin Görev Yapılan Okul Türüne Dağılımı	76
Tablo 24	Z-Kütüphanelerin Ülke Genelinde Uygulanması Hakkındaki Görüşlerin Görev Yapılan Okul Türüne Göre Dağılımı	76
Tablo 25	Z-Kütüphanelerde Bilgisayar ve İnternetin Hangi Amaçla Kullanıldığına Dair Öğretmen/Yönetici Gözlemlerinin Görev Yapılan Okul Türüne Dağılımı	77
Tablo 26	Z-Kütüphanelerdeki İnternetin Doğru Kullanılıp Kullanılmadığına Dair Öğretmen/Yönetici Gözlemlerinin Görev Yapılan Okul Türüne Dağılımı	77
Tablo 27	Z-Kütüphanelerin Fiziki Alanının Okul Türüne Dağılımı (Öğretmen/yönetici gözlemi esas alınmıştır.)	78

Tablo 28	Z-Kütüphanelerin Öğrencilerin Kütüphaneye Gitme Sıklıkları Üzerindeki Etkileri	90
Tablo 29	Z-Kütüphaneler Kurulmadan Ö. Kütüphaneye Gitme Sıklığının Cinsiyete Göre Değişimi	113
Tablo 30	Z-Kütüphaneler Kurulduktan S. Kütüphaneye Gitme Sıklığının Cinsiyete Göre Değişimi	113
Tablo 31	Z- Kütüphaneler Açıldıktan Sonra Kütüphane Kullanım Sıklıklarındaki Değişimin Cinsiyete Göre Dağılımı	114
Tablo 32	Z-Kütüphanelerden İnternet Kullanımı Amacıyla Faydalanma ile Cinsiyet Arasındaki İlişki	114
Tablo 33	Z-Kütüphanelerden Film İzlemek Amacıyla Faydalanma Eğilimi ile Cinsiyet Arasındaki İlişki	115
Tablo 34	Z-Kütüphanelerden Kitap Okumak Amacıyla Faydalanma Eğilimi ile Cinsiyet Arasındaki İlişki Dağılımı	115
Tablo 35	Z-Kütüphanelerden Öğrenmeyi Kolaylaştırıcı Oyunlar Oynamak Amacıyla Faydalanma ile Cinsiyet Arasındaki İlişki Dağılımı	116
Tablo 36	Z-Kütüphanelerde Öğrenmeyi Kolaylaştırıcı Oyunların Oynanmasına Cinsiyetler Tarafından Atfedilen Önem	116
Tablo 37	Z-Kütüphanelerde Dijital Kitap Sayısının Yeterliliğine Dair Görüşlerin Cinsiyetlere Dağılımı	117
Tablo 38	Z-Kütüphanelerde Teknolojik Aletlerin Bulunmasına Cinsiyetlerin Atfettiği Önemin Dağılımı	117
Tablo 39	Z-Kütüphanelerde Sunulan Teknolojik İmkânların Yeterliliğine Dair Görüşlerin Cinsiyetlere Dağılımı	118
Tablo 40	Z-Kütüphanelerde İnternet Erişim İmkânı Olmasının Cinsiyetler Tarafından Ne Ölçüde Önemsendiği	118
Tablo 41	Z-Kütüphanelerde Sunulan Bilgisayar ve İnternet Hizmeti, Cinsiyetlere Göre Hangi Amaçla Kullanılmaktadır?	119
Tablo 42	Z-Kütüphanelerdeki İnternet Bağlantı Hizmetinden Memnuniyetin Cinsiyetlere Göre Dağılımı	119
Tablo 43	Z-Kütüphanelerin Tasarımı ve Renkleri İle İlgili Beğenilerin Cinsiyete Dağılımı	120
Tablo 44	Z-Kütüphanelerde Sunulan Hizmetlerin Beklentiyi Karşılama Seviyesinin Cinsiyetlere Dağılımı	120
Tablo 45	Z-Kütüphanelerin En Faydalı Yönüne Dair Görüşlerin Cinsiyetlere Dağılımı	121
Tablo 46	Z-Kütüphanelerin Kullanımı İçin Eğitim Verilmesi Gerekliliğine Dair Görüşlerin Cinsiyetlere Dağılımı	121
Tablo 47	Z-Kütüphanelere Ulaşımın Ne Ölçüde Kolay Olduğuna Dair Görüşlerin Cinsiyetlere Dağılımı	122
Tablo 48	Z-Kütüphanede Öğrencilerin İsteklerine Önem Verilip Verilmediğine Dair Kanaatlerin Cinsiyete Dağılımı	122
Tablo 49	Z-Kütüphanenin Açık Olduğu Saatlerden Memnuniyetin Cinsiyete Dağılımı	123
Tablo 50	Z-Kütüphanelerden Genel Olarak Memnuniyetin Cinsiyete Dağılımı	123
Tablo 51	Z-Kütüphanenin Eksik Yönlerinin Neler Olduğuna Dair Görüşlerin Cinsiyete Dağılımı	124
Tablo 52	Z-Kütüphane Uygulamasından Beklentilerin Cinsiyete Dağılımı	125
Tablo 53	Z-Kütüphane Kurulmadan Önce Kütüphaneye Gitme Sıklığının Okul Seviyesine Dağılımı	126
Tablo 54	Z-Kütüphaneler Kurulduktan Sonra Okul Kütüphanelerinden Hangi Sıklıkla Faydalandığının Okul Seviyesine Dağılımı	126
Tablo 55	Z-Kütüphanelerin Okul Kütüphanesi Kullanma Sıklığı Üzerindeki Etkilerinin Okul Seviyelerine Göre Dağılımı	127
Tablo 56	Z-Kütüphaneye Hiç Gitmeme Durumunun Okul Seviyesine Dağılımı	127
Tablo 57	Z-Kütüphaneden İnternet Kullanımı Amacıyla Faydalanma Durumunun Okul Seviyesine Dağılımı	128
Tablo 58	Z-Kütüphanelerden Film İzlemek Amacıyla Faydalanma Durumunun Okul Seviyesine Dağılımı	128
Tablo 59	Z-Kütüphaneden Dinlenmek Amacıyla Faydalanma Durumunun Okul Seviyesine Dağılımı	129

Tablo 60	Z-Kütüphanelerden Arkadaşlarıyla Birlikte Olmak Amacıyla Faydalananların Okul Seviyesine Dağılımı	129
Tablo 61	Z-Kütüphanelerden Kitap Okumak Amacıyla Faydalananların Okul Seviyesine Dağılımı	130
Tablo 62	Z-Kütüphanelerden Yazıcı ve Projeksiyondan Faydalananların Okul Seviyesine Dağılımı	130
Tablo 63	Z-Kütüphanelerden Öğrenmeyi Kolaylaştırıcı Oyunlar Oynamak Amacıyla Faydalananların Okul Seviyesine Dağılımı	130
Tablo 64	Z-Kütüphanelerde Aranan Kaynakların Bulunup Bulunmadığına Dair Kanaatlerin Okul Seviyesine Dağılımı	131
Tablo 65	Z-Kütüphanelerde Ödev Yapmada Yararlanılan Kaynak Kitapların Bulunmasının Ne Ölçüde Önemli Olduğuna Dair Görüşlerin Okul Seviyesine Dağılımı	131
Tablo 66	Z-Kütüphanelerde Güncel Roman ve Hikâye Kitapları Bulunmasının Önem Derecesinin Okul Seviyesine Dağılımı	132
Tablo 67	Z-Kütüphanede Öğrenmeyi Kolaylaştırıcı Oyunlar Oynamanın Önem Derecesinin Okul Seviyesine Dağılımı	132
Tablo 68	Z-Kütüphanelerde Elektronik Kitapların Bulunmasının Ne Ölçüde Önemli Olduğuna Dair Görüşlerin Okul Seviyelerine Dağılımı	133
Tablo 69	Z-Kütüphanede Teknolojik Aletlerin Bulunmasının Önem Derecesinin Okul Seviyesine Dağılımı	133
Tablo 70	Z-Kütüphanede Akıllı Tahta Bulunmasının Önem Derecesinin Okul Seviyesine Dağılımı	134
Tablo 71	Z-Kütüphanede İnternet Hizmetinin Bulunmasının Öneminin Okul Seviyesine Dağılımı	134
Tablo 72	Öğrencinin İstedığı Zaman Z-Kütüphanelerden Faydalanabilme Durumunun Okul Seviyesine Dağılımı	135
Tablo 73	Z-Kütüphanelerin Tasarım ve Renklerinin Beğenilmesinin Okul Seviyesine Dağılımı	135
Tablo 74	Z-Kütüphanede Sunulan Bilgisayar ve İnternet Hizmetinin Beğenilmesinin Okul Seviyesine Dağılımı	136
Tablo 75	Z-Kütüphanede Sunulan Hizmetlerin Beklentiyi Karşılama ile İlgili Kanaatlerin Okul Seviyesine Dağılımı	136
Tablo 76	Z-Kütüphanenin En Faydalı Yönünün Ne Olduğuna Dair Görüşlerin Okul Seviyesine Dağılımı	137
Tablo 77	Z-Kütüphaneye Gidilen Zamanların Okul Seviyesine Dağılımı	137
Tablo 78	Z-Kütüphanede Sunulan Teknolojik Hizmetlerin Yeterliliğine Dair Görüşlerin Okul Seviyesine Dağılımı	138
Tablo 79	Z-Kütüphanede Verilen İnternet Bağlantı Hizmetinden Memnuniyet Düzeyinin Okul Seviyesine Dağılımı	138
Tablo 80	Z-Kütüphanelerdeki Bilgisayarlarda Dijital Kitap Sayısının Yeterliği ile İlgili Kanaatlerin Okul Seviyesine Dağılımı	139
Tablo 81	Z-Kütüphaneye Okul İçerisinde Kolay Ulaşılabilirlik Durumuna Dair Kanaatlerin Okul Seviyesine Dağılımı	139
Tablo 82	Z-Kütüphanelerdeki Masa ve Sandalye Yeterliliğine Dair Görüşlerin Okul Seviyesine Dağılımı	140
Tablo 83	Z-Kütüphanede Öğrencilerin İsteklerine Önem Verilip Verilmediğine Dair Görüşlerin Okul Seviyesine Dağılımı	140
Tablo 84	Z-Kütüphanelerden Genel Olarak Memnuniyet Düzeyinin Okul Seviyesine Dağılımı	141
Tablo 85	Z-Kütüphanenin Açık Olduğu Saatlerden Memnuniyet Düzeyinin Okul Seviyesine Dağılımı	141
Tablo 86	Z-Kütüphanelerden İnternet Kullanımı Amacıyla Faydalanma Durumunun Bölümlere Dağılımı	142
Tablo 87	Z-Kütüphanelerinden Öğrenmeyi Kolaylaştırıcı Oyunlar Oynamak Amacıyla Faydalanma Durumunun Bölümlere Dağılımı	142
Tablo 88	Z-Kütüphanelerde Aranan Kaynakların Bulunabilirliğine Dair Görüşlerin Bölümlere Dağılımı	143
Tablo 89	Z-Kütüphanelerde Dergilerin Bulundurulmasına Atfedilen Önemin Bölümler Bakımından Dağılımı	143
Tablo 90	Z-Kütüphanelerinde Öğrenmeyi Kolaylaştırıcı Oyunlar Oynanabilmesine atfedilen Önemin Bölümlere Dağılımı	144

Tablo 91	Z-Kütüphanelerde Akıllı Tahta Bulunmasının Öneminin Bölümlere Dağılımı	144
Tablo 92	Z-Kütüphanelerin Tasarımını ve Renklerini Beğenme Durumunun Bölümlere Dağılımı	145
Tablo 93	Z-Kütüphanede Sunulan Hizmetlerin Beklentiyi Karşılama Durumunun Bölümlere Dağılımı	145
Tablo 94	Z-Kütüphanelerdeki Teknolojik Hizmetlerin Yeterliliğine Dair Görüşlerin Bölümlere Dağılımı	146
Tablo 95	Z-Kütüphanelerde İnternet Bulunmasının Öneminin Bölümlere Dağılımı	146
Tablo 96	Z- Kütüphanelerde Verilen İnternet Bağlantı Hizmetinden Memnuniyetin Bölümlere Dağılımı	147
Tablo 97	Z- Kütüphanelerdeki Bilgisayarlarda Dijital Kitap Sayısının Yeterliliğine Dair Görüşlerin Bölümlere Dağılımı	147
Tablo 98	Z-Kütüphanelerin Eksik Yönlerinin Bölümlere Dağılımı	148
Tablo 99	Z-Kütüphane Uygulamasından Beklentilerin Bölümlere Dağılımı	149

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1	Anket Yapılan Öğretmenlerin/Yöneticilerin Okul Düzeyine Göre Dağılımları	41
Grafik 2	Anket Yapılan Öğretmenlerin/İdarecilerin İdari Pozisyonlarına Göre Dağılımları	42
Grafik 3	Anket Yapılan Öğretmenlerin/İdarecilerin Cinsiyete Göre Dağılımları	42
Grafik 4	Anket Yapılan Öğretmenlerin/İdarecilerin Meslekteki Kıdemlerine Göre Dağılımları	42
Grafik 5	Anket Yapılan Öğretmen/İdarecilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımları	43
Grafik 6	Z-Kütüphanelerden Kaynak Bulmak ve Doküman Bulmak Amacıyla Faydalanan Öğrencilerin Dağılımı	43
Grafik 7	Z- Kütüphanelerin İnternet Hizmetinden Faydalanan Öğrencilerin Dağılımı	44
Grafik 8	Z-Kütüphanelerden Film İzlemek İçin Faydalanan Öğrencilerin Dağılımı	44
Grafik 9	Z-Kütüphanelerden Dinlenmek Amacıyla Faydalanan Öğrencilerin Dağılımları	45
Grafik 10	Z-Kütüphanelerden Arkadaşlarıyla Birlikte Olmak Amacıyla Faydalanan Öğrencilerin Dağılımı	45
Grafik 11	Z-Kütüphanelerden Kitap Okumak Amacıyla Faydalanan Öğrencilerin Dağılımı	46
Grafik 12	Z- Kütüphanelerin Teknolojik Aletlerinden Faydalanan Öğrencilerin Dağılımları	46
Grafik 13	Z- Kütüphaneden Öğrenmeyi Kolaylaştırıcı Oyunlar Oynamak Amacıyla Yararlanan Öğrencilerin Dağılımları	47
Grafik 14	Z-Kütüphanelerden Öğrencilerin Başka Amçlarla Faydalanıp Faydalanmadıklarına Dair Dağılımlar	47
Grafik 15	Z-Kütüphaneler Açıldıktan Sonra Öğrencilerin Kütüphaneye Gidip Gitmeme Durumuna Göre Dağılımları	48
Grafik 16	Z-Kütüphanede Aranılan Kaynakların Bulunup Bulunmadığına Dair Dağılımlar	48
Grafik 17	Eğitim Bilişim Ağı Portalına Erişimin Yararlı Olup Olmayacağına Dair Kanaatlerin Dağılımı	49
Grafik 18	Z-Kütüphanelerde Fatih Projesi'nin Aktif Kullanımının Gerekliliği ile İlgili Kanaatlerin Dağılımı	49
Grafik 19	Z-Kütüphanelerin Açık Olma Saatlerine Göre Dağılımları	50
Grafik 20	Daimi Personeli Olan ve Olmayan Z-Kütüphanelerin Dağılımları	50
Grafik 21	Z- Kütüphanelerin Daha Verimli Oabilmesi İçin Profesyonel Kütüphaneciye İhtiyaç Olup Olmadığına Dair Kanaatlerin Dağılımı	51
Grafik 22	Z-Kütüphanelerin Ülke Genelinde Yaygınlaşmasına Dair Düşüncelerin Dağılımı	51
Grafik 23	Z- Kütüphanelerin Mevcut Hâliyle Tasarım ve Renklerinin Beğenilip Beğenilmediğinin Dağılımı	52
Grafik 24	Z-Kütüphanelerdeki Bilgisayar ve İnternetin Hangi Amaca Göre Kullanıldıklarının Dağılımı	52
Grafik 25	Z-Kütüphanelerdeki İnternetin Doğru Kullanılıp Kullanılmadığına Dair Kanaatlerin Dağılımı	53
Grafik 26	Z-Kütüphanelerin Öğrencilerin Beklentilerini Karşılıyıp Karşılımadığına Dair Kanaatlerin Dağılımı	53
Grafik 27	Z-Kütüphanelerin En Faydalı Yönünün Ne Olduğuna Dair Görüşlerin Dağılımı	54
Grafik 28	Öğrencilerin Z-Kütüphaneleri Hangi Zamanda Kullandıklarının Dağılımı	54
Grafik 29	Z-Kütüphanelerin Kullanımı ile İlgili Öğrencilere Bilgi Erişimi Konusunda Eğitim Verilmesinin Yararlı Olup Olmayacağına Dair Görüşlerin Dağılımı	55
Grafik 30	Z-Kütüphanelere Kolay Ulaşılab Ulaşılmadığına Dair Görüşlerin Dağılımı	55
Grafik 31	Z-Kütüphanelerin Yeterli Fiziksel Alana Sahip Olup Olmadığına Dair Görüşlerin Dağılımı	56
Grafik 32	Z-Kütüphanelerde Grup Çalışmaları İçin Uygun Ortam Olup Olmadığına Dair Görüşlerin Dağılımı	56
Grafik 33	Z-Kütüphanelerdeki Masa ve Sandalye Sayısının Yeterli Olup Olmadığına Dair Görüşlerin Dağılımı	57
Grafik 34	Z-Kütüphanelerde Kullanılan Teknolojinin Yeterli Olup Olmadığına Dair Görüşlerin Dağılımı	57
Grafik 35	Z-Kütüphanelerde Sunulan Bilgisayarların Yeterli Olup Olmadığına Dair Görüşlerin Dağılımı	58
Grafik 36	Z-Kütüphanelerde İnternet Hizmetinin Yeterli Olup Olmadığına Dair Görüşlerin Dağılımı	58
Grafik 37	Z- Kütüphanelerindeki Bilgisayarlarda Dijital Kitap Sayısının Yeterli Olup Olmadığına Dair Görüşlerin Dağılımı	59

Grafik 38	Z-Kütüphanelere Materyal Temininde Öğrencilerin İsteklerine Önem Verilip Verilmediğine İlişkin Görüşlerin Dağılımı	59
Grafik 39	Z-Kütüphanelerin Daha Verimli Olması İçin Önerilerin Dağılımı	60
Grafik 40	Z- Kütüphanelerdeki Temel Eserlerin Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Görüşlerin Dağılımı	60
Grafik 41	Z- Kütüphanelerde Bulunan ve Ödev Yapmada Faydalanılan Kaynak Kitapların Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Görüşlerin Dağılımı	61
Grafik 42	Z- Kütüphanelerdeki Güncel Romanların ve Hikâye Kitaplarının Ne Derece Önemli Olduğuna İlişkin Görüşlerin Dağılımı	61
Grafik 43	Z- Kütüphanelerdeki Dergilerin Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Görüşlerin Dağılımı	62
Grafik 44	Z-Kütüphanelerde Öğrenmeyi Kolaylaştırıcı Oyunların Bulunmasının Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Görüşlerin Dağılımı	62
Grafik 45	Z-Kütüphanelerdeki Elektronik Kitapların Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Kanaatlerin Dağılımı	63
Grafik 46	Z - Kütüphanelerde Farklı Renk ve Desende Mobilya Bulunmasının Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Görüşlerin Dağılımı	63
Grafik 47	Z- Kütüphanelerdeki Bilgisayar, Yazıcı, Projeksiyon vb. Teknolojik Aletlerin Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Görüşlerin Dağılımı	64
Grafik 48	Z-Kütüphanelerdeki Akıllı Tahta Kullanımının Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Görüşlerin Dağılımı	64
Grafik 49	Z-Kütüphanelerde Film İzleme İmkânının Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Görüşlerin Dağılımı	64
Grafik 50	Z-Kütüphanelerdeki İnternet Kullanımının Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Görüşlerin Dağılımı	65
Grafik 51	Z-Kütüphanelerde Otomatik Yiyecek ve İçecek Makinesi Bulunmasının Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Görüşlerin Dağılımı	65
Grafik 52	Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı	87
Grafik 53	Öğrencilerin Yaş Dağılımı	88
Grafik 54	Öğrencilerin Okul Seviyesine Göre dağılımı	88
Grafik 55	Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımı	88
Grafik 56	Öğrencilerin Bölümlere Göre Dağılımı	89
Grafik 57	Z-Kütüphane Kurulmadan Önce Kütüphaneye Girme Sıklığı Dağılımı	89
Grafik 58	Z-Kütüphane Kurulduktan Sonra Kütüphaneye Girme Sıklığı Dağılımı	90
Grafik 59	Z-Kütüphanlere Öğrencilerin Gitmeme Sebeplerinin Dağılımı	90
Grafik 60	Z-Kütüphanelerden Kaynak Doküman Bulmak ve Ders Çalışmak Amacıyla Faydalanma Dağılımı	91
Grafik 61	Z-Kütüphanelerde İnternet Kullanımının Dağılımı	91
Grafik 62	Z-Kütüphanelerden Film İzlemek Amacıyla Faydalanma Dağılımı	92
Grafik 63	Z- Kütüphanelerden Dinlenmek Amacıyla Faydalanma Dağılımı	92
Grafik 64	Z-Kütüphanelerden Arkadaşlarla Vakit Geçirmek Amacıyla Faydalanma Dağılımı	93
Grafik 65	Z-Kütüphanelerden Kitap Okumak Amacıyla Faydalanma Dağılımı	93
Grafik 66	Z-Kütüphanelerden Yazıcı ve Projeksiyon Gibi Aletlerden Yararlanma Dağılımı	94
Grafik 67	Z-Kütüphanlerden Yaratıcı Oyunlar Oynamak Amacıyla Faydalanma Dağılımı	94
Grafik 68	Z-Kütüphanelerde Aranılan Kaynakların Bulunup Bulunmamasının Dağılımı	95
Grafik 69	Z-Kütüphane Koleksiyonlarında Temel Eserlerin Bulunmasının Ne Derece Önemli Olduğunun Dağılımı	95
Grafik 70	Z-Kütüphanede Ödev Yapımında Kullanılan Kaynakların Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Öğrenci Görüşlerinin Dağılımı	96
Grafik 71	Z-Kütüphanelerde Güncel Roman ve Hikâye Kitaplarının Bulunmasının Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Öğrenci Görüşlerinin Dağılımı	96
Grafik 72	Z-Kütüphanelerde Dergilerin Bulunmasının Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Öğrenci Görüşlerinin Dağılımı	97

Grafik 73	Z-Kütüphanlerde Öğrenmeyi Kolaylaştırıcı Oyunlar Oynanmasının Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Öğrenci Görüşlerinin Dağılımı	97
Grafik 74	Z-Kütüphanede Elektronik Kitaplar Bulunmasının Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Görüşlerinin Dağılımı	98
Grafik 75	Z- Kütüphanede Farklı Renk ve Desende Mobilya Bulunmasının Ne Derecede Önemli Olduğunun Dağılımı	98
Grafik 76	Z-Kütüphanelerde Teknolojik Aletlerin Bulunmasının Ne Derece Önemli Olduğunun Dağılımı	99
Grafik 77	Z-Kütüphanelerde Akıllı Tahta Bulunmasının Ne Derece Önemli Olduğuna Dair Görüşlerin Dağılımı	99
Grafik 78	Z-Kütüphanelerde Film İzleme İmkânı Bulunmasının Ne Derece Önemli Olduğunun Dağılımı	100
Grafik 79	Z-Kütüphanelerde İnternet Erişiminin Ne Derecede Önemli Olduğunun Dağılımı	100
Grafik 80	Z-Kütüphanelerinde Otomatik Yiyecek ve İçecek Makinelerinin Ne Derece Önemli Olduğunun Dağılımı	101
Grafik 81	Z-Kütüphanlerde Herhangi Bir Görevlinin Bulunup Bulunmadığının Dağılımı	101
Grafik 82	Z-Kütüphanelerin Hangi Saatlerde Açık Olduğunun Dağılımı	102
Grafik 83	Z-Kütüphanelerden Sürekli Yararlanma Dağılımı	102
Grafik 84	Z-Kütüphanelerin Renk ve Tasarımının Beğenilip Beğenilmeme Dağılımı	103
Grafik 85	Z-Kütüphanelerde Bilgisayar ve İnternetin Hangi Amaçla Kullanıldığının Dağılımı	103
Grafik 86	Z-Kütüphanelerde Sunulan Hizmetlerin Beklentiyi Karşılıyıp Karşılımadığının Dağılımı	104
Grafik 87	Z-Kütüphaneler Kurulduktan Sonra Bir Aktivitenin Gerçekleştirilip Gerçekleştirilmediğinin Dağılımı	104
Grafik 88	Z-Kütüphanelerin En Faydalı Yönlerinin Ne Olduğuna Dair Görüşlerin Dağılımı	105
Grafik 89	Z-Kütüphanelere Gitmek İçin Tercih Edilen Zaman Dilimi Dağılımı	105
Grafik 90	Z-Kütüphanelerin Kullanımı İçin Eğitim Verilip Verilmemesi Gerektiğine Dair Görüşlerin Dağılımı	106
Grafik 91	Z-Kütüphanelerde Teknolojik Hizmetlerin Yeterli Olup Olmadığının Dağılımı	106
Grafik 92	Z-Kütüphanelere Ulaşımın Kolay Olup Olmadığının Dağılımı	107
Grafik 93	Z-Kütüphanelerde Fiziki Alanların Yeterli Olup Olmadığına Dair Görüşlerin Dağılımı	107
Grafik 94	Z-Kütüphanelerde Grup Çalışmalarına Uygun Ortam Olup Olmadığına Dair Görüşlerin Dağılımı	108
Grafik 95	Z- Kütüphanedeki Masa ve Sandalyelerin Yeterli Olup Olmadığının Dağılımı	108
Grafik 96	Z-Kütüphanlerde Bilgisayar Sayısının Yeterli Olup Olmadığının Dağılımı	108
Grafik 97	Z-Kütüphanlerdeki İnternet Bağlantısından Memnuniyet Dağılımı	109
Grafik 98	Z-Kütüphanlerdeki Bilgisayarlarda Dijital Kitap Sayısının Yeterli Olup Olmadığının Dağılımı	109
Grafik 99	Z-Kütüphane Materyallerinde Öğrencilerin İsteklerine Önem Verilip Verilmediğinin Dağılımı	110
Grafik 100	Z-Kütüphanelerden Genel Olarak Memnuniyet Dağılımı	110
Grafik 101	Z-Kütüphanelerin Açık Olduğu Saatlerden Memnuniyet Dağılımı	111
Grafik 102	Z-Kütüphanelerin Tanıtım ve Bilgilendirmelerinden Memnuniyet Dağılımı	111
Grafik 103	Z-Kütüphanelerde Eksik Olduğu Düşünülen Öğelerin Dağılımı	112
Grafik 104	Z-Kütüphane Uygulamasından Beklentilerin Dağılımı	112
Grafik 105	Kurumda Klasik Kütüphane Bulunma Dağılımı	170
Grafik 106	Kurumda Z-Kütüphane bulunma Dağılımı	170
Grafik 107	Z-Kütüphanleri Olan Okullardaki Toplam Öğrenci Sayılarının Sayısal Kategorilere Dağılımları	171
Grafik 108	Z-Kütüphaneleri Olan Okullardaki Toplam Personel Sayısının Sayısal Kategorilere Dağılımları	171
Grafik 109	Z-Kütüphaneleri Olan Okullar Arasında Klasik Kütüphanesi de Bulunanların Dağılımı	172
Grafik 110	Kurumdaki Z-Kütüphanelerinin Alan (m ²) Dağılımı	172
Grafik 111	Z-Kütüphanelerde Bulunan Kitap Sayılarının Kategorilere Oransal Dağılımları	173

Grafik 112 Kurumda Z-Kütüphane Kurulmadan Önce Klasik Kütüphanenin Bulunma Dağılımı	173
Grafik 113 Kurumdaki Z-Kütüphane Klasik Kütüphaneden Dönüştürülmesi Dağılımı	174
Grafik 114 Z-Kütüphanelerin Model Türlerine Göre Oransal Dağılımları	174
Grafik 115 Kurumdaki Z-Kütüphanelerinin Katların Dağılımı	175
Grafik 116 Kurumdaki Z-Kütüphanelerin Finansal Kaynakların Türüne Dağılımı	175
Grafik 117 Z-kütüphanelerin Maliyetlerinin Kategorilere Oransal Dağılımları	176
Grafik 118 Kurumdaki Z-Kütüphanelerde Görevli Bulunup Bulunmama Durumuna Göre Oransal Dağılımı	176
Grafik 119 Kurumdaki Z-Kütüphanede Bilgisayar Bulunup Bulunmama Dağılımı	177
Grafik 120 Z-Kütüphanelerde İnternet Bağlantısı Bulunma Durumunun Oransal Dağılımı	177
Grafik 121 Kurumdaki Z-Kütüphanelerde Akıllı Tahta Bulunma Dağılımı	178
Grafik 122 Kurumdaki Z-Kütüphanelerinde Otomasyon Bulunup Bulunmama Dağılımı	178
Grafik 123 Kurumdaki Z-Kütüphanelerde Kitapların Ödünç Verilip Verilmeme Dağılımı	179
Grafik 124 Z-Kütüphanelerde Ödünç Verilen Günlük Ortalama Kitap Sayısının kategorilere göre Oransal Dağılımları	179
Grafik 125 Kurumdaki Z-Kütüphanelerin Faaliyete Başlama Yıllarına Göre Oransal Dağılımları	180

